

Renati Des-cartes Meditationes de prima philosophia : in quibus de prima philosophia, in quibus Dei existentia, et animae humanae a corpore distinctio, demonstrantur

<https://hdl.handle.net/1874/10197>

RENATI

DES-CARTES,

MEDITATIONES

De Prima

PHILOSOPHIA,

In quibus Dei existentia, & animæ
humanae à corpore distinctio,
demonstrantur.

His adjunctæ sunt varix objectiones docto-
rum virorum in istas de Deo & anima
demonstrationes;

Cum Responſionibus Authoris.

Secunda editio septimis objectionibus antehac
non visis aucta.

Amstelodami,

Apud Ludovicum Elzevirium. 1642.

Errata Typographica.

pag. 26. l. 20. visu. p. 50. l. 17. existam. p. 52.
l. 19 attendenti. p. 71 l. 3 fallar. p. 74 l. 23 ille
p. 81 l. 23 cui. p. 114 l. 9 tum. p. 116 l. 16 quan-
diu. p. 117. l. 18 influxum. p. 124 l. 10 esse in in-
tellectu. p. 131 l. 5 qua. 144 l. 5. intelligendas.
p. 151 l. 12. praterea. p. 168 l. 29 impossibilitas.
p. 175 l. 9 cognoscatur. p. 201 l. 20 colligimus.
p. 202. l. 12 dele a. p. 234 l. 20 cogitanti p. 256.
l. 20 possumus. p. 261 l. 12 prima. p. 279 l. 22
eo. p. 293. l. 11. ipsam. p. 297 l. 17 visum p. 311
l. 28 utrunque. p. 313 l. 7 seu. p. 315 l. 25. putas.
p. 317. l. 24 distincta. ibid. lin. 30. eadem p. 322
l. 6 accedentes. p. 330 l. 24. finita substantia. p. 334.
l. 4. dele in. p. 335. l. 2 objectiva. p. 342. l. 1
extat. ibidem l. 10 intendis. p. 349. l. 5. perfectio-
ni. ibidem. l. 30 creari. p. 358 l. 2 dependentem
pag. 359. l. 22 pronuntiaret. p. 364 l. 28. perfectio-
nes p. 376. l. 27 habes. p. 377 l. 1 qua. p. 405. l. 2
quod. p. 420 l. 30. accedente. p. 432. l. 23 eundem
p. 438. l. 20. me. p. 439 l. 13 vellet. p. 449 l. 24.
nunquamque. p. 451. l. 18. ad quam mens se. p. 455
l. 9 debes.

SAPIENTISSIMIS

Clarissimisque viris

SACRÆ FACULTATIS
Theologiæ Parisiensis Decano
& Doctoribus.

RENATUS DES CARTES, S.D.

TAm iusta causa me impel-
lit ad hoc scriptum vobis
offerendum, & tam ju-
stam etiam vos habituros
esse confido ad ejus deffensionem
fufcipiendam, postquam instituti
mei rationem intelligetis, ut nulla
re melius illud hic possim com-
mendare, quam si quid in eo se-
quutus sim paucis dicam. Semper
existimavi duas quæstiones, de
Deo & de Anima, præcipuas esse
ex iis quæ Philosophiæ potius,
quam Theologiæ ope sunt demon-

E P I S T O L A.

strandæ : Nam quamvis nobis fidelibus animam humanam cum corpore non interire, Deumque existere, fide credere sufficiat, certe infidelibus nulla religio, nec fere etiam ulla moralis virtus, videtur posse persuaderi, nisi prius illis ista duo ratione naturali probentur: Cumque sæpe in hac vita majora vitiis, quam virtutibus præmia proponantur, pauci rectum utili præferrent, si nec Deum timerent, nec aliam vitam expectarent: Et quamvis omnino verum sit, Dei existentiam credendam esse, quoniam in sacris scripturis docetur, & vice versa credendas sacras scripturas, quoniam habentur à Deo: quia nempe cum fides sit donum Dei, ille idem qui dat gratiam ad reliqua credenda, potest etiam dare, ut ipsum existere credamus: Non tamen hoc infidelibus proponi potest, quia circulum esse judicarent.

E P I S T O L A.

dicarent. Et quidem animadverti non modo vos omnes , aliosque Theologos affirmare Dei existentiam naturali ratione posse probari ; sed & ex sacra Scriptura inferri , ejus cognitionem multis , quæ de rebus creatis habentur esse faciliorem , atque omnino esse tam facilem , ut qui illam non habent sint culpandi : Patet enim Sap. 13. ex his verbis, *Nec his debet ignosci, si enim tantum potuerunt scire, ut possent æstimare seculum, quomodo hujus dominum non facilius invenerunt.* Et ad Rom. cap. 1. dicitur illos esse *inexcusabiles.* Atque ibidem etiam per hæc verba, *Quod notum est Dei manifestum est in illis,* videmur admoneri ea omnia quæ de Deo sciri possunt, rationibus non aliunde petitis quam ab ipsamet nostra mente posse ostendi. Quod idcirco quomodo fiat, & qua via Deus

(••) 3   facilius

E P I S T O L A.

facilius & certius, quam res seculi cognoscatur, non putavi à me esse alienum inquirere. Atque quantum ad animam, etsi multi ejus naturam non facile investigari posse judicarint, & nonnulli etiam dicere ausi sint rationes humanas persuadere illam simul cum corpore interire, solaque fide contrarium teneri, Quia tamen hos condemnat Concilium Lateranense sub Leone 10. habitum sessione 8 & expresse mandat Christianis Philosophis ut eorum argumenta dissolvant, & veritatem pro viribus probent, hoc etiam aggredi non dubitavi. Præterea quoniam scio plærosque impios non aliam ob causam nolle credere Deum esse, mentemque humanam à corpore distingui, quam quia dicunt hæc duo à nemine hætenus potuisse demonstrari: Etsi nullo modo iis assentiar, sed contra rationes fere omnes

E P I S T O L A.

omnes, quæ pro his quæstionibus à magnis viris allatæ sunt, cum satis intelliguntur, vim demonstrationis habere putem, vixque ullas dari posse mihi persuadeam, quæ non prius ab aliquibus aliis fuerint inventæ: Nihil tamen utilius in Philosophia præstare posse existimo, quam si semel omnium optimæ studiose quærantur, tamque accurate, & perspicue exponantur, ut apud omnes constet in posterum eas esse demonstrationes. Ac denique quoniam nonnulli quibus notum est me quandam excoluisse Methodum ad quaslibet difficultates in scientiis resolvendas, non quidem novam, quia nihil est veritate antiquius, sed qua me sæpe in aliis non infœliciter uti viderunt, hoc à me summopere flagitarunt: Ideoque officii mei esse putavi nonnihil hac in re conari. Quicquid autem præstare potui, totum

E P I S T O L A.

in hoc Tractatu continetur. Non quod in eo diversas omnes rationes, quæ ad eadem probanda afferri possent, colligere conatus sim, Neque enim hoc videtur operæpretium esse, nisi ubi nulla habetur satis certa; sed primas tantum, & præcipuas ita prosecutus sum, ut jam pro certissimis, & evidentissimis demonstrationibus illas a se proponere: Addamque etiam tales esse, ut non putem ullam viam humano ingenio patere, per quam meliores inveniri unquam possint: cogit enim me causæ necessitas, & gloria Dei, ad quam totum hoc refertur, ut hic aliquanto liberius de meis loquar quàm me fert consuetudo. Atqui quantumvis certas, & evidentes illas putem, non tamen ideo mihi persuadeo ad omnium captum esse accommodatas: Sed quemadmodum in Geometria multæ sunt ab Archimede, Apollo-

E P I S T O L A.

Apollonio, Pappo, aliisque scriptæ, quæ etsi pro evidentibus etiam, ac certis ab omnibus habeantur, quia nempe nihil plane continent quod seorsim spectatum non sit cognitu facillimum, nihilque in quo sequentia cum antecedentibus non accurate cohæreant, quia tamen longiusculæ sunt, & valde attentum lectorem desiderant, non nisi ab admodum paucis intelliguntur: Ita quamvis eas quibus hic utor certitudine, & evidentia Geometricas æquare, vel etiam superare existimem, vereor tamen ne à multis satis percipi non possint, tum quia etiam longiusculæ sunt, & aliæ ab aliis pendent: tum præcipue quia requirunt mentem à præjudiciis plane liberam: & quæ se ipsam à sensuum consortio facile subducatur. Nec certe plures in mundo Metaphysicis studiis, quam Geometricis apti re-

E P I S T O L A.

periuntur. Ac præterea in eo differentia est, quod in Geometria cum omnibus sit persuasum nihil scribi solere, de quo certa demonstratio non habeatur, sæpius in eo peccant imperiti, quod falsa approbent, dum ea videri volunt intelligere, quàm quod vera refutent: Contra verò in Philosophia cum credatur nihil esse de quo non possit in utramque partem disputari, pauci veritatem investigant, & multo plures ex eo quod audent optima quæque impugnare famam ingenii aucupantur. Atque ideo qualescunque meæ rationes esse possint, quia tamen ad Philosophiam spectant, non spero me illarum ope magnum operæpretium esse facturum, nisi me patrocínio vestro adjuvetis. Sed cum tanta inhæreat omnium mentibus de vestra Facultate opinio, tantæque sit auctoritatis SORBONÆ nomen, ut non modo

E P I S T O L A.

modo in rebus fidei nulli unquam Societati post sacra Concilia tantum creditum sit, quàm vestræ, sed etiam in humana Philosophia nulli major perspicacia & soliditas, nec ad ferenda judicia major integritas & sapientia esse existimetur: Non dubito quin si tantam hujus scripti curam suscipere dignemini, Primo quidem ut à vobis corrigatur, memor enim, non modo humanitatis, sed maxime etiam inscientiæ meæ, non affirmo nullos in eo esse errores: Deinde ut quæ vel defunt, vel non satis absoluta sunt, vel majorem explicationem desiderant, addantur, perficiantur, illustrentur, aut à vobis ipsis, aut saltem à me, postquam à vobis ero admonitus: Ac deniq; ut postquam rationes in eo contentæ, quibus Deum esse, mentemq; à corpore aliam esse probatur, ad eam perspicuitatem erunt perductæ, ad quam ipsas per-

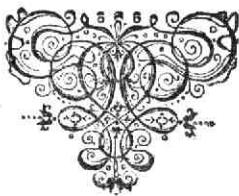
E P I S T O L A.

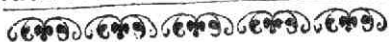
duci posse confido , ita nempe ut pro accuratissimis Demonstrationibus habendæ sint , hoc ipsum declarare & publice testari velitis : Non dubito , inquam , quin , si hoc fiat , omnes errores , qui de his quæstionibus unquam fuerunt , brevi ex hominum mentibus deleantur : Veritas enim ipsa facile efficiet ut reliqui ingeniosi , & docti vestro iudicio subscribant : Et authoritas , ut Athei , qui scioli magis quàm ingeniosi , aut docti esse solent , contradicendi animum deponant ; atque etiam ut forte rationes , quas ab omnibus ingenio præditis pro demonstrationibus haberi scient , ipsi propugnent , ne non intelligere videantur : Ac denique cæteri omnes tot testimoniis facile credent , nemoque amplius erit in mundo , qui vel Dei existentiam , vel realem humanæ animæ à corpore distinctionem ausit in dubium revoca-

E P I S T O L A,

revocare. Cujus rei quanta esset utilitas, vos ipsi pro vestra singulari sapientia omnium optime aestimare potestis: Nec deceret me vobis, qui maximum Ecclesiæ Catholicæ columen semper fuistis, Dei & Religionis causam pluribus hic commendare.

P R Æ-

P R Æ F A T I O

ad

Lectorem.

QUÆSTIONES de Deo
& mente humana jam ante
paucis attigi in Dissertatio-
ne de Methodo recte regen-
dae rationis & veritatis in scientiis in-
vestiganda gallice edita anno 1637.
Non quidem ut ipsas ibi accurate tra-
ctarem, sed tantum ut delibarem, &
ex lectorum judiciis addiscerem qua
ratione postea essent tractanda. Tan-
ti enim momenti mihi visæ sunt, ut
plus una vice de ipsis agendum esse
judicaret; viamque sequor ad eas
explicandas tam parum tritam, at-
que ab usu communitam remotam,
ut non utile putarim ipsam in gallico,
¶

Præfatio ad Lectorem.

Et passim ab omnibus legendo scripto-
fusiùs docere, ne debiliora etiam in-
genia credere possent eam sibi esse in-
grediendam. Cum autem ibi rogaf-
sem omnes quibus aliquid in meis
scriptis reprehensione dignum occur-
reret, ut ejus me monere dignaren-
tur, nulla in ea quæ de his quæstioni-
bus attigeram notatu digna objecta
sunt, præter duo, ad quæ hic paucis,
priusquam earundem accuratiorem
explicationem aggrediar, responde-
bo. Primum est, ex eo quod mens hu-
mana in se conversa non percipiat
aliud se esse quàm rem cogitantem,
non sequi ejus naturam sive effen-
tiam in eo tantùm consistere quod sit
res cogitans, ita ut vox tantùm cætera
omnia excludat quæ forte etiam dici
possent ad animæ naturam pertinere.
Cui objectioni respondeo me etiam ibi
noluisse illa excludere in ordine ad
ipsam rei veritatem (de qua scilicet
tunc non agebam) sed dumtaxat in
ordine

ordine ad meam perceptionem , adeo ut sensus esset me nihil plane cognoscere quod ad essentiam meam scirem pertinere, præterquam quod essem res cogitans , sive res habens in se facultatem cogitandi : In sequentibus autem ostendam quo pacto ex eo quod nihil aliud ad essentiam meam pertinere cognoscam , sequatur nihil etiam aliud revera ad illam pertinere. Alterum est , ex eo quod ideam rei me perfectioris in me habeam non sequi ipsam ideam esse me perfectiorem , & multo minus illud quod per istam ideam representatur existere. Sed respondeo hic subesse æquivocationem in voce ideæ , sumi enim potest vel materialiter pro operatione intellectus , quo sensu me perfectior dici nequit , vel objective pro re per istam operationem representata , que res etsi non supponatur extra intellectum existere , potest tamen me esse perfectior ratione suæ essentiæ.

Quo-

Præfatio ad Lectorem.

Quomodo vero ex hoc solo quod rei me perfectioris idea in me sit sequatur illam rem revera existere, fuse in sequentibus exponetur. Vidi quidem præterea duo quedam scripta satis longa, sed quibus non tam meæ his de rebus rationes quam conclusiones argumentis ex Atheorum locis communibus mutuatis impugnabantur: Et quoniam istiusmodi argumenta nullam vim habere possunt apud eos, qui rationes meas intelligent, adeoque præpostera, & imbecillia sunt multorum judicia, ut magis à primis acceptis opinionibus quantumvis falsis, & à ratione alienis, persuadeantur, quàm à vera, & firma, sed posterius audita ipsarum refutatione, nolo hic ad illa respondere, ne mihi sint prius referenda. Tantumque generaliter dicam ea omnia, que vulgo jactantur ab Atheis ad existentiam Dei impugnandam, semper ex eo pendere quod vel humani affectus Deo affingantur, vel

menti-

Præfatio ad Lectorem.

mentibus nostris tanta vis & sapientia arrogetur, ut quidnam Deus facere possit, ac debeat determinare, & comprehendere conemur; adeo ut, modo tantum memores simus mentes nostras considerandas esse ut finitas, Deum autem ut incomprehensibilem & infinitum, nullam ista difficultatem sint nobis paritura. Jam vero postquam hominum judicia semel utcumque sum expertus, iterum hic aggredior easdem de Deo, & mente humana quæstiones, simulque totius primæ Philosophiæ initia tractare; sed ita ut nullum vulgi plausum, nullamque Lectorum frequentiam expectem: quin etiam nullis auctor sum ut hæc legant, nisi tantum iis qui seriò mecum meditari, mentemque à sensibus, simulque ab omnibus præjudiciis abducere poterunt, ac volent, quales non nisi admodum paucos reperiri satis scio. Quantum autem ad illos, qui rationum mearum seriem,

&

Præfatio ad Lectorem.

Et nexum comprehendere non curantes, in singulas tantum clausulas, ut multis in more est, argutari studebunt, non magnum ex hujus scripti lectione fructum sunt percepturi: Et quamvis forte in multis cavillandi occasionem inveniunt, non facile tamen aliquid quod urgeat aut responsione dignum sit objicient. Quia verò nequidem etiam alius spondeo me in omnibus prima frontè satisfacturum, nec tantum mihi arrogo ut confidam me omnia posse prævidere quæ alicui difficilia videbuntur, primò quidem in Meditationibus illas ipsas cogitationes exponam, quarum ope ad certam, Et evidentem cognitionem veritatis mihi videor pervenisse, ut experiar an fortè iisdem rationibus, quibus ego persuasus sum, alios etiam possim persuadere. Postea vero respondebo ad objectiones virorum aliquot ingenio, Et doctrina excellentium, ad quos hæc Meditationes, antequam
typis

Præfatio ad Lectorem.

typis mandarentur , examinanda
missæ sunt. Satis enim multa & va-
ria ab illis fuerunt objecta , ut ausim
sperare non facile quicquam alius ,
saltem alicujus momenti , venturum
in mentem , quod u nondum attige-
rint; Ideoque rogo etiam , atque etiam
lectores, ut non prius de Meditationi-
bus judicium ferant , quàm objectio-
nes istas , earumque solutiones omnes
perlegere dignati sint.

S Y N O P S I S
S E X S E Q U E N T I U M
M E D I T A T I O N U M .

IN primâ causâ exponuntur propter quas de rebus omnibus, præsertim materialibus, possumus dubitare; quædum scilicet non habemus alia scientiarum fundamenta, quàm ea quæ antehac habuimus. Etsi autem istius tantæ dubitationis utilitas primâ fronte non appareat, est tamen in eo maxima quòd ab omnibus præjudiciis nos liberet, viamque facilissimam sternat ad mentem à sensibus abducendam: ac denique efficiat, ut de iis, quæ postea vera esse comperiemus, non amplius dubitare possimus.

In secunda, mens quæ propriâ libertate utens supponit ea omnia non existere de quorum existentia vel minimum potest dubitare, animadvertit fieri non posse quin ipsa interim existat. Quod etiam summe est utilitatis, quoniam hoc pacto facile distinguit quænam ad

A

se,

se, hoc est, ad naturam intellectualem, & que-
nam ad corpus pertineant. Sed quia forte non-
nulli rationes de anime immortalitate illo in
loco expectabunt, eos hic monendos puto me
conatum esse nihil scribere quod non accuratè de-
monstrarem; ideòque non alium ordinem sequi
potuisse quàm illum qui est apud Geometras
usitatus, ut nempe omnia præmitterem ex
quibus quesita propositio dependet, ante-
quam de ipsa quidquam concluderem. Primum
autem & præcipuum quod prærequiritur ad
cognoscendam anime immortalitatem esse ut
quam maximè perspicuum de eà conceptum,
& ab omni conceptu corporis planè distinctum
formemus; quod ibi factum est: Præterea
verò requiri etiam ut sciamus ea omnia, que
clare & distinctè intelligimus, eo ipso modo
quo illa intelligimus, esse vera: quod ante
quartam meditationem probati non potuit;
& habendum esse distinctum nature corporee
conceptum, qui partim in ipsa secunda, par-
tim etiam in quinta & sexta formatur; atque
ex his debere concludi ea omnia, que clarè &
distinctè concipiuntur ut substantie diuersæ,
sicuti concipiuntur mens & corpus, esse reuera
substantias realiter à se mutuo distinctas;
hocque in sexta concludi: idèmq; etiam
in ipsa confirmari ex eo quòd nullum corpus
nisi diuisibile intelligamus: contra autem
nullam mentem nisi indivisibilem: neque enim
possumus

possimus ullius mentis mediam partem concipere, ut possimus cujuslibet quantavis exigui corporis; adeo ut eorum nature non modo diversæ, sed etiam quodammodo contraria agnoscantur. Non autem ulterius eâ de re in hoc scripto me egisse; tum quia hæc sufficiunt ad ostendendum ex corporis corruptione mentis interitum non sequi, atque sic ad alterius vitæ spem mortalibus faciendam; tum etiam quia præmissæ, ex quibus ipsa mentis immortalitas concludi potest, ex totius Physicæ explicatione dependent: primò ut sciatur omnes omnino substantias, sive res, quæ à Deo creari debent ut existant, ex naturâ suâ esse incorruptibiles, nec posse unquam desinere esse, nisi ab eodem Deo concursum suum iis denegante ad nihilum reducantur, ac deinde ut advertatur corpus quidem in genere sumptum esse substantiam, ideòque nunquam etiam perire; sed corpus humanum, quatenus à reliquis differt corporibus, non nisi ex certâ membrorum configuratione, aliisque ejusmodi accidentibus esse conflatum; mentem verò humanam non ita ex ullis accidentibus constare, sed puram esse substantiam: etsi enim omnia ejus accidentia mutantur, ut quòd alias res intelligat, alias velit, alias sentiat, &c. non idcirco ipsa mens aliâ evadit: humanum autem corpus aliud fit ex hoc solo quòd figura quarundam ejus partium mutetur: ex quibus sequitur corpus quidem per facile in-

terire, mentem autem ex natura sua esse immortalem.

In tertia meditatione meum precipuum argumentum ad probandum Dei existentiam satis fuse, ut mihi videtur, explicui. Verumtamen, quia, ut Lectorum animos quam maxime à sensibus abducerem, nullis ibi comparationibus à rebus corporeis petitis volui uti, multe fortasse obscuritates remanserunt, sed quæ, ut spero, postea in responsionibus ad objectiones planè tollentur; ut inter cæteras quomodo idea entis summè perfecti, quæ in nobis est, tantum habeat realitatis objectivæ, ut non possit non esse à causâ summè perfectâ, quod ibi illustratur comparatione machine valde perfectæ, cujus idea est in mente alicujus artificis; ut enim artificium objectivum hujus idee debet habere aliquam causam, nempe scientiam hujus artificis, vel alicujus alterius à quo illam accepit, ita idea Dei, quæ in nobis est, non potest non habere Deum ipsum pro causâ.

In quartâ probatur ea omnia quæ clarè & distinctè percipimus, esse vera: simulque in quo ratio falsitatis consistat explicatur: quæ necessario sciri debent tam ad præcedentia firmanda, quam ad reliqua intelligenda. Sed ibi interim est advertendum nullo modo agi de peccato, vel errore qui committitur in persecutione boni & mali, sed de eo tantum qui contingit in dijudicatione veri & falsi. Nec ea spectari quæ
ad

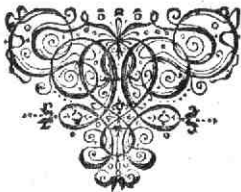
ad fidem pertinent, vel ad vitam agendam, sed tantum speculativas; & solius luminis naturalis ope cognitae veritates.)

In quinta, præterquam quòd natura corporea in genere sumpta explicatur, novâ etiam ratione Dei existentia demonstratur: sed in quâ rursus nonnullae fortè occurrent difficultates, quæ postea in responsione ad objectiones resolventur: ac denique ostenditur quo pacto verum sit ipsarum Geometricarum demonstrationum certitudinem à cognitione Dei pendere.

In sexta denique intellectio ab imaginatione secernitur; distinctionum signa describuntur: mentem realiter à corpore distingui, probatur: eandem nihilominus tam arctè illi esse conjunctam, ut unum quid cum ipsâ componat, ostenditur; omnes errores qui à sensibus oriri solent recensentur, modi quibus vitari possint exponuntur; & denique rationes omnes ex quibus rerum materialium existentia possit concludi, afferuntur: non quòd eas valde utiles esse putarim ad probandum id ipsum quod probant, nempe revera esse aliquem mundum, & homines habere corpora, & similia, de quibus nemo unquam sanæ mentis seriò dubitavit; sed quia illas considerando agnoscitur non esse tam firmas, nec tam perspicuas quàm sunt e.e., per quas in mentis nostræ & Dei cognitionem devenimus; adeò ut hæ sint omnium certissima,

tissime, & evidentissima quæ ab humano ingenio sciri possint. Cujus unius rei probationem in his meditationibus mihi pro scopo proposui. Nec idcirco hîc recensero varias alias quæstiones de quibus etiam in ipsis ex occasione tractatur.

MEDITATIONUM

De primâ

PHILOSOPHIA,

*In quibus*Dei existentia & animæ à corpore
distinctio demonstrantur ,

P R I M A .

*De iis quæ in dubium revocari
possunt .*

Nimadverti jam ante aliquot annos quàm multa incunte ætate falsa pro veris admiserim, & quàm dubia sint quæcunque istis postea superextruxi, ac proinde funditùs omnia semel in vita esse evertenda, atque à primis fundamentis denuò inchoandum, si quid aliquando firmum, & mansurum cupiam in scientiis stabilire; sed ingens opus esse videbatur, eamque ætatem expectabam, quæ foret tam matura, ut capescendis disciplinis aptior nulla sequeretur. Quare tamdiu cunctatus sum ut deinceps essem in culpâ, si quod temporis superest ad agendum, deliberando consumerem. Opportunè igitur hodie mentem curis omnibus exolui, secu-

rum mihi otium procuravi , solus secedo , serio tandem & libere generali huic mearum opinionum eversioni vacabo. Ad hoc autem non erit necesse , ut omnes esse falsas ostendam , quod nunquam fortassis assequi possem ; sed quia jam ratio persuadet non minus accurate ab iis quæ non plane certa sunt , atque indubitata , quam ab aperte falsis assensionem esse cohibendam , satis erit ad omnes rejiciendas , si aliquam rationem dubitandi in unaquaque reperero. Nec ideo etiam singulæ erunt percurrendæ , quod operis esset infiniti : sed quia suffossis fundamentis quidquid iis superædificatum est sponte collabitur , aggrediar statim ipsa principia quibus illud omne quod olim credidi nitebatur. Nempe quidquid hæcenus ut maxime verum admisi , vel à sensibus , vel per sensus accepi , hos autem interdum fallere deprehendi ; ac prudentiæ est nunquam illis plane confidere qui nos vel semel deceperunt. Sed forte quamvis interdum sensus circa minuta quædam & remotiora nos fallant , pleraque tamen alia sunt de quibus dubitari planè non potest , quamvis ab iisdem hauriantur ; ut jam me hic esse , foco assidere , hyemali toga esse indutum , chartam istam manibus contrectare , & similia : manus verò has ipsas , totumque hoc corpus meum esse , qua ratione posset

posset negari ? nisi me forte comparem nescio quibus insanis, quorum cerebella tam contumax vapor ex atra bile labefactat, ut constanter asseverent vel se esse reges, cum sunt pauperrimi, vel purpura indutos, cum sunt nudi, vel caput habere fictile, vel se totos esse cucurbitas, vel ex vitro conflatos; sed amentes sunt isti, nec minus ipse demens viderer, si quod ab iis exemplum ad me transferrem. Præclare sane, tanquam non sim homo qui solem noctu dormiens, & eadem omnia in somnis pati, vel etiam interdum minus verisimilia, quam quæ isti vigilantes: quam frequenter verò usitata ista, me hæc esse, toga vestiri, foco assidere, quies nocturna persuadet? cum tamen positus vestibus jaceo inter strata; atqui nunc certe vigilantibus oculis intueor hanc chartam, non sopitum est hoc caput quod commoveo, manum istam prudens & sciens extendo, & sentio, non tam distincta contingerent dormienti: quasi scilicet non recorder à similibus etiam cogitationibus me aliàs in somnis fuisse delusum: quæ dum cogito attentius, tam plane video nunquam certis indiciis vigiliam à somno posse distinguere, ut obstupescam, & fere hic ipse stupor mihi opinionem somni confirmet. Age ergo somniemus, nec particularia ista vera sint, nos oculos aperire, caput movere,

manus extendere , nec forte etiam nos habere tales manus , nec tale totum corpus , tamen profecto fatendum est visa per quietem esse veluti quasdam pictas imagines , quæ non nisi ad similitudinem rerum verarum fingi potuerunt ; Ideoque saltem generalia hæc , oculos , caput , manus , totumque corpus res quasdam non imaginarias , sed veras existere : nam sane pictores ipsi , ne tum quidem , cum Sirenas & Satyriscos ^{inæstimabile} inusitatis formis fingere student , naturas ^{omni} ex parte novas iis possunt assignare , seu tantummodo diversorum animalium membra permiscere , vel si forte aliquid excogitent adeo novum , ut nihil omnino ei simile fuerit visum , atque ita plane fictitium sit & falsum ; certe tamen ad minimum veri colores esse debent , ex quibus illud componant : nec dispari ratione , quamvis etiam generalia hæc , oculi , caput , manus , & similia imaginaria esse possent , necessario tamen saltem alia quædam adhuc magis simplicia , & universalia vera esse fatendum est , ex quibus tanquam coloribus veris omnes istæ seu veræ , seu falsæ , quæ in cogitatione nostra sunt , rerum imagines effinguntur. Cujus generis esse videntur natura corporea in communi , ejusque extensio ; item figura rerum extensarum ; item quantitas , sive earundem magnitudo , &

numerus :

numerus : item locus in quo existant , tem-
púsque per quod durent , & similia. Quapropter ex his forsan non male concludemus Physicam, Astronomiam, Medicinam, disciplinásque alias omnes , quæ à rerum compositarum consideratione dependent , dubias quidem esse , atqui Arithmeticam , Geometriam , aliásque ejusmodi , quæ non nisi de simplicissimis & maxime generalibus rebus tractant , atque utrum ex sint in rerum naturâ nec ne , parum curant , aliquid certi atque indubitati continere : nam siue vigilem , siue dormiam , duo & tria simul juncta sunt quinque , quadratúmque non plura habet latera quam quatuor ; nec fieri posse videtur ut tam perspicuæ veritates in suspicionem falsitatis incurrant. Verumtamen infixam quædam est meæ menti vetus opinio Deum esse qui potest omnia , & à quo talis , qualis existo , sum creatus : unde autem scio illum non fecisse ut nulla plane sit terra , nullum cœlum , nulla res extensa , nulla figura , nulla magnitudo , nullus locus , & tamen hæc omnia non aliter quam nunc mihi videantur existere ? imò etiam quemadmodum judico interdum alios errare circa ea quæ se perfectissime scire arbitrantur , ita ego ut fallar quoties duo & tria simul addo , vel numero quadrati latera , vel si quid aliud facilius fingi potest ? At forte

noluit Deus ita me decipi, dicitur enim summe bonus; sed si hoc eius bonitati repugnaret talem me creasse, ut semper fallar, ab eadem etiam videretur esse alienum permittere ut interdum fallar; quod ultimum tamen non potest dici. Essent verò fortasse nonnulli qui tam potentem aliquem Deum mallent negare, quam res alias omnes credere esse incertas, sed iis non repugnemus, totumque hoc de Deo demus esse fictitium; at seu fato, seu casu, seu continuata rerum serie, seu quòvis alio modo me ad id quod sum pervenisse supponant; quoniam falli & errare imperfectio quaedam esse videtur, quo minus potentem originis meae authorem assignabunt, eo probabilius erit me tam imperfectum esse ut semper fallar: quibus sane argumentis non habeo quod respondeam, sed tandem cogor fateri nihil esse ex iis quæ olim vera putabam, de quo non liceat dubitare, idque non per inconsiderantiam, vel levitatem, sed propter validas & meditata rationes, ideòque etiam ab iisdem, non minus quam ab aperte falsis accurate deinceps assensionem esse cohibendam, si quid certi velim invenire. Sed nondum sufficit hæc advertisse, curandum est ut recorder, assidue enim recurrunt consuetæ opiniones, occupantque credulitatem meam tanquam longo usu & familiari-

fiaritatis iure sibi devinctam , fere etiam me invito ; nec unquam iis assentiri , & credere desuescam , quamdiu tales esse supponam quales sunt revera , nempe aliquo quidem modo dubias , ut jam jam ostensum est , sed nihilominus valde probabiles , & quas multo magis rationi consentaneum sit credere quam negare. Quapropter , ut opinor , non male agam , si voluntate plane in contrarium versa me ipsum fallam , illasque aliquandiu omnino falsas , imaginariasque esse fingam , donec tandem velut æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus nulla amplius prava consuetudo iudicium meum à recta rerum perceptione detorqueat. Etenim scio nihil inde periculi , vel erroris interim sequuturum , & me plus æquo diffidentiae indulgere non posse , quando quidem nunc non rebus agendis , sed cognoscendis tantum incumbō. Supponam igitur non optimum Deum fontem veritatis , sed genium aliquem malignum , eundemque summe potentem , & callidum omnem suam industriam in eo posuisse , ut me falleret : putabo cœlum , aërem , terram , colores , figuras , sonos , cunctaque externa nihil aliud esse quam ludificationes somniorum , quibus insidias credulitati meæ tetendit : considerabo meipsum tanquam manus non habentem , non oculos , non carnem , non fan-

fanguinem, non aliquem sensum, sed hæc omnia me habere falsò opinantem: manebo obstinate in hac meditatione defixus, atque ita siquidem non in potestate meâ sit aliquid veri cognoscere, at certe hoc quod in me est ne falsis assentiar, nec mihi quidquam iste deceptor, quantumvis potens, quantumvis callidus possit imponere, obfirmatâ mente cavebo. Sed laboriosum est hoc institutum, & desidia quædam ad consuetudinem vitæ me reducit, nec aliter quàm captivus, qui forte imaginaria libertate fruebatur in somnis, quum postea suspicari incipit se dormire, timet excitari, blandisque illusionibus lente connivet: sic sponte relabor in veteres opiniones, vereorque expergisci, ne placidæ quieti laboriosa vigilia succedens non in aliqua luce, sed inter inextricabiles jam motarum difficultatum tenebras in posterum sit degenda.

MEDITATIO II.

De natura mentis humanæ: Quòd ipsa sit notior quàm corpus.

IN tantas dubitationes hesternâ meditatione conjectus sum, ut nequeam amplius earum oblivisci, nec videam tamen

men qui ratione solvendæ sint, sed tanquam
in profundum gurgitem ex improvise de-
lapsus ita turbatus sum, ut nec possim in imo
pedem figere, nec enatare ad summum.
Enitar tamen & tentabo rursus eandem
viam quam heri fueram ingressus, removen-
do scilicet illud omne quod vel minimum
dubitationis admittit, nihilo secius quam
si omnino falsum esse comperissem, pergam-
que porro donec aliquid certi, vel si nihil
aliud, saltem hoc ipsum pro certo nihil esse
certi cognoscam. Nihil nisi punctum pete-
bat Archimedes, quod esset firmum & im-
mobile, ut integram terram loco dimoveret;
magna quoque speranda sunt, si vel mini-
mum quid invenero quod certum sit & in-
concussum. Suppono igitur omnia quæ vi-
deo falsa esse, credo nihil unquam existisse
eorum quæ mendax memoria repræsentat,
nullos plane habeo sensus; corpus, figura,
extensio, motus, locusque sunt chimæ;
quid igitur erit verum? fortassis hoc unum
nihil esse certi. Sed unde scio nihil esse
diversum ab iis omnibus quæ jam jam re-
censui, de quo ne minima quidem occasio
sit dubitandi? Nunquid est aliquis Deus,
vel quo cunque nomine illum vocem, qui
mihi has ipsas cogitationes immitit? quare
vero hoc putem, cum forsitan ipsemet illa-
rum author esse possim? Nunquid ergo
saltem

saltem ego aliquid sum? sed jam negavi me habere ullos sensus, & ullum corpus; hæreo tamen, nam quid inde? sumne ita corpori, sensibúisque alligatis, ut sine illis esse non possim? sed mihi persuasi, nihil plane esse in mundo, nullum cœlum, nullam terram, nullas mentes, nulla corpora, nonne igitur etiam me non esse? imo certe ego eram si quid mihi persuasi: sed est deceptor nescio quis, summe potens, summe callidus, qui de industria me semper fallit; haud dubie igitur ego etiam sum si me fallit, & fallat quantum potest, nunquam tamen efficiet, ut nihil sim quamdiu me aliquid esse cogitabo: adeo ut omnibus satis superque pensitatis denique statuendum sit hoc pronuntiatum, Ego sum, ego existo, quoties à me profertur, vel mente concipitur, necessario esse verum. Nondum vero satis intelligo, quisnam sim ego ille, qui jam necessario sum, deincepsque cavendum est ne forte quid aliud imprudenter assumam in locum mei, sicque aberrem etiam in ea cognitione, quam omnium certissimam, evidentissimamque esse contendo. Quare jam denuo meditabor quidnam me olim esse crediderim, priusquam in hæc cogitationes incidissem; ex quo deinde subducam quidquid allatis rationibus vel minimum potuit infirmari; ut ita
tan-

tandem præcise remaneat illud tantum quod certum est & inconcussum. Quidnam igitur antehac me esse putavi? hominem scilicet; sed quid est homo? dicamne animal rationale? non, quia postea quaerendum foret quidnam animal sit, & quid rationale, atque ita ex unâ quaestione in plures difficiliorèsque delaberer; nec jam mihi tantum otii est, ut illo velim inter istiusmodi subtilitates abuti: sed hic potius attendam quid sponte, & natura duce cogitationi meæ ante hac occurrebat quoties quid essem considerabam: nempe occurrebat primo me habere vultum, manus, brachia, totamque hanc membrorum machinam, qualis etiam in cadavere cernitur, & quam corporis nomine designabam; occurrebat præterea me nutrire, incedere, sentire, & cogitare; quas quidem actiones ad animam referebam; sed quid esset hæc anima vel non advertebam, vel exiguum nescio quid imaginabar instar venti, vel ignis, vel ætheris, quod crassioribus mei partibus esset infusum: de corpore vero ne dubitabam quidem, sed distincte me nosse arbitrabar ejus naturam, quam si forte, qualem mente concipiebam, describere tentassem, sic explicuissem: per corpus intelligo illud omne quod aptum est figura aliqua

quâ terminari, loco circumscribi, spatium sic replere, ut ex eo aliud omne corpus excludat; tactu, visu, auditu, gustu, vel odoratu percipi, necnon moveri pluribus modis, non quidem à seipso, sed ab alio quopiam à quo tangatur; nâmque habere vim seipsum movendi, item sentiendi, vel cogitandi nullo pacto ad naturam corporis pertinere judicabam; quinimò mirabar potius tales facultates in quibusdam corporibus reperiri. Quid autem nunc ubi suppono deceptorem aliquem potentissimum, & si fas est dicere, malignum, datâ operâ in omnibus, quantum potuit, me delusisse, possûmne affirmare me habere vel minimum quid ex iis omnibus, quæ jam dixi ad naturam corporis pertinere? attendo, cogito, revolve, nihil occurrit, fatigor eadem frustra repetere. Quid verò ex iis quæ animæ tribuebam, nutrirî, vel incedere? quandoquidem iam corpus non habeo, hæc quoque nihil sunt nisi figmenta: sentire? nempe etiam hoc non fit sine corpore, & permulta sentire visus sum in somnis quæ deinde animadverti me non sensisse: cogitare? hîc inuenio, cogitatio est, hæc sola à me divelli nequit, ego sum, ego existo, certum est. Quandiu autem? nempe quandiu cogito; nam forte etiam fieri posset si cessarem ab omni cogitatione

ut illico totus esse desinerem : nihil nunc admitto nisi quod necessario sit verum : sum igitur præcise tantum res cogitans , id est, mens , five animus, five intellectus, five ratio , voces mihi prius significationis ignotæ : sum autem res vera , & vere existens, sed qualis res ? dixi , cogitans. Quid præterea ? imaginabor : non sum compages illa membrorum, quæ corpus humanum appellatur ; non sum etiam tenuis aliquis aër istis membris infusus, non ventus, non ignis, non vapor , non halitus , non quidquid mihi fingo , supposui enim ista nihil esse ; manet positio , nihilominus tamen ego aliquid sum. Fortassis verò contingit, ut hæc ipsa, quæ suppono nihil esse, quia mihi sunt ignota , tamen in rei veritate non differant ab eo me quem novi ? nescio , de hac re jam non disputo ; de iis tantum quæ mihi nota sunt iudicium ferre possum : novi me existere , quero quis sim ego ille quem novi : certissimum est hujus sic præcise sumpti notitiam non pendere ab iis quæ existere nondum novi : non igitur ab iis ullis, quæ imaginatione effingo. Atque hoc verbum , *effingo* , admonet me erroris mei : nam fingerem reverà si quid me esse imaginarer , quia nihil aliud est imaginari quam rei corporeæ figuram , seu imaginem contemplari ; jam autem certò scio me esse,

simúl-

simulque fieri posse ut omnes istæ imagi-
 nes, & generaliter quæcunque ad corporis
 naturam referuntur, nihil sint præter insom-
 nia; quibus animadvertis, non minus inepti-
 tire videor dicendo, imaginabor, ut distin-
 ctius agnoscam quisnam sum, quàm si dice-
 rem, jam quidem sum experrectus, videoque
 nonnihil veri, sed quia nondum video satis
 evidenter, data opera obdormiam ut hoc
 ipsum mihi somnia verius, evidentiusque
 repræsentent. Itaque cognosco nihil eo-
 rum quæ possum imaginationis ope com-
 prehendere ad hanc quam de me habeo
 notitiam pertinere, mentemque ab illis dili-
 gentissime esse avocandam, ut suam ipsa
 naturam quam distinctissime percipiat. Sed
 quid igitur sum? res cogitans: quid est hoc?
 nempe dubitans, intelligens, affirmans, ne-
 gans, volens, nolens, imaginans quoque, &
 sentiens. Non pauca sanè hæc sunt, si cun-
 cta ad me pertineant, sed quidni pertine-
 rent? nonne ego ipse sum qui jam dubito
 ferè de omnibus, qui nonnihil tamen intel-
 ligo, qui hoc unum verum esse affirmo,
 nego cætera, cupio plura nosse, nolo de-
 cipi, multa vel invitus imaginor, multa
 etiam tanquam à sensibus venientia anim-
 adverto. Quid est horum, quamvis semper
 dormiam, quamvis etiam is qui me creavit
 quantum in se est me deludat, quod non
 æque

æque verum sit ac me esse? quid est quod à mea cogitatione distinguatur? quid est quod à me ipso separatum dici possit? Nam quod ego sim qui dubitem, qui intelligam, qui velim, tam manifestum est, ut nihil occurrat per quod evidentius explicetur: sed vero etiam ego idem sum qui imaginor, nam quamvis fortè, ut supposui, nulla prorsus res imaginata vera sit, vis tamen ipsa imaginandi revera existit, & cogitationis meæ partem facit: idem denique ego sum qui sentio, sive qui res corporeas tanquam per sensus animadverto: videlicet jam lucem video, strepitum audio, calorem sentio; falsa hæc sunt, dormio enim. At certe videre videor, audire, calefcere, hoc falsum esse non potest, hoc est proprie quod in me sentire appellatur; atque hoc præcise sic sumptum nihil aliud est quam cogitare: ex quibus equidem aliquanto melius incipio nosse quisnam sim: sed adhuc tamen videtur, nec possum abstinere quin putem, res corporeas, quarum imagines cogitatione formantur, & quas ipsi sensus explorant, multo distinctius agnosci quam istud nescio quid mei, quod sub imaginationem non venit: quamquam profecto sit mirum res quas animadverto esse dubias, ignotas, à me alienas, distinctius quam quod verum est, quod
cogni-

cognitum, quàm denique me ipsum à me comprehendi: sed video quid sit, gaudet aberrare mens mea, nec dum se patitur intra veritatis limites cohiberi. Esto igitur, & adhuc semel laxissimas habenas et permittamus, ut illis paulo post opportune reductis faciliùs se regi patiatur. Consideremus res illas quæ vulgò putantur omnium distinctissime comprehendi; corpora scilicet, quæ tangimus, quæ videmus, non quidem corpora in communi, generales enim istæ perceptiones aliquantò magis confusæ esse solent, sed unum in particulari; sumamus exempli causâ hanc ceram; nuperime ex favis fuit educta, nondum amisit omnem saporem sui mellis, nonnihil retinet odoris florum ex quibus collecta est; ejus color, figura, magnitudo, manifesta sunt: dura est, frigida est, facile tangitur, ac si articulo feris emittet sonum; omnia denique illi adsunt quæ requiri videntur ut corpus aliquod possit quam distinctissime cognosci. Sed ecce, dum loquor, igni admoveatur, saporis reliquæ purgantur, odor expirat, color mutatur, figura tollitur, crescit magnitudo, fit liquida, fit calida, vix tangi potest, nec jam si pulses emittet sonum: remanétne adhuc eadem cera? remanere fatendum est, nemo negat, nemo aliter putat. Quid erat igitur in eâ quod
tam

tam distincte comprehendebatur ? certe nihil eorum quæ sensibus attingebam , nam quæcunque sub gustum , vel odoratum vel visum , vel tactum , vel auditum veniebant, mutata jam sunt , remanet cera. Fortassis illud erat quod nunc cogito , nempe ceram ipsam non quidem fuisse istam dulcedinem mellis , nec florum fragrantiam , nec istam albedinem , nec figuram , nec sonum , sed corpus quod mihi apparebat paulo ante modis istis conspicuum , nunc diversis : quid est autem hoc præcise quod sic imaginor attendamus , & remotis iis, quæ ad ceram non pertinent , videamus quid supersit ; nempe nihil aliud quàm extensum quid , flexibile , mutabile : Quid verò est hoc flexibile , mutabile ? an quod imaginor hanc ceram ex figurâ rotundâ in quadratam, vel ex hac in triangularem verti posse ? nullo modo , nam innumerabilium ejusmodi mutationum capacem eam esse comprehendo , nec possum tamen innumerabiles imaginando percurrere, nec igitur comprehensio hæc ab imaginandi facultate perficitur. Quid extensum ? nunquid etiam ipsa ejus extensio est ignota? nam in cera liquefcente fit major, major in ferventi, majorque rursus si calor augeatur; nec recte judicarem quid sit cera , nisi putarem hanc etiam plures secundum extensionem varietates admittere

mittere quam fuerim unquam imaginando complexus: superest igitur ut concedam, me nequidem imaginari quid sit hæc cera, sed sola mente percipere: dico hanc in particulari, de cera enim in communi clarius est: quænam vero est hæc cera quæ non nisi mente percipitur; nempe eadem quam video, quam tango, quam imaginor, eadem denique quam ab initio esse arbitrabar: atqui, quod notandum est, ejus perceptio non visio, non tactio, non imaginatio est, nec unquam fuit, quamvis prius ita videretur, sed solius mentis inspectio, quæ vel imperfecta esse potest & confusa, ut prius erat, vel clara & distincta, ut nunc est, prout minus vel magis ad illa ex quibus constat attendo. Miror vero interim quam prona sit mea mens in errores, nam quamvis hæc apud me tacitus, & sine voce considerem, hæreo tamen in verbis ipsis, & fere decipior ab ipso usu loquendi: dicimus enim nos videre ceram ipsammet si adsit, non ex colore, vel figura eam adesse judicare, unde concluderem statim, ceram ergo visione oculi, non solius mentis inspectione cognosci: nisi jam forte respexissem ex fenestra homines in platea transeuntes, quos etiam ipsos non minus usitate quam ceram dico me videre: quid autem video præter pileos & vestes, sub quibus latere possent auromata, sed judi-

co homines esse : atque ita id quod putabam me videre oculis , sola judicandi facultate , quæ in mente meâ est , comprehendo. Sed pudeat suprâ vulgus sapere cupientem ex formis loquendi quas vulgus invenit dubitationem quæsiuisse , pergâmusque deinceps , attendendo utrûm ergo perfectiùs , evidentiùsque percipiebam quid esset cera , cum primùm aspexi , credidique me illam ipso sensu externo , vel saltem sensu communi , ut vocant , id est potentiâ imaginatrice cognoscere ; an verò potiùs nunc , postquam diligentius investigavi tum quid ea sit , tum quomodò cognoscatur : certe hac de re dubitare esset ineptum , nam quid fuit in prima perceptione distinctum ? quid quod non à quovis animali haberi posse videretur ? at vero cum ceram ab externis formis distinguo , & tanquam vestibus deductis nudam considero , sic illam revera , quamvis adhuc error in iudicio meo esse possit , non possum tamen sine humana mente percipere . Quid autem dicam de hac ipsâ mente , sive de me ipso , nihil enim aliud admitto in me esse præter mentem , quid inquam ego quî hanc ceram videor tam distincte percipere , nunquid me ipsum non tantum multo verius , multo certius , sed etiam multo distinctius , evidentiùsque cognosco ? nam si iudico ceram

B existere

existere ex eo quod hanc videam , certe
 multo evidentius efficitur me ipsum etiam
 existere ex eo ipso quod hanc videam : fieri
 enim potest ut hoc quod video non vere
 sit cera , fieri potest ut ne quidem oculos
 habeam , quibus quidquam videatur ; sed
 fieri plane non potest cum videam ; five
 (quod jam non distinguo) cum cogitem
 me videre , ut ego ipse cogitans non ali-
 quid sim : simili ratione si judico ceram
 esse ex eo quod hanc tangam , idem rursus
 efficietur , videlicet me esse : si ex eo quod
 imaginer , vel quavis alia ex causa , idem
 plane . Sed & hoc ipsum quod de cera
 animadverto , ad reliqua omnia quæ sunt
 extra me posita licet applicare . Porro
 autem si magis distincta visa sit ceræ perce-
 ptio postquam mihi non ex solo usu , vel ta-
 ctu , sed pluribus ex causis innotuit , quanto
 distinctius me ipsum à me nunc cognosci fa-
 tendum est , quandoquidem nullæ rationes
 vel ad ceræ , vel ad cuiuspiam alterius
 corporis perceptionem possint juvare , quin
 eadem omnes mentis meæ naturam melius
 probent . Sed & alia insuper tam multa
 sunt in ipsa mente , ex quibus ejus notitia
 distinctior reddi potest , ut ea quæ ex cor-
 pore ad illam emanant , vix numeranda
 videantur . Atque ecce tandem sponte
 sum reversus eo quo volebam , nam cum
 mihi

mihî nunc notum sit ipsamet corpora non proprie à sensibus, vel ab imaginandi facultate, sed à solo intellectu percipi, nec ex eo percipi quod tangantur, aut videantur, sed tantùm ex eo quòd intelligantur, aperte cognosco nihil facilius, aut evidentius mea mente posse à me percipi. Sed quia tam cito deponi veteris opinionis consuetudo non potest, placet hic consistere, ut altius hæc nova cognitio memoriæ meæ diurnitate meditationis infigatur.

M E D I T A T I O III.

De Deo, quod existat.

Claudam nunc oculos, aures obturabo, avocabo omnes sensus, imagines etiam rerum corporalium omnes vel ex cogitatione mea delebo, vel certe, quia hoc fieri vix potest, illas ut inanes & falsas nihili pendam, meque solum alloquendo, & penitus inspicendo me ipsum paulatim mihi magis notum & familiarem reddere conabor. Ego sum res cogitans, id est dubitans, affirmans, negans, pauca intelligens, multa ignorans, volens, nolens, imaginans etiam & sentiens; ut enim

ante animadverti, quamvis illa quæ sentio vel imaginor extra me fortasse nihil sint, illos tamen cogitandi modos, quos sensus & imaginationes appello, quatenus cogitandi quidam modi tantum sunt, in me esse sum certus. Atque his paucis omnia recensui quæ vere scio, vel saltem quæ me scire hæctenus animadverti. Nunc circumspiciam diligentius an forte adhuc apud me alia sint ad quæ nondum respexi: sum certus me esse rem cogitantem, nunquid ergo etiam scio quid requiratur ut de aliquâ re sim certus? nempe in hac primâ cognitione nihil aliud est, quam clara quædam & distincta perceptio ejus quod affirmo; quæ sane non sufficeret ad me certum de rei veritate reddendum si posset unquam contingere ut aliquid quod ita clare & distincte perciperem falsum esset: ac proinde jam videor pro regulâ generali posse statuere, illud omne esse verum quod valde clare & distincte percipio. Verumtamen multa prius ut omnino certa & manifesta admisi, quæ tamen postea dubia esse deprehendi: qualia ergo ista fuere? nempe terra, cælum, sydera & cætera omnia quæ sensibus usurpabam; quid autem de illis clare percipiebam? nempe ipsas talium rerum ideas, sive cogitationes menti meæ obversari; sed ne nunc quidem illas ideas in me esse

esse inficior. Aliud autem quiddam erat quod affirmabam, quòdque etiam ob consuetudinem credendi clare me percipere arbitrabar, quod tamen revera non percipiebam, nempe res quasdam extra me esse à quibus idæ istæ procedebant, & quibus omninò similes erant; atque hoc erat, in quo vel fallebar, vel certe si verum judicabam, id non ex vi meæ perceptionis contingebat. Quid verò cum circa res Arithmeticas, vel Geometricas aliquid valde simplex & facile considerabam, ut quod duo & tria simul juncta sint quinque, vel similia, nunquid saltem illa satis perspicue intuebar ut vera esse affirmarem? Equidem non aliam ob causam de iis dubitandum esse postea judicavi, quàm quia veniebat in mentem forte aliquem Deum talem mihi naturam indere potuisse ut etiam circa illa deciperet quæ manifestissima viderentur, sed quoties hæc præconcepta de summâ Dei potentia opinio mihi occurrit, non possum non fateri, siquidem velit, facile illi esse efficere ut errem etiam in iis quæ me puto mentis oculis quam evidentissime intueri; quoties verò ad ipsas res quas valde clare percipere arbitror me converto, tam plane ab illis persuadeor ut sponte erumpam in has voces, fallat me quisquis potest, nunquam tamen efficiet ut nihil sim, quandiu

me aliquid esse cogitabo , vel ut aliquando verum sit me nunquam fuisse , cum jam verum sit me esse ; vel forte etiam ut duo & tria simul juncta plura vel pauciora sint quam quinque, vel similia , in quibus scilicet repugnantiam agnosco manifestam. Et certe cum nullam occasionem habeam existimandi aliquem Deum esse deceptorem , nec quidem adhuc satis sciam utrum sit aliquis Deus , valde tenuis , & , ut ita loquar , Metaphysica dubitandi ratio est quæ tantum ex ea opinione dependet. Ut autem etiam illa tollatur quamprimum occurret occasio , examinare debeo an sit Deus , & si sit , an possit esse deceptor ; hac enim re ignorata non videor de ulla alia planè certus esse unquam posse. Nunc autem ordo videtur exigere , ut prius omnes meas cogitationes in certa genera distribuam , & in quibusdam ex illis veritas aut falsitas proprie consistat , inquiram. Quædam ex his tanquam rerum imagines sunt , quibus solis proprie convenit ideæ nomen , ut cum hominem , vel Chimæram , vel Cælum , vel Angelum , vel Deum cogito ; aliæ vero alias quasdam præterea formas habent , ut cum volo , cum timeo , cum affirmo , cum nego , semper quidem aliquam rem ut subjectum meæ cogitationis apprehendo , sed aliquid etiam amplius quam istius rei simili-

militudinem cogitatione complector ; & ex his aliæ voluntates , sive affectus , aliæ autem judicia appellantur. Iam quod ad ideas attinet , si solæ in se spectentur , nec ad aliud quid illas referam , falsæ proprie esse non possunt, nam sive capram , sive chimæram imaginer , non minus verum est me unam imaginari quam alteram. Nulla etiam in ipsa voluntate , vel affectibus falsitas est timenda , nam quamvis prava , quamvis etiam ea quæ nusquam sunt possim optare , non tamen ideo non verum est illa me optare , ac proinde sola supersunt judicia in quibus mihi cavendum est ne fallar ; præcipuus autem error & frequentissimus qui possit in illis reperiri consistit in eo quod ideas , quæ in me sunt , iudicem rebus quibusdam extra me positis similes esse , sive conformes : nam profecto si tantum ideas ipsas ut cogitationis meæ quosdam modos considerarem , nec ad quidquam aliud referrem , vix mihi ullam errandi materiam dare possent. Ex his autem ideis aliæ innatæ , aliæ adventitiæ , aliæ à me ipso factæ mihi videntur : nam quod intelligam quid sit res , quid sit veritas , quid sit cogitatio , hæc non aliunde habere videor quàm ab ipsamet mea natura ; quod autem nunc strepitum audiam , solem videam, ignem sentiam, à rebus

quibusdam extra me positis procedere ha-
 ctenus judicavi ; ac denique Syrenes , Hyp-
 pogryphes , & similia à me ipso finguntur :
 vel forte etiam omnes esse adventitias pos-
 sum putare , vel omnes innatas , vel omnes
 factas , nondum enim veram illarum origi-
 nem clare perspexi. Sed hic præcipue de iis
 est querendū quas tanquam à rebus extra me
 existentibus desuntas considero , quænam
 me moveat ratio ut illas istis rebus similes
 esse existimem : nempe ita videor doctus à
 natura , & præterea experior illas non à mea
 voluntate nec proinde à me ipso pendere ,
 sæpe enim vel invito obversantur , ut jam si-
 ve velim , sive nolim sentio calorem , & ideo
 puto sensum illum , sive ideam caloris à re à
 me diversa , nempe ab ignis , cui assideo , ca-
 lore mihi advenire , nihilque magis obvium
 est quam ut judicem istam rem suam simili-
 tudinem potius , quàm aliud quid in me im-
 mittere ; quæ rationes an satis firmæ sint , jam
 videbo , Cum hic dico me ita doctum esse à
 natura , intelligo tantum spontaneo quodam
 impetu me ferri ad hoc credendum , non lu-
 mine aliquo naturali mihi ostendi esse ve-
 rum , quæ duo multum discrepant , nam quæ-
 cumque lumine naturali mihi ostenduntur ,
 ut quod ex eo quod dubitem sequatur me
 esse , & similia , nullo modo dubia esse pos-
 sunt , quia nulla alia facultas esse potest , cui
 æque

æque fidam ac lumini isti , quæque illa non vera esse possit docere ; sed quantum ad impetus naturales , jam sæpe olim judicavi me ab illis in deteriorem partem fuisse impulsam cum de bono eligendo ageretur , nec video cur iisdem in ulla alià re magis fidam. Deinde quamvis ideæ illæ à voluntate meâ non pendeant , non ideo constat ipsas à rebus extra me positis necessario procedere , ut enim impetus illi, de quibus mox loquebar , quamvis in me sint , à voluntate tamen mea diversi esse videntur , ita forte etiam aliqua alia est in me facultas nondum mihi satis cognita istarum idearum effectrix , ut hæctenus semper visum est illas , dum somnio , absque ulla rerum externarum ope in me formari ; ac denique quamvis à rebus à me diversis procederent , non inde sequitur illas rebus istis similes esse debere ; quinimo in multis sæpe magnum discrimen videor deprehendisse ; ut , exempli causa , duas diversas solis ideas apud me invenio , unam tanquam à sensibus haustam , & quæ maxime inter illas quas adventitias existimo est recensenda , per quam mihi valde parvus apparet ; aliam verò ex rationibus Astronomiæ desumptam , hoc est ex notionibus quibusdam mihi innatis elicitam , vel quocumque alio modo à me factam , per quam aliquoties

major quàm terra exhibetur ; utraque profectò similis eidem soli extra me existenti esse non potest , & ratio persuadet illam ei maxime esse dissimilem quæ quam proximè ab ipso videtur emanasse . Quæ omnia satis demonstrant me non hæcenus ex certo iudicio , sed tantum ex cæco aliquo impulsu credidisse res quasdam à me diversas existere quæ ideas sive imagines suas per organa sensuum , vel quolibet alio pacto mihi immittant . Sed alia quædam ad huc via mihi occurrit ad inquirendum an res aliquæ ex iis quarum ideæ in me sunt extra me existant . Nempe quatenus ideæ istæ cogitandi quidam modi tantum sunt , non agnosco ullam inter ipsas inæqualitatem , & omnes à me eodem modo procedere videntur ; sed quatenus una unam rem , alia aliam repræsentat , patet easdem esse ab invicem valde diversas , nam proculdubio illæ quæ substantias mihi exhibent , majus aliquid sunt , atque , ut ita loquar , plus realitatis objectivæ in se continent , quàm illæ quæ tantum modos , sive accidentia repræsentant ; & rursus illa per quam summum aliquem Deum æternum , infinitum , omniscium , omnipotentem , rerumque omnium , quæ præter ipsum sunt creatorem intelligo , plus profectò realitatis objectivæ in se habet , quàm illæ per quas finitæ sub-

stantiæ

stantiæ exhibentur. Iam verò lumine naturali manifestum est tantumdem ad minimum esse debere in causa efficiente & totali, quantum in ejusdem causæ effectû, nam quæso undenam posset assumere realitatem suam effectus nisi à causa? & quomodo illam ei causa dare posset, nisi etiam haberet? Hinc autem sequitur nec posse aliquid à nihilo fieri, nec etiam id quod magis perfectum est, hoc est quod plus realitatis in se continet, ab eo quod minus: atque hoc non modò perspicue verum est de iis effectibus quorum realitas est actualis sive formalis; sed etiam de ideis in quibus consideratur tantum realitas objectiva; hoc est non modò non potest, exempli causâ, aliquis lapis qui prius non fuit, nunc incipere esse, nisi producat ab aliquâ re in quâ totum illud sit vel formaliter, vel eminenter quod ponitur in lapide; nec potest calor in subjectum quod prius non calebat induci, nisi à re quæ sit ordinis saltem æque perfecti atque est calor, & sic de cæteris; sed præterea etiam non potest in me esse idea caloris, vel lapidis, nisi in me posita sit ab aliquâ causâ in qua tantumdem ad minimum sit realitatis quantum esse in calore, vel lapide concipio: nam quamvis ista causa nihil de sua realitate actuali, sive formali in meam ideam transfundat,

non ideo putandum est illam minus realem esse debere, sed talem esse naturam ipsius ideæ ut nullam aliam ex se realitatem formalem exigat præter illam quam mutuatur à cogitatione mea cujus est modus; quòd autem hæc idea realitatem objectivam hanc vel illam contineat potius quàm aliam, hoc profectò habere debet ab aliquâ causa in qua tantumdem sit ad minimum realitatis formalis quantum ipsa continet objectivæ; si enim ponamus aliquid in idea reperiri quod non fuerit in ejus causa, hoc igitur habet à nihilo; atqui quantumvis imperfectus sit iste essendi modus quo res est objective in intellectu per ideam, non tamen profectò plane nihil est, nec proinde à nihilo esse potest. Nec etiam debeo suspicari cum realitas quam considero in meis ideis sit tantum objectiva, non opus esse ut eadem realitas sit formaliter in causis istarum idearum, sed sufficere si sit in iis etiam objective; nam quemadmodum iste modus essendi objectivus competit ideis ex ipsarum natura, ita modus essendi formalis competit idearum causis, saltem primis & præcipuis, ex earum natura: & quamvis forte una idea ex alia nasci possit, non tamen hic datur progressus in infinitum, sed tandem ad aliquam primam debet deveniri, cujus causa sit instar archetypi in quo

quo omnis realitas formaliter contineatur
 quæ est in idea tantum objective ; adeo ut
 lumine naturali mihi sit perspicuum ideas
 in me esse veluti quædam imagines , quæ
 possunt quidem facile deficere à perfectio-
 ne rerum à quibus sunt desumptæ , non au-
 tem quicquam majus aut perfectius con-
 tinere . Atque hæc omnia quò diutius
 & curiosius examino , tantò clarius & di-
 stinctius vera esse cognosco ; sed quid tan-
 dem ex his concludam ? nempe si realitas
 objectiva alicujus ex meis ideis sit tanta ut
 certus sim eandem nec formaliter , nec
 eminenter in me esse , nec proinde me ip-
 sum ejus ideæ causam esse posse , hinc ne-
 cessario sequi non me solum esse in mun-
 do , sed aliquam aliam rem quæ istius ideæ
 est causa , etiam existere ; si vero nulla ta-
 lis in me idea reperiatur , nullum plane
 habebo argumentum quod me de alicujus
 rei à me diversæ existentia certum red-
 dat, omnia enim diligentissime circumspexi,
 & nullum aliud potui hætenus reperire .
 Ex his autem meis ideis præter illam quæ
 me ipsum mihi exhibet , de qua hic nulla
 difficultas esse potest , alia est quæ Deum,
 aliæ quæ res corporeas , & inanimes , aliæ
 quæ Angelos , aliæ quæ animalia , ac
 denique aliæ quæ alios homines mei simi-
 les repræsentant. Et quantum ad ideas quæ
 alios

alios homines, vel animalia, vel Angelos
 exhibent, facile intelligo illas ex iis quas
 habeo meipſius, & rerum corporalium, &
 Dei poſſe componi, quamvis nulli præter
 me homines, nec animalia, nec Angeli in
 mundo eſſent. Quantum autem ad ideas
 rerum corporalium, nihil in illis occurrit
 quod ſit tantum ut non videatur à me ipſo
 potuiſſe proficiſci; nam ſi penitiùs inſpi-
 ciam, & ſingulas examinem eo modo quo
 heri examinavi ideam cere, animadverto
 perpauca tantum eſſe quæ in illis clare &
 diſtincte percipio, nempe magnitudinem
 ſive extensionem in longum, latum, &
 profundum; figuram quæ ex terminatione
 iſtius extensionis exurgit; ſitum quem di-
 verſa figurata inter ſe obtinent; & mo-
 tum, ſive mutationem iſtius ſitus; quibus
 addi poſſunt ſubſtantia, duratio, & nume-
 rus: cætera autem ut lumen, & colores,
 ſoni, odores, ſapores, calor, & frigus, aliæ-
 que tactiles qualitates, nonniſi valde con-
 fuſe & obſcurè à me cogitantur, adeo ut
 etiam ignorem an ſint veræ, vel falſæ,
 hoc eſt an ideæ quas de illis habeo ſint
 rerum quarundam ideæ, an non rerum:
 quamvis enim falſitatem proprie dictam,
 ſive formalem nonniſi in judiciis poſſe
 reperiri paulò ante notaverim, eſt tamen
 profectò quædam alia falſitas materialis in
 ideis,

ideis , cùm non rem tanquam rem repræsentant : ita , exempli causâ , ideæ quas habeo caloris & frigoris tam parum claræ & distinctæ sunt , ut ab iis discere non possim an frigus sit tantùm privatio caloris , vel calor privatio frigoris , vel utrûmque sit realis qualitas , vel neutrum ; & quia nullæ ideæ nisi tanquam rerum esse possunt , siquidem verum sit frigus nihil aliud esse quàm privationem caloris , idea quæ mihi illud tanquam reale quid & positivum repræsentat non immeritò falsa dicitur , & sic de cæteris . Quibus profectò non est necesse ut aliquem authorem à me diversum assignem , nam si quidem sint falsæ , hoc est nullas res repræsentent , lumine naturali notum mihi est illas à nihilò procedere , hoc est non aliam ob causam in me esse quam quia deest aliquid naturæ meæ , nec est plane perfecta ; si autem sint veræ , quia tamen tam parum realitatis mihi exhibent ut ne quidem illud à non re possim distinguere , non video cur à me ipso esse non possint . Ex iis vero quæ in ideis rerum corporalium clara & distincta sunt , quædam ab idea mei ipsius videor mutuari potuisse , nempe substantiam , durationem , numerum , & si quæ alia sint ejusmodi ; nam cum cogito lapidem esse substantiam , sive esse rem quæ per se apta est existere , itemque me esse

se substantiam , quamvis concipiam me esse rem cogitantem , & non extensam ; lapidem verò esse rem extensam , & non cogitantem , ac proinde maxima inter utrumque conceptum sit diversitas , in ratione tamen substantiæ videntur convenire ; itémque cùm percipio me nunc esse , & priùs etiam aliquamdiu fuisse recordor , cùmque varias habeo cogitationes quarum numerum intelligo , acquirò ideas durationis & numeri , quas deinde ad quascunque alias res possum transferre. Cætera autem omnia ex quibus rerum corporearum ideæ constantur , nempe extensio , figura , situs , & motus , in me quidem , cùm nihil aliud sum quàm res cogitans , formaliter non continentur ; sed quia sunt tantum modi quidam substantiæ , ego autem substantia , videntur in me contineri posse eminenter. Itaque sola restat idea Dei , in qua considerandum est an aliquid sit quod à me ipso non potuerit proficisci. Dei nomine intelligo substantiam quandam infinitam , independentem , summe intelligentem , summe potentem , & à qua tum ego ipse , tum aliud omne , si quid aliud extat , quodcùmque extat est creatum. Quæ sane omnia talia sunt ut quo diligentius attendo , tanto minus à me solo profecta esse posse videantur. Ideòque ex antedictis Deum

necessario existere est concludendum : nam quamvis substantiæ quidem idea in me sit ex hoc ipso quod sim substantia , non tamen idcirco esset idea substantiæ infinitæ , cum sim finitus , nisi ab aliqua substantia quæ revera esset infinita procederet . Nec putare debeo me non percipere infinitum per veram ideam , sed tantum per negationem finiti , ut percipio quietem , & tenebras per negationem motus , & lucis ; nam contra manifeste intelligo plus realitatis esse in substantia infinita quam in finita , ac proinde priorem quodammodo in me esse perceptionem infiniti quàm finiti , hoc est Dei quàm mei ipsius : qua enim ratione intelligerem me dubitare , me cupere , hoc est aliquid mihi deesse , & me non esse omnino perfectum , si nulla idea entis perfectioris in me esset , ex cujus comparisone defectus meos agnoscerem ? Nec dici potest hanc forte ideam Dei materialiter falsam esse , ideoque à nihilo esse posse , ut paulo ante de ideis caloris , & frigoris , & similium animadverti ; nam contrà , cum maxime clara , & distincta sit , & plus realitatis objectivæ quàm ulla alia contineat , nulla est per se magis vera , nec in qua minor falsitatis suspicio reperiatur . Est inquam hæc idea entis summe perfecti , & infiniti maxime vera ; nam quam-

vis

vis forte fingi possit tale ens non existere , non tamen fingi potest ejus ideam nihil reale mihi exhibere , ut de idea frigoris ante dixi. Est etiam maxime clara & distincta , nam quidquid clare & distincte percipio quod est reale & verum , & quod perfectionem aliquam importat , totum in ea continetur : nec obstat quod non comprehendam infinitum , vel quod alia innumera in Deo sint , quæ nec comprehendere , nec forte etiam attingere cogitatione ullo modo possum , est enim de ratione infiniti , ut à me qui sum finitus non comprehendatur ; & sufficit me hoc ipsum intelligere , ac judicare illa omnia quæ clare percipio & perfectionem aliquam importare scio , atque etiam forte alia innumera quæ ignoro , vel formaliter vel eminenter in Deo esse , ut idea quam de illo habeo sit omnium quæ in me sunt maxime vera , & maxime clara & distincta. Sed forte majus aliquid sum quàm ipse intelligam , omnesque illæ perfectiones quas Deo tribuo potentiâ quodammodo in me sunt , etiamsi nondum sese exerant , neque ad actum reducantur ; experior enim jam cognitionem meam paulatim augeri ; nec video quid obstet quo minus ita magis & magis augeatur in infinitum , nec etiam cur cognitione sic aucta non possim ejus ope reliquas omnes Dei per-

perfectiões adipisci ; nec denique cur potentia ad istas perfectiões , si jam in me est , non sufficiat ad illorum ideam producendam. Imò nihil horum esse potest , nam primo ut verum sit cognitionem meam gradatim augeri , & multa in me esse potentia quæ actu nondum sunt , nihil tamen horum ad ideam Dei pertinet , in qua nempe nihil omnino est potentiale , namque hoc ipsum gradatim augeri certissimum est imperfectiões argumentum. Præterea etsi cognitio mea semper magis & magis augeatur , nihilominus intelligo nunquam illam idcirco fore actu infinitam , quia nunquam eo devenietur , ut majoris adhuc incrementi non sit capax. Deum autem ita judico esse actu infinitum ut nihil ejus perfectiões addi possit. Ac denique percipio esse objectivum ideæ non à solo esse potenciali , quod proprie loquendo nihil est , sed tantummodo ab actuali , sive formali posse produci. Neque profecto quicquam est in his omnibus quod diligenter attendenti non sit lumine naturali manifestum : sed quia cum minus attendo , & rerum sensibilibus imagines mentis aciem excæcant , non ita facile recordor cur idea entis me perfectioris necessario ab ente aliquo procedat quod sit revera perfectius : ulterius querere libet an
ego

ego ipse habens illam ideam esse possem si tale ens nullum existeret. Nempe à quo essem ? à me scilicet, vel à parentibus, vel ab aliis quibuslibet Deo minus perfectis, nihil enim ipso perfectius, nec etiam æque perfectum cogitari, aut fingi potest. Atqui si à me essem, nec dubitarem, nec optarem, nec omnino quicquam mihi deesset, omnes enim perfectiones quorum idea aliqua in me est, mihi dedissem, atque ita ipsemet Deus essem : nec putare debeo illa forsitan quæ mihi desunt difficilius acquiri posse, quàm illa quæ jam in me sunt, nam contrà, manifestum est longe difficilius fuisse me, hoc est rem, sive substantiam cogitantem, ex nihilo emergere, quàm multarum rerum quas ignoro cognitiones, quæ tantum istius substantiæ accidentia sunt, acquirere. Ac certe si majus illud à me haberem, non mihi illa saltem quæ facilius haberi possunt denegassem : sed neque etiam ulla alia ex iis, quæ in idea Dei contineri percipio ; quia nempe nulla difficiliora factu mihi videntur : si quæ autem difficiliora factu essent, certe etiam mihi difficiliora viderentur, siquidem reliqua quæ habeo, à me haberem, quoniam in illis potentiam meam terminari experirer. Neque vim harum rationum effugio si supponam me forte semper fuisse ut nunc sum, tan-

tanquam si inde sequeretur nullum existentiae meae authorem esse quaerendum : quoniam enim omne tempus vitae in partes innumeras dividi potest quarum singulae à reliquis nullo modo dependent , ex eo quòd paulo ante fuerim non sequitur me nunc debere esse , nisi aliqua causa me quasi rursus creet ad hoc momentum , hoc est me conservet. Perspicuum enim est attendenti ad temporis naturam eadem plane vi , & actione opus esse ad rem quamlibet singulis momentis quibus durat conservandam , qua opus esset ad eandem de novo creandam si nondum existeret , adeo ut conservationem sola ratione à creatione differre sit etiam unum ex iis quae lumine naturali manifesta sunt. Itaque debeo nunc interrogare me ipsum , an habeam aliquam vim per quam possim efficere ut ego ille qui jam sum , paulo post etiam sim futurus : nam cum nihil aliud sim quam res cogitans , vel saltem cum de ea tantum mei parte praecise nunc agam quae est res cogitans , si quae talis vis in me esset , ejus procul dubio conscius essem ; sed & nullam esse experior , & ex hoc ipso evidentissime cognosco me ab aliquo ente à me diverso pendere : forte vero illud ens non est Deus , sumque vel à parentibus productus , vel à quibuslibet aliis causis Deo minus perfectis.

Imo,

Imo, ut jam ante dixi, perspicuum est tantundem ad minimum esse debere in causa quantum est in effectu; & idcirco cum sim res cogitans, ideamque quandam Dei in me habens, qualiscunque tandem mel causa assignetur, illam etiam esse rem cogitantem, & omnium perfectionum quas Deo tribuo, ideam habere fatendum est; potestque de illa rursus queri an sit à se, vel ab alia; nam si à se, patet ex dictis illam ipsam Deum esse, quia nempe cum vim habeat per se existendi, habet proculdubio etiam vim possidendi actu omnes perfectiones quarum ideam in se habet, hoc est omnes quas in Deo esse concipio. Si autem sit ab alia, rursus eodem modo de hac altera quæretur an sit à se, vel ab alia, donec tandem ad causam ultimam deveniatur quæ erit Deus. Satis enim apertum est nullum hinc dari posse progressum in infinitum, præsertim cum non tantum de causa, quæ me olim produxit, hinc agam, sed maxime etiam de illa quæ me tempore præsentis conservat. Nec fingi potest plures forte causas partiales ad me efficiendum concurrisse, & ab una ideam unius ex perfectionibus quas Deo tribuo, ab alia ideam alterius me accepisse, adeo ut omnes quidem illæ perfectiones alicubi in universo reperiantur, sed non omnes simul junctæ
in

in uno aliquo qui sit Deus ; nam contrà unitas , simplicitas , sive inseparabilitas eorum omnium quæ in Deo sunt , una est ex præcipuis perfectionibus quas in eo esse intelligo ; nec certe istius omnium ejus perfectionum unitatis idea in me potuit poni ab ulla causa , à qua etiam aliarum perfectionum ideas non habuerim ; neque enim efficere potuit ut illas simul junctas , & inseparabiles intelligerem , nisi simul effecerit ut quænam illæ essent agnoscerem . Quantum denique ad parentes attinet , ut omnia vera sint quæ de illis unquam putavi , non tamen profecto illi me conservant , nec etiam ullo modo me , quatenus sum res cogitans , effecerunt , sed tantum dispositiones quasdam in ea materia posuerunt , cui me , hoc est mentem , quam solam nunc pro me accipio , inesse judicavi , ac proinde hic nulla de iis difficultas esse potest , sed omnino est concludendum ex hoc solo quod existam , quædamque idea entis perfectissimi , hoc est Dei , in me sit , evidentissime demonstrari Deum etiam existere . Superest tantum ut examinem qua ratione ideam istam à Deo accepi , neque enim illam sensibus hausi , nec unquam non expectanti mihi advenit , ut solent rerum sensibilium ideæ , cum istæ res externis sensuum organis occurrunt , vel occurre-

re

re videntur ; nec etiam à me efficta est ,
nam nihil ab illa detrahere , nihil illi super-
addere plane possum , ac proinde superest
ut mihi sit innata , quemadmodum etiam
mihi est innata idea mei ipsius. Et sane
non mirum est Deum me creando ideam
illam mihi indidisse , ut esset tanquam nota
artificis operi suo impressa ; nec etiam
opus est ut nota illa sit aliqua res ab opere
ipso diversa , sed ex hoc uno quod Deus
me creavit , valde credibile est me quo-
dammodo ad imaginem & similitudinem
ejus factum esse , illamque similitudinem ,
in qua Dei idea continetur , à me percipi
per eandem facultatem , per quam ego ipse
à me percipior , hoc est dum in meipsum
mentis aciem converto non modo intelligo
me esse rem incompletam , & ab alio
dependentem , remque ad majora , & ma-
jora , sive meliora indefinite aspirantem ,
sed simul etiam intelligo illum , à quo
pendeo , majora ista omnia non indefinite
& potentia tantum , sed reipsa infinite in
se habere , atque ita Deum esse ; totaque
vis argumenti in eo est quod agnoscam fieri
non posse ut existam talis naturæ qualis
sum , nempe ideam Dei in me habens ,
nisi revera Deus etiam existeret , Deus
inquam ille idem cujus idea in me est , hoc
est habens omnes illas perfectiones , quas
ego

ego non comprehendere , sed quocunque modo attingere cogitatione possum & nullis plane defectibus obnoxius. Ex quibus satis patet illum fallacem esse non posse , omnem enim fraudem , & deceptionem à defectu aliquo pendere lumine naturali manifestum est. Sed priusquam hoc diligentius examinem , simulque in alias veritates quæ inde colligi possunt inquiram , placet hic aliquandiu in ipsius Dei contemplatione immorari , ejus attributa apud me expendere , & immensi hujus luminis pulchritudinem , quantum caligantis ingenii mei acies ferre poterit , intueri , admirari , adorare . Ut enim in hac sola divinæ majestatis contemplatione summam alterius vitæ felicitatem consistere fide credimus , ita etiam jam ex eadem licet multò minus perfecta maximam , cujus in hac vita capaces sumus , voluptatem percipi posse experimur.

M E D I T A T I O I V .

De vero & falso.

ITa me his diebus assuefeci in mente à sensibus abducenda , tàmque accurate animadverti perpauca esse quæ de
 C rebus

rebus corporeis vere percipiuntur, multoque plura de mente humana, multo adhuc plura de Deo cognosci, ut jam absque ulla difficultate cogitationem à rebus imaginabilibus ad intelligibiles tantum, atque ab omni materia secretas convertam: & sane multo magis distinctam habeo ideam mentis humanæ, quatenus est res cogitans, non extensa in longum, latum, & profundum, nec aliud quid à corpore habens, quam ideam ullius rei corporeæ: cumque attendo me dubitare, sive esse rem incompletam, & dependentem, adeo clara & distincta idea entis independentis, & completi, hoc est Dei, mihi occurrit; & ex hoc uno quod talis idea in me sit, sive quod ego ideam illam habens existem, adeo manifeste concludo Deum etiam existere, atque ab illo singulis momentis totam existentiam meam dependere, ut nihil evidentius, nihil certius ab humano ingenio cognosci posse confidam. Iamque videre videor aliquam viam per quam ab ista contemplatione veri Dei, in quo nempe sunt omnes thesauri scientiarum & sapientiæ absconditi, ad cæterarum rerum cognitionem deveniatur.

In primis enim agnosco fieri non posse ut ille me unquam fallat; in omni enim fallacia vel deceptione aliquid imperfectio-
nis

nis reperitur ; & quamvis posse fallere nonnullum esse videatur acuminis , aut potentiae argumentum , proculdubio velle fallere vel malitiam , vel imbecillitatem testatur , nec proinde in Deum cadit . Deinde experior quandam in me esse iudicandi facultatem , quam certe , ut & reliqua omnia quae in me sunt , à Deo accepi , cumque ille nolit me fallere , talem profecto non dedit , ut dum eâ recte utor , possim unquam errare . . Nec ullum de hac re dubium superesset , nisi inde sequi videretur me igitur errare nunquam posse , nam si quodcunque in me est , à Deo habeo , nec ullam ille mihi dederit errandi facultatem , non videor posse unquam errare . Atque ita prorsus quamdiu de Deo tantum cogito , totusque in eum me converto , nullam erroris , aut falsitatis causam deprehendo ; sed postmodum ad me reversus experior me tamen innumeris erroribus esse obnoxium , quorum causam inquirens animadverto non tantum Dei , sive entis summè perfecti realem , & positivam , sed etiam , ut ita loquar , nihili , sive ejus quod ab omni perfectione summè abest , negativam quandam ideam mihi obversari , & me tanquam medium quid inter Deum & nihil , sive inter summum ens & non ens ita esse constitutum , ut , quatenus à summo en-

te sum creatus, nihil quidem in me sit, per quod fallar, aut in errorem inducar, sed quatenus etiam quodammodo de nihilo, sive de non ente participo, hoc est quatenus non sum ipse summum ens, desuntque mihi quamplurima, non adeo mirum esse quòd fallar: atque ita certe intelligo errorem, quatenus error est, non esse quid reale quod à Deo dependeat, sed tantummodo esse defectum, nec proinde ad errandum mihi opus esse aliquâ facultate in hunc finem à Deo tributâ, sed contingere ut errem ex eo quòd facultas verum judicandi quam ab illo habeo non sit in me infinita. Verumtamen hoc nondum omninò satisfacit, non enim error est pura negatio, sed privatio, sive carentia cujusdam cognitionis, quæ in me quodammodo esse deberet; atque attendendi ad Dei naturam non videtur fieri posse ut ille aliquam in me posuerit facultatem quæ non sit in suo genere perfecta, sive quæ aliqua sibi debita perfectione sit privata; nam si quò peritior est artifex eo perfectiora opera ab illo proficiantur, quid potest à summo illo rerum omnium conditore factum esse quod non sit omnibus numeris absolutum? nec dubium est quin potuerit Deus me talem creare ut nunquam fallerem; nec etiam dubium est quin velit semper id quod est optimum; anne ergo

ergo melius est me falli quam non falli : dum hæc perpendo attentius , occurrit primo non mihi esse mirandum si quædam à Deo fiant quorum rationes non intelligam ; nec de ejus existentia ideo esse dubitandum quod forte quædam alia esse experiar quæ quare , vel quomodo ab illo facta sint non comprehendo ; cum enim jam sciam naturam meam esse valde infirmam , & limitatam , Dei autem naturam esse immensam , incomprehensibilem , infinitam , ex hoc satis etiam scio innumerabilia illum posse quorum causas ignorem ; atque ob hanc unicam rationem totum illud causarum genus quod à fine peti solet in rebus Physicis nullum usum habere existimo ; non enim absque temeritate me puto posse investigare fines Dei. Occurrit etiam non unam aliquam creaturam separatim , sed omnem rerum universitatem esse spectandam , quoties an opera Dei perfecta sint inquirimus ; quod enim forte non immeritò , si solum esset , valde imperfectum videretur , ut habens in mundo rationem partis est perfectissimum ; & quamvis ex quo de omnibus volui dubitare nihil adhuc præter me , & Deum existere certò cognovi , non possum tamen , ex quo immensam Dei potentiam animadverti , negare quin multa alia ab illo facta sint , vel saltem fieri possint,

sint, adeo ut ego rationem partis in rerum universitate obtineam. Deinde ad me propius accedens, & qualésnam sint errores mei (qui soli imperfectionem aliquam in me arguunt) investigans, adverto illos à duabus causis simul concurrentibus dependere, nempe à facultate cognoscendi quæ in me est, & à facultate eligendi, sive ab arbitrii libertate, hoc est ab intellectu, & simul à voluntate; nam per solum intellectum percipio tantum ideas de quibus iudicium ferre possum, nec ullus error proprie dictus in eo præcise sic spectato reperitur; quamvis enim innumeræ fortasse res existant quarum ideæ nullæ in me sunt, non tamen proprie illis privatus, sed negative tantum destitutus sum dicendus, quia nempe rationem nullam possum afferre, quâ probem Deum mihi majorem quàm dederit cognoscendi facultatem dare debuisse; atque quantumvis peritum artificem esse intelligam, non tamen ideo puto illum in singulis ex suis operibus omnes perfectiones ponere debuisse quas in aliquibus ponere potest: Nec verò etiam queri possum quod non satis amplam & perfectam voluntatem, sive arbitrii libertatem à Deo acciperim; nam sane nullis illam limitibus circumscribi experior. Et quod valde notandum mihi videtur, nulla alia in me sunt
tam

tum perfecta , aut tanta , quin intelligam perfectiora , sive majora adhuc esse posse , nam si , exempli causa , facultatem intelligendi considero , statim agnosco perexiguam illam , & valde finitam in me esse , simulque alterius cujusdam multo majoris , imò maximæ , atque infinitæ ideam formo , illanque ex hoc ipso quòd ejus ideam formare possim , ad Dei naturam pertinere percipio . Eadem ratione si facultatem recordandi , vel imaginandi , vel quasilibet alias examinem , nullam plane invenio quam non in me tenuem , & circumscriptam , in Deo immensam esse intelligam ; sola est voluntas , sive arbitrii libertas , quam tantam in me experior ut nullius majoris ideam apprehendam ; adeo ut illa præcipue sit , ratione cujus imaginem quandam , & similitudinem Dei me referre intelligo : nam quamvis major absque comparatione in Deo quam in me sit , tum ratione cognitionis & potentix quæ illi adjunctæ sunt , redduntque ipsam magis firmam & efficacem ; tum ratione objecti , quoniam ad plura se extendit ; non tamen in se formaliter & præcise spectata major videtur , quia tantum in eo consistit quod idem vel facere , vel non facere (hoc est affirmare vel negare , prosequi vel fugere) possimus , vel potius in eo tantum quod ad id quod

nobis ab intellectu proponitur affirmandum vel negandum, sive prosequendum vel fugiendum ita feramur, ut à nullâ vi externa nos ad id determinari sentiamus. Neque enim opus est me in utramque partem ferri posse ut sim liber, sed contra quò magis in unam propendeo, sive quia rationem veri, & boni in eâ evidenter intelligo, sive quia Deus intima cogitationis meæ ita disponit, tantò liberius illam eligo; nec sane divina gratia, nec naturalis cognitio unquam imminuunt libertatem, sed potius augent, & corroborant. Indifferentia autem illa quam experior, cum nulla me ratio in unam partem magis quàm in alteram impellit, est infimus gradus libertatis, & nullam in ea perfectionem, sed tantummodo in cognitione defectum, sive negationem quandam testatur; nam si semper quid verum & bonum sit clare viderem, nunquam de eo quod esset judicandum, vel eligendum deliberarem; atque ita quamvis plane liber, nunquam tamen indifferens esse possem. Ex his autem percipio nec vim volendi, quam à Deo habeo, per se spectatam causam esse errorum meorum, est enim amplissima, atque in suo genere perfecta; neque etiam vim intelligendi, nam quidquid intelligo, cum à Deo habeam ut intelligam, procul dubio recte intelligo,
nec

nec in eo fieri potest ut fallar : unde ergo nascuntur mei errores ? nempe ex hoc uno quod cum latius pateat voluntas quam intellectus , illam non intra eosdem limites contineo , sed etiam ad illa quæ non intelligo extendo ; ad quæ cum sit indifferens , facile à vero & bono deflectit , atque ita & fallor & pecco. Exempli causa , cum examinarem hisce diebus an aliquid in mundo existeret , atque adverterem ex hoc ipso quod illud examinarem , evidenter sequi me existere , non potui quidem non judicare illud quod tam clare intelligebam verum esse , non quod ab aliqua vi externa fuerim ad id coactus , sed quia ex magna luce in intellectu magna consequuta est propensio in voluntate , atque ita tanto magis sponte & libere illud credidi , quanto minus fui ad istud ipsum indifferens. Nunc autem non tantum scio me , quatenus sum res quædam cogitans, existere, sed præterea etiam idea quædam naturæ corporeæ mihi obversatur , contingitque ut dubitem an natura cogitans quæ in me est , vel potius quæ ego ipse sum , alia sit ab ista natura corporea , vel an ambæ idem sint ; & suppono nullam adhuc intellectui meo rationem occurrere , quæ mihi unum magis quam aliud persuadeat , certe ex hoc ipso sum indifferens ad utrumlibet affirmandum

vel negandum , vel etiam ad nihil de eà re
judicandum. Quin imo etiam hæc in-
differentia non ad ea tantum se extendit de
quibus intellectus nihil plane cognoscit,
sed generaliter ad omnia quæ ab illo non
fatis perspicue cognoscuntur eo ipso tem-
pore , quo de iis à voluntate deliberatur;
quantumvis enim probabiles conjecturæ me
trahant in unam partem, sola cognitio quòd
sint tantum conjecturæ , non autem certæ
atque indubitabiles rationes , sufficit ad
assensionem meam in contrarium impellen-
dam : quod satis his diebus sum expertus,
cum illa omnia, quæ priùs ut vera quam-
maxime credideram , propter hoc unum
quòd de iis aliquo modo posse dubitari
deprehendissem , plane falsa esse suppo-
sui. Cùm autem quid verum sit non satis
clare , & distincte percipio , si quidem à
iudicio ferendo abstineam , clarum est
me recte agere , & non falli; sed si vel affir-
mem , vel negem , tunc libertate arbitrii
non recte utor ; atque si in eam partem quæ
falsa est me convertam , plane fallar ; si
vero alteram amplectar , casu quidem in-
cidam in veritatem , sed non ideo culpà
carebo , quia lumine naturali manifestum
est perceptionem intellectus præcedere
semper debere voluntatis determinatio-
nem ; atque in hoc liberi arbitrii non recto
usù

usu privatio illa inest quæ formam erroris constituit , privatio , inquam , inest in ipsa operatione quatenus à me procedit , sed non in facultate quam à Deo accepi , nec etiam in operatione quatenus ab illo dependet : neque enim habeo causam ullam conquerendi quòd Deus mihi non majorem vim intelligendi, sive non majus lumen naturale dederit quàm dedit , quia est de ratione intellectus finiti ut multa non intelligat , & de ratione intellectus creati ut sit finitus ; estque quod agam gratias illi qui mihi nunquam quicquam debuit pro eo quod largitus est , non autem quòd putem me ab illo iis esse privatum , sive illum mihi ea abstulisse quæ non dedit. Non habeo etiam causam conquerendi quòd voluntatem dederit latiùs patentem quàm intellectum , cum enim voluntas in una tantùm re , & tanquam in indivisibili consistat , non videtur ferre ejus natura ut quicquam ab illa demi possit ; & sane quò amplior est , tantò majores debeo gratias ejus datori. Nec denique etiam queri debeo quòd Deus mecum concurrat ad elicendos illos actus voluntatis , sive illa judicia in quibus fallor : illi enim actus sunt omnino veri , & boni quatenus à Deo dependent , & major in me quodammodo perfectio est quòd illos possim elicere quàm

si non possem; privatio autem, in qua sola ratio formalis falsitatis & culpæ consistit, nullo Dei concursu indiget, quia non est res, neque ad illum relata ut causam privatio, sed tantummodo negatio dici debet, nam sane nulla imperfectio in Deo est, quod mihi libertatem dederit assentiendi vel non assentiendi quibusdam, quorum claram & distinctam perceptionem in intellectu meo non posuit, sed proculdubio in me imperfectio est quod ista libertate non bene utar, & de iis quæ non recte intelligo iudicium feram. Video tamen fieri à Deo facile potuisse ut etiamsi manerem liber, & cognitionis finitæ, nunquam tamen errarem, nempe si vel intellectui meo claram & distinctam perceptionem omnium de quibus unquam essem deliberaturus indidisset; vel tantum si adeo firmiter memoriæ impressisset de nulla unquam re esse iudicandum quam clare & distincte non intelligerem, ut nunquam ejus possem oblivisci; & facile intelligo me, quatenus rationem habeo totius cujusdam, perfectiorem futurum fuisse quàm nunc sum, si talis à Deo factus essem. Sed non ideo possum negare quin major quodammodo perfectio sit in tota rerum universitate, quod quædam ejus partes ab erroribus immunes non sint, aliæ vero sint, quàm si omnes plane

plane similes essent ; & nullum habeo jus
conquerendi quod eam me Deus in mundo
personam sustinere voluerit quæ non est
omnium præcipua , & maxime perfecta , ac
præterea etiam ut non possim ab erroribus
abstinere priori illo modo qui pendet ab
evidenti eorum omnium perceptione de
quibus est deliberandum , possum tamen
illo altero qui pendet ab eo tantum quod
recorder quoties de rei veritate non liquet,
à judicio ferendo esse abstinendum ; nam
quamvis eam in me infirmitatem esse ex-
periar ut non possim semper uni & eidem
cognitioni defixus inherere , possum tamen
attenta & sæpius iterata meditatione effice-
re ut ejusdem, quoties usus exiget, recorder,
atque ita habitum quemdam non errandi
acquiram : qua in re cum maxima & præ-
cipua hominis perfectio consistat , non pa-
rum me hodierna meditatione lucratum esse
existimo quod erroris & falsitatis causam
investigari : & sane nulla alia esse potest
ab ea quam explicui , nam quoties volunta-
tem in judiciis ferendis ita contineo ut ad
ea tantum se extendat quæ illi clare & di-
stincte ab intellectu exhibentur , fieri plane
non potest ut errem , quia omnis clara , &
distincta perceptio procul dubio est aliquid,
ac proinde à nihilo esse non potest , sed
necessario Deum authorem habet , Deum

inquam illum summe perfectum, quem fallacem esse repugnat; ideoque proculdubio est vera. Nec hodie tantum didici quid mihi sit cavendum ut nunquam fallar, sed simul etiam quid agendum ut assequar veritatem; assequar enim illam profecto, si tantum ad omnia quæ perfecte intelligo satis attendam, atque illa à reliquis quæ confusius & obscurius apprehendo, secernam. Cui rei diligenter impostero operam dabo.

M E D I T A T I O V.

De essentia rerum materialium, & iterum de Deo quòd existat.

Multa mihi supersunt de Dei attributis, multa de mei ipsius, sive mentis meæ natura investiganda, sed illa forte alias resumam, jàmque nihil magis urgere videtur (postquam animadverti quid cavendum atque agendum sit ad assequendam veritatem) quàm ut ex dubiis, in quæ superioribus diebus incidi, coner emergere, videamque an aliquid certi de rebus materialibus haberi possit. Et quidem priusquam inquiram an aliquæ tales res extra me existant, considerare debeo

hec illarum ideas , quatenus sunt in mea cogitatione, & videre quatenam ex iis sint distinctæ , quatenam confusæ. Nempe distincte imaginor quantitatem, quam vulgo Philosophi appellant continuam, sive ejus quantitatis , aut potius rei quantæ extensionem in longum , latum , & profundum ; numero in ea varias partes ; quælibet istis partibus magnitudines, figuras, situs, & motus locales , motibusque istis quælibet durationes assigno. Nec tantum illa sic in genere spectata mihi plane nota & perspecta sunt , sed præterea etiam particularia innumera de figuris , de numero , de motu , & similibus attendendo percipio , quorum veritas adeo aperta est , & naturæ meæ consentanea , ut dum illa primum detego, non tam videar aliquid novi addiscere, quàm eorum quæ jam ante sciebam reminisci, sive ad ea primum advertere quæ dudum quidem in me erant , licet non prius in illa obtutum mentis convertissem. Quodque hic maxime considerandum puto , invenio apud me innumeras ideas quarundam rerum , quæ etiam si extra me fortasse nullibi existant , non tamen dici possunt nihil esse ; & quamvis à me quodammodo ad arbitrium cogitentur , non tamen à me finguntur , sed suas habent veras & immutabiles naturas : ut cum , exempli causa,

causa, triangulum imaginor, etsi fortasse talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam existat, nec unquam extiterit, est tamen profecto determinata quædam ejus natura, sive essentia, sive forma, immutabilis & æterna, quæ à me non efficta est, nec à mente mea dependet, ut patet ex eo quod demonstrari possint variæ proprietates de isto triangulo, nempe quod ejus tres anguli sint æquales duobus rectis; quod maximo ejus angulo maximum latus subtendatur, & similes, quas velim nolim clare nunc agnosco, etiamsi de iis nullo modo antea cogitarim cum triangulum imaginatus sum, nec proinde à me fuerint effictæ. Neque ad rem attinet, si dicam mihi forte à rebus externis per organa sensuum istam trianguli ideam advenisse, quia nempe corpora triangularem figuram habentia interdum vidi; possum enim alias innumeras figuras excogitare de quibus nulla suspicio esse potest quod mihi unquam per sensus illapsæ sint, & tamen varias de iis, non minus quàm de triangulo, proprietates demonstrare: quæ sane omnes sunt veræ, quandoquidem à me clare cognoscuntur, ideóque aliquid sunt, non merum nihil: patet enim illud omne quod verum est esse aliquid; & jam fuisse demonstravi illa omnia quæ clare cognosco esse vera; atque quamvis id non de-

mon-

monstrassem , ea certe est natura mentis
meæ ut nihilominus non possem iis non
assentiri , saltem quamdiu ea clare percipio ;
meminique me semper , etiam ante hoc
tempus , cum sensuum objectis quammaxi-
me inhærerem , ejusmodi veritates , quæ
nempe de figuris , aut numeris , aliisque ad
Arithmeticam , vel Geometriam , vel in
genere ad puram atque abstractam Mathe-
sim pertinentibus evidenter agnoscebam ,
pro omnium certissimis habuisse . . . Iam
verò si ex eo solo , quod alicujus rei ideam
possim ex cogitatione meâ depromere , se-
quitur ea omnia quæ ad illam rem perti-
nere clare & distincte percipio , revera ad
illam pertinere , nunquid inde haberi etiam
potest argumentum quo Dei existentia pro-
betur ? Certe ejus ideam , nempe entis sum-
me perfecti , non minus apud me inve-
nio , quàm ideam cujusvis figuræ aut nu-
meri ; nec minus clare & distincte intelligo
ad ejus naturam pertinere ut semper existat,
quàm id quod de aliqua figura , aut numero
demonstro ad ejus figuræ , aut numeri natu-
ram etiam pertinere ; ac proinde , quamvis
non omnia quæ superioribus hisce diebus
meditatus sum vera essent , in eodem ad
minimum certitudinis gradu esse deberet
apud me Dei existentia , in quo fuerunt
hactenus Mathematicæ veritates. Quan-
quam

quam sane hoc prima fronte non est omnino perspicuum, sed quandam sophismatis speciem refert. Cum enim assuetus sim in omnibus aliis rebus existentiam ab essentia distinguere, facile mihi persuadeo illam etiam ab essentia Dei sejungi posse, atque ita Deum ut non existentem cogitari: sed tamen diligentius attendenti fit manifestum non magis posse existentiam ab essentia Dei separari, quàm ab essentia trianguli magnitudinem trium ejus angulorum aequalium duobus rectis, sive ab idéa montis ideam vallis: adeo ut non magis repugnet cogitare Deum (hoc est ens summe perfectum) cui desit existentia (hoc est cui desit aliqua perfectio) quàm cogitare montem cui desit vallis. Verumtamen ne possim quidem cogitare Deum nisi existentem, ut neque montem sine valle, at certe ut neque ex eo quod cogitem montem cum valle, ideo sequitur aliquem montem in mundo esse, ita neque ex eo quod cogitem Deum ut existentem, ideo sequi videtur Deum existere: nullam enim necessitatem cogitatio mea rebus imponit; & quemadmodum imaginari licet equum alatum, etsi nullus equus habeat alas, ita forte Deo existentiam possum affingere, quamvis nullus Deus existat. Imo sophisma hîc latet, neque enim ex eo quod non possim

sim

sim cogitare montem nisi cum valle , sequitur alicubi montem & vallem existere , sed tantum montem & vallem , sive existant , sive non existant , à se mutuo seungi non posse ; atqui ex eo quod non possim cogitare Deum nisi existentem , sequitur existentiam à Deo esse inseparabilem , ac proinde illum revera existere , non quod mea cogitatio hoc efficiat , sive aliquam necessitatem ulli rei imponit , sed contra quia ipsius rei , nempe existentiae Dei , necessitas me determinat ad hoc cogitandum : neque enim mihi liberum est Deum absque existentia (hoc est ens summe perfectum absque summa perfectione) cogitare , ut liberum est equum vel cum alis , vel sine alis imaginari . Neque etiam hic dici debet necesse quidem esse ut ponam Deum existentem , postquam posui illum habere omnes perfectiones , quandoquidem existentia una est ex illis , sed priorem positionem necessariam non fuisse ; ut neque necesse est me putare figuras omnes quadrilateras circulo inscribi , sed posito quod hoc putem , necesse erit me fateri rhombum circulo inscribi , quod aperte tamen est falsum . Nam quamvis non necesse sit ut incidam unquam in ullam de Deo cogitationem , quoties tamen de ente primo , & summo libet cogitare , atque ejus ideam
tan-

tanquam ex mentis meæ thesauro depromere, necesse est ut illi omnes perfectiones attribuam, etsi nec omnes tunc enumerem, nec ad singulas attendam: quæ necessitas plane sufficit ut postea, cum animadverto existentiam esse perfectionem, recte concludam ens primum & summum existere: quemadmodum non est necesse me ullum triangulum unquam imaginari, sed quoties volo figuram rectilineam tres tantum angulos habentem considerare, necesse est ut illi ea tribuam ex quibus recte inferitur ejus tres angulos non majores esse duobus rectis, etiamsi hoc ipsum tunc non advertam. Cum verò examino quænam figuræ circulo inscribantur, nullomodo necesse est ut putem omnes quadrilateras ex eo numero esse; inò etiam idipsum nequidem fingere possum quamdiu nihil volo admittere nisi quod clare & distincte intelligo: ac proinde magna differentia est inter ejusmodi falsas positiones, & ideas veras mihi ingenitas, quarum prima & præcipua est idea Dei: nam sane multis modis intelligo illam non esse quid fictitium à cogitatione meâ dependens, sed imaginem veræ & immutabilis naturæ; ut, primo, quia nulla alia res potest à me excogitari ad cujus essentiam existentia pertineat prætersolum Deum; deinde quia non possum duos,

aut

aut plures ejusmodi Deos intelligere ; & quia posito quod jam unus existat , plane videam esse necessarium ut & ante ab æterno extiterit , & in æternum sit mansurus ; ac denique quod multa alia in Deo percipiam quorum nihil à me detrahi potest , nec mutari.

Sed verò quacumque tandem utar probandi ratione , semper eo res redit, ut ea me sola plane persuadeant quæ clare & distincte percipio. Et quidem ex iis quæ ita percipio etsi nonnulla unicuique obvia sint , alia verò nonnisi ab iis qui propius inspiciunt , & diligenter investigant, deteguntur; postquam tamen detecta sunt , hæc non minus certa quàm illa existimantur. Ut quamvis non tam facile appareat in triangulo rectangulo quadratum basis æquale esse quadratis laterum, quàm istam basim maximo ejus angulo subtendi , non tamen minus creditur postquam semel est perspectum. Quod autem ad Deum attinet , certe nisi præjudiciis obruerer, & rerum sensibilibium imagines cogitationem meam omni ex parte obsiderent, nihil illo prius , aut facilius agnoscerem, nam quid ex se est apertius , quàm summum ens esse , sive Deum ad cujus solius essentiam existentia pertinet , existere ? Atque quamvis mihi attenta consideratione opus fuerit ad hoc ipsum percipiendum , nunc tamen

tamen non modo de eo æque certus sum, ac de omni alio quod certissimum videtur; sed præterea etiam animadverto cæterarum rerum certitudinem ab hoc ipso ita pendere, ut absque eo nihil unquam perfecte sciri possit.

Et si enim ejus sim naturæ ut quamdiu aliquid valde clare & distincte percipio non possim non credere verum esse, quia tamen ejus etiam sum naturæ ut non possim obtutum mentis in eandem rem semper defigere ad illam clare percipiendam, recurratque sæpe memoria judicii ante facti, cum non amplius attendo ad rationes propter quas tale quid judicavi, rationes aliæ afferri possunt quæ me, si Deum ignorarem, facile ab opinione dejicerent, atque ita de nulla unquam re veram & certam scientiam, sed vagas tantum & mutabiles opiniones haberem. Sic, exempli causa, cum naturam trianguli considero, evidentissime quidem mihi, utpote Geometriæ principiis imbuto, apparet ejus tres angulos æquales esse duobus rectis; nec possim non credere id verum esse quamdiu ad ejus demonstrationem attendo sed statim atque mentis aciem ab illa deflexi, quantumvis adhuc recorder me illam clarissime perspexisse, facile tamen potest accidere ut dubitem an sit vera, si quidem Deum ignorem:

ignorem : possum enim mihi persuadere me talem à natura factum esse ut interdum in iis faller quæ me puto quàm evidentissimè percipere , cum præsertim meminerim me sæpe multa pro veris & certis habuisse, quæ postmodum aliis rationibus adductus falsa esse judicavi.

Postquàm vero percepi Deum esse , quia simul etiam Intellexi cætera omnia ab eo pendere, illumque non esse fallacem ; atque inde collegi illa omnia quæ clare & distinctè percipio necessario esse vera , etiam si non attendam amplius ad rationes propter quas istud verum esse judicavi , modo tantum recorder me clare & distinctè perspexisse , nulla ratio contraria afferri potest quæ me ad dubitandum impellat , sed veram & certam de hoc habeo scientiam ; neque de hoc tantùm , sed & de reliquis omnibus quæ memini me aliquando demonstrasse , ut de Geometricis & similibus : quid enim nunc mihi opponetur ? Mène talem factum esse ut sæpe fallar ? At jam scio me in iis quæ perspicue intelligo falli non posse : mène multa aliàs pro veris & certis habuisse quæ postea falsa esse deprehendi ? atqui nulla ex iis clare & distinctè perceperam , sed hujus regulæ veritatis ignarus ob alias causas forte credideram , quas postea minus firmas esse detexi.

texti. Quid ergo dicetur? anne (ut nuper mihi objiciebam) me forte somniare, sive illa omnia quæ jam cogito non magis vera esse quàm ea quæ dormienti occurrunt? imò etiam hoc nihil mutat, nam certe quamvis somniarem, si quid intellectui meo sit evidens, illud omninò est verum.

Atque ita plane video omnis scientiæ certitudinem & veritatem ab una veri Dei cognitione pendere, adeo ut priusquàm illum nossem, nihil de ulla alia re perfectè scire potuerim. Iam verò innumera tum de ipso Deo, aliisque rebus intellectualibus, tum etiam de omni illa natura corporea, quæ est puræ Matheseos objectum, mihi plane nota & certa esse possunt.

MEDITATIO VI.

*De rerum materialium existentia,
& reali mentis à corpore distinctione.*

Reliquum est ut examinem an res materiales existant: & quidem jam ad minimum scio illas, quatenus sunt puræ Matheseos objectum, posse existere, quandoquidem ipsas clare & distinctè percipio. Non enim dubium est quin Deus sit capax ea omnia efficiendi quæ ego sic
perci-

percipiendi sum capax ; nihilque unquam ab illo fieri non posse judicavi , nisi propter hoc quod illud à me distincte percipi repugnaret. Præterea ex imaginandi facultate , quâ me uti experior dum circa res istas materiales versor , sequi videtur illas existere : nam attentius consideranti quidnam sit imaginatio , nihil aliud esse apparet quàm quædam applicatio facultatis cognoscitivæ ad corpus ipsi intime præsens , ac proinde existens.

Quod ut planum fiat , primo examino differentiam quæ est inter imaginationem & puram intellectiõnem. Nempe , exempli causa , cum triangulum imaginor , non tantum intelligo illud esse figuram tribus lineis comprehensam , sed simul etiam istas tres lineas tanquam præsentis acie mentis intueor , atque hoc est quod imaginari appello. Si vero de chiliogono velim cogitare , equidem æque bene intelligo illud esse figuram constantem mille lateribus , ac intelligo triangulum esse figuram constantem tribus , sed non eodem modo illa mille latera imaginor , sive tanquam præsentia intueor : & quamvis tunc , propter consuetudinem aliquid semper imaginandi , quoties de re corporea cogito , figuram forte aliquam confuse mihi repræsentem , patet tamen illam non esse chiliogonum , quia nulla in re

D

est

est diversa ab eâ quam mihi etiam repræsentarem si de myriogono , aliâve quavis figurâ plurimorum laterum cogitarem ; nec quicquam juvat ad eas proprietates , quibus chiliogonum ab aliis polygonis differt , agnoscendas. Si verò de pentagono quæstio fit , possum quidem ejus figuram intelligere , sicut figuram chiliogoni , absque ope imaginationis ; sed possum etiam eandem imaginari , applicando scilicet aciem mentis ad ejus quinque latera , simulque ad aream iis contentam ; & manifestè hic animadverto mihi peculiari quadam animi contentione opus esse ad imaginandum ; quâ non utor ad intelligendum : quæ nova animi contentio differentiam inter imaginationem , & intellectionem puram clare ostendit. Ad hæc considero istam vim imaginandi quæ in me est , prout differt à vi intelligendi , ad mei ipsius , hoc est ad mentis meæ essentiam non requiri ; nam quamvis illa à me abesset , procul dubio manerem nihilominus illo idem qui nunc sum ; unde sequi videtur illam ab aliqua re à me diversa pendere ; atque facillè intelligo , si corpus aliquod existat cui mens sit ita conjuncta ut ad illud veluti inspiciendum pro arbitrio se applicet , fieri posse ut per hoc ipsum res corporeas imaginer ; adeò ut hic modus cogitandi in eo tantum
à pura

à pura intellectione differat , quòd mens, dum intelligit , se ad seipsam quodammodo convertat , respiciatque aliquam ex ideis quæ illi ipsi insunt ; dum autem imaginatur, se convertat ad corpus, & aliquid in eadem vel à se intellectæ, vel sensu perceptæ conforme intueatur. Facile, inquam, intelligo imaginationem ita perfici posse, siquidem corpus existat ; & quia nullus alius modus æque conveniens occurrit ad illam explicandam , probabiliter inde conjicio corpus existere ; sed probabiliter tantum, & quamvis accurate omnia investigem, nondum tamen video ex eâ naturæ corporeæ ideâ distinctâ , quam in imaginatione mea invenio , ullum sumi posse argumentum quod necessario concludat aliquod corpus existere.

Soleo vero alia multa imaginari præter illam naturam corpoream quæ est puræ Matheseos objectum , ut colores, sonos, sapes, dolorem, & similia , sed nulla tam distincte ; & quia hæc percipio melius sensu, à quo videntur ope memoriæ ad imaginationem pervenisse ; ut commodius de ipsis agam , eadem opera etiam de sensu est agendum , videndumque an ex iis quæ isto cogitandi modo , quem sensum appello, percipiuntur , certum aliquod argumentum pro rerum corporearum existentia

habere possim. Et primo quidem apud me hinc repetam quamquam illa fuit quæ antehac ut sensu percepta vera esse putavi, & quas ob causas id putavi; deinde etiam causas expendam propter quas eadem postea in dubium revocavi; ac denique considerabo quid mihi nunc de iisdem sit credendum. Primo itaque sensi me habere caput, manus, pedes, & membra cætera, ex quibus constat illud corpus quod tanquam mei partem, vel forte etiam tanquam me totum spectabam; sensique hoc corpus inter alia multa corpora versari, à quibus variis commodis, vel incommodis affici potest, & commoda ista sensu quodam voluptatis, & incommoda sensu doloris metiebar. Atque præter dolorem & voluptatem sentiebam etiam in me famem, sitim, aliosque ejusmodi appetitus; itemque corporeas quasdam propensiones ad hilaritatem, ad tristitiam, ad iram, similisque alios affectus; foris vero, præter corporum extensionem, & figuras, & motus, sentiebam etiam in illis duritiem, & calorem, aliasque tactiles qualitates; ac præterea lumen, & colores, & odores, & sapes, & sonos, ex quorum varietate cælum, terram, maria, & reliqua corpora ab invicem distinguebam: nec sane absque ratione ob ideas istarum omnium qualitatum quæ cogita-

cogitationi meae se offerebant, & quas solas proprie & immediate sentiebam putabam me sentire res quasdam à mea cogitatione plane diversas, nempe corpora à quibus ideae istae procederent; experiebar enim illas absque ullo meo consensu mihi advenire, adeo ut neque possem objectum ullum sentire, quamvis vellem, nisi illud sensus organo esset praesens; nec possem non sentire cum erat praesens; cumque ideae sensu perceptae essent multo magis vividae & expressae, & suo etiam modo magis distinctae, quam ullae ex iis quas ipse prudens & sciens meditando effingebam, vel memoriae meae impressas advertentem, fieri non posse videbatur ut à meipso procederent; ideoque supererat ut ab aliis quibusdam rebus advenirent: quarum rerum cum nullam aliunde notitiam haberem quam ex istis ipsis ideis, non poterat aliud mihi venire in mentem quam illas iis similes esse: Atque etiam quia recordabar me prius usum fuisse sensibus quam ratione, videbamque ideas quas ipse effingebam non tam expressas esse, quam illae erant quas sensu percipiebam, & plerumque ex earum partibus componi, facile mihi persuadebam nullam plane me habere in intellectu, quam non prius habuissem in sensu. Non etiam sine ratione corpus illud, quod speciali

quodam jure meum appellabam, magis ad me pertinere quam alia ulla arbitrabar; neque enim ab illo poteram unquam se-
 jungi, ut à reliquis; omnes appetitus & affectus in illo, & pro illo sentiebam; ac denique dolorem & titillationem voluptatis in ejus partibus, non autem in aliis extra illum positis advertebam. Cur vero ex isto nescio quo doloris sensu quædam animi tristitia, & ex sensu titillationis lætitia quædam consequatur, curve illa nescio quæ vellicatio ventriculi, quam famem voco, me de cibo sumendo admoneat, gutturis vero ariditas de potu, & ita de cæteris, non aliam sane habebam rationem, nisi quia ita doctus sum à natura; neque enim ulla plane est affinitas (saltem quam ego intelligam) inter istam vellicationem, & cibi sumendi voluntatem, sive inter sensum rei dolorem inferentis, & cogitationem tristitiæ ab isto sensu exortæ. Sed & reliqua omnia quæ de sensuum objectis judicabam, videbar à natura didicisse: prius enim illa ita se habere mihi persuaseram, quam rationes ulla quibus hoc ipsum probaretur expendissem.

Postea vero multa paulatim experimenta fidem omnem quam sensibus habueram labefactarunt, nam & interdum turres quæ rotundæ visæ fuerant è longinquo, quadratæ

dratæ apparebant è propinquo, & statuæ
permagnæ in eorum fastigiis stantes, non
magnæ è terra spectanti videbantur; &
talibus aliis innumeris in rebus sensuum
externorum judicia falli deprehendebam;
nec externorum duntaxat, sed etiam inter-
norum, nam quid dolore intimius esse
potest? atqui audiveram aliquando ab iis
quibus crus aut brachium fuerat abscissum,
se sibi videri adhuc interdum dolorem sen-
tire in ea parte corporis qua carebant;
idcòque etiam in me non plane certum esse
videbatur membrum aliquod mihi dolere,
quamvis sentirem in eo dolorem. Qui-
bus etiam duas maxime generales dubitandi
causas nuper adjeci: prima erat, quod nulla
unquam dum vigilo me sentire credide-
rim, quæ non etiam inter dormiendum
possim aliquando putare me sentire; cùm-
que illa quæ sentire mihi videor in somnis,
non credam à rebus extra me positis
mihi advenire, non advertebam quare
id potius crederem de iis quæ sentire mi-
hi videor vigilando. Altera erat, quòd
cùm authorem meæ originis adhuc ig-
norarem, vel saltem ignorare me finge-
rem, nihil videbam obstare quo minus
essem natura ita constitutus ut fallerer,
etiam in iis quæ mihi verissima appare-
bant. Et quantum ad rationes quibus

antea rerum sensibilium veritatem mihi persuaseram, non difficulter ad illas respondebam. Cum enim viderer ad multa impelli à natura quæ ratio dissuadebat, non multum fidendum esse putabam iis quæ à natura docentur. Et quamvis sensuum perceptiones à voluntate mea non penderent, non ideo concludendum esse putabam illas à rebus à me diversis procedere, quia forte aliqua esse potest in meipso facultas, etsi mihi nondum cognita, illarum effectrix.

Nunc autem postquam incipio meipsum, meæque authorem originis melius nosse, non quidem omnia quæ habere videor à sensibus, puto esse temere admittenda; sed neque etiam omnia in dubium revocanda.

Et primò quoniam scio omnia quæ clare & distincte intelligo, talia à Deo fieri posse qualia illa intelligo, satis est quòd possim unam rem absque alterà clare & distincte intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam, quia potest saltem à Deo seorsim poni; & non refert à qua potentia id fiat, ut diversa existimetur; ac proinde ex hoc ipso quòd sciam me existere, quòdque interim nihil plane aliud ad naturam, sive essentiam meam pertinere animadvertã, præter hoc solùm quod sim res cogitans, recte concludo meam essentiam in hoc uno consistere quod sim res cogitans. Et quamvis

vis fortasse (vel potius ut postmodum dicam, pro certo) habeam corpus quod mihi valde arcte conjunctum est, quia tamen ex una parte claram & distinctam habeo ideam mei ipsius quatenus sum tantum res cogitans, non extensa; & ex alia parte distinctam ideam corporis, quatenus est tantum res extensa, non cogitans, certum est me à corpore meo revera esse distinctum, & absque illo posse existere.

Præterea invenio in me facultates specialibus quibusdam modis cogitandi, putà facultates imaginandi, & sentiendi, sine quibus totum me possum clare & distincte intelligere, sed non vice versa illas sine me, hoc est sine substantia intelligente cui insint: intellectionem enim nonnullam in suo formali conceptu includunt, unde percipio illas à me, ut modos à re distingui. Agnosco etiam quasdam alias facultates, ut locum mutandi, varias figuras induendi, & similes, quæ quidem, non magis quàm præcedentes, absque aliqua substantia cur insint possunt intelligi, nec proinde etiam absque illa existere: Sed manifestum est has, siquidem existant inesse debere substantiæ corporeæ sive extensæ; non autem intelligenti, quia nempe aliqua extensio, non autem ulla plane intellectio in earum claro & distincto conceptu continetur. Iam vero

est quidem in me passiva quædam facultas sentiendi, sive ideas rerum sensibilibus recipiendi & cognoscendi, sed ejus nullum usum habere possem nisi quædam activa etiam existeret, sive in me, sive in aliò, facultas istas ideas producendi, vel efficiendi. Atque hæc sane in me ipso esse non potest, quia nullam plane intellectionem præsupponit, & me non cooperante, sed sæpe etiam invito ideæ istæ producuntur: ergo superest ut sit in aliqua substantia à me diversa, in qua quoniam omnis realitas vel formaliter vel eminenter inesse debet quæ est objective in ideis ab ista facultate productis, (ut jam supra animadverti) vel hæc substantia est corpus, sive natura corporea, in qua nempe omnia formaliter continentur quæ in ideis objective; vel certe Deus est, vel aliqua creatura corpore nobilior in qua continentur eminenter: atqui cum Deus non sit fallax, omninò manifestum est illum nec per se immediate istas ideas mihi immittere, nec etiam mediante aliqua creatura, in qua earum realitas objectiva non formaliter, sed eminenter tantum continetur. Cum enim nullam plane facultatem mihi dederit ad hoc agnoscendum, sed contrà magnam propensionem ad credendum illas à rebus corporeis emitti, non video qua ratione posset intelligi ipsum non esse

esse fallacem, si aliunde quàm à rebus corporeis emitterentur : Ac proinde res corporeæ existunt. Non tamen forte omnes tales omninò existunt, quales illas sensu comprehendo; quoniam ista sensuum comprehensio in multis valde obscura est, & confusa; sed saltem illa omnia in iis sunt quæ clare & distincte intelligo, id est omnia generaliter spectata quæ in puræ Mathematicos objecto comprehenduntur.

Quantum autem attinet ad reliqua quæ vel tantùm particularia sunt, ut quòd sol sit talis magnitudinis, aut figuræ &c. vel minùs clare intellecta, ut lumen, sonus, dolor, & similia, quamvis valde dubia & incerta sint, hoc tamen ipsum quòd Deus non sit fallax, quòdque idcirco fieri non possit ut ulla falsitas in meis opinionibus reperiat, nisi aliqua etiam sit in me facultas à Deo tributa ad illam emendandam, certam mihi spem ostendit veritatis etiam in iis assequendæ. Et sane non dubium est quin ea omnia quæ doceor à natura aliquid habeant veritatis : Per naturam enim generaliter spectatam nihil nunc aliud quàm vel Deum ipsum, vel rerum creatarum coordinationem à Deo, institutam intelligo; nec aliud per naturam meam in particulari, quàm complexionem eorum omnium quæ mihi à Deo sunt tributa.

Nihil autem est quod me ista natura magis expresse doceat quam quod habeam corpus, cui male est cum dolorem sentio; quod cibo, vel potu indiget, cum famem, aut sitim patior, & similia; nec proinde dubitare debeo, quin aliquid in eo sit veritatis.

Docet etiam natura per istos sensus doloris, famis, sitis, &c. Me non tantum adesse meo corpori ut nauta adest navigio, sed illi arctissime esse conjunctum, & quasi permixtum, adeo ut unum quid cum illo componam; alioqui enim cum corpus læditur, ego, qui nihil aliud sum quam res cogitans, non sentirem idcirco dolorem, sed puro intellectu læsionem istam perciperem, ut nauta visu percipit si quid in nave frangatur; & cum corpus cibo, vel potu indiget, hoc ipsum expresse intelligerem, non confusos famis & sitis sensus haberem. Nam certe isti sensus sitis, famis, doloris, &c. Nihil aliud sunt quam confusi quidam cogitandi modi ab unione & quasi permixtione mentis cum corpore exorti.

Præterea etiam doceor à naturâ varia circa meum corpus alia corpora existere, ex quibus nonnulla mihi prosequenda sunt, alia fugienda. Et certe ex eo quod valde diversos sentiam colores, sonos, odores, sapores,

sapores, calorem, duritiem, & similia, recte concludo, aliquas esse in corporibus, à quibus variæ istæ sensuum perceptiones adveniunt, varietates iis respondentes, etiam si forte iis non similes; atque ex eo quod quædam ex illis perceptionibus, mihi gratæ sint, aliæ ingratae, plane certum est meum corpus, siue potius me totum, quatenus ex corpore & mente sum compositus, variis commodis & incommodis à circumjacentibus corporibus affici posse.

Multa vero alia sunt quæ etsi videar à naturâ doctus esse, non tamen revera ab ipsa, sed à consuetudine quadam inconsiderate judicandi accepi, atque ideo falsa esse facile contingit; ut quod omne spatium, in quo nihil plane occurrit quod meos sensus moveat, sit vacuum; quod in corpore, exempli gratia, calido aliquid sit plane simile idæ caloris quæ in me est: in albo aut viridi sit eadem albedo aut viriditas quam sentio; in amaro aut dulci idem sapor & sic de cæteris: quod & astra & tures, & quævis alia remota corpora ejus sint tantùm magnitudinis & figuræ, quam sensibus meis exhibent, & alia ejusmodi. Sed ne quid in hac re non satis distincte percipiam accuratiùs debeo definire quid proprie intelligam cum dico me aliquid doceri à natura; nempe hîc naturam strictiùs sumo, quàm

quàm pro complexione eorum omnium quæ mihi à Deo tributa sunt ; in hac enim complexione multa continentur quæ ad mentem solam pertinent, ut quòd percipiam id quòd factum est infectum esse non posse , & reliqua omnia quæ lumine naturali sunt nota , de quibus hic non est sermo ; multa etiam quæ ad solum corpus spectant , ut quòd deorsum tendat , & similia de quibus etiam non ago , sed de iis tantùm quæ mihi ut composito ex mente & corpore à Deo tributa sunt : ideòque hæc natura docet quidem ea refugere quæ sensum doloris inferunt , & ea prosequi quæ sensum voluptatis , & talia : sed non apparet illam præterea nos docere ut quicquam ex istis sensuum perceptionibus sine prævio intellectus examine de rebus extra nos positis concludamus , quia de iis verum scire ad mentem solam , non autem ad compositum videtur pertinere . Ita quamvis stella non magis oculum meum quàm ignis exiguæ facis afficiat , nulla tamen in eo realis , sive positiva propensio est ad credendum illam non esse majorem , sed hoc sine ratione ab incunte ætate judicavi ; & quamvis ad ignem accedens sentio calorem , ut etiam ad eundem nimis prope accedens sentio dolorem , nulla profectò ratio est quæ suadeat in igne aliquid esse simile isti calori ; ut neque

que etiam isti dolori, sed tantummodo in eo aliquid esse, quodcumque demum sit quod istos in nobis sensus caloris vel doloris efficiat: & quamvis etiam in aliquo spatio nihil sit quod moveat sensum, non ideo sequitur in eo nullum esse corpus, sed video me in his aliisque permultis ordinem naturæ pervertere esse assuetum, quia nempe sensuum perceptionibus, quæ propriè tantum à naturâ datæ sunt ad menti significandum quænam composito, cujus pars est, commoda sint vel incommoda & eatenus sunt satis claræ & distinctæ, uter tanquam regulis certis ad immediate dignoscendum quænam sit corporum extra nos positorum essentia, de quâ tamen nihil nisi valde obscure & confuse significant.

Atqui jam ante satis perspexi quâ ratione, non obstante Dei bonitate, judicia mea falsa esse contingat. Sed nova hinc occurrit difficultas circa illa ipsa quæ tanquam persequenda vel fugienda mihi à natura exhibentur; atque etiam circa internos sensus in quibus errores videor deprehendisse: Ut cum quis grato cibi alicujus sapore delusus venenum intus latens assumit: Sed nempe tunc tantum à natura impellitur ad illud appetendum in quo gratus sapor consistit; non autem ad venenum quod plane ignorat;

nihil-

nihilque hinc aliud concludi potest quam naturam istam non esse omnisciam : quod non mirum, quia cum homo sit res limitata, non alia illi competit quam limitatæ perfectionis.

At vero non raro etiam in iis erramus ad quæ à natura impellimur ; ut cum ii qui ægrotant, potum, vel cibum appetunt sibi paulo post nociturum. Dicit forsan hinc poterit illos ob id errare quod natura eorum sit corrupta : sed hoc difficultatem non tollit, quia non minus vere homo ægrotus creatura Dei est quam sanus ; nec proinde minus videtur repugnare illum à Deo fallacem naturam habere. Atque ut horologium ex rotis, & ponderibus confectum non minus accurate leges omnes naturæ observat, cum male fabricatum est, & horas non recte indicat, quam cum omni ex parte artificis voto satisfacit : Ita si considerem hominis corpus quatenus machinamentum quoddam est ex ossibus, nervis, musculis, venis, sanguine, & pellibus ita aptum & compositum, ut, etiamsi nulla in eo mens existeret eosdem tamen haberet omnes motus qui nunc in eo non ab imperio voluntatis, nec proinde à mente procedunt, Facile agnosco illi æque naturale fore, si, exempli causa, hydrope laboret, eam faucium ariditatem pati, quæ sitis sensum menti inferre solet, atque
etiam

etiam ab illa ejus nervos, & reliquas partes ita disponi ut potum sumat ex quo morbus augeatur; quam cum nullum tale in eo vitium est, à simili faucium siccitate moveri ad potum sibi utile assumendum. Et quamvis respiciens ad præconceptum horologii usum dicere possim illud, cum horas non recte indicat, à natura sua deflectere; Atque eodem modo considerans machinamentum humani corporis tanquam comparatum ad motus qui in eo fieri solent, putem illud etiam à natura sua aberrare, si ejus fauces sint aridæ, cum potus ad ipsius conservationem non prodest; satis tamen animadverto hanc ultimam naturæ acceptionem ab altera multum differre; hæc enim nihil aliud est quam denominatio à cogitatione mea hominem ægrotum, & horologium male fabricatum, cum idea hominis sani, & horologii recte facti comparante dependens, rebusque de quibus dicitur extrinseca; per illam vero aliquid intelligo quod revera in rebus reperitur, ac proinde nonnihil habet veritatis.

At certe etiamsi respiciendo ad corpus hydrope laborans, sit tantum denominatio extrinseca cum dicitur ejus natura esse corrupta, ex eo quod aridas habeat fauces, nec tamen egeat potu; respiciendo tamen ad compositum, sive ad mentem tali corpori unitam,

unitam, non est pura denominatio, sed verus error naturæ quod sitiat cum potus est ipsi nociturus; ideoque hic remanet inquirendum quo pacto bonitas Dei non impediatur quo minus natura sic sumpta sit fallax.

Nempe imprimis hic adverto, magnam esse differentiam inter mentem & corpus, in eo quod corpus ex natura sua sit semper divisibile, mens autem plane indivisibilis; nam sane cum hanc considero, sive meipsum quatenus sum tantum res cogitans, nullas in me partes possum distinguere, sed rem plane unam & integram me esse intelligo; & quamvis toti corpori tota mens unita esse videatur, abscisso tamen pede, vel brachio, vel quavis alia corporis parte, nihil ideo de mente subductum esse cognosco; neque etiam facultates volendi, sentiendi, intelligendi, &c. ejus partes dici possunt, quia una & eadem mens est quæ vult, quæ sentit, quæ intelligit. Contra vero nulla res corporea, sive extensa potest à me cogitari quam non facile in partes cogitatione dividam, atque hoc ipso illam divisibilem esse intelligam: quod unum sufficeret ad me docendum mentem à corpore omnino esse diversam, si nondum illud aliunde satis scirem.

Deinde adverto mentem non ab omnibus corporis partibus immediate affici, sed tantummodo à cerebro, vel forte etiam

ab una tantum exigua ejus parte , nempe ab ea in qua dicitur esse sensus communis; quæ quotiescunque eodem modo est disposita , menti idem exhibet , etiam si reliquæ corporis partes diversis interim modis possint se habere , ut probant innumera experimenta quæ hic recensere non est opus.

Adverto præterea eam esse corporis naturam ut nulla ejus pars possit ab alia parte aliquantum remota moveri , quin possit etiam moveri eodem modo à qualibet ex iis quæ interjacent , quamvis illa remotior nihil agat . Ut exempli causa in fune A, B, C, D , si trahatur ejus ultima pars D, non alio pacto movebitur prima A , quàm moveri etiam posset si traheretur una ex intermediis B, vel, C, & ultima D, maneret immota : Nec dissimili ratione , cum sentio dolorem pedis , docuit me Physica , sensum illum fieri ope nervorum per pedem sparsorum , qui inde ad cerebrum usque funium instar extensi , dum trahuntur in pede trahunt etiam intimas cerebri partes ad quas pertingunt, quemdamque motum in iis excitant , qui institutus est à natura ut mentem afficiat sensu doloris tanquam in pede existentis : Sed quia illi nerui per tibiam , crus , lumbos , dorsum , & collum transire debent , ut à pede ad cerebrum perveniant , potest contingere ut etiam si eorum

pars

pers quæ est in pede non attingatur , sed aliqua tantùm ex intermediis , idem plane ille motus fiat in cerebro qui fit pede male affecto , ex quo necesse erit ut mens sentiat eundem dolorem : & idem de quolibet alio sensu est putandum.

Adverto denique quandoquidem unusquisque ex motibus qui fiunt in eâ parte cerebri quæ immediate mentem afficit , non nisi unum aliquem sensum illi infert , nihil hac in re melius posse excogitari , quàm si eum inferat qui ex omnibus quos inferre potest ad hominis sani conservationem quam maxime , & quam frequentissime conducit ; Experientiam autem testari tales esse omnes sensus nobis à naturâ inditos ; ac proinde nihil plane in iis reperiri , quod non Dei potentiam , bonitatemque testetur. Ita , exempli causa , cum nervi qui sunt in pede , vehementer , & præter consuetudinem moventur , ille eorum motus per spinæ dorsæ medullam ad intima cerebri pertingens ibi menti signum dat ad aliquid sentiendum , nempe dolorem tanquam in pede existentem , à quo illa excitatur ad ejus causam ut pedi infestam , quantum in se est , amovendam , Potuisset vero natura hominis à Deo sic constitui ut ille idem motus in cerebro quidvis aliud menti exhiberet ; nempe vel seipsum , quatenus est in cerebro ; vel quatenus

quatenus est in pede ; vel in aliquo ex locis intermediis , vel denique aliud quidlibet ; sed nihil aliud ad corporis conservationem æque conduxisset. Eodem modo cum potu indigemus , quædam inde oritur siccitas in gutture nervos ejus movens , & illorum ope cerebri interiora ; hicque motus mentem afficit sensu sitis , quia nihil in toto hoc negotio nobis utilius est scire quam quod potu ad conservationem valetudinis egeamus , & sic de cæteris.

Ex quibus omnino manifestum est , non obstante immensa Dei bonitate , naturam hominis ut ex mente & corpore compositi non posse non aliquando esse fallacem. Nam si quæ causa non in pede , sed in alia quavis ex partibus per quas nervi à pede ad cerebrum porriguntur , vel etiam in ipso cerebro eundem plane motum excitet qui solet excitari pede male affecto , sentietur dolor tanquam in pede , sensusque naturaliter fallitur , quia cum ille idem motus in cerebro non possit nisi eundem semper sensum menti inferre , multoque frequentius oriri soleat à causa quæ lædit pedem , quàm ab alia alibi existente , rationi consentaneum est ut pedis potius , quàm alterius partis dolorem menti semper exhibeat. Et si quando faucium ariditas non ut solet ex eo quod ad corporis valetudinem potus conducatur , sed

ex

ex contraria aliqua causa oriatur, ut in hydropico contingit, longe melius est illam tunc fallere, quam si contra semper falleret cum corpus est bene constitutum, & sic de reliquis.

Atque hæc consideratio plurimum juvat non modo ut errores omnes quibus natura mea obnoxia est animadvertam, sed etiam ut illos aut emendare, aut vitare facile possim. Nam sane cum sciam omnes sensus circa ea quæ ad corporis commodum spectant multo frequentius verum indicare quam falsum, possimque uti fere semper pluribus ex illis ad eandem rem examinandam; & insuper memoria, quæ præsentia cum præcedentibus connectit; & intellectu, qui jam omnes errandi causas perspexit, non amplius vereri debeo ne illa quæ mihi quotidie à sensibus exhibentur sint falsa, sed hyperbolicæ superiorum dierum dubitationes ut risu dignæ sunt explodendæ; Præsertim summa illa de somno, quem à vigilia non distinguebam; nunc enim adverto permagnum inter utrumque esse discrimen in eo quod nunquam insomnia cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria jungantur, ut ea quæ vigilantibus occurrunt; nam sane si quis dum vigilo mihi derepente appareret, statimque postea dispareret, ut fit in somnis, ita scilicet ut nec unde venisset, nec quo abiret viderem,

viderem, non immerito spectrum potius, aut phantasma in cerebro meo effectum, quam verum hominem esse judicarem: Cum vero eae res occurrunt, quas distincte unde, ubi, & quando mihi adveniant adverto, earumque perceptionem absque ulla interruptione cum tota reliqua vita connecto, plane certus sum non in somnis sed vigilianti occurrere. Nec de ipsarum veritate debeo vel minimum dubitare, si postquam omnes sensus, memoriam & intellectum ad illas examinandas convocavi, nihil mihi quod cum ceteris pugnet ab ullo ex his nuntietur. Ex eo enim quod Deus non sit fallax sequitur omnino in talibus me non falli. Sed quia rerum agenda- rum necessitas non semper tam accurati examinis moram concedit, fatendum est humanam vitam circa res particulares saepe erroribus esse obnoxiam, & naturae nostrae infirmitas est agnoscenda.

O B J E -

OBJECTIONES
 Doctorum aliquot viro-
 rum in præcedentes Meditatio-
 nes cum responsionibus Autho-
 ris.

Præe Objectiones.

IRI CLARISSIMI,

Ut vidi vos omnino istius
 animi esse, ut scripta Domini
 Cartesii penitus inspiciam, non debui hac
 in causa viris mihi undequaque amicissimis
 non obtemperare; tum ut hoc ipso videatis
 quanti vos aestimem, tum etiam ut constet
 quantum & viribus meis, & ingenio desit,
 ut in posterum & ametis plusculum, si in-
 digeo, & minus oneri litis si non sufficio.
 Est sane D. Cartesius quantum ad animadverto
 vir ingenii maximi, summæque modestiæ,
 quales vel ipse Momus amet si adsit. Cogi-
 to, inquit, ergo sum, imo ipsa cogitatio,
 aut mens sum ita: atqui cogitando, ideas
 rerum in me habeo, ac imprimis ideam
 entis perfectissimi & infiniti. Etiam: illius
 autem causa ego non sum, qui ejus realita-
 tem objectivam non æquo, ergo aliquid
 causa

causa ejus est me perfectius, ac proinde aliquid præter me est, aliquid me perfectius est; aliquis qui non quovis modo ens est, sed simpliciter, & incircumscripse, totum esse in se pariter complexus, & velut causa anticipans, ut habet Dionys. de divin. nom. cap. 8.

Hic vero cogor paululum subsistere ne fatiger nimium: jam enim ingenium mihi æstuat instar fluctuantis Euripi: ajo, nego, probo, refello iterum, dissentire à viro nolo, assentiri non possum. quam enim, quæso, causam idea requirit? aut fare quid idea sit. Est ipsa res cogitata quatenus objective est in intellectu. sed quid est esse objective in intellectu? olim didici: est ipsum actum intellectus per modum objecti terminare: quod sane extrinseca denominatio est, & nihil rei. sicut enim, videri, nihil aliud est quam actum visionis in me tendere; ita cogitari, aut objective esse in intellectu, est mentis cogitationem in se sistere & terminare; quod re immotâ, immutatâque, quin & non existente fieri potest. quid ergo causam ejus inquiri quod actu non est, quod nuda denominatio, & nihil est.

Et tamen, inquit, magnum istud ingenium, quod hæc idea realitatem objectivam hanc, vel illam contineat potius quam aliam, hoc profecto habere debet ab aliquâ causâ. Imo

E

à nulla:

à nulla : realitas enim objectiva pura denominatio est , actu non est. Causa autem realem influxum donat , & actualem : illam istud quod actu non est non recipit , ac proinde actualem causæ effluxum non patitur, nedum requirit. Ergo ideas habeo, causam earum non habeo, tantum abest ut me majorem, & infinitam.

At si idearum causam non das , rationem saltem assigna cur hæc idea hanc realitatem objectivam potius contineat quàm illam. Opportunè admodum; non soleo enim cum amicis parce agere , sed quàm largissimè. Illud universim dico de ideis omnibus , quod D. Cartesius aliàs de triangulo : *Etsi fortasse , inquit , talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam existat , nec unquam extiterit , est tamen profecto determinata quedam ejus natura , sive essentia , sive forma immutabilis & æterna.* Est nempe æterna illa veritas , quæ causam non postulat. Scapham , Scapham esse , & nihil aliud ; Davum, Davum esse, non Oedipum. Si tamen mordicus rationem exigis , imperfectio est intellectus nostri qui infinitus non est ; cum enim universum quod est simul & semel vno complexu non comprehendat , bonum omne dividit , & partitur ; atque ita quod totum parturire non potest sensim concipit, aut, ut etiam ajunt, inadæquate.

Pergit

Pergit porro, vir atqui, inquit, quantumvis imperfectus sit iste essendi modus quo res est objective in intellectu per ideam, non tamen perfectio plane nihil est, nec proinde à nihilo esse potest. Æquivocatio est, si enim, nihil, idem est quod ens non actu, omnino nihil est, quia non est actu, atque ita à nihilo est, id est non à causa aliqua: Si verò, nihil, fictum quid dicit, quod vulgò ens rationis indigent, non est, nihil, sed reale aliquid quod distincte concipitur. Et tamen quia solam concipitur, & actu non est; concipi quidem, at causari minime potest.

Sed ulterius. querere libet, an ego ipse habens illam ideam esse possem, si tale ens nullum existeret, nempe à quo idea entis me perfectioris procedat, ut immediate ante dicit, nempe, inquit, à quo essem? à me scilicet, vel à parentibus, vel ab aliis, &c. Atqui si à me essem, nec dubitarem, nec optarem, nec omnino quicquam mihi deesset, omnes enim perfectiones, quarum idea aliqua in me est, mihi dedissem, atque ita ipsemet Deus essem. Si verò ab alio sum, tandè ad illud deveniam quod à se est; & ita de illo, idem quod de me, est argumentum. Illa demum ipsa illa via est quam & S. Thomas ingreditur, quam vocat viam à causalitate causæ efficientis, eamque desumpsit ex philosopho; nisi quòd isti de causis idearum non sint solliciti. Et forte opus nō erat; quidni

enim strictè, rectèque incedam? Cogito, ergo sum, imo ipsa mens & cogitatio sum: Illa autem mens & cogitatio aut à seipsà est, aut ab alio; si hoc, istud porro à quo? Si à se est, ergo Deus est; Quod enim à se est, omnia sibi ipsi facile dedit.

Rogo virum, obsecroque ut avidum Lectorem, & forte minùs intelligentem se non celet; accipitur enim, à se, duplici modo: Primo positive, nempe à seipso ut à causà, atque ita quod à se esset, sibi que ipsi daret esse suum, si prævio delectu sibi daret quod vellet, haud dubie sibi omnia daret, atque adeo Deus esset. Secundo, accipitur, à se, negative, ut sit idem quod, seipso, aut, non ab alio: atque hoc modo, quantum memini, ab omnibus accipitur.

Nunc vero si aliquid à se est, id est non ab alio; quomodo probem istud omnia complecti & esse infinitum? Iam enim non audio si dicas, si à se est, sibi facile omnia dedisset; nec enim à se est ut à causà, nec sibi prævium fuit, ut ante deligeret quod esset postmodum, scio me aliquando ita suarem audivisse: omnis limitatio est à causà, ideo enim limitata, finitèque res est, vel quia causà majus, perfectiùsque dare nihil potuit, aut quia non voluit: si ergo aliquid à se est, & non à causà, profecto illimitatum est & infinitum.

Ego

Ego vero non omnino acquiesco ; Quid si enim limitatio sit ab intrinsicis principiis constituentibus , hoc est ab ipsa formâ & essentia , quam tamen nondum infinitam esse probasti , quantumvis à se sit , hoc est non ab alio ? sane , calidum si supponas calidum esse , ex intrinsicis principiis constituentibus calidum erit , & non frigidum , licet imagineris à nullo esse istud ipsum quod est. Non dubito D. Cartesio rationes non deesse quibus substituatur illud quod alij fortassis non satis clare præstiterunt.

Tandem mihi cum viro convenit ; Illud pro regula generali statuit : quicquid clare , distincteque cognosco , istud sane ens verum est. Imo quicquid cogito , verum est : jam enim à puero pene chymeris omnibus , & cuius entis rationis aqua & igne interdiximus ; nulla nãmque potentia à proprio objecto deviare potest ; voluntas si movetur , in bonum tendit , quin nec sensus ipsi errant ; visus enim videt id quod videt , auris audit id quod audit , & si aurichalcum vides , bene vides ; sed erras cum iudicio tuo aurum esse decernis id quod vides. Ita ut D. C. meritissime omnem errorem iudicio , & voluntati expensum ferat.

Sed nunc ex regula ista infer quod volebas.

bas. Atqui ens infinitum clarè, distinctèque cognosco, ergo ens verum est & aliquid. interrogabit non nemo; clarè distinctèque cognoscis ens infinitum? quid ergo sibi vult tritum istud, & vulgo notum: *infinitum qua infinitum est ignotum*. Si enim ego cum de Chiliagono cogito, figuram aliquam confuse mihi representans, non chiliagonum ipsum distinctè imaginor, aut cognosco, quia mille ejus latera non distinctè intueor: sane rogabit ille, quomodo infinitum ut infinitum distinctè & non confuse tantum cogitet, si infinitas ejus perfectiones, quibus constat, clare, & velut ad oculum videre non possit?

Et forte istud est quod sanctus Thomas voluit, cum enim negasset hanc propositionem per se notam esse: *Deus est*, objicit sibi ex Damasceno: omnibus cognitio existendi Deum naturaliter inserta est; ergo Deum esse est per se notum. Et respondet, cognoscere Deum esse in aliquo communi, sub quadam, inquit, confusione, in quantum scilicet Deus est hominis beatitudo, id naturaliter nobis insertum est: sed hoc, inquit, non est simpliciter cognoscere *Deum esse*; sicut cognoscere venientem, non est cognoscere Petrum, quamvis Petrus sit veniens, &c. quasi dicat Deum sub ratione communi, aut finis ultimi, aut etiam primi
entis,

entis, & perfectissimi, aut denique sub ratione complectentis confuse & in genere omnia, cognosci: sed non sub præcisâ ratione sui esse, ita enim infinitus est, & nobis ignotus. Scio D. C. facile sic interroganti responsurum esse. Credo tamen quod ex illis quæ exercitii ego causa solum allego, istud Boëtii recordabitur, quod quædam sunt communes animi conceptiones, & per se notæ apud sapientes tantum; Adeo ut mirandum non sit si multum interrogent qui pius sapere desiderant; sique his rebus diutius immorentur, quas ut primum totius negotii fundamentum inculcatas esse noverunt; & tamen sine magna investigatione non intelligunt.

Itaque permittamus; aliquis claram distinctamque ideam habeat entis summi, & perfectissimi; quid inde promotes ulterius? nempe istud infinitum ens existere, idque ita certo, *ut in eodem ad minimum certitudinis gradus Dei existentia apud me esse debeat, in quo fuerunt hætenus mathematicæ veritates: adeo ut non magis repugnet cogitare Deum (hoc est summè perfectum) cui desit existentia, (hoc est aliqua perfectio) quam cogitare montem cui desit vallis.* Ibi totius rei cardo est, qui nunc cedit victum se fateatur oportet: mihi, quia cum fortiori ago, libet paululum velitari, ut cum vincendus sim,

nonnihil tamen differam quod vitare non possum.

Ac in primis, etsi modo autoritate non agimus, sed ratione tantum; tamen ne ex libidine maximo ingenio videar reluctari, ipsum potius S. Thomam audite; objicit sibi; intellecto quid significet hoc nomen Deus, statim habetur quod Deus est, significatur enim hoc nomine id quo majus significari non potest: majus autem est quod est in re & in intellectu, quam quod est in intellectu tantum: unde cum intellecto hoc nomine *Deus* statim sit in intellectu, sequitur etiam quod sit in re: quod argumentum in forma ita reddo. Deus est quo majus significari non potest, sed illud quo majus significari non potest includit existentiam, ergo Deus ipso nomine, vel conceptu suo includit existentiam, ac proinde sine existentia nec concipi, nec esse potest. nunc, amabo vos, nunquid ipsum hoc argumentum est D. Cartesii? S. Thomas Deum ita definit; quo majus significari non potest: D. C. vocat eum *Ens summe perfectum*, illo sane majus significari non potest. S. Thomas subsumit: id quo majus significari non potest, includit existentiam; alioqui eo majus aliquid significari potest, nempe id quod etiam existentiam significatur includere. At nunquid D. C. idem subsumere videtur?
Deus

Deus est ens summe perfectum, atqui ens summe perfectum existentiam includit, alioqui summe perfectum non esset. Infert S. Thomas, ergo cum intellecto hoc nomine *Deus* statim in ipso intellectu sit; sequitur etiam quod sit in re: hoc est, eo ipso quod in ipso conceptu essentiali entis quo majus significari non potest involuatur existentia, sequitur illud ipsum ens esse. Idem Dominus Cartesius infert: atqui, inquit, ex eo quod non possum cogitare Deum nisi existentem, sequitur existentiam ab eo esse inseparabilem, ac proinde illum revera existere. Nunc vero S. Thomas & sibi, & D. Cartesio respondeat. Dato, inquit, quod quilibet intelligat hoc nomine *Deus* significari hoc quod dicitur, scilicet illud quo majus cogitari non potest, non tamen propter hoc sequitur quod intelligat id quod significatur per nomen, esse in rerum natura, sed in apprehensione intellectus tantum. Nec potest argui quod sit in re, nisi daretur quod sit in re aliquid, quo majus cogitari non potest, quod non est datum a parentibus Deum non esse. Ex quo ego quoque breviter respondeo; etiamsi detur ens summe perfectum ipso nomine suo importare existentiam; tamen non sequitur ipsammet illam existentiam in rerum natura actu quid esse, sed tantum cum conceptu entis summi conceptum existentiae inseparabiliter esse

conjunctum. Ex quo non inferas existentiam Dei actu quid esse, nisi supponas illud ens summum actu existere, tunc enim & omnes perfectiones, & hanc quoque realis existentiae actu includet.

Ignoscite viri clarissimi, lassus sum; ludam paululū. Complexum hoc, *Leo existens* utrumque includit, & quidem essentialiter, nempe leonem, & modum existentiae; si enim alterutrum demas, idem hoc complexum non erit. Nunc autem, nunquid ab aeterno Deus hoc compositum clare, distincteque cognovit? & nunquid idea hujus compositi, ut compositum, utramque ejus partem essentialiter involuit? hoc est, nunquid existentia de essentia hujus compositi est, *Leo existens*. Et tamen distincta cognitio Dei, distincta, inquam, cognitio Dei ab aeterno non necessario urget alterutram partem hujus compositi esse, nisi supponas ipsum compositum esse: tunc enim essentialia suas perfectiones omnes, ac proinde etiam actualem existentiam involuet. Ita quoque etiam si distincte cognoscam ens summum; & licet ens summe perfectum in conceptu suo essentiali existentiam includat, non tamen sequitur existentiam modo actu quid esse, nisi supponas ens illud summum esse, tunc enim ut omnes sui perfectiones, ita etiam hanc existentiam actu includet.

cludet. Atque ita ens illud summe perfectum existere aliunde probandum erit.

De essentia animæ, ejusque distinctione à corpore pauca dicam. Fateor enim magnum istud ingenium jam ita me defatigavit ut ulterius pene nihil possim. distinctionem animæ à corpore si sit, videtur probare ex eo quod distincte, & seorsim concipi possint. Ubi virum doctissimum cum Scotto committo: dicit ipse ad hoc quod unum ab alio distincte, & seorsim concipiatur, sufficere distinctionem quam vocat *formalem*, & *objectivam*, quam mediam ponit inter *realem*, & *rationis*, atque ita distinguit justitiam divinam, & ejus misericordiam: habent enim, inquit, ante omnem operationem Intellectus rationes formales diversas, ita ut jam tunc una non sit alia: & tamen non sequitur; seorsim justitia à misericordia concipi potest, ergo & seorsim existere. Sed omnino video me epistolæ modum excessisse. Hæc sunt quæ de proposita re dicenda habui. Vos vero, Clarissimi viri, dispicite quid melius esse judicetis. Si à me statis, facile Dominum de Cartes amicitia obruemus, ne in posterum male me sit habiturus si paululum ei contradixerim. Si ab illo estis, manus do, victus sum, idque libentius, ne iterum vincar. Valet.

*Responsio Authoris ad
primas Objectiones.*

VIRI CLARISSIMI,

Fortem sane adversarium mihi concitastis, cuiusque ingenium, & doctrina multum mihi negotii facessere potuissent, nisi pius, & perhumanus Theologus Dei causæ, ejusque etiam qualicunque patrono favere maluisset, quàm illam serio impugnare. Sed quamvis ista in eo prævaricatio perhonestâ sit, non tamen æque in me collusio esset laudanda: Ideoque hinc malo ejus in me juvando artificium exponere, quàm velut adversario respondere.

Imprimis præcipuam meam rationem ad existentiam Dei probandam paucis complexus est, ut tanto melius lectorum memoriæ inhaereret, iisque breviter concessis quæ satis clare demonstrata esse judicavit, atque ita autoritate sua firmatis, in illud unum inquisivit à quo difficultas præcipua dependet, nempe quidnam hinc per nomen *idea* intelligendum sit, & quam causam ista idea requirat. Scripsi autem, *ideam esse ipsam rem cogitatam, quatenus est objectivè in intellectu*, quæ verba plane aliter quàm à me dicantur fingit à se intelligi,

ut occasionem det illa clarius explicandi. *Esse*, inquit, *objective in intellectu est ipsum actum intellectus per modum objecti terminare, quod tantum intrinseca denominatio est, & nihil rei, &c.* Ubi advertendum illum respicere ad rem ipsam tanquam extra intellectum positam, ratione cujus est sane extrinseca denominatio quod sit objective in intellectu; me autem loqui de idea quæ nunquam est extra intellectum, & ratione cujus *esse objective* non aliud significat quàm esse in intellectu eo modo quo objecta in illo esse solent. Ita, exempli gratia, si quis quærat quid Soli accidat ex eo quod sit objective in meo intellectu, optime responderetur nihil ei accidere nisi extrinsecam denominationem, quod nempe operationem intellectus per modum objecti terminet: si autem de idea Solis quærat quid sit, & respondeatur illam esse rem cogitatam, quatenus est objective in intellectu, nemo intelliget illam esse ipsum solem, quatenus in eo extrinseca ista denominatio est: neque ibi, *objective esse in intellectu*, significabit ejus operationem per modum objecti terminare, sed in intellectu eo modo esse quo solent ejus objecta, adeo ut idea solis sit sol ipse in intellectu existens, non quidem formaliter, ut in cælo, sed objective, hoc est eo modo quo objecta in intellectu esse solent, qui sane

essendi modus longe imperfectior est quam ille quo res extra intellectum existunt; sed non idcirco plane nihil est, ut jam ante scripsi. Cumque doctissimus Theologus dicit esse æquivocationem in illis verbis, videtur me ejus quam mox notavi monere voluisse, ne forte illam ignorarem. Ait enim primo rem ita existentem in intellectu per ideam non esse ens actu, hoc est non esse quid extra intellectum positum, quod verum est; deinde ait etiam eandem non esse fictum quid, sive ens rationis, sed reale aliquid, quod distincte concipitur: quibus verbis omne id quod assumpsi admittit: sed addit tamen, quia solum concipitur, & non actu est, (hoc est, quia tantum idea est, & non res extra intellectum posita) concipi quidem at causari minime posse, hoc est causa non indigere ut extra intellectum existat, quod fateor: sed sane indiget causa ut concipiatur, & de hac sola quæstio est. Ita si quis habeat in intellectu ideam alicujus machinæ summo artificio excogitæ, merito profecto quæri potest quænam ejus ideæ sit causa; neque satisfaciet si quis dicat illam extra intellectum nihil esse, nec proinde posse causari, sed tantum concipi, nihil enim aliud hîc quæritur quam quæ sit causa quare concipiatur; neque etiam satisfaciet qui dicet intellectum ipsum esse
ejus

ejus causam, nempe ut suæ operationis, de hac enim re non dubitatur, sed tantum de causa artificii objectivi quod in ea est. Nam quod hæc idea machinæ tale artificium objectivum contineat potius quàm aliud, hoc profectò habere debet ab aliqua causa; estque idem respectu hujus artificium objectivum, quod respectu ideæ Dei realitas objectiva. Et quidem hujus artificii causa varia potest assignari, vel enim est realis aliqua talis machina prius visa, ad cuius similitudinem idea ista formata est, vel magna Mechanicæ scientia quæ est in illo intellectu, vel forte magna ingenii subtilitas, cujus ope etiam sine prævia scientia potuit illam invenire. Notandumque omne artificium quod in idea illa est tantum objective, necessario esse debere in ejus causa, qualiscûnque tandem illa sit, vel formaliter, vel eminenter; Et idem etiam de realitate objectiva quæ est in idea Dei esse putandum. In quoniam vero hæc ita erit nisi in Deo realiter existente? Sed vidit optime hæc omnia vir perspicax, ideòque fatetur peti posse cur hæc idea hanc realitatem objectivam potius contineat quàm illam, eique quæstioni respondit primo, *de ideis omnibus idem esse quod scripsi de ideâ trianguli, nempe etsi forte triangulum nullibi gentium existat, esse tamen ejus determinatam*
quan-

quandam naturam, sive essentiam, sive formam immutabilem, & æternam. Atque illam ait causam non postulare. Quod tamen non satisfacere satis vidit, etsi enim natura trianguli sit immutabilis & æterna, non tamen ideo minus querere licet cur ejus idea sit in nobis? Ideoque subjunxit, *si tamen mordicus rationem exigere, esse imperfectionem intellectus nostri, &c.* qua responsione non aliud videtur significare voluisse, quàm nihil verisimile hac de re posse responderi ab iis qui à me voluerint dissentire. Neque enim profecto magis probabile est causam cur idea Dei sit in nobis esse imperfectionem intellectus nostri, quàm imperitiam artis mechanicæ esse causam cur machinam aliquam valde artificiosam potius quàm aliam imperfectiorem imaginemur; nam plane ex adverso, si quis habeat ideam machinæ in qua omne excogitabile artificium contineatur, inde optime infertur ideam istam ab aliqua causa profluxisse, in qua omne excogitabile artificium reipsa existebat, etiamsi in ea sit tantum objective; eadèmq; ratione cum habeamus in nobis ideam Dei, in qua omnis perfectio cogitabilis continetur, evidentissime inde concludi potest istam ideam ab aliqua causa pendere, in qua omnis illa perfectio etiam sit, nempe in Deo revera existente.

existente. Neque sane in uno major difficultas quam in altero appareret, si quemadmodum omnes non sunt periti mechanici, nec idcirco ideas machinarum valde artificiosarum habere possunt, ita etiam non haberent omnes eandem facultatem ideam Dei concipiendi; sed quia illa omnium mentibus eodem modo est indita, nec advertimus unquam nobis aliunde quam à nobismet ipsis advenire, ad naturam nostri intellectus pertinere supponimus. Et quidem non male, sed aliud quid omittimus quod præcipue est considerandum, & à quo tota vis, & lux hujus argumenti dependet, nempe quod hæc facultas ideam Dei in se habendi non posset esse in nostro intellectu, si hic intellectus tantum esset ens finitum, ut revera est, nullamque haberet sui causam quæ esset Deus. Ideoque ulterius inquisivi, an ego possem existere si Deus non existeret, non tam ut diversam à præcedenti rationem asserrem, quam ut eandem ipsam absolutius explicarem.

Hæc vero vir nimis officiosus in locum invidiosum me adducit, confert enim meum argumentum cum alio quodam ex S. Thoma, & Aristotele desumptum, ut ita veluti rationem exigat, cur cum eandem quam illi viam essem ingressus, non tamen in omnibus

omnibus eandem sim secutus : Sed permit-
tat quæso de aliis me tacere , atque eor-
um tantum quæ ipse scripsi reddere ra-
tionem. Primo itaque non desumpsi meum
argumentum ex eo quod viderem in sensibi-
libus esse ordinem , sive successionem quan-
dam causarum efficientium ; tum quia
Deum existere multo evidentius esse puta-
vi quam ulla res sensibilis ; tam etiam
quia per istam causarum successionem non
videbar alio posse devenire , quam ad im-
perfectionem mei intellectus agnoscendam,
quod nempe non possim comprehendere
quomodo infinitæ tales causæ sibi mutuo ab
æterno ita successerint , ut nulla fuerit pri-
ma. Nam certe ex eo quod istud non pos-
sim comprehendere non sequitur aliquam
primam esse debere , ut neque ex eo quod
non possim etiam comprehendere infinitas
divisiones in quantitate finita sequitur
aliquam dari ultimam , ita ut ulterius di-
vidi non possit , sed tantum sequitur intel-
lectum meum , qui est finitus , non cape-
re infinitum. Itaque malui uti pro funda-
mento meæ rationis existentia meipsum,
quæ à nulla causarum serie dependet , mibi-
que tam nota est ut nihil notius esse possit :
& de me non tam quæsi à qua causa olim
essem productus , quam à qua tempore præ-
senti conserver , ut ita me ab omni causa-
rum

rum successione liberarem. Deinde non quæsi quæ sit causa mei, quatenus consto mente & corpore, sed præcise tantum quatenus sum res cogitans; quod puto non parum ad rem pertinere; nam sic potui longe melius à præjudiciis me liberare, ad naturæ lumen attendere, interrogare meipsum, ac pro certo affirmare nihil in me, cujus nullo modo sim conscius, esse posse; quod plane aliud est quàm si ex eo quod videam me à patre genitum esse, patrem etiam ab avo esse considerarem; & quia in parentum parentes inquirendo non possem progredi in infinitum, ideo ad finem quærendi faciendum statuerem aliquam esse causam primam. Præterea non tantum quæsi quæ sit causa mei, quatenus sum res cogitans, sed maxime etiam & præcipue quatenus inter cæteras cogitationes ideam entis summe perfecti in me esse animadverto; ex hoc enim uno tota vis demonstrationis meæ dependet; Primo, quia in illa idea continetur quid sit Deus, saltem quantum à me potest intelligi; & juxta leges veræ Logicæ, de nulla unquam re quæri debet *an sit*, nisi prius *quid sit* intelligatur; Secundo quia illa ipsa est quæ mihi dat occasionem examinandi an sim à me, vel ab alio, & defectus meos agnoscendi; ac postremo, illa est quæ docet non modo aliquam esse mei causam, sed

sed præterea etiã in causa illa contineri omnes perfectiones, ac proinde illam Deum esse. Denique non dixi impossibile esse ut aliquid sit causa efficiens sui ipsius; etsi enim aperte id verum sit, quando restringitur efficientis significatio ad illas causas quæ sunt effectibus tempore priores, vel quæ ab ipsis sunt diversæ, non tamen videtur in hac quæstione ita esse restringenda; tum quia negatoria quæstio esset; quis enim nescit idem nec seipso prius, nec à seipso diversum esse posse? tum etiam quia lumen naturale non dicitur ad rationem efficientis requiri ut tempore prior sit suo effectui; nam contrà, non proprie habet rationem causæ nisi quamdiu producit effectum, nec proinde illo est prior: dicitur autem profecto lumen naturæ nullam rem existere, de qua non liceat petere cur existat, sive in ejus causam efficientem inquirere; aut si non habet, cur illâ non indigeat, postulare; adeò ut si putarem nullam rem idem quodammodo esse posse erga seipsam quod est causa efficiens erga effectum, tantum abest ut inde concluderem aliquam esse causam primam; quin è contrà ejus ipsius quæ vocaretur prima, causam rursus inquirerem, & ita nunquam ad ullam omnium primam devenirem. Sed plane admitto aliquid esse posse, in quo sit tanta, & tam inexhausta
 poten-

potentia, ut nullius unquam ope egerit ut existeret, neque etiam nunc egeat ut conservetur; atque adeo sit quodammodo sui causa, Deumque talem esse intelligo. Nam quemadmodum etiamsi fuisset ab æterno, ac proinde nihil me prius exitisset, nihilominus quia considero temporis partes à se mutuo sejungi posse, atque ita ex eo quod jam factum non sequi me mox futurum, nisi aliqua causa me quasi rursus efficiat singulis momentis, non dubitarem illam causam quæ me conservat, *efficientem* appellare: ita etiamsi Deus nunquam non fuerit, quia tamen ille ipse est qui se revera conservat, videtur non nimis improprie dici posse *sui causa*. Ubi tamen est notandum non intelligi conservationem quæ fiat per positivum ullum causæ efficientis inflexum, sed tantum quod Dei essentia sit talis ut non possit non semper existere.

Ex quibus facile respondebo ad distinctionem verbi, *à se*, quam doctissimus theologus monuit esse explicandam; Etsi enim ii qui non nisi ad propriam, & strictam efficientis significationem attendentes cogitant impossibile esse, ut aliquid sit causa efficiens sui ipsius, nullumque hic aliud causæ genus efficienti analogum locum habere animadvertunt, non soleant aliud intelligere cum dicunt aliquid *à se* esse, quàm

quàm quod nullam habeat causam ; si tamen iidem ipsi ad rem potius quàm ad verba velint attendere , facile advertent negativam verbi à se acceptionem à sola intellectus humani imperfectione procedere , nullumque in rebus habere fundamentum : quandam vero aliam esse positivam , quæ à rerum veritate petita est , & de qua sola meum argumentum processit. Nam si, exempli gratia , quis putet corpus aliquod à se esse ; forte non aliud intelligit quàm nullam causam habere : neque hoc ob positivam ullam rationem affirmat , sed negative tantum , quia nullam ejus causam agnoscit : Atqui hoc imperfectio quædam in eo est, ut facile experietur postea , si consideret partes temporis unas ab aliis non pendere, nec proinde ex eo quod illud corpus supponatur ad hoc usque tempus à se fuisse , id est sine causa , hoc sufficere ut etiam in posterum sit futurum , nisi aliqua potentia in eo sit ipsum continuo veluti reproducens ; tunc enim videns talem potentiam in idea corporis nullam reperiri , statim inde colliget istud à se non esse ; sumetque hoc verbum à se positive. Simili modo cum dicimus Deum à se esse, possumus quidem etiam intelligere istud negative, ita scilicet ut tantum sensus sit nullam esse ejus causam ; sed si prius de causa cur sit, sive cur esse perseveret

in-

inquisivimus, attendentesque ad immensam, & incomprehensibilem potentiam quæ in ejus idea continetur, tam exuperantem illam agnovimus ut plane sit causa cur ille esse perseveret, nec alia præter ipsam esse possit, dicimus Deum à se esse, non amplius negative, sed quam maxime positive. Quamvis enim dicere non opus sit illum esse causam efficientem sui ipsius, ne forte de verbis disputetur, quia tamen hoc quod à se fit, sive quod nullam à se diversam habeat causam, non à nihilo, sed à reali ejus potentia immensitate esse percipimus, nobis omnino licet cogitare illum quodammodo idem præstare respectu sui ipsius quod causa efficiens respectu sui effectus, ac proinde esse à seipso positive; licetque etiam unicuique seipsum interrogare an eodem sensu sit à se; cumque nullam in se invenit potentiam quæ sufficiat ad ipsum vel per momentum temporis conservandum, merito concludit se esse ab alio; & quidem ab alio qui sit à se, quia cum de tempore præsentis, non de præterito, vel futuro quaestio sit, non potest hic procedi in infinitum; quinimo etiam hic addam, quod tamen ante non scripsi, nequidem ad secundam ullam causam deveniri, sed omnino illam in quâ tantum potentia est ut rem extra se positam conservet, tanto magis seipsam sua
propria

propria potentia conservare, atque adeò à se esse.

Cum autem dicitur omnem limitationem esse à causa, rem quidem veram puto intelligi, sed verbis minus propriis exprimi, difficultatèque non solui, nam propriè loquendo limitatio est tantum negatio ulterioris perfectionis, quæ negatio non est à causa, sed ipsa res limitata. Etsi autem verum sit rem omnem limitatam esse à causa, per se tamen non patet, sed aliunde est probandum; ut enim optime respondet subtilis Theologus, putari potest rem unamquàmque hoc vel illo modo esse limitatam, quia hoc attinet ad ejus naturam, ut est de natura trianguli quòd non pluribus lineis constet quàm tribus. Per se autem notum mihi videtur omne id quod est, vel esse à causa, vel à se tanquam à causa; nam cum non modo existentiam, sed etiam existentie negationem intelligamus, nihil possumus fingere ita esse à se, ut nulla danda sit ratio cur potius existat quàm non existat, hoc est ut illud à se non debeamus interpretari tanquam à causa, propter exuperantiam potestatis, quam in uno Deo esse posse facillime demonstratur.

Quod deinde mihi concedit, etiamsi sane dubitationem non admittat, tam parum tamen vulgo consideratur, & tanti est momenti

momenti ad omnem philosophiam è tenebris eruendam, ut dum illud autoritate sua confirmat, me in instituto meo multum iuuet.

Prudenter vero hìc querit an clarè, & distinctè cognoscam infinitum, etsi enim objectionem istam prævenire conatus sim, tam sponte tamen unicuique obvia est, ut operæpretium sit ad illam fusius respondere. Itaque imprimis hìc dicam infinitum quò infinitum est, nullo quidem modo comprehendì, sed nihilominus tamen intelligi, quatenus scilicet clare, & distinctè intelligere aliquam rem talem esse, ut nulli plane in ea limites possint reperiri, est clare intelligere illam esse infinitam. Et quidem hìc distinguo inter *indefinitum*, & *infinitum*, illudque tantum propriè infinitum appello, in quo nulla ex parte limites inveniuntur; quo sensu solus Deus est infinitus; illa autem in quibus sub aliqua tantum ratione finem non agnosco, ut extensio spatij imaginarij, multitudo numerorum, divisibilitas partium quantitatis, & similia, *indefinita* quidem appello, non autem *infinita*, quia non omni ex parte fine carent. Præterea distinguo inter rationem formalem infiniti, sive infinitatem, & rem quæ est infinita; nam quantum ad infinitatem, etiam si illam intelligamus esse quàm maximè

F

positi-

positivam, non tamen nisi negativo quodam modo intelligimus, ex hoc scilicet quod in re nullam limitationem advertamus; ipsam vero rem quæ est infinita positive quidem intelligimus, sed non adæquate, hoc est non totum id quod in ea intelligibile est comprehendimus, sed quemadmodum in mare oculos convertentes, etsi non totum visu attingamus, nec immensam ejus vastitatem metiamur, dicimur tamen illud videre: & quidem si eminus respiciamus, ut quasi totum simul oculis complectamur, non videmus nisi confuse, ut etiam confuse imaginamur chiliogonum, cum omnia simul ejus latera complectimur; sed si cominus in aliquam maris partem obtutum defigamus, talis visio esse potest valde clara & distincta; ut etiam imaginatio chiliogoni, si tantum ad unum aut alterum ejus latus se extendat. Simili ratione Deum ab humana mente capi non posse cum omnibus Theologis concedo; & nequidem etiam distincte posse cognosci ab iis qui totum simul conantur animo complecti, & tanquam è longinquo respiciunt; quo sensu dixit S. Thomas loco citato Dei cognitionem sub quadam tantum confusione nobis inesse: Qui autem ad singulas ejus perfectiones attendere, illasque non tam capere, quam ab ipsis capi, & intellectus sui vires
 omnes

omnes in iis contemplandis occupare conantur, illi profectò multo ampliorem facilitatemque materiam claræ, & distinctæ cognitionis in eo inveniunt, quàm in ullis rebus creatis. Neque hoc ibi negavit S. Thomas, ut manifestum est ex eo quod articulo sequenti Deum existere demonstrabile esse affirmet. Ego autem ubicunque dixi Deum clare & distincte posse cognosci, non nisi de hac finita, & ad modulum ingenii nostri accommodata cognitione intellexi. Neque etiam ad veritatem eorum quæ asserui, aliter intelligere opus fuit, ut facile apparebit si advertatur duobus tantum in locis me hoc dixisse: nempe ubi quæstio erat utrum in idea, quam formamus de Deo, aliquid reale, vel sola rei negatio contineatur, ut forte in idea frigoris nihil aliud est quàm negatio caloris; qua de re nullum dubium esse potest; & ubi asserui existentiam ad rationem Entis summe perfecti non minus pertinere, quam tria latera ad rationem trianguli, quod etiam potest absque adæquata Dei cognitione intelligi.

Confert hic rursus unum ex meis argumentis cum alio ex S. Thoma, ut me veluti cogat ostendere quæ major vis in uno quàm in altero reperitur: atque hoc videor sine magna invidia facere posse, quia nec S. Thomas argumento illo usus est tanquam suo,

nec idem concludit quod meum, nec denique ulla hic in re ab Angelico doctore dissentio. Quæritur enim ab ipso, an Deum esse sit per se notum secundum nos, hoc est an unicuique sit obvium; quod negat, & merito: Argumentum autem quod sibi objicit ita potest proponi. Intellecto quid significet hoc nomen *Deus*, intelligitur id quo majus significari non potest; sed est majus esse in re, & intellectu, quam esse intellectu tantum; ergo intellecto quid significet hoc nomen *Deus*, intelligitur Deum esse in re, & in intellectu. Ubi est manifestum vitium in formâ, concludi enim tantum debuilset, ergo intellecto quid significet hoc nomen *Deus*, intelligitur significari Deum esse in re, & in intellectu, atqui quod verbo significatur, non ideo apparet esse verum. Meum autem argumentum fuit tale. Quod clare & distincte intelligimus pertinere ad alicujus rei veram & immutabilem naturam, sive essentiam, sive formam, id potest de eâ re cum veritate affirmari; sed postquam satis accurate investigavimus quid sit *Deus*, clare & distincte intelligimus ad ejus veram & immutabilem naturam pertinere ut existat; Ergo tunc cum veritate possumus de Deo affirmare quod existat. Ubi saltem conclusio recte procedit. Sed neque etiam major potest negari, quia jam
ante

ante concessum est illud omne quod clare, & distincte intelligimus, esse verum: sola minor restat, in qua fateor esse difficultatem non parvam: Primò quia sumus tam assueti in reliquis omnibus existentiam ab essentia distinguere, ut non satis advertamus quo pacto ad essentiam Dei, potius quam aliarum rerum pertineat; ac deinde quia non distinguentes ea quæ ad veram, & immutabilem alicujus rei essentiam pertinent, ab iis quæ non nisi per figmentum intellectus illi tribuuntur, etiam si satis advertamus existentiam ad Dei essentiam pertinere, non tamen inde concludimus Deum existere, quia nescimus an ejus essentia sit immutabilis, & vera, an tantùm à nobis efficta. Sed ut prima hujus difficultatis pars tollatur, est distinguendum inter existentiam possibilem, & necessariam, notandùmque in eorum quidem omnium quæ clare & distincte intelliguntur conceptu, sive idea, existentiam possibilem contineri, sed nullibi necessariam nisi in sola idea Dei. Qui enim ad hanc diversitatem quæ est inter ideam Dei, & reliquas omnes diligenter attendent, non dubito quin sint percepturi, etiam si cæteras quidem res nunquam intelligamus nisi tanquam existentes, non tamen inde sequi illas existere, sed tantummodò posse existere;

quia non intelligimus necesse esse ut actualis existentia cum aliis ipsarum proprietatibus conjuncta sit; Ex hoc autem quod intelligamus existentiam actualem necessario, & semper cum reliquis Dei attributis esse conjunctam, sequi omnino Deum existere. Deinde ut altera pars difficultatis tollatur, advertendum est illas ideas quæ non continent veras & immutabiles naturas, sed tantum fictitias, & ab intellectu compositas, ab eodem intellectu non per abstractionem tantum, sed per claram & distinctam operationem dividi posse, adeo ut illa quæ intellectus sic dividere non potest, procul dubio ab ipso non fuerint composita. Ut exempli causa, cum cogito equum alatum, vel leonem actu existentem, vel triangulum quadrato inscriptum, facile intelligo me etiam ex adverso posse cogitare equum non alatum, leonem non existentem, triangulum sine quadrato, & talia; nec proinde illa veras & immutabiles naturas habere. Si vero cogito triangulum, vel quadratum, (de leone aut equo hic non loquor, quia eorum naturæ nobis non sunt plane perspicuæ) tunc certe quæcunque in idea trianguli contineri deprehendam, ut quod ejus tres anguli sint æquales duobus relictis, &c. de triangulo cum veritate affirmabo, & de quadrato quæcunque in idea quadrati

quadrati reperiam; etsi enim possum intelligere triangulum abstrahendo ab eo quod ejus tres anguli sint æquales duobus rectis, non possum tamen de eo id negare per clarā, & distinctam operationem, hoc est recte intelligendo hoc quod dico. Præterea, si considerem triangulum quadrato inscriptum, non ut ea quæ pertinent ad solum triangulum quadrato tribuam, vel triangulo ea quæ pertinent ad quadratum, sed ut ea tantum examinem quæ ex utriusque conjunctione exurgunt, non minus vera & immutabilis erit ejus natura, quàm solius quadrati, vel trianguli; atque ideo affirmare licebit quadratum non esse minus duplo trianguli illi inscripti, & similia, quæ ad compositæ hujus figuræ naturam pertinent. Si vero considerem in idea corporis summe perfecti contineri existentiam, quia nempe major perfectio est esse in re, & in intellectu, quàm tantum esse in intellectu, non inde possum concludere corpus illud summe perfectum existere, sed tantummodo posse existere; satis enim animadverto ideam istam ab ipsomet meo intellectu omnes corporeas perfectiones simul jungente fuisse constatam; existentiamque ex aliis corporis perfectionibus non exurgere, quia de illis æque potest negari, atque affirmari: **Quinimo** ex eo quod ideam corporis

examinando nullam in eo vim esse percipio per quam seipsum producat, sive conservet, recte concludo existentiam necessariam, de quâ solâ hic est quæstio, non magis ad naturam corporis, quantumvis summe perfecti, pertinere, quàm ad naturam montis pertinet ut vallem non habeat, vel ad naturam trianguli ut angulos habeat majores duobus rectis. Nunc autem si quæramus non de corpore, sed de re, qualiscunque tandem illa sit, quæ habeat omnes eas perfectiones quæ simul esse possunt, an existentia inter illas sit numeranda. Prima quidem fronte dubitabimus; quia cum mens nostra quæ finita est non solet illas nisi separatas considerare, non statim fortasse advertet quàm necessariò inter se conjunctæ sint. Atqui si attente examine-
 mus an enti summe potenti competat existentia, & qualis, poterimus clare & distincte percipere primo illi saltem competere possibilem existentiam, quemadmodum reliquis omnibus aliis rebus, quarum distincta idea in nobis est, etiam his quæ per figmentum intellectus componuntur. Deinde quia cogitare non possumus ejus existentiam esse possibilem, quin simul etiam ad immensam ejus potentiam attendentes agnoscamus illud propria sua vi posse existere, hinc concludemus ipsum revera existere,

stere, atque ab aeterno existisse; est enim lumine naturali notissimum id quod propria sua vi potest existere, semper existere: Atque ita intelligemus existentiam necessariam in idea entis summe potentis contineri, non per figmentum intellectus, sed quia pertinet ad veram & immutabilem naturam talis entis, ut existat: nec non etiam facile percipiemus illud ens summe potens non posse non habere in se omnes alias perfectiones quæ in idea Dei continentur, adeo ut illæ absque ullo figmento intellectus, & ex natura sua simul junctæ sint, atque in Deo existant. Quæ sanè omnia manifesta sunt diligenter attendenti; nec differunt ab iis quæ jam ante scripseram, nisi tantum in modo explicationis, quem de industria mutavi, ut ingeniorum diversitati servirem. Neque hic diffitebor hoc argumentum tale esse, ut qui non omnium quæ ad ejus probationem faciunt recordabuntur, facile illud pro sophismate sint habituri, & ideo me initio non nihil dubitasse an illo uti deberem, ne forte iis qui ipsum non caperent occasionem darem de reliquis etiam diffidendi. Sed quia duæ tantum sunt viæ per quas possit probari Deum esse, una nempe per effectus, & altera per ipsam ejus essentiam, sive naturam, priorémque in meditatione tertia pro viribus explanavi,

non credidi alteram esse postea prætermittendam.

Quantum attinet ad distinctionem formalem quam doctissimus Theologus affert ex Scoto, breviter dico illam non differre à modali, nec se extendere nisi ad entia incompleta, quæ à completis accurate distincti; & sufficere quidem ut unum ab alio distincte, & seorsim concipiatur per abstractionem intellectus rem inadæquate concipientis; non autem ita distincte, & seorsim, ut unumquodque tanquam ens per se, & ab omni alio diversum intelligamus, sed ad hoc omnino requiri distinctionem realem. Ita, exempli causa, inter motum, & figuram ejusdem corporis, distinctio est formalis, possûmque optime motum intelligere absque figurâ, & figuram absque motu, & utrumque abstrahendo à corpore: sed non possûm tamen complete intelligere motum absque re in quâ sit motus, nec figuram etiam absque re in qua sit figura; nec denique fingere motum esse in re, in quâ figura esse non possit, vel figuram in re motus incapaci; Nec eodem modo justitiam absque justo, vel misericordiam absque misericorde intelligo; nec fingere licet illum eundem qui est justus, non posse esse misericordem. Atqui complete intelligo quid sit corpus, putando tantum illud esse

esse extensum, figuratum, mobile, &c. deque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent; & vice versa intelligo mentem esse rem completam; quæ dubitat, quæ intelligit, quæ vult, &c. quamvis negem in ea quicquam esse ex iis quæ in corporis idea continentur. Quod omninò fieri non posset, nisi inter mentem & corpus esset distinctio realis.

Hæc sunt viri clarissimi quæ ad amici vestri perofficiosas ingeniosissimasque animadversiones habui respondenda, quibus si nondum ipsi satisfacere, rogo ut eorum quæ vel desiderantur vel errata sunt admoneat: quod si ab ipso per vos impetrem in magni beneficii partem ponam.

OBJECTIONES S E C U N D Æ .

CUm authorem rerum omnium V. C. adversus novos gigantes asserendum, illiusque demonstrandam existentiam adeo feliciter aggressus fueris ut deinceps prosperare queant nullum esse futurum qui post tuarum meditationum attentam lectionem non fateatur esse numen aeternum, à quo singula pendeant, te monitum atque rogatum volumus ut quibusdam locis inferius notatis tantâ luce affulgeas nil ut supersit in opere tuo quod non clare, si fieri potest, demonstretur. Cum autem à pluribus annis tuum animum ita continuis meditationibus exercueris, ut quæ reliquis dubia, perobscuraque videntur certissima tibi sint, eaque forte claro mentis intuitu, veluti prima, præcipuaque naturæ lumina percipias, ea solum hîc advertemus quibus operæ pretium est te clarius, latiùsque explicandis atque demonstrandis incumbere: quibus peractis vix est qui possit negare tuas rationes, quas ad majorem Dei Gloriam, & omnium mortalium ingentem fructum inchoasti, vim habere demonstrationum.

IMPRIMIS memineris te non actu quidem, & revera, sed tantum animi fictione corporum omnium phantasmata pro viribus rejecisse, ut te solam rem cogitantem esse concluderes, ne postea forte concludi posse credas te revera nil esse præter mentem, aut cogitationem, vel rem cogitantem; quod circa duas primas meditationes solum animadvertimus, in quibus clare ostendis saltem te esse qui cogitas certum esse: sed tantisper hic subsistamus; hætenus agnoscis te esse rem cogitantem, sed quid sit res illa cogitans nescis: quid enim si fuerit corpus, quod variis motibus, & occurribus illud faciat quod vocamus cogitationem? licet enim existimes te corpus omne repulisse, in eo decipi potuisti quod te ipsum minime rejeceris qui sis corpus. Quomodo enim demonstras corpus non posse cogitare? vel motus corporeos non esse ipsam cogitationem? sed & totum tui corporis Systema, quod rejecisse putas, vel aliquæ partes illius, putà cerebri, possunt concurrere ad formandos illos motus quos appellamus cogitationes. Sum, inquis, res cogitans; sed qui scis num sis motus corporeus, aut corpus motum?

SECUNDO, ex idea summi entis, quam à te minime produci posse contendis, audes concludere necessitatem existen-

tia summi entis, à quo solo possit esse illa idea, quæ tuæ menti obversatur. At vero in nobis ipsis sufficiens reperimus fundamentum, cui solum innixi prædictam ideam formare possumus, licet ens summum non existeret, aut illud existere nesciremus, & nequidem de eo existente cogitaremus; nunquid enim video me cogitantem gradum aliquem habere perfectionis? Igitur & aliquos præter me habere similem gradum, unde fundamentum habeo cujuslibet numeri cogitandi, atque adeo gradum perfectionis alteri & alteri gradui superextruendum usque in infinitum; quemadmodum etiam si unicus gradus lucis, aut caloris existeret, novos semper gradus in infinitum usque fingere, & addere possum. Cur simili ratione alicui gradui Entis, quem in me percipio, non possim addere quemlibet alium gradum, & ex omnibus addi possibilibus ideam entis perfecti formare? Sed, inquis, effectus nullum gradum perfectionis, seu realitatis potest habere, qui non præcesserit in causa; verum (præterquam quod videmus muscas, & alia animalia, vel etiam plantas produci à sole, pluvia, & terra, in quibus non est vita, quæ nobilior est quolibet gradu mere corporeo, unde fit ut effectus aliquam realitatem habeat à causa, quæ tamen non sit
in

in causa) illa idea nil est aliud quam ens rationis, quod mente tua cogitante non est nobilius. Præterea nisi doctos inter nutritus esses, sed solus in deserto quopiam totâ vitâ degisses unde scis tibi illam ideam adfuturam? quam ex præconceptis animi meditationibus, libris, mutuis amicorum sermonibus &c. non à sola tua mente, aut à summo ente existente hausisti. Itaque clarius probandum est istam ideam tibi adesse non posse, si non existat summum ens; quod tibi præstiteris, manus omnes damus. Quod autem illa idea veniat ab anticipatis notionibus, inde constare videtur, quod Canadenses, Hurones, & reliqui Sylvestres homines nullam præ se ferant hujuscemodi ideam; quam etiam efformare possis ex prævia rerum corporalium inspectione, adeo ut nil idea tua præter mundum hunc corporeum referat, qui perfectionem omnimodam à te cogitabilem complectatur; ut noadum quidpiam concludas præter Ens corporeum perfectissimum, nisi quidpiam aliud addas quod ad incorporeum seu spirituale nos evehat; Vis addamus te angeli posse (quemadmodum & entis perfectissimi) formare ideam, sed illa idea non efficietur in te ab angelo, quo tamen es imperfectior. Sed nec ideam habes Dei, quemadmodum nec numeri infiniti,
aut

aut infinitæ linearæ ; quam si possis habere, est tamen numerus ille impossibilis. Adde ideam illam unitatis, & simplicitatis unius perfectionis quæ omnes alias complectatur, fieri tantummodo ab operatione intellectus ratiocinantis, eo modo quo fiunt unitates universales, quæ non sunt in re, sed tantum in intellectu, ut constat ex unitate generica, transcendentali, &c.

TERTIO, cum nondum certus sis de illâ Dei existentia, neque tamen te de ulla re certum esse, vel clare, & distincte aliquid te cognoscere posse dicas nisi prius certo & clare Deum noveris existere, sequitur te nondum clare & distincte scire quod sis res cogitans, cum ex te illa cognitio pendeat à clara Dei existentis cognitione, quam nondum probasti locis illis, ubi concludis te clare nosse quod sis. Adde Atheum clare, & distincte cognoscere trianguli tres angulos æquales esse duobus rectis; quamvis tantum absit ut supponat existentiam Dei, quam plane negat, ex eo quod si existeret, inquit, esset summum ens, summumque bonum, hoc est infinitum; at infinitum in omni genere perfectionis excludit quodlibet aliud, nempe quodlibet ens, & bonum, imo & quodlibet non ens, & malum, cum tamen plura, entia, bona, non entia, & mala sint; cui objectioni te satisfacere

facere debere judicamus, ne quid impiis superfit quod obtendant.

QVARTO, Deum negas posse mentiri, aut decipere, cum tamen non desint Scholastici qui illud affirmant, ut Gabriel, Arminensis, & alii, qui putant Deum absoluta potestate mentiri, hoc est contra suam mentem, & contra id quod decrevit, aliquid hominibus significare, ut cum absque conditione dixit Ninivitis per Prophetam, *adhuc quadraginta dies & Ninive subvertetur*: & cum alia multa dixit quæ tamen minime contigerunt, quod verba illa menti suæ, aut decreto suo respondere noluerit. Quod si Pharaonem induravit, & obcæcavit, in Prophetas mendacij spiritum immisit, unde habes nos ab eo decipi non posse? Nunquid Deus se potest erga homines gerere, ut medicus circa ægros, & pater circa filiolos, quos uterque tam sæpe decipiunt, idque sapienter, & cum utilitate? si enim Deus puram nobis ostenderet veritatem, quis eam oculus, quæ mentis acies sustinere valeat?

Quinquam non est necessarium Deum fingere deceptorem, ut in iis quæ te clare, & distincte nosse putas decipiaris, cum deceptionis istius causa in te possit esse, licet de ea nequidem cogites; quid enim si tua natura sit ejusmodi ut semper decipiatur,

Piatur, vel saltem sæpe sæpius? sed unde habes quod in iis quæ clare & distincte putas te cognoscere, certum sit te neque decipi, neque posse decipi? quoties enim quempiam experti sumus deceptum fuisse in iis quæ sole clarius se scire credebat? hoc igitur principium claræ, & distinctæ cognitionis ita clare, & distincte debet explicari, ut nullus probæ mentis possit unquam decipi in iis quæ se clare, & distincte scire crediderit, alioqui nullum adhuc certitudinis gradum penes homines, seu apud te possibilem cernimus.

QVINTÒ, si nunquam aberrat voluntas, aut peccat cum sequitur claram, & distinctam mentis suæ cognitionem, seque periculo exponat si conceptum intellectus sectetur minime clarum, & distinctum, vide quid inde sequatur, nempe Turcam, aut alium quemlibet non solum non peccare quod non amplectatur religionem Christianam, sed etiam peccare si amplectatur, quippe cujus veritatem neque clare, neque distincte cognoscat. Imo si hæc tua regula vera sit, nil fere licebit amplecti voluntati, cum nil fere cognoscamus ea claritate, & distinctione quam requiris ad certitudinem nulli dubio obnoxiam. Vide igitur ut cum veritati cupias patrocinari, nimium probes, & evertas, non ædifices.

SEXTÒ,

S E X T Ò , ubi respondes Theologo , videris aberrare in conclusione , quam ita proponis ; quod clare , & distincte intelligimus pertinere ad alicujus rei veram , & immutabilem naturam &c. Id de ea re cum veritate affirmari potest , sed (postquam satis accurate investigavimus quid sit Deus) clare & distincte intelligimus ad ejus naturam pertinere ut existat ; oporteret concludere , ergo (postquam satis accurate investigavimus quid sit Deus) cum veritate possumus affirmare ad naturam Dei pertinere ut existat . Unde non sequitur Deum revera existere , sed tantum existere debere , si illius natura sit possibilis , seu non repugnet ; hoc est , non potest concipi Dei natura , seu essentia absque existentia , adeo ut , si sit , revera existat ; quod ad illud argumentum revocatur , quod alii hisce verbis afferunt ; si non implicet Deum esse , certum est illum existere , at non implicat illum existere : sed de minori laboratur , quæ est , *sed non implicat* , de qua veritate adversarii vel se dubitare ajunt , vel illam negant . Præterea , clausula illa tuæ rationis , (*ubi satis clare & distincte investigavimus quid sit Deus*) supponitur tanquam vera , quod nondum omnes credunt , cum & ipse fatearis te solum inadæquate ens infinitum attingere ; Idémque plane dicendum de quolibet illius

illius attributo, cum enim quidquid est in Deo sit prorsus infinitum, quis nisi inadæquatissime, ut ita loquamur, vel aliquantisper Dei quidpiam mente potest attingere? quomodo igitur satis clare, & distincte investigasti quid sit Deus?

S E P T I M O, nequidem verbulum de mentis humanæ facis immortalitate, quam tamen maxime probare, atque demonstrare debueras adversus illos homines immortalitate indignos, quippe qui eam pernegant, & forte oderunt. Sed necdum videris satis probasse distinctionem illius ab omni corpore, uti jam prima animadversione diximus; cui jam addimus, non ex illa distinctione à corpore sequi videri illam esse incorruptibilem, seu immortalem; quid enim si illius natura duratione vitæ corporeæ limitata sit, & Deus tantumdem ei virium, & existentia solummodo dederit, ut cum vita corporea desinat.

Hæc sunt, (Vir Clarissime) quæ abs te desideramus illustrari, ut tuarum subtilissimarum, & ut existimamus, verarum meditationum lectio singulis utilissima sit. Quamobrem fuerit operæpretium si ad tuarum solutionum calcem quibusdam definitionibus, postulatis, & axiomatibus præmissis rem totam more geometrico, in quo tantopere versatus es, concludas, ut unico
velut

velut intuitu lectoris cujuscunque animum
expleas, ac ipso numine divino perfundas.

---

*Responsio ad Secun-
das Objectiones.*

LEgi perlibenter animadversiones quas
in exiguum meum de prima Philo-
sophia scriptum fecistis, & vestram
erga me benevolentiam, simulque erga
Deum pietatem, ejusque gloriæ promoven-
dæ curam ex iis agnosco: nec possum non
gaudere non modo quia meas rationes ve-
stro examine dignas judicastis, sed etiam quia
nihil in ipsas proponitis ad quod non mihi
videar satis commode posse respondere.

Imprimis admonetis ut meminera[m] me
non actus, & revera, sed tantum animi fictione
corporum phantasmata rejecisse, ut me rem cogi-
tantem esse concluderem, ne forte putem inde
sequi me revera nihil esse præter mentem.
Cujus rei satis memorem me fuisse jam te-
statur sum in secunda meditatione his ver-
bis; *Fortassis verò contingit ut hæc ipsa, quæ
sic suppono nihil esse, quia mihi sunt ignota,
in rei tamen veritate non differant ab eo me
quem novi: nescio, de hac re jam non dispu-
to, &c.* quibus expresse lectorem monere
volu

volui me nondum ibi quærere an mens à corpore esset distincta, sed examinare tantum eas ejus proprietates quarum certam & evidentem cognitionem habere possum. Et quia multas ibi animadverti, non queo sine distinctione admittere id quod postea subjungitis, *me tamen nescire quid sit res cogitans*: Etsi enim fatear me nondum scivisse an illa res cogitans esset idem quod corpus, an quid diversum, non ideo fateor me illam non novisse; quis enim ullam unquam rem ita novit ut sciret nihil planè aliud in ea esse quàm id ipsum quod cognoscebat? sed quò plura de aliqua re percipimus, eò melius dicimur illam nosse: ita magis novimus illos homines quibus diu conviximus, quàm eos quortum tantum faciem vidimus, aut nomen audivimus, etsi etiam hi non plane dicantur esse ignoti. Quo sensu existimo me demonstrasse mentem sine iis quæ corpori tribui solent consideratam esse notiozem quàm corpus sine mente spectatum, quod solùm ibi intendebam.

Sed video quid innuatis, nempe cùm sex tantum Meditationes de prima Philosophia scripserim, miraturos esse lectores quòd nihil nisi istud quod jam jam dixi, in duabus primis concludatur, illasque idcirco nimis jejunas, & luce publica indignas judicatu-
ros. Quibus tantum respondeo me non ve-
teri,

rerum, ne qui reliqua quæ scripsi cum iudicio legerint, occasionem habeant suspicandi materiam mihi defuisse; valdè autem rationi consentaneum visum esse ut ea quæ singularem attentionem desiderant, & separatim ab aliis sunt considerata, in singulas Meditationes referrem.

Cùm itaque nihil magis conducat ad firmam rerum cognitionem assequendam quàm ut priùs de rebus omnibus præsertim corporeis dubitare assuescamus, cùm libros ea de re complures ab Academicis, & Scepticis scriptos dudum vidissem, istamque crambem non sine fastidio recoquerem, non potui tamen non integram meditationem ipsi dare: vellèmque ut lectores non modò breve illud tempus quod ad ipsam evoluendam requiritur, sed menses aliquot, vel saltem hebdomadas in iis de quibus tractat considerandis impenderent, antequam ad reliqua progredierentur: ita enim haud dubie ex ipsis longe maiorem fructum capere possent.

Deinde quia nullas antehac ideas eorum quæ ad mentem pertinent habuimus nisi plane confusas, & cum rerum sensibilibus ideis permixtas, hæcque prima & præcipua ratio fuit cur nulla ex iis quæ de anima, & Deo dicebantur satis clare potuerint intelligi, magnum me operæ pretium facturum

facturum esse putavi, si docerem quo pacto proprietates, seu qualitates mentis à qualitatibus corporis sint dignoscendæ: quamvis enim jam ante dictum sit à multis ad res Metaphysicas intelligendas mentem à sensibus esse abducendam, nemo tamen adhuc quod sciam quâ ratione id fieri possit ostenderit: vera autem via, & meo iudicio unica ad id præstandum in secunda mea Meditatione continetur, sed quæ talis est ut non sit satis ipsam semel perspexisse, diu terenda est & repetenda, ut totius vitæ consuetudo res intellectuales cum corporeis confundendi contraria paucorum saltem dierum consuetudine easdem distinguendi deleatur. Quæ causa iustissima fuisse mihi videtur cur de nulla alia re in secunda ista Meditatione tractarim.

Præterea vero hic queritis quomodo demonstrem corpus non posse cogitare: Sed ignoscite si respondeam nondum me locum dedisse huic quæstioni, cum de ipsa primum egerim in sexta Meditatione his verbis. *Satis est quod possim unam rem absque altera clarè, & distinctè intelligere ut certus sim unam ab altera esse diversam, &c.* Et paulo post, *quamvis habeam corpus quod mihi valde arctè conjunctum est, quia tamen ex una parte claram, & distinctam habeo ideam mei ipsius, quatenus sum res cogitans, non extensa; &* ex

ex alia parte distinctam ideam corporis quatenus est res extensa, non cogitans, certum est me (hoc est mentem) à corpore meo revera esse distinctum, & absque illo posse existere. Quibus facile adjungitur, omne id quod potest cogitare est mens, sive vocatur mens: sed cum mens & corpus realiter distinguantur, nullum corpus est mens, ergo nullum corpus potest cogitare.

Nec sanè hic video quid negare possitis; an sufficere quod unam rem absque altera clare intelligamus ut agnoscamus illa realiter distingui? Date ergo certius aliquod signum distinctionis realis: nam confido nullum dari posse: quid enim dicetis? an realiter illa distingui quorum utrumlibet absque alio potest existere? Sed rursus quæram unde cognoscatis unam rem absque alia esse posse? Ut enim sit signum distinctionis, debet cognosci. Forte dicetis hoc haberi à sensibus, quia unam rem absente aliâ videtis, aut tangitis, &c. sed sensuum fides incertior est quàm intellectus; & multis modis fieri potest ut una & eadem res sub variis formis, aut pluribus in locis, aut modis appareat, atque ita pro duabus sumatur. Et denique si recordemini eorum quæ in fine secundæ meditationis de cera dicta sunt, advertetis nequidem ipsa corpora proprie sensu percipi, sed solo intellectu, adeo ut non aliud sit unam rem absque alia sentire,

G

quàm

quàm habere ideam unius rei, & intelligere istam ideam non eandem esse cum idea alterius. Non autem hoc aliunde potest intelligi quàm ex eo quod una absque altera percipiatur; nec potest certo intelligi, nisi utriusque rei idea sit clara, & distincta: atque ita istud signum realis distinctionis ad meum debet reduci ut sit certum.

Si qui autem negent se habere distinctas ideas mentis & corporis, nihil possum amplius quàm illos rogare ut ad ea quæ in hac secunda meditatione continentur satis attendant; & sciant opinionem quam habent, si forte habent, quod partes cerebri concurrant ad formandas cogitationes, non ortam esse ab ulla positiva ratione, sed tantùm ex eo quod nunquam experti sint se corpore caruisse, ac non raro ab ipso in operationibus suis fuerint impediti; eodem modo ac si quis ex eo quod ab infantia compedibus victus semper fuisset, existimaret illas compedes esse partem sui corporis, ipsisque sibi opus esse ad ambulandum.

SECUNDO, cum dicitis in nobis ipsis sufficiens reperiri fundamentum ad ideam Dei formandam, nihil à mea opinione diversum affertis: ipse enim expresse dixi ad finem tertie meditationis hanc ideam mihi esse innatam, sive non aliunde quàm à meipso mihi advenire. Concedo etiam ipsam posse formari,

mari, licet ens summum existere nesciremus: sed non si revera non existeret; nam contra monui omnem vim argumenti in eo esse quod fieri non possit ut facultas ideam istam formandi in me sit nisi à Deo sim creatus.

Nec urget id quod dicitis de muscis, plantis, &c. ut probetis aliquem gradum perfectionis esse posse in effectu qui non præcessit in causa. Certum enim est vel nullam esse perfectionem in animalibus ratione carentibus, quæ non etiam sit in corporibus non animatis; vel si quæ sit, illam ipsis aliunde advenire; nec solem, & pluviam, & terram esse ipsorum causas adæquatas; essetque à ratione valde alienum si quis ex eo solo quod non agnoscat causam ullam quæ ad generationem muscæ concurrat, habeatque tot gradus perfectionis quot habet musca, cum interim non sit certus nullam esse præter illas quas agnoscit, occasionem inde sumeret dubitandi de re, quæ, ut paulo post fusius dicam, ipso naturali lumine manifesta est.

Quibus addo istud de muscis, cum à rerum materialium consideratione sit desumptum, non posse venire in mentem iis qui meditationes meas sequuti cogitationem à rebus sensibilibus avocabunt ut ordine philosophentur.

Non magis urget quod ideam Dei, quæ

in nobis est, ens rationis appelletis, neque enim hoc eo sensu verum est quo per *ens rationis* intelligitur id quod non est, sed eo tantum quo omnis operatio intellectus *ens rationis*, hoc est ens à ratione profectum; atque etiam totus hic mundus ens rationis divinæ, hoc est ens per simplicem actum mentis divinæ creatum, dici potest. Jamque satis variis in locis inculcavi me agere tantum de perfectione, sive realitate ideæ objectivæ, quæ, non minus quam artificium objectivum quod est in ideâ machinæ alicujus valde ingeniose excogitatæ, causam exigit in qua revera contineatur illud omne quod in ipsa continetur tantum objective.

Nec sane video quid addi possit ut clarius appareat idem istam mihi adesse non posse nisi existat suum ens, præterquam ex parte lectoris, ita scilicet ut ad ea quæ jam scripsi diligentius attendendo liberet se præjudiciis, quibus forte lumen ejus naturale obruitur, & primis notionibus, quibus nihil evidentius, aut verius esse potest, potius quàm opinionibus obscuris & falsis, sed longo usu menti infixis, credere assuescat.

Quod enim nihil sit in effectu quod non vel simili, vel eminentiori aliquo modo præextiterit in causa, prima notio est, quæ nulla clarior habetur; hæcque vulgaris, *à nihilo nihil fit*, ab eo non differt; quia si conce-

concedatur aliquid esse in effectu quod non fuerit in causa, concedendum etiam est hoc aliquid à nihilo factum esse; nec patet cur nihil non possit esse rei causa, nisi ex eo quod in tali causa non esset idem quod in effectu.

Prima etiam notio est, omnem realitatem, sive perfectionem quæ tantum est obiective in ideis, vel formaliter, vel eminenter esse debere in earum causis; & huic soli innixa est omnis opinio quàm de rerum extra mentem nostram positarum existentia unquam habuimus: unde enim suspicati fuimus illas existere nisi ex eo solo quod ipsarum idearum per sensus ad mentem nostram pervenirent?

Quod autem aliqua idea sit in nobis entis summe potentis, & perfecti, ac etiam quod hujus idearum realitas obiectiva nec formaliter, nec eminenter in nobis reperitur, clarum fiet iis qui satis attendent, & diu mecum meditabuntur; neque enim id quod ab alterius cogitatione tantum pendet, possum ipsi oscitanti obtrudere. Ex his autem manifestissime concluditur Deum existere. Sed pro iis quorum lumen naturale tam exiguum est ut non videant primam esse notionem, *quod omnis perfectio quæ est obiective in ideâ debeat esse realiter in aliquâ ejus causâ*, palpabilius adhuc idem demon-

stravi ex eo quod mens quæ habet istam ideam à se ipsa esse non possit ; nec proinde video quid amplius desideretur ut manus detis.

Non etiam urget quod forte ideam quæ mihi Deum repræsentat, *ex præconceptis animi notionibus, libris, mutuis amicorum colloquiis, &c.* non à sola mea mente acceperim. Eodem enim modo procedet argumentum si quæram de iis aliis à quibus dicor illam accepisse, an ipsam habeant à se, an ab alio, ac si de me ipso quærerem ; semperque illum à quo primum profluxit Deum esse concludam.

Quod vero hic admiscetis eam posse formari ex prævia rerum corporalium inspectione, non verisimilius mihi videtur quàm si diceretis nullam nos audiendi habere facultatem, sed ex sola colorum visione in sonorum notitiam devenire : plus enim analogiæ, sive paritatis fingi potest inter colores, & sonos, quàm inter res corporeas & Deum. Cumque petitis ut quid addam quod ad ens incorporeum, seu spirituale evehat, nihil possum melius quàm vos ad secundam meam Meditationem remittere, ut saltem aliquem ejus usum esse advertatis; Quid enim hic una, aut altera periodo præstare possem si longiore ibi oratione ad id unum parata, & in quam non minus indu-

strix

strix quam iniquicquam aliud quod unquam scripserim mihi videor contulisse, nihil effecti?

Nec obstat quod in ea de mente humana tantum egerim, fateor enim ultro, & libenter ideam quam habemus exempli gratia intellectus divini, non differre ab illa quam habemus nostri intellectus, nisi tantum ut idea numeri infiniti differt ab idea quaternarii, aut binarii; atque idem esse de singulis Dei attributis quorum aliquod in nobis vestigium agnoscimus. Sed prætera in Deo intelligimus absolutam immensitatem, simplicitatem, unitatem omnia alia attributa complectentem, quæ nullum plane exemplum habet, sed est, ut ante dixi, *tanquam nota artificis operi suo impressa*, ratione cujus agnoscimus, nihil eorum, quæ particulatim ut in nobis ea percipimus ita etiam in Deo propter defectum intellectus nostri consideramus, univoce illi & nobis convenire; atque etiam dignoscimus ex multis particularibus indefinitis quorum ideas habemus, ut cognitionis indefinitæ, sive infinitæ, item potentia, numeri, longitudinis &c. etiam infinito- rum, quædam in idea Dei formaliter contineri, ut cognitionem & potentiam, alia tantum eminenter, ut numerum, & longitudinem; quod sane non fieret si idea ista nihil aliud esset in nobis quam figmentum.

Neque etiã tam constanter ab omnibus eodem modo conciperetur : Est enim notatu valde dignum quòd omnes Metaphysici in Dei attributis (iis scilicet quæ per solam humanam rationem cognosci possunt) describendis unanimiter consentiant, adeo ut nulla sit res Physica, nulla sensibilis, nulla cujus ideam quam maxime crassam & palpabilem habeamus, de cujus natura non major opinionum diversitas apud Philosophos reperiatur.

Nec sane possent ulli homines in ista idea Dei recte concipienda aberrare, si tantum ad Naturam entis summe perfecti vellet attendere : sed qui aliqua alia simul miscent, ex hoc ipso pugnantia loquuntur, & chimericam Dei ideam effingentes non immerito postea negant illum Deum, qui per talem ideam representatur, existere. Ita hinc cum loquimini de ente corporeo perfectissimo, si nomen perfectissimi absolute sumatis, ut sensus sit rem corpoream esse ens in quo omnes perfectiones reperiantur, pugnantia loquimini; quoniam ipsa natura corporis imperfectiones multas involvit, ut quod corpus sit divisibile in partes, quod unaquæque ejus pars non sit alia, & similes; est enim per se notum majorem perfectionem esse non dividi quàm dividi, &c. Si vero intelligatis duntaxat quod perfectissimum

sumum est in ratione corporis , hoc non est Deus.

Quod additis de idea Angeli qua sumus imperfectiores , nempe non opus esse ut ipsa ab Angelo in nobis effecta sit , facile concedo , quia ipse in tertia Meditatione jam dixi *illam ex ideis quas habemus Dei & hominis componi posse.* Neque hoc mihi ullo modo adversatur.

Qui autem negant se habere ideam Dei, sed vice illius efformant aliquod idolum, &c. Nomen negant , & rem concedunt ; neque enim ego istam ideam puto esse ejusdem naturæ cum imaginibus rerum materialium in phantasia depictis , sed esse id tantum quod intellectu sive apprehendente , sive judicante , sive ratiocinante percipimus ; & contendo ex hoc solo quod attingam quomodolibet cogitatione , sive intellectu perfectionem aliquam quæ supra me est ; putà ex eo solo quod advertam inter numerandum me non posse ad maximum omnium numerorum devenire, atque inde agnoscam esse aliquid in ratione numerandi quod vires meas excedit, necessario concludi , non quidem numerum infinitum existere , ut neque etiam illum implicare , ut dicitis ; sed me istam vim concipiendi majorem numerum esse cogitabilem quam à me unquam possit cogitari , non à me ipso,

sed ab aliquo alio ente me perfectiore accepisse.

Nec ad rem attinet si conceptus iste numeri indefiniti vocetur idea, vel non vocetur. Ut autem intelligatur quodnam sit illud ens me perfectius, an scilicet sit ipse numerus infinitus realiter existens, an vero aliquid aliud, considerata sunt alia omnia, quæ præter vim dandi mihi istam ideam, in eodem à quo proficiscitur esse possunt, & ita invenitur solus Deus.

Denique cum Deus dicitur esse *incogitabilis*, intelligitur de cogitatione ipsum adæquate comprehendente, non autem de illa inadæquata quæ in nobis est, & quæ sufficit ad cognoscendum ipsum existere: parumque interest quod idea unitatis omnium Dei perfectionum eodem modo quo universalis Porphyrii efformari dicatur: quamvis profecto in hoc plurimum differt, quod peculiarem quandam & positivam perfectionem in Deo designet, unitas autem generica nihil addat reale singulorum individuum naturis.

TERTIO, ubi dixi nihil nos certo posse scire nisi prius Deum existere cognoscamus, expressis verbis testatus sum me non loqui nisi de scientia earum conclusionum, *quarum memoria potest recurrere, cum non amplius attendimus ad rationes ex quibus ipsas deduxi-*

deduximus. Principiorum enim notitia non solet à dialecticis scientia appellari. Cum autem advertimus nos esse res cogitantes, prima quædam notio est quæ ex nullo syllogismo concluditur; neque etiam cum quis dicit, *ego cogito, ergo sum, sive existo*, existentiam ex cogitatione per syllogismum deducit, sed tanquam rem per se notam simplici mentis intuitu agnoscit, ut patet ex eo quod si eam per syllogismum deduceret, novisse prius debuisset istam majorem, *illud omne quod cogitat est, sive existit*, atqui profecto ipsam potius discit ex eo quod apud se expeririatur fieri non posse ut cogitet nisi existat. Ea enim est natura nostræ mentis ut generales propositiones ex particularium cognitione efformet.

Quod autem *Atheus possit clare cognoscere trianguli tres angulos æquales esse duobus rectis*, non nego, sed tantum istam ejus cognitionem non esse veram scientiam affirmo, quia nulla cognitio, quæ dubia reddi potest, videtur scientia appellanda; cumque ille supponatur esse atheus, non potest esse certus se non decipi in iis ipsis quæ illi evidentissima videntur, ut satis ostensum est; & quamvis forte dubium istud ipsi non occurrat, potest tamen occurrere, si examinet, vel ab alio proponatur; nec unquam ab eo erit tutus, nisi prius Deum agnoscat.

Nec refert quòd fortè existimet se habere demonstrationes ad probandum nullum Deum esse, cùm enim nullo modo sint veræ, semper illi earum vitia ostendi possunt; & cum hoc fiet, ab opinione deijcietur.

Quod sanè non erit difficile si pro demonstrationibus suis id tantum afferat quod hìc adiecistis, nempe *infinitem in omni genere perfectionis excludere quodlibet aliud ens, &c.* Nam primò si quærat unde sciat exclusionem istam aliorum omnium entium pertinere ad naturam infiniti, nihil habebit quod cum ratione respondeat, quia nec nomine *infiniti* solet aliquid intelligi, quod existentiam rerum finitarum excludat; nec quicquam scire potest de Natura ejus quod putat nihil esse, nullamque idcirco habere naturam, nisi quod in sola nominis significatione ab aliis recepta continetur. Deinde quid fieret infinita potentia istius imaginarii infiniti, si nihil unquam creare posset? ac denique ex eo quòd in nobis nonnullam vim cogitandi advertamus, facile concipimus in aliquo alio vim etiam cogitandi esse posse, istamque majorem quam in nobis: sed quamvis hanc augeri putemus in infinitum, non timebimus idcirco ne nostra minor fiat. Idemque est de reliquis omnibus, quæ Deo tribuuntur, etiam de potentia, modò nullam in nobis nisi
Dei

Dei voluntati subditam supponamus, ac proinde ille plane infinitus absque ulla rerum creaturarum exclusione potest intelligi.

QVARTO, cum nego Deum mentiri, vel esse deceptorem, puto me cum omnibus Metaphysicis & Theologis qui unquam erunt, aut fuerunt consentire. Nec magis obstant quæ in contrarium attulistis, quam si negassem Deum irasci, aliisve animi commotionibus esse obnoxium, & objiceretis loca scripturæ in quibus ei humani affectus tribuuntur. Omnibus enim est nota distinctio inter modos loquendi de Deo ad vulgi sensum accommodatos, & veritatem quidem aliquam, sed ut ad homines relatum, continentem, quibus sacræ litteræ uti solent; atque alios magis nudam veritatem, nec ad homines relatum exprimentes, quibus omnes inter philosophandum uti debent; & ego præcipue in Meditationibus meis debui uti, cum nequidem ibi adhuc ullos homines mihi notos esse supponerem, neque etiam meipsum ut constantem mente & corpore, sed ut mentem solam considerem. Unde perspicuum est me ibi de mendacio quod verbis exprimitur non fuisse locutum, sed de interna tantum, & formali malitia quæ in deceptione continetur.

Quamvis itaque id quod affertur de Propheta, *adhuc quadraginta dies & Ninive*

subvertetur, nequidem verbale fuerit mendacium, sed tantum comminatio, cujus eventus ex conditione pendeat; & cum dicitur *Deus indurasse cor Pharaonis*, vel quid simile, non intelligendum sit ipsum id effecisse positive, sed tantum negative, gratiam scilicet efficacem Pharaoni ad se convertendum non largiendo: Nolim tamen reprehendere illos qui concedunt Deum per Prophetas verbale aliquod mendacium (qualia sunt illa medicorum, quibus ægrotos decipiunt ut ipsos curent, hoc est in quo desit omnis malitia deceptionis) proferre posse. Quinimo etiam, quod majus est, ab ipso naturali instinctu, qui nobis à Deo tributus est, interdum nos realiter falli videmus, ut cum hydropticus sitit, tunc enim impellitur positive ad potum à Natura, quæ ipsi ad conservationem corporis à Deo est data, cum tamen hæc natura illum fallat, quia potus est ipsi nociturus; sed qua ratione id cum Dei bonitate, vel veracitate non pugnet, in sexta Meditatione explicui.

In iis autem quæ sic non possunt explicari, nempe in maxime claris, & accuratis nostris judiciis, quæ si falsa essent, per nulla clariora, nec ope ullius alterius naturalis facultatis possent emendari, plane affirmo nos falli non posse. Cum enim Deus sit summum ens, non potest non esse etiam
sum-

summum bonum, & verum, atque idcirco repugnat ut quid ab eo sit quod positive tendat in falsum: atqui cum nihil reale in nobis esse possit quod non ab ipso sit datum, (ut simul cum ejus existentia demonstratum est) realem autem habeamus facultatem ad verum agnoscendum, illudque à falso distinguendum, (ut patet vel ex hoc solo quod nobis insint ideæ falsi & veri) nisi hæc facultas in verum tenderet, saltem cum ipsa recte utimur (hoc est cum nullis nisi clare & distincte perceptis assentimur, nullus enim alius rectus ipsius usus fingi potest) merito Deus ejus dator pro deceptore haberetur.

Atque ita videtis postquam Deum existere cognitum est, necesse esse ut illum fingamus esse deceptorem, si ea quæ clare & distincte percipimus in dubium revocare velimus; & quia deceptor fingi non potest, illa omnino pro veris, & certis esse admittenda.

Sed quia hinc adverteo vos adhuc hære in dubiis quæ à me in prima Meditatione proposita, satis accurate in sequentibus putabam fuisse sublata, exponam hinc iterum fundamentum cui omnis humana certitudo niti posse mihi videtur.

Imprimis statim atque aliquid à nobis recte percipi putamus, sponte nobis persuademus

demus illud esse verum. Hæc autem persuasio si tam firma sit ut nullam unquam possimus habere causam dubitandi de eo quod nobis ita persuademus, nihil est quod ulterius inquiremus, habemus omne quod cum ratione licet optare. Quid enim ad nos si forte quis fingat illud ipsum, de cuius veritate tam firmiter sumus persuasi, Deo vel Angelo falsum apparere, atque ideo absolute loquendo falsum esse? quid curamus istam falsitatem absolutam, cum illam nullo modo credamus, nec vel minimum suspicemur; supponimus enim persuasionem tam firmam ut nullo modo tolli possit; quæ proinde persuasio idem plane est quod perfectissima certitudo. Sed dubitari potest an habeatur aliqua talis certitudo, sive firma, & immutabilis persuasio. Et quidem perspicuum est illam non haberi de iis quæ vel minimum obscure, aut confuse percipimus: hæc enim qualiscunque obscuritas satis est causæ ut de ipsis dubitemus. Non habetur etiam de iis quæ, quantumvis clare, solo sensu percipiuntur: quia sæpe notavimus in sensu errorem posse reperiri, ut cum hydorpicus fitit, vel cum ictericus nivem videt ut flavam: non enim minus clare, & distincte illam sic videt, quàm nos ut albam. Superest itaque ut si quæ habeatur, sit tantum de
iis

iis quæ clare ab intellectu percipiuntur.

Ex his autem quædam sunt tam perspicua, simulque tam simplicia, ut nunquam possimus de iis cogitare quin vera esse credamus; ut quod ego dum cogito, existem; quod ea quæ semel facta sunt infecta esse non possint; & talia, de quibus manifestum est hanc certitudinem haberi. Non possumus enim de iis dubitare nisi de ipsis cogitemus; sed non possumus de iisdem cogitare quin simul credamus vera esse, ut assumptum est, ergo non possumus de iis dubitare quin simul credamus vera esse, hoc est non possumus dubitare.

Nec obstat quòd saepe simus experti alios deceptos fuisse in iis quæ sole clarius se scire credebant: Neque enim unquam advertimus, vel ab ullo adverti potest, id contigisse iis qui claritatem suæ perceptionis à solo intellectu petierunt, sed iis tantum qui vel à sensibus, vel à falso aliquo præiudicio ipsam desumpserunt.

Nec obstat etiam si quis fingat illa Deo, vel Angelo apparere esse falsa, quia evidentia nostræ perceptionis non permittet ut talia fingentem audiamus.

Alia sunt quæ quidem etiam clarissime ab intellectu nostro percipiuntur, cum ad rationes ex quibus pender ipsorum cognitio satis attendimus, atque ideo tunc temporis

poris non possumus de iis dubitare; sed quia istarum rationum possumus oblivisci, & interim recordari conclusionum ex ipsis deductarum, quæritur an de his conclusionibus habeatur etiam firma & immutabilis persuasio, quandiu recordamur ipsas ab evidentibus principiis fuisse deductas: hæc enim recordatio supponi debet, ut dici possint conclusiones: Et respondeo haberi quidem ab iis qui Deum sic norunt ut intelligant fieri non posse quin facultas intelligendi ab eo ipsis data tendat in verum; Non autem haberi ab aliis; Hocque in fine quintæ Meditationis tam clare explicatum est ut nihil hîc addendum videatur.

QUINTO miror vos negare voluntatem se exponere periculo, si conceptum intellectus sectetur minime clarum & distinctum; quid enim ipsam certam reddit, si clare non perceptum sit id quod sectatur? & quis unquam vel Philosophus, vel Theologus, vel tantum homo ratione utens non confessus est, eò minori in errandi periculo nos versari quo clarius aliquid intelligimus, antequàm ipsi assentiamur; atque illos peccare qui causâ ignota iudicium ferunt? Nullus autem conceptus dicitur obscurus, vel confusus, nisi quia in ipso aliquid continetur quod est ignotum.

Nec

Nec proinde id quod obijciis de fide amplectenda majorem vim in me habet quam in alios omnes qui unquam rationem humanam excoluerunt : nullamque profecto habet in ullos. Esi enim fides dicatur esse de obscuris , non tamen illud propter quod ipsam amplectimur est obscuram , sed omni naturali luce illustrius. Quippe distinguendum est inter materiam , sive rem ipsam cui assentimur , & rationem formalem quæ movet voluntatem ad assentiendum. Nam in hac sola ratione perspicuitatem requirimus : Et quantum ad materiam , nemo unquam negavit illam esse posse obscuram , imo ipsammet obscuritatem : Cum enim judico obscuritatem ex nostris conceptibus esse tollendam ut absque ullo errandi periculo ipsis assentiri possimus , de hac ipsa obscuritate clarum judicium formo. Deinde notandum est claritatem , sive perspicuitatem , à qua moveri potest nostra voluntas ad assentiendum , duplicem esse , aliam scilicet à lumine naturali , & aliam à gratia divina. Jam vero etsi fides vulgo dicatur esse de obscuris , hoc tamen intelligitur tantum de re , sive de materia circa quam versatur , non autem quod ratio formalis propter quam rebus fidei assentimur sit obscura : Nam contra , hæc ratio formalis consistit in lumine quodam

quodam interno , quo à Deo supernaturaliter illustrati confidimus ea quæ credenda proponuntur ab ipso esse revelata , & fieri plane non posse ut ille mentiatur, quod omni naturæ lumine certius est : Et sæpe etiam, propter lumen gratiæ, evidentius.

Nec sane Turcæ , aliivē infideles ex eo peccant cum non amplectuntur religionem Christianam, quod rebus obscuris, ut obscuræ sunt, nolint assentiri, sed vel ex eo quod divinæ gratiæ interioribus illos moventi repugnent , vel quod in aliis peccando se gratia reddant indignos. Atque audacter dico infidelem qui omni gratia supernaturali destitutus & plane ignorans ea quæ nos Christiani credimus à Deo esse revelata , ipsa tamen , quamvis sibi obscura , falsis aliquibus ratiociniis adductus amplecteretur , non ideo fore fidelem , sed potius in eo peccatum , quod ratione sua non recte uteretur. Nec puto ullum orthodoxum Theologum aliter unquam de his sensisse. Nec etiam ii qui mea legent putare poterunt me istud lumen supernaturale non agnovisse , cum valde expressis verbis in ipsa quarta Meditatione , in qua causam falsitatis investigavi, dixerim , *illud intima cogitationis nostræ disponere ad volendum , nec tamen minuere libertatem.*

Cæterum velim ut hic memineritis me
circa

circa ea quæ licet amplecti voluntati, accuratissime distinxisse inter usum vitæ, & contemplationem veritatis. Nam quod ad usum vitæ attinet, tantum abest ut putem nullis nisi clare perspectis esse assentiendum, quin è contra nequidem verisimilia puto esse semper expectanda, sed interdum è multis plane ignotis unum eligendum, nec minus firmiter tenendum, postquam electum est, quoad nullæ rationes in contrarium haberi possunt, quàm si ob rationes valde perspicuas fuisset electum, ut in dissertatione de Methodo pag. 26. explicui. Ubi autem agitur tantum de contemplatione veritatis, quis negavit unquam ab obscuris, & non satis distincte perspectis assensionem esse cohibendam? Quod autem de hac sola in Meditationibus meis egerim tum res ipsa indicat, tum etiam expressis verbis ad finem primæ declaravi, dicendo, *me ibi plus æquo diffidentie indulgere non posse, quandoquidem non rebus agendis sed cognoscendis tantum incumbebam.*

S E X T Ò, ubi reprehenditis conclusionem syllogismi à me facti, videmini ipsimet in ea aberrare; ad conclusionem enim quam vultis, major propositio sic enuntiari debuisset; *quod clare intelligimus pertinere ad alicujus rei naturam, id potest cum veritate affirmari ad ejus naturam pertinere*; Atque ita nihil
in ipsa

in ipsa præter inutilem tautologiam contineretur; major autem mea fuit talis. *Quod clare intelligimus pertinere ad alicujus rei naturam, id potest de ea re cum veritate affirmari.* Hoc est, si esse animal pertinet ad naturam hominis, potest affirmari hominem esse animal; si habere tres angulos æquales duobus rectis pertinet ad naturam trianguli, potest affirmari triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis: Si existere pertinet ad naturam Dei, potest affirmari Deum existere, &c. minor vero hæc fuit. *Atqui pertinet ad naturam Dei quod existat, ex quibus patet esse concludendum ut conclusi; ergo potest de Deo cum veritate affirmari quod existat; Non autem ut vultis, Ergo cum veritate possumus affirmare ad naturam Dei pertinere ut existat.*

Itaque ad utendum exceptione quam subiungitis, neganda vobis fuisset major, & dicendum; id quod clare intelligimus pertinere ad alicujus rei naturam, non ideo posse de ea re affirmari, nisi ejus rei natura sit possibilis, sive non repugnet. Sed videte quæso quàm parum valeat hæc exceptio. vel enim, ut vulgo omnes, per possibile intelligitis illud omne quod non repugnat humano conceptui; quo sensu manifestum est Dei naturam, prout ipsam descripsi, esse possibilem, quia nihil in ipsa supposui nisi quod clare

clare & distincte perciperemus debere ad illam pertinere, adeo ut conceptui repugnare non possit : vel certe fingitis aliquam aliam possibilitatem ex parte ipsius objecti, quæ nisi cum præcedente conveniat, nunquam ab humano intellectu cognosci potest, ideoque non plus habet virium ad negandam Dei naturam, sive existentiam, quam ad reliqua omnia, quæ ab hominibus cognoscuntur, evertenda. Pari enim jure quo negatur Dei naturam esse possibilem, quamvis nulla impossibilitas ex parte conceptus reperiatur, sed contra, omnia quæ in isto naturæ divinæ conceptu complectimur ita inter se connexa sint, ut implicare nobis videatur aliquid ex iis ad Deum non pertinere, poterit etiam negari possibile esse ut tres anguli trianguli sint æquales duobus rectis, vel ut ille qui actu cogitat, existat; & longe meliori jure negabitur ulla ex iis quæ sensibus usurpamus vera esse, atque ita omnis humana cognitio, sed absque ulla ratione, tolletur.

Quantum ad argumentum quod cum meo confertis, hoc scilicet, *si non implicet Deum existere, certum est illum existere, sed non implicat, ergo &c.* materialiter quidem est verum, sed formaliter est sophisina, in majori enim verbum *implicat* respicit conceptum causæ à qua Deus esse potest, in
minori

minori autem solum conceptum ipsius divi-
 næ existentiae & naturæ , ut patet ex eo
 quod si negetur major , ita erit probanda.
 Si Deus nondum existit, implicat ut existat,
 quia nulla dari potest causa sufficiens ad il-
 lum producendum , sed non implicat illum
 existere , ut assumptum est , ergo, &c. Si
 vero negetur minor, sic erit dicendum, illud
 non implicat in cuius formali conceptu nihil
 est quod involuat contradictionem , sed in
 formali conceptu divinæ existentiae vel na-
 turæ nihil est quod involvat contradic-
 tionem , ergo, &c. quæ duo sunt valde diversa.
 Nam fieri potest ut nihil in aliqua re intel-
 ligatur quod impediatur quominus ipsa possit
 existere , interimque aliquid intelligatur
 ex parte causæ quod obstat quominus pro-
 ducatur.

Et si autem Deum inadæquate tantum,
 vel si placet inadæquatissime concipiamus,
 hoc non impedit quominus certum sit ejus
 naturam esse possibilem, sive non implicare.
 Nec etiam quominus vere affirmare pos-
 simus nos satis clare ipsam investigasse,
 (quantum scilicet sufficit ad hoc cognoscen-
 dum, atque etiam ad cognoscendum existen-
 tiam necessariam ad eandem Dei naturam
 pertinere) omnis enim implicancia, sive im-
 possibilitatis in solo nostro conceptu ideas
 sibi mutuo adversantes male conjungente
 confi-

consistit nec in ulla re extra intellectum posita esse potest, quia hoc ipso quod aliquid sit extra intellectum, manifestum est non implicare, sed esse possibile. Oritur autem in nostris conceptibus implicancia ex eo tantum quod sint obscuri, & confusi, nec ulla unquam in claris & distinctis esse potest. Ac proinde satis est quod ea pauca quæ de Deo percipimus, clare & distincte intelligamus, etsi nullo modo adæquate; & quod inter cætera advertamus necessariam existentiam in hoc nostro ejus conceptu quantumvis inadæquato contineri; ut affirmemus nos satis clare investigasse ejus naturam, atque ipsam non implicare.

S E P T I M O, cur de immortalitate animæ nihil scripserim jam dixi in Synopsi meorum Meditationum; Quod ejus ab omni corpore distinctionem satis probaverim supra ostendi. Quod vero additis ex distinctione animæ à corpore non sequi ejus immortalitatem; quia nihilominus dici potest illam à Deo talis nature factam esse ut ejus duratio simul cum duratione vitæ corporeæ finiatur, fateor à me refelli non posse. Neque enim tantum mihi assumo ut quicquam de iis quæ à libera Dei voluntate dependent, humanæ rationis vi determinare aggrediar. Docet naturalis cognitio mentem à corpore esse diversam, ipsamque esse substantiam;

H corpus

corpus autem humanum , quatenus à reliquis corporibus differt, ex sola membrorum configuratione, aliisque ejusmodi accidentibus constare ; ac denique mortem corporis à sola aliqua divisione , aut figuræ mutatione pendere : nullumque habemus argumentum , nec exemplum quod persuadeat mortem , sive annihilationem substantiæ , qualis est mens , sequi debere ex tam levi causa, qualis est figuræ mutatio , quæ nihil aliud est quàm modus , & quidem non modus mentis, sed corporis à mente realiter distincti : nec quidem etiam habemus ullum argumentum , vel exemplum quod persuadeat aliquam substantiam posse interire ; quod sufficit ut concludamus mentem , quantum ex naturali philosophia cognosci potest, esse immortalem.

Sed si de absolutà Dei potestate quaeratur , an forte decreverit ut humanæ animæ iisdem temporibus esse desinant quibus corpora quæ illis adjunxit destruuntur ; solius est Dei respondere . Cùmque jam ipse nobis revelaverit id non futurum , nulla plane, vel minima est occasio dubitandi.

Superest jam ut vobis gratias agam quod tam officiose , & tam candide non modo eorum quæ ipsi sensistis , sed etiam eorum quæ ab obtrectatoribus , aut Atheis dici possent , monere me dignati sitis. Etsi enim
nulla

nulla videam ex iis quæ proposuistis quæ non jam ante in Meditationibus vel soluissem, vel exclusissem (nam quantum ad ea quæ de muscis à sole productis, de Canadensibus, de Niivitis, de Turcis & similibus attulistis, non possunt venire in mentem iis qui viam à me monstratam sequuti, omnia quæ à sensibus accipere aliquandiu seponent, ut quid pura & incorrupta ratio dicter advertant, ideoque ipsa putabam jam satis à me fuisse exclusa) Etsi inquam ita sit, judico tamen has vestras objectiones valde ad meum institutum profuturas; vix enim ullos lectores expecto qui tam accurate ad omnia quæ scripsi velint attendere, ut cum ad finem pervenient omnium præcedentium recordentur: & quicumque hoc non agent, facile in aliquas dubitationes incurrant, quibus postea vel videbunt in hac mea responsione esse satisfactum, vel saltem ex ea occasionem sument veritatem ulterius examinandi.

Quantum denique ad consilium vestrum de meis rationibus more geometrico proponendis, ut unico velut intuitu à lectore percipi possint, operæ pretium est ut hic exponam quatenus jam illud sequutus sim, & quatenus deinceps sequendum putem. Duas res in modo scribendi geometrico distinguo, ordinem scilicet, & rationem demonstrandi.

Ordo in eo tantum consistit quod ea quæ prima proponuntur absque ulla sequentium ope debeant cognosci, & reliqua deinde omnia ita disponi ut ex præcedentibus solis demonstrentur. Atque profecto hunc ordinem quam accuratissime in Meditationibus meis sequi conatus sum: ejusque observatio fuit in causa cur de distinctione mentis à corpore non in secunda, sed demum in sexta Meditatione tractarim, atque alia multa volens & sciens omiserim, quia plurium rerum explicationem requirebant.

Demonstrandi autem ratio duplex est, alia scilicet per analysim, alia per synthetisim.

Analysis veram viam ostendit per quam res methodice, & tanquam à priori inventa est, adeo ut si lector illam sequi velit, atque ad omnia satis attendere, rem non minus perfecte intelliget, suamque reddet quam si ipsemet illam invenisset. Nihil autem habet quo lectorem minus attentum, aut repugnantem ad credendum impellat; Nam si vel minimum quid ex iis quæ proponit non advertatur, ejus conclusionum necessitas non apparet, sæpeque multa vix attingit, quia satis attendenti perspicua sunt, quæ tamen præcipue sunt advertenda.

Synthesis è contra per viam oppositam,
& tan-

& tanquam à posteriori quæsitam (etsi sæpe ipsi probatio sit in hac magis à priori quam in illa) clare quidem id quod conclusum est demonstrat , utiturque longa definitionum , petitionum , axiomatum , theorematum , & problematum serie , ut si quid ipsi ex consequentibus negetur , id in antecedentibus contineri statim ostendat , sicque à lectore quantumvis repugnante , ac perinaci assensionem extorqueat : sed non ut altera satisfacit , nec discere cupientium animos explet , quia modum quo res fuit inventa non docet .

Hæc sola Geometriæ veteres in scriptis suis uti solebant , non quod aliam plane ignorarent , sed , quantum judico , quia ipsam tanti faciebant ut sibi solis tanquam arcanum quid reservarent .

Ego vero solam Analysim , quæ vera , & optima via est ad docendum , in Meditationibus meis sum sequutus : sed quantum ad Synthesim , quæ procul dubio ea est quam hic à me requiritis , etsi in rebus Geometricis aptissime post Analysim ponatur , non tamen ad has Metaphysicas tam commode potest applicari .

Hæc enim differentia est quod primæ notiones , quæ ad res Geometricas demonstrandas præsupponuntur , cum sensuum usu convenientes , facile à quibuscumque admit-

tantur; ideoque nulla est ibi difficultas, nisi in consequentiis rite deducendis; quod à quibuslibet etiam minùs attentis fieri potest, modo tantùm præcedentium recorderentur: & propositionum minuta distinctio ad hoc est parata, ut facile citari, atque ita vel nolentibus in memoriam reduci possint.

Contrà vero in his Metaphysicis de nulla re magis laboratur quàm de primis notionibus clarè, & distinctè percipiendis: Etsi enim ipsæ ex natura sua non minùs notæ, vel etiam notiores sint quàm illæ quæ à Geometris considerantur, quia tamen iis multa repugnant sensuum præjudicia quibus ab incunte ætate assuevimus, non nisi à valde attentis, & meditantibus, mentemque à rebus corporeis, quantum fieri potest, avocantibus perfectè cognoscuntur; atque si solæ ponerentur, facile à contradicendi cupidis negari possent.

Quæ ratio fuit cur Meditationes potius quam, ut Philosophi, Disputationes, vel, ut Geometræ, Theoremata, & Problemata scripserim, ut nempe hoc ipso testarer nullum mihi esse negotium nisi cum iis qui mecum rem attentè considerare, ac meditari non recusabunt: Etenim vel ex hoc ipso quòd quis ad impugnandam veritatem se accingit, quoniam avocatur se ipsum à rationibus quæ illam
per-

persuadent considerandis , ut alias quæ dis-
suadeant inveniatur , minus redditur idoneus
ad ipsam percipiendam.

Forte verò hîc aliquis objiciet nullas
quidem rationes ad contradicendum esse
quærendas , cum scitur veritatem sibi pro-
poni; sed quædiu de hoc dubitatur , meritò
rationes omnes in utramque partem experi-
di , ut quæ firmiores sint cognoscantur , at-
que me non æquum postulare si meas pro-
veris admitti velim , antequam fuerint per-
spectæ, aliasque ipsis repugnantes considerari
prohibeam.

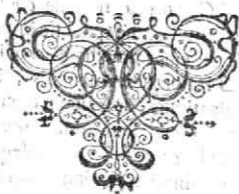
Quod jure quidem diceretur si quæ ex
iis, in quibus attentum, & non repugnantem
lectorem desidero , talia essent , ut illum
possent avocare ab aliquibus aliis conside-
randis , in quibus vel minima esset spes plus
veritatis quàm in meis reperiendi ; Sed cum
inter illa quæ propono , summa de omni-
bus dubitatio contineatur , nihilque ma-
gis commendem quàm ut singula diligen-
tissime circumspiciantur , nihilque prorsus
admittatur nisi quod tam clare & distincte
fuerit perspectum ut non possimus ei non
assentiri : Et è contra non alia sint à qui-
bus lectorum animos cupio avocare , quàm
ea quæ nunquam satis examinarunt , nec
ab ulla firma ratione , sed à sensibus solis
hauserunt , non puto quemquam credere
H 4 posse

posse in majori se errandi periculo futurum, si ea quæ ipsi propono sola consideret, quam si ab his mentem revocet, & ad alia, quæ ipsis aliquo modo adversantur tenebrasque offundunt (hoc est ad præjudicia sensuum) illam convertat.

Idcirco non modo merito singularem attentionem in lectoribus meis desidero, illumque scribendi modum præ cæteris eligi quo illam quam maxime conciliari posse putavi, & ex quo mihi persuadeo lectores plus utilitatis esse percepturos quam ipsimet sint animadversuri; cum è contra ex modo scribendi Synthetico plura sibi videri soleant didicisse quàm revera didicerunt. Sed etiam æquum esse existimo ut illorum qui mecum meditari noluerint, anticipatisque suis opinionibus adhærebunt, judicia quæ de meis ferent prorsus recusem, & tanquam nullius momenti contemnam.

Sed quia novi quàm difficile sit futurum etiam iis qui attendent, & veritatem seriò quærent, totum corpus Meditationum mearum intueri, & simul ipsarum singula membra dignoscere; quæ duo simul existimo esse facienda, ut integer fructus ex iis capiatur, pauca quædam Synthetico stilo hic subjungam, à quibus, ut spero, nonnihil juvabuntur, modo tamen, si placet, advertant me nec tam multa hic quàm in
Medi-

Meditationibus complecti velle, quia multo prolixior quam in ipsis esse deberem; nec etiam ea quae complectar accurate esse explicaturum, partim ut brevitati studeam, & partim ne quis haec sufficere existimans ipsas Meditationes, ex quibus multo plus utilitatis percipi posse mihi persuadeo, negligentius examinet.

H S R A -

R A T I O N E S D E I

existentiam & animæ à corpore distinctionem probantes more geometrico dispositę.

D E F I N I T I O N E S .

I.

Cogitationis nomine complector illud omne quod sic in nobis est ut ejus immediate conscii simus. Ita omnes voluntatis, intellectus, imaginationis, & sensuum operationes sunt cogitationes. Sed addidi *immediatę*, ad excludenda ea quę ex iis consequuntur, ut motus voluntarius cogitationem quidem pro principio habet, sed ipse tamen non est cogitatio.

II. *Idea* nomine intelligo cujuslibet cogitationis formam illam, per cujus immediatam perceptionem ipsius ejusdem cogitationis conscii sum; adeo ut nihil possim verbis exprimere intelligendo id quod dico, quin ex hoc ipso certum sit in me esse ideam ejus quod verbis illis significatur. Atque ita non solas imagines in phantasia depictas ideas voco: imo ipsas hic nullo modo voco ideas, quatenus sunt in phantasia
cor-

corporea , hoc est in parte aliqua cerebri depictæ , sed tantum quatenus mentem ipsam in illam cerebri partem conversam informant .

III. Per realitatem objectivam idea intelligo entitatem rei repræsentatæ per ideam, quatenus est in idea: eodémque modo dici potest perfectio objectiva, vel artificium objectivum, &c. Nam quæcumque percipimus tanquam in idearum objectis, ea sunt in ipsis ideis objective .

IV. Eadem dicuntur esse formaliter in idearum objectis, quando talia sunt in ipsis qualia illa percipimus; & eminenter, quando non quidem talia sunt, sed tanta, ut talium vicem supplere possint .

V. Omnis res cui inest immediate, ut in subjecto, sive per quam existit aliquid quod percipimus, hoc est aliqua proprietas, sive qualitas, sive attributum, cujus realis idea in nobis est, vocatur *Substantia*. Neque enim ipsius Substantiæ præcise sumptæ aliam habemus ideam quàm quod sit res, in quâ formaliter, vel eminenter existit illud aliquid quod percipimus, sive quod est objective in aliqua ex nostris ideis; quia naturali lumine notum est nullum esse posse nihili reale attributum .

VI. Substantia, cui inest immediate cogitatio, vocatur *Mens*: loquor autem hîc de

mente potius quam de anima, quoniam animæ nomen est æquivocum, & sæpe pro re corporea usurpatur.

VII. Substantia, quæ est subjectum immediatum extensionis localis, & accidentium, quæ extensionem præsupponunt, ut figuræ, situs, motus localis, &c. vocatur *Corpus*. An verò una & eadem substantia sit quæ vocatur *Mens*, & *Corpus*, an duæ diversæ postea erit inquirendum.

VIII. Substantia, quam summe perfectam esse intelligimus, & in qua nihil plane concipimus quod aliquem defectum, sive perfectionis limitationem involvat, *Deus* vocatur.

IX. Cùm quid dicimus in alicujus rei natura, sive conceptu contineri, idem est ac si diceremus id de ea re verum esse, sive de ipsa posse affirmari.

X. Duæ substantiæ realiter distingui dicuntur, cum unaquæque ex ipsis absque alia potest existere.

POSTULATA.

PEto primo ut lectores advertant quàm debiles sint rationes ob quas sensibus suis hæctenus crediderunt, & quàm incerta sint omnia judicia quæ illis superstruxerunt: Idque tam diu, & tam sæpe apud se revoluant, ut tandem consuetudinem acquirant non ampliùs ipsis nimiùm fidendi, hoc enim necesse judico ad certitudinem rerum Metaphysicarum percipiendam.

S E C U N D O, ut considerent mentem propriam, cunctaque ejus attributa, de quibus deprehendent se dubitare non posse, quamvis omnia quæ à sensibus suis unquam acceperunt, falsa esse supponant; nec prius illam considerare desistant, quàm ipsam clare percipiendi, & rebus omnibus corporeis cognitu faciliorem credendi usum sibi comparant.

T E R T I O, ut propositiones per se notas, quas apud se invenient, quales sunt.
Quòd idem non possit esse simul & non esse.
Quòd nihil nequeat esse causa efficiens ullius rei, & similes diligenter expendant, atque ita perspicuitatem intellectus sibi à natura inditam, sed quam sensuum visa quam maxime turbare solent, & obscurare, puram, atque ab ipsis liberatam exercent.

enim ratione sequentium Axiomatum veritas ipsis facile innotescet.

QVARTO, ut examinent ideas naturarum, in quibus multorum simul attributorum complexio continetur, qualis est natura trianguli, natura quadrati, vel alterius figuræ; Itémque natura Mentis, natura Corporis, & supra omnes natura Dei, sive entis summe perfecti. Advertántque illa omnia quæ in iis contineri percipimus, vere de ipsis posse affirmari. Ut quia in natura Trianguli continetur ejus tres angulos æquales esse duobus rectis; & in natura Corporis, sive rei extensæ continetur divisibilitas (nullam enim rem extensam tam exiguam concipimus, quin illam saltem cogitatione dividere possimus) verum est dicere omnis Trianguli tres angulos æquales esse duobus rectis, & omne Corpus esse divisibile.

QVINTO, Ut diu, multúmque in natura Entis summe perfecti contemplanda immorentur: & inter cætera considerent in aliarum quidem omnium naturarum ideis existentiam possibilem, in Dei autem idea non possibilem tantum, sed omninò necessariam contineri. Ex hoc enim solo, & absque ullo discursu cognoscent Deum existere; eritque ipsis non minus per se notum, quàm numerum binarium esse parem,
vel

vel ternarium imparem, & similia. Nonnulla enim quibusdam per se nota sunt, quæ ab aliis non nisi per discursum intelliguntur.

S E X T O, ut perpendendo exempla omnia claræ, & distinctæ perceptionis, itémque obscuræ, & confusæ, quæ in Meditationibus meis recensui, ea quæ clare cognoscuntur ab obscuris distinguere assuescant, hoc enim facilius exemplis quàm regulis addiscitur; & puto me ibi omnia hujus rei exempla vel explicuisse, vel saltem utcumque attigisse.

S E P T I M O, denique ut advertentes nullam se unquam in iis quæ clarè perceperunt falsitatem deprehendisse, nullamque è contra veritatem in obscure tantum comprehensis, nisi casu reperisse, considerent esse à ratione planè alienum propter sola sensuum præjudicia, vel propter hypotheses in quibus aliquid ignoti contineatur, ea quæ à puro intellectu clarè & distinctè percipiuntur in dubium revocare. Ita enim facile sequentia Axiomata pro veris, & indubitatis admittent. Quanquam sane pleraque ex iis potuissent melius explicari, & instar Theorematum potius quàm Axiomatum proponi debuissent, si accuratior esse voluissem.

A X I O M A T A

S I V E

Communes notiones.

I.

Nulla res existit de qua non possit quæri quænam sit causa cur existat. Hoc enim de ipso Deo quæri potest, non quòd indigeat ullâ causa ut existat, sed quia ipsa ejus naturæ immensitas est causa, sive ratio propter quam nullâ causâ indiget ad existendum.

II. Tempus præsens à proxime præcedenti non pendet, ideòque non minor causa requiritur ad rem conservandam, quam ad ipsam primùm producendam.

III. Nulla res, nec ulla rei perfectio actu existens potest habere *nihil*, sive rem non existentem pro causa suæ existentia.

IV. Quidquid est realitatis, sive perfectionis in aliqua re, est formaliter, vel eminenter in prima, & adæquata ejus causa.

V. Unde etiam sequitur realitatem objectivam idearum nostrarum requirere causam, in qua eadem ipsa realitas non tantùm objective, sed formaliter vel eminenter

nenter contineatur. Notandumque hoc Axioma tam necessariò esse admittendum, ut ab ipso uno omnium rerum tam sensibilibium, quàm insensibilibium cognitio dependeat: unde enim scimus, exempli causa, cœlum existere, an quia illud videmus? at ista visio mentem non attingit, nisi quatenus idea est, idea inquam menti ipsi inhærens, non autem imago in phantasia depicta: Nec ob hanc ideam possumus judicare cœlum existere, nisi quia omnis idea causam suæ realitatis objectivæ habere debet realiter existentem; quam causam judicamus esse ipsam cœlum, & sic de cæteris.

VI. Sunt diversi gradus realitatis, sive entitatis, nam substantia plus habet realitatis, quàm accidens vel modus; & substantia infinita quàm finita; ideòque etiam plus est realitatis objectivæ in idea substantiæ, quàm accidentis; & in idea substantiæ infinitæ, quàm in idea finitæ.

VII. Rei cogitantis voluntas fertur, voluntarie quidem, & libere, (hoc enim est de essentia voluntatis) sed nihilominus infallibiliter in bonum sibi clare cognitum, ideòque si norit aliquas perfectiones quibus careat, sibi statim ipsas dabit, si sint in sua potestate.

VIII. Quod potest efficere id quod majus.

majus est, sive difficilius, potest etiam efficere id quod minus.

I X. Majus est creare, vel conservare substantiam quàm attributa, sive proprietates substantiæ; non autem majus est idem creare, quàm conservare, ut jam dictum est.

X. In omnis rei idea, sive conceptu continetur existentia, quia nihil possumus concipere nisi sub ratione existentis; nempe continetur existentia possibilis, sive contingens in conceptu rei limitatæ; sed necessaria, & perfecta in conceptu entis summe perfecti.

PROPOSITIO I.

Dei existentia ex solâ ejus naturæ consideratione cognoscitur.

DEMONSTRATIO.

Idem est dicere aliquid in rei alicujus naturâ, sive conceptu contineri, ac dicere idipsum de ea re esse verum (per def. 9.) atqui existentia necessaria in Dei conceptu continetur (per axio. 10.) ergo verum est de Deo dicere necessariam existentiam in eo esse, sive ipsum existere. •
Atque hic est syllogismus, de quo jam supra
ad

ad objectionem sextam : ejusque conclusio per se nota esse potest iis qui à præjudiciis sunt liberi , ut dictum est postulato quinto ; sed quia non facile est ad tantam perspicacitatem pervenire , aliis modis idem quæremus.

PROPOSITIO II.

*Dei existentia ex eo solo quòd
ejus idea sit in nobis , à po-
steriori demonstratur.*

D E M O N S T R A T I O .

Realitas objectiva cujuslibet ex nostris ideis requirit causam in qua eadem ipsa realitas non tantum objective , sed formaliter , vel eminenter contineatur ; (per ax. 5.) habemus autem ideam Dei (per def. 2. & 8.) hujusque ideæ realitas objectiva nec formaliter , nec eminenter in nobis continetur (per ax. 6.) nec in ullo alio præterquam in ipso Deo potest contineri , (per def. 8.) ergo hæc idea Dei , quæ in nobis est , requirit Deum pro causa , Deusque proinde existit (per ax. 3.)

P R O .

PROPOSITIO III.

*Dei existentia demonstratur etiam
ex eo quòd nos ipsi habentes
ejus ideam existamus.*

DEMONSTRATIO.

SI vim haberem me ipsum conservandi, tanto magis haberem etiam vim mihi dandi perfectiones quæ mihi desunt (per ax. 8. & 9.) illæ enim sunt tantum attributa substantiæ, ego autem sum substantia, sed non habeo vim mihi dandi istas perfectiones, alioqui enim jam ipsas haberem (per ax. 7.) ergo non habeo vim meipsum conservandi. Deinde.

Non possum existere quin conservor quandiu existo, sive à me ipso, siquidem habeam istam vim, sive ab alio qui illam habet, (per ax. 1. & 2.) atqui existo, & tamen non habeo vim meipsum conservandi, ut jam jam probatum est, ergo ab alio conservor. Præterea, ille à quo conservor, habet in se formaliter, vel eminenter id omne quod in me est, (per ax. 4.) in me autem est perceptio multarum perfectionum quæ mihi desunt, simulque ideæ Dei,
(per

(per def. 2. & 8.) ergo est etiam in illo, à quo conservor, earundem perfectionum perceptio.

Denique, ille idem non potest habere perceptionem ullarum perfectionum quæ ipsi desint, sive quas in se non habeat formaliter, vel eminenter, (per ax. 7.) cum enim habeat vim me conservandi, ut jam dictum est, tanto magis haberet vim sibi ipsas dandi, si deessent, (per ax. 8. & 9.) habet autem perceptionem earum omnium quas mihi deesse, atque in solo Deo esse posse concipio, ut mox probatum est, ergo illas formaliter, vel eminenter in se habet, atque ita est Deus.

COROLLARIUM.

Creavit Deus cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt; insuperque potest efficere id omne quod clare percipimus, prout id ipsum percipimus.

DEMONSTRATIO.

HÆc omnia clare sequuntur ex præcedenti propositione, in ipsa enim Deum existere ex eo probatum est quod debeat

debeat aliquis existere in quo formaliter, vel eminenter sint omnes perfectiones quarum idea aliqua est in nobis, est autem in nobis idea tantæ alicujus potentia, ut ab illo solo, in quo ipse est, cœlum & terra, &c. creata sint, & alia etiam omnia quæ à me ut possibilia intelliguntur ab eodem fieri possint: ergo simul cum Dei existentia hæc etiam omnia de ipso probata sunt.

PROPOSITIO IV.

Mens & corpus realiter distinguuntur.

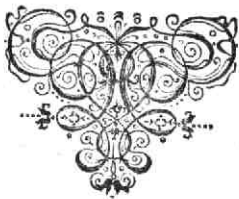
DEMONSTRATIO.

Quidquid clare percipimus, à Deo fieri potest, prout illud percipimus, (per coroll. præcedens) sed clare percipimus mentem, hoc est, substantiam cogitantem, absque corpore, hoc est, absque substantia aliqua extensa, (per post. 2.) & vice versa corpus absque mente, (ut facile omnes concedunt) ergo saltem per divinam potentiam mens esse potest sine corpore, & corpus sine mente.

Jam vero Substantiæ quæ esse possunt una absque alia realiter distinguuntur, (per def.

def. 10.) atqui mens, & corpus sunt Substantiæ, (per def. 5. 6. & 7.) quæ una absque alia esse possunt, (ut mox probatum est) ergo mens & corpus realiter distinguuntur.

Notandumque me hic usum esse divina potentia pro medio, non quod extraordinaria aliqua vi opus sit ad mentem à corpore separandam, sed quia cum de solo Deo in præcedentibus egerim, non aliud habui quo uti possem: nec refert à qua potentia duæ res separentur, ut ipsas realiter distinctas esse cognoscamus.

O B J E -

OBJECTIONES TERTIÆ.

Cum responsionibus Authoris.

*Ad Meditationem primam de
iis quæ in dubium revocari
possunt.*

OBJECTIO PRIMA.

SARTIS constat ex iis quæ dicta sunt in hac Meditatione nullum esse *κρίσιον*, quo somnia nostra à vigilia, & sentione vera dignoscantur; & propterea phantasmata quæ vigilantes, & sentientes habemus, non esse accidentia objectis externis inherentia, neque argumento esse talia objecta externa omnino existere. Ideoque si sensus nostros sine alia ratiocinatione sequamur, meritò dubitabimus an aliquid existat, nec-ne. Veritatem ergo hujus meditationis agnoscimus. Sed quoniam de eadem incertitudine sensibilibus disputavit Plato, & alii antiquorum Philosophorum; & vulgò observatur difficultas dignoscendi vigiliam ab insomniis, nolim excellentissimum auctorem novarum speculationum illa vetera publicare.

R E -

R E S P O N S I O .

Dubitandi rationes quæ hîc à Philo-
sopho admittuntur ut veræ , non à
me nisi tanquam verisimiles fuere
propositæ : iisque usus sum , non ut pro no-
vis venditarem ; sed partim ut lectorum ani-
mos præpararem ad res intellectuales con-
siderandas , illâque à corporeis distinguen-
das , ad quod omnino necessariæ mihi vi-
dentur , partim ut ad ipsas in sequentibus
Meditationibus responderem ; & partim
etiam ut ostenderem quàm firmæ sint veri-
tates quas postea propono , quandoquidem
ab istis Metaphysicis dubitationibus labe-
factari non possunt . Itaque nullam ex
earum recensione laudem quæsiui ; sed non
puto me magis ipsas omittere potuisse ,
quàm medicinæ scriptor morbi descriptio-
nem , cuius curandi methodum vult do-
cere .

OBJECTIO II.

Ad Meditationem secundam.

De Natura mentis humanæ.

S*Um res cogitans ; recte . Nam ex eo quod cogito , sive phantasma habeo ; sive vigilans , sive somnians , colligitur quod sum cogitans , idem enim significant cogito , & sum cogitans . Ex eo quod sum cogitans , sequitur , Ego sum , quia id quod cogitat non est nihil . Sed ubi subjungit , hoc est , mens , animus , intellectus , ratio , oritur dubitatio . Non enim videtur recta argumentatio , dicere , ego sum cogitans , ergo sum cogitatio : neque ego sum intelligens , ergo sum intellectus . Nam eodem modo possem dicere , sum ambulans , ergo sum ambulatio . Sumit ergo D. Cartesius idem esse rem intelligentem , & intellectionem , quæ est actus intelligentis ; vel saltem idem esse rem intelligentem , & intellectum , qui est potentia intelligentis . Omnes tamen Philosophi distinguunt subjectum à suis facultatibus , & actibus , hoc est , à suis proprietatibus , & essentiis , aliud enim est ipsum ens , aliud est ejus essentia ; potest ergo esse ut res cogitans sit subjectum mentis , rationis ,*

rationis , vel intellectus , ideóque corporeum aliquid ,cujus contrarium sumitur ,non probatur , est tamen hæc illatio fundamentum conclusionis quam videtur velle D. C. stabilire .

Ibidem , *novi me existere , quero quis sim ego quem novi , certissimum est hujus sic precise sumpti notitiam non pendere ab iis que existere nondum novi.*

Certissimum est notitiam hujus propositionis , *ego existo* , pendere ab hac , *ego cogito* , ut recte ipse nos docuit : sed unde nobis est notitia hujus , *ego cogito* ? certe non ab alio quàm ab hoc , quòd non possumus concipere actum quemcumque sine subjecto suo , veluti saltare sine saltante , scire sine sciente , cogitare sine cogitante .

Atque hinc videtur sequi rem cogitantem esse corporeum quid , subjecta enim omnium actuum videntur intelligi solummodo sub ratione corporea , sive sub ratione materiæ , ut ostendit ipse post in exemplo cereæ , quæ mutatis colore , duritie , figura , & cæteris actibus , intelligitur tamen semper eadem res , hoc est eadem materia tot mutationibus subjecta ; non autem colligitur me cogitare per aliam cogitationem : quamvis enim aliquis cogitare potest se cogitasse , (quæ cogitatio nihil aliud

est quàm meminisse) tamen omnino est impossibile cogitare se cogitare, sicut nec scire se scire, esset enim interrogatio infinita, unde scis te scire, te scire, te scire.

Quoniam igitur notitia hujus propositionis, *ego existo*, pendet à notitia hujus, *ego cogito*; & notitia hujus, ex eo quod non possumus separare cogitationem à materia cogitante, videtur inferendum potius rem cogitantem esse materialem quàm immaterialem.

R E S P O N S I O .

UB I dixi hoc est mens, animus, intellectus, ratio, &c. non intellexi per ista nomina solas facultates, sed res facultate cogitandi præditas, ut per duo priora vulgo intelligitur ab omnibus; & per duo posteriora frequenter: hocque tam expresse, totque in locis explicui ut nullus videatur fuisse dubitandi locus.

Neque hic est paritas inter ambulationem, & cogitationem, quia ambulatio sumi tantum solet pro actione ipsa; cogitatio interdum pro actione, interdum pro facultate, interdum pro re in qua est facultas.

Nec dico idem esse rem intelligentem, & intellectionem, nec quidem rem intelligentem, & intellectum, si sumatur intellectus pro

pro facultate, sed tantum quando sumitur pro re ipsa quæ intelligitur. Fateor autem ultro me ad rem, sive substantiam, quam volebam exuere omnibus iis quæ ad ipsam non pertinent significandam, usum fuisse verbis quammaxime potui abstractis, ut contra hic Philosophus utitur vocibus quammaxime concretis, nempe *subiecti, materie, & corporis*, ad istam rem cogitantem significandam, ne patiatur ipsam à corpore divelli.

Nec vereor ne cui videatur iste ejus modus plura simul conjungendi aptior ad veritatem inveniendam, quam meus, quo singula quammaxime possum distinguo. Sed omittamus verba, loquamur de re.

Potesť, inquit, *esse ut res cogitans sit corporeum aliquid, cujus contrarium sumitur, non probatur.* Imo contrarium non assumpsi, nec ullo modo eo usus sum pro fundamento, sed plane indeterminatum reliqui usque ad sextam meditationem in qua probatur.

Deinde rectè dicit nos non posse concipere actum ullum sine subiecto suo, ut cogitationem sine re cogitante, quia id quod cogitat non est nihil: sed absque ulla ratione, & contra omnem loquendi usum, omnemque logicam addit, *hinc videri sequi rem cogitantem esse corporeum quid: subiecta enim omnium actuum intelliguntur quidem sub ratione*

substantiæ, (vel etiam si lubet sub ratione materiæ, nempe *Metaphysicæ*) non autem idcirco sub ratione corporum.

Sed & logici, & vulgò omnes dicere solent substantias alias esse spirituales, alias corporeas. Nec aliud probavi exemplo ceræ, nisi tantum, colorem, duritiem, figuram, non pertinere ad rationem formalem ipsius ceræ. Nec etiam de ratione formali mentis, nec quidem de ratione formali corporis ibi egi.

Neque ad rem pertinet quod hic Philosophus dicat unam cogitationem non posse esse subjectum alterius cogitationis, quis enim unquam præter ipsum hoc finxit? sed ut rem ipsam paucis explicem, certum est cogitationem non posse esse sine re cogitante, nec omnino ullum actum, sive ullum accidens sine substantia cui inest: Cum autem ipsam substantiam non immediate per ipsam cognoscamus, sed per hoc tantum quod sit subjectum quorundam actuum, valde rationi consentaneum est, & usus jubet, ut illas substantias quas agnoscimus esse subjecta plane diversorum actuum, sive accidentium, diversis nominibus appellemus; atque ut postea utrum illa diversa nomina res diversas, vel unam & eandem significant, examinemus. Sunt autem actus quidam quos vocamus corporeos, ut magnitudo, figura, motus,

motus, & alia omnia quæ absque locali extensione cogitari non possunt: atque substantiam, cui illi insunt, vocamus *corpus*: nec fingi potest alia esse substantia quæ sit subiectum figuræ, alia quæ sit subiectum motus localis, &c. quia omnes illi actus conveniunt sub una communi ratione extensionis: sunt deinde alii actus, quos vocamus *cogitativos*, ut intelligere, velle, imaginari, sentire, &c. qui omnes sub ratione communi cogitationis, sive perceptionis, sive conscientiæ conveniunt: atque substantiam cui insunt dicimus esse rem cogitantem, sive mentem, sive alio quovis nomine, modo ne ipsam cum substantia corporea confundamus, quoniam actus cogitativi nullam cum actibus corporeis habent affinitatem, & cogitatio, quæ est ipsarum ratio communis, toto genere differt ab extensione, quæ est ratio communis aliorum. Postquam vero duos distinctos conceptus istarum duarum substantiarum formavimus, facile est ex dictis in sexta Meditatione cognoscere an una & eadem sint, an diversæ.

O B J E C T I O III.

Quid ergo est quod à mea cogitatione distinguatur? quid, quod à me ipso separatum dici potest?

Forte respondebit aliquis huic quæstioni; à me cogitatione distinguor ipse ego qui cogito: & à me, non separatam quidem, sed diversam esse meam cogitationem, eo modo, quo (ut ante dictum est) distinguitur saltatio à saltante: quod si D. C. ostenderit idem esse eum qui intelligit, & intellectum, recidemus in modum loquendi Scholasticum; Intellectus intelligit, visus videt, voluntas vult, & per analogiam optimam, ambulatio, vel saltem facultas ambulandi ambulabit. Quæ omnia obscura impropria, & perspicuitate solita Domini Des Cartes indignissima.

R E S P O N S I O.

Non nego me, qui cogito, distinguì à mea cogitatione, ut rem à modo, sed ubi quæro, quid ergo est quod à mea cogitatione distinguatur, hoc intelligo de variis cogitandi modis ibi recensitis, non de mea substantia: & ubi addo, quid quod à me ipso

à meipso separatim dici possit, significo tantum illos omnes cogitandi modos mihi inesse; nec video quid hic dubii vel obscuritatis fingi possit.

OBJECTIO IV.

S*uperest igitur ut concedam, me ne imaginari quidem quid sit hæc cera, sed sola mente concipere.*

Differentia magna est inter imaginari, hoc est, ideam aliquam habere, & mente concipere, hoc est ratiocinando colligere rem aliquam esse, vel rem aliquam existere. Sed non explicuit nobis D. C. in quo differunt. Veteres quoque Peripatetici docuerunt satis clare non percipi substantiam sensibus, sed colligi rationibus.

Quid jam dicimus, si forte ratiocinatio nihil aliud sit quam copulatio, & concatenatio nominum, sive appellationum per verbum hoc est? unde colligimus ratione nihil omninò de Natura rerum, sed de earum appellationibus, nimirum utrum copulemus rerum nomina secundum pacta (quæ arbitrio nostro fecimus circa ipsarum significationes) vel non. Si hoc sit, sicut esse potest, ratiocinatio dependebit à nominibus, nomina ab imaginatione, & imagi-

natio forte, sicut sentio, ab organorum corporeorum motu, & sic mens nihil aliud erit præterquam motus in partibus quibusdam corporis organici.

R E S P O N S I O .

Differenciam inter imaginationem, & puræ mentis conceptum hîc explicui, ut in exemplo enumerans quænam sint in cera quæ imaginamur, & quænam quæ sola mente concipimus; sed & alibi explicui quo pacto unam & eandem rem, à puta pentagonum, aliter intelligamus, & aliter imaginemur: est autem in ratiocinatione copulatio non nominum, sed rerum nominibus significatarum; mirorque alicui contrarium venire posse in mentem. Quis enim dubitat quin Gallus, & Germanus eadem plane iisdem de rebus possint ratiocinari, cum tamen verba concipiant plane diversa? & nunquid Philosophus seipsum condemnat cum loquitur de pactis quæ arbitrio nostro fecimus circa verborum significationes? Si enim admittit aliquid verbis significari, quare non vult ratiocinationes nostras esse de hoc aliquid quod significatur, potius quam de solis verbis? Ac certe eodem jure quo concludit mentem esse motum, posset etiam concludere
 terram

terram esse cœlum, vel quidquid aliud ipsi placuerit.

OBJECTIO V.

Ad Meditationem tertiam.

D E D E O.

Q*Uædam ex his (scilicet cogitationibus humanis) tanquam rerum imagines sunt, quibus solis proprie convenit ideae nomen, ut cum hominem, vel Chimæram, vel Cœlum, vel Angelum, vel Deum cogito.*

Cum hominem cogito, agnosco ideam, sive imaginem constitutam ex figura, & colore, de qua possum dubitare an sit hominis similitudo, vel non. Similiter cum cogito cœlum. Cum Chimæram cogito, agnosco ideam, sive imaginem, de qua possum dubitare an sit similitudo alicujus animalis, non existentis, sed quod existere possit, vel extiterit alio tempore, vel non.

Cæterum cogitanti Angelum obversatur animo aliquando imago flammæ, aliquando puelli formosi alati, de qua certus mihi videor esse quòd non habet similitudinem Angeli, neque ergo esse eam An-
I 6 geli

geli ideam, sed credens esse creaturas aliquas Deo ministrantes, invisibiles, & immateriales, rei creditæ, vel suppositæ nomen imponimus Angelum, cum tamen idea, sub qua Angelum imaginor, sit composita ex ideis rerum visibilibus.

Eodem modo ad nomen venerandum Dei, nullam Dei habemus imaginem, sive ideam, ideoque prohibemur Deum sub imagine adorare, ne illum, qui inconceptibilis est, videamur nobis concipere.

Videtur ergo nullam esse in nobis Dei ideam; Sed sicut cæcus natus, sæpius igni admotus, & sentiens se calere, agnoscit esse aliquid, à quo calefactus est; audiensque illud appellari ignem, concludit ignem existere, nec tamen qualis figuræ, aut coloris ignis sit cognoscit, vel ullam omnino ignis ideam, vel imaginem animo obversantem habet.

Itaque homo cognoscens debere esse causam aliquam suarum imaginum, vel idearum, & causæ illius aliam causam priorem, & sic continuo, deducitur tandem ad finem, sive suppositionem alicujus causæ æternæ, quæ quia nunquam cœpit esse, causam se habere priorem non potest, necessario aliquid æternum existere concludit; nec tamen ideam ullam habet, quam possit dicere esse ideam æterni illius, sed rem creditam,

tam, vel agnitam nominat, five appellat Deum.

Jam quoniam expositione hac, quod habemus ideam Dei in anima nostra, procedit D. C. ad probationem hujus Theorematis, quod Deus (id est summe potens, sapiens, mundi creator) existat, oportuit illam ideam Dei melius explicare, & non modo inde deducere ipsius existentiam; sed etiam mundi creationem.

R E S P O N S I O .

Hic nomine ideæ vult tantum intelligi imagines rerum materialium in phantasia corporea depictas, quo posito facile illi est probare nullam Angelicam, nec Dei propriam ideam esse posse; atqui ego passim ubique, ac præcipue hoc ipso in loco, ostendo me nomen ideæ sumere pro omni eo quod immediate à mente percipitur, adeo ut cum volo, & timeo, quia simul percipio me velle, & timere, ipsa voluntas, & timor inter ideas à me numerentur, ususque sum hoc nomine, quia jam tritum erat à Philosophis ad formas perceptionum mentis divinæ significandas, quamvis nullam in Deo phantasiam agnoscamus, & nullam aptius habebam. Satis autem puto me explicuisse ideam Dei pro iis qui ad meum

sensum volunt attendere ; sed pro iis qui mea verba malunt aliter quàm ego intelligere , nunquam possem satis. Quod denique hìc additur de mundi creatione , plane est à quæstione alienum.

OBJECTIO VI.

Aliæ verò (cogitationes) alias quasdam præterea formas habent , ut cum volo , cum timeo , cum affirmo , cum nego , semper quidem aliam rem ut subjectum meæ cogitationis apprehendo. Sed aliquid etiam amplius quàm istius rei similitudinem cogitatione complector , & ex his aliæ voluntates sive affectus , aliæ autem iudicia appellantur.

Cum quis vult , vel timet , habet quidem imaginem rei quam timet , & actionis quam vult , sed quid amplius volens , vel timens cogitatione complectitur , non explicatur. Et si quidem timor sit cogitatio , non video quo modo potest esse alia , quam cogitatio rei quam quis timet. Quid enim est timor irruentis leonis aliud , quàm idea irruentis leonis , & effectus (quem talis idea generat in corde) quo timens inducitur ad motum animale illum , quem vocamus fugam. Iam motus hic fugæ non est cogitatio , quare remanet non esse in timore
aliam

aliam cogitationem præter illam quæ confitit in similitudine rei : idem dici posset de voluntate .

Præterea affirmatio , & negatio non sunt sine voce , & appellationibus , ita ut animantia bruta non possint affirmare , neque negare , ne cogitatione quidem , idèoque neque judicare ; attamen cogitatio similis potest esse in homine , & bestia . Nam cum affirmamus hominem currere , non habemus aliam cogitationem ab ea quam habet canis videns currentem Dominum suum : nihil igitur addit affirmatio , vel negatio cogitationibus simplicibus , nisi fortè cogitationem quòd nomina , ex quibus constat affirmatio , sint nomina ejusdem rei in affirmante : quod non est complecti cogitatione plus quàm rei similitudinem , sed eandem similitudinem bis .

R E S P O N S I O .

Per se notum est aliud esse videre leonem & simul illum timere , quam tantum illum videre : item aliud esse videre hominem currentem , quàm sibi ipsi affirmare se illum videre quod fit sine voce . Nihilque hic animadverto quod egeat responsione .

O B J E -

OBJECTIO VII.

Supereſt ut examinem, qua ratione ideam iſtam à Deo accepi, neque enim illam ſenſibus hauſi, nec unquam expectanti mihi advenit, ut ſolent rerum ſenſibilium ideæ, cum ipſæ res externis ſenſuum organis occurrunt, vel occurrere videntur, nec etiam à me efficta eſt, nam nihil ab ea detrudere, nihil illi ſuperaddere plane poſſum, ac proinde ſupereſt ut mihi ſit innata, quemadmodum etiam mihi eſt innata idea mei ipſius.

Si non detur Dei idea (non autem probatur dari) quemadmodum non dari videtur, tota hæc collabitur diſquiſitio. Præterea idea mei ipſius mihi oritur (ſi corpus meum ſpectatur) ex viſione, ſi anima) nulla omnino animæ eſt idea, ſed ratione colligimus eſſe aliquid internum corpori humano, quod ei motum impertit animale, quo ſentit, & movetur, atque hoc quidquid eſt, ſine idea vocamus animam.

RESPONSIO.

Si detur Dei idea (ut manifeſtum eſt illam dari) tota hæc collabitur ob-
jectio; cūque additur non dari animæ
ideam,

ideam, sed ratione colligi, idem est ac si diceretur non dari ejus imaginem in phantasia depictam, sed dari tamen illud quod ego ideam vocavi.

OBJECTIO VIII.

Aliam verò solis ideam, ex rationibus astronomicis desumptam, hoc est, ex notionibus quibusdam mihi innatis elicitam. Solis idea unica uno tempore videtur esse, sive spectetur oculis, sive ratiocinatione intelligatur esse multoties major quàm videtur; Nam hæc altera non est idea solis, sed collectio per argumenta, ideam solis multoties fore majorem, si multò propius spectaretur.

Verùm diversis temporibus diversæ possunt esse solis ideæ, ut si uno tempore nudo oculo, alio tubo optico spectetur: sed rationes Astronomiæ non reddunt ideam solis majorem, vel minorem, docent potius ideam sensibilem fallacem esse.

RESPONSIO.

Hic quoque quod dicitur non esse idea solis, & tamen describitur, est idipsum quod ego ideam voco.

O B I E-

OBJECTIO IX.

Nam procul dubio illæ ideæ, quæ substantiam mihi exhibent, majus aliquid sunt, atque, ut ita loquar, plus realitatis objective in se continent, quam illæ quæ tantum modos, sive accidentia representant. Et rursum illa per quam summum aliquem Deum, æternum, infinitum, omniscium, omnipotentem, rerumque omnium quæ præter ipsum sunt, creatorem intelligo, plus profectò realitatis objective in se habet, quam illæ per quas finitæ substantiæ exhibentur.

Notavi sæpius ante, neque Dei, neque animæ dati ullam ideam; addo jam neque substantiæ; substantia enim (ut quæ est materia subjecta accidentibus, & mutationibus) sola ratiocinatione evincitur, nec tamen concipitur, aut ideam ullam nobis exhibet; hoc si verum sit, quomodo dici potest ideam, quæ substantias mihi exhibent, majus aliquid esse, & plus habere realitatis objective, quam illas quæ mihi exhibent accidentia? præterea consideret denuò D. C. quid velit dicere plus realitatis? an realitas suscipit magis & minus? vel si putat unam rem aliâ magis esse rem; consideret quomodo hoc possit captui nostro cum tanta per-

perspicuitate explicari, quanta exigitur in omni demonstratione, & quanta ipse alias usus est.

R E S P O N S I O .

Notavi sæpius me nominare ideam idipsum quod ratione evincitur, ut & alia quæ quolibet modo percipiuntur. Satisque explicui quomodo realitas suscipiat plus & minus: ita nempe ut substantia sit magis res quam modus: atque si dentur qualitates reales, vel substantiæ incompletæ, sunt magis res quam modi, sed minus quam substantiæ completæ: ac denique si detur substantia infinita, & independens, est magis res quam finita, & dependens. Hæcque omnia per se sunt notissima.

O B J E C T I O X .

Itaque sola restat idea Dei, in qua considerandum est, an aliquid sit quod à me ipso non potuerit proficisci: Dei nomine intelligo substantiam quandam infinitam, independentem, summè intelligentem, summè potentem, & à quâ tum ego ipse, tum aliud omne, si quid aliud exstat, est creatum. Quæ sanè omnia talia sunt, ut quò diligentius attendo,

tendo, tantò minùs à me solo profecta esse videantur, ideòque ex antedictis Deum necessariò existere est concludendum.

Considerans attributa Dei, ut Dei ideam inde habeamus, & ut videamus an in illa aliquid sit quod à nobis ipsis non potuerit proficisci, invenio, ni fallor, neque à nobis proficisci quæ ad nomen Dei cogitamus, neque esse necessarium ut proficiscantur aliunde quam ab objectis externis, nam Dei nomine intelligo *substantiam*, hoc est intelligo Deum existere, (non per ideam, sed per ratiocinationem) *infinitam* (hoc est, quod non possum concipere, neque imaginari terminos ejus, sive partes extremas, quin adhuc possum imaginari superiores) ex quo sequitur ad nomen *infiniti* non oriri ideam infinitatis divinæ, sed meorum ipsius finium, sive limitum: *Independentem*, hoc est, non concipio causam ex qua Deus oriatur.

Ex quo patet me aliam ideam ad nomen *independentis* non habere præter memoriam mearum idearum incipientium diversis temporibus, ideòque dependentium.

Quapropter dicere Deum esse *independentem* nihil aliud est quam dicere Deum esse ex earum rerum numero, quarum non imaginor originem; sicut dicere Deum esse *infinitem*, idem est ac si dicamus eum esse in

in numero earum rerum, quarum non concipimus fines. Et sic omnis idea Dei excluditur, qualis enim est idea sine origine, & terminis.

Summè intelligentem, quæro hic per quam ideam D. C. intelligit intellectiōem Dei? *summè potentem*: item per quam ideam intelligitur potentia, quæ est rerum futurarum, hoc est non existentium.

Certe ego potentiam intelligo ex imagine, siue memoria actionum præteritarum, hoc modo colligens; sic fecit, ergo sic potuit facere: ergo existens idem sic poterit iterum facere: hoc est, habet potentiam faciendi. Jam hæc omnia sunt ideæ quæ ortæ esse possunt ab objectis externis.

Creatorem omnium quæ extant, creationis imaginem quandam mihi ipsi fingere possum ex iis quæ vidi, velut hominem nascentem, siue crescentem velut ex puncto in figuram, & magnitudinem quam nunc habet; aliam ideam ad nomen creatoris nemo habet; sed non sufficit ad probandam creationem quod imaginari possumus mundum creatum.

Ideoque etsi demonstratum esset aliquid *infinītum*, *independens*, *summè potens*, &c. existere, non tamen sequitur existere creatorem. Nisi quis putet rectè inferri ex eo quod existit aliquid quod nos credimus creasse

creasse cœtera omnia, ideo mundum ab eo fuisse aliquando creatum.

Præterea ubi dicit ideam Dei, & animæ nostræ nobis innatam esse, velim scire si animæ dormientium profundè sine Insomnio cogitent; si non, non habent eo tempore ideas ullas, quare nulla idea est innata, nam quod est innatum semper adest.

R E S P O N S I O .

Nihil eorum quæ Deo tribuimus, ab objectis externis tanquam ab exemplari potest esse profectum, quia nihil est in Deo simile iis quæ sunt in rebus externis, hoc est corporeis: quidquid autem iis dissimile cogitamus, manifestum est non ab ipsis, sed à causa istius diversitatis in cogitatione nostra proficisci.

Et quæro hic quo pacto iste Philosophus intellectionem Dei à rebus externis deducat: quam autem habeam ejus ideam facile explico, dicendo me per ideam intelligere id omne quod forma est alicujus perceptionis; quis enim est qui non percipiat se aliquid intelligere, ac proinde qui non habeat istam formam, sive ideam intellectionis, quam indefinite extendendo format ideam intellectionis divinæ, & sic de cœteris ejus attributis.

Quo-

Quoniam vero usi sumus idea Dei quæ in nobis est ad ejus existentiam demonstrandam, atque in hac idea tam immensa potentia continetur ut intelligamus repugnare, si Deus existat, aliquid aliud præter ipsum existere, nisi quod ab ipso sit creatum, plane sequitur ex eo quòd demonstrata sit ejus existentia, demonstratum etiam esse totum mundum, sive res omnes à Deo diversas, quæcunque existunt, ab ipso esse creatas.

Denique cum dicimus ideam aliquam nobis esse innatam, non intelligimus illam nobis semper obvetari, sic enim nulla prorsus esset innata, sed tantum nos habere in nobis ipsis facultatem illam eliciendi.

OBJECTIO XI.

Totaque vis argumenti in eo est, quòd cognoscam fieri non posse ut existam talis nature qualis sum, nempe ideam Dei in me habens, nisi revera Deus etiam existat, Deus, inquam, ille cujus idea in me est.

Quoniam ergo non est demonstratum nos ideam Dei habere, & Christiana religio nos obligat credere Deum esse inconceptibilem, hoc est, ut ego opinor, cujus idea non habetur, sequitur existentiam.
Dei

Dei non esse demonstratam , multò minus creationem.

R E S P O N S I O .

CUM dicitur Deus inconceptibilis, intelligitur de conceptu adæquate illum comprehendente : quomodo autem idea Dei habeatur, ad nauseam usque repetitum est : ac nihil omnino hîc affertur quod demonstrationes meas convellat.

O B J E C T I O X I I .

Ad Meditationem quartam.

D E V E R O E T F A L S O .

ATque ita certè intelligo errorem , *quatenus error est, non esse quid reale, sed tantummodo defectum: Nec proinde ad errandum mihi opus esse aliqua potestate ad hunc finem à Deo tributâ.*

Certum est ignorantiam tantummodo esse defectum, neque opus esse facultate aliqua positiva ad ignorandum ; sed de errore non est ita res manifesta , videntur enim lapides & inanimata errare non posse , propter hoc solùm quòd non habeant facultatem

tatem ratiocinandi, neque imaginandi: proinde pronum est colligere quod ad errandum opus sit facultate ratiocinandi, vel saltem imaginandi, quæ facultates sunt ambæ positivæ tributæ omnibus, & solis errantibus.

Præterea D. C. dicit sic: *adverto illos (scilicet meos errores) à duabus causis simul concurrentibus dependere, nempe à facultate cognoscendi quæ in me est, & à facultate eligendi, sive ab arbitrii libertate: Quod videtur præcedentibus contradictorium. Ubi notandum quoque arbitrii libertatem assumi sine probatione, contra opinionem Calvinistarum.*

R E S P O N S I O .

ET si ad errandum opus sit facultate ratiocinandi (vel potius judicandi, sive affirmandi, & negandi) quia nempe est ejus defectus, non ideo sequitur hunc defectum esse realem, ut neque cæcitatem esse realem, quamvis lapides non dicantur cæci, propter hoc solum quod non sint visus capaces. Mirorque me nullam hæctenus rectam illationem in his objectionibus invenisse. Nihil autem de libertate hic assumpsi, nisi quod omnes experimur in nobis; estque lumine naturali notissimum, nec intelligo

K

quam

quam ob causam præcedentibus contradictorium esse dicatur.

Etsi verò forte multi sint qui cum ad præordinationem Dei respiciunt, capere non possunt quomodo cum ipsa consistat nostra libertas, nemo tamen, cum seipsum tantum respicit, non experitur unum & idem esse voluntarium, & liberum. Neque hic est locus examinandi quamnam sit ea de re opinio aliorum.

OBJECTIO XIII.

Exempli causa cum examinarem his diebus, an aliquid in mundo existeret, atque adverterem ex hoc ipso quòd illud examinarem, evidenter sequi me existere, non potui quidem non iudicare quod tam clare intelligebam verum esse, non quòd ab aliqua vi externa fuerim ad id coactus, sed quia ex magna luce in intellectu magna consequuta est propensio in voluntate, atque ita tantò magis spontè, & libere illud credidi, quanto minus fui ad istud ipsum indifferens.

Vox hæc, magna lux in intellectu, metaphorica est, nec igitur argumentativa: unusquisque autem qui dubitatione caret, talem lucem præterdit, & habet propensionem voluntatis ad affirmandum id de quo

quo non dubitat, non minorem quàm qui revera scit. Potest ergo lux hæc esse causa quare quis obstinate opinionem aliquam defendat, vel teneat, sed non quòd sciat veram eam esse.

Præterea non modo scire aliquid verum esse, sed & credere, vel assensum præbere, aliena sunt à voluntate; nam quæ validis argumentis probantur, vel ut credibilia narrantur, volentes nolentes credimus. Verum est quod affirmare, & negare, propugnare, & refellere propositiones sunt actus voluntatis, sed non ideo sequitur assensum internum dependere à voluntate.

Non itaque satis demonstratur conclusio quæ sequitur, *atque in hoc liberi arbitrii non recto usû privatio illa inest quæ formam erroris constituit.*

RESPONSIO.

Nihil ad rem attinet quærere an vox, *magna lux*, sit argumentativa, nec ne, modò sit explicativa, ut revera est. Nemo enim nescit per lucem in intellectu intelligi perspicuitatem cognitionis, quam forte non habent omnes qui putant se habere, sed hoc non impedit quominus valde diversa sit ab obstinata opinione absque evidenti perceptione concepta.

Cùm autem hïc dicitur nos rebus clare perspectis volentes nolentes assentiri, idem est ac si diceretur nos bonum clare cognitum volentes nolentes appetere : verbum enim, *nolentes*, in talibus non habet locum, quia implicat nos idem velle & nolle.

OBJECTIO XIV.

Ad Meditationem quintam.

DE ESSENTIA RERUM MATERIALIUM.

UT cùm, exempli causâ, triangulum imaginor, etsi fortasse talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam existat, nec unquam exstiterit, est tamen profectò determinata quædam ejus natura, sive essentia, sive forma immutabilis & æterna, quæ à me non efficta est, nec à mea mente dependet, ut patet ex eo quòd possint demonstrari variæ proprietates de isto triangulo.

Si triangulum nullibi gentium existat, non intelligo quomodo naturam aliquam habeat, quod enim nullibi est, non est : Neque ergo habet esse, seu naturam aliquam : triangulum in mente, oritur ex triangulo viso, vel ex visis ficto, cum autem
semel

semel rem (unde putamus oriri ideam trianguli) nomine trianguli appellaverimus, quanquam perit ipsum triangulum, nomen manet. Eodem modo si cogitatione nostra semel conceperimus angulos trianguli omnes simul æquari duobus rectis, & nomen hoc alterum dederimus triangulo, *habens tres angulos æquales duobus rectis*. Et si nullus angulus existeret in mundo, tamen nomen maneret, & sempiterna erit veritas propositionis istius, *triangulum est habens tres angulos duobus rectis æquales*; Sed non erit sempiterna natura trianguli, si forte omne triangulum periret.

Vera similiter in æternum erit propositio, *homo est animal*, propter nomina æterna, sed pereunte genere humano, non erit amplius natura humana.

Unde constat essentiam, quatenus distinguitur ab existentia, nihil aliud esse præter nominum copulationem per verbum, *est*; ideóque essentia absque existentia est commentum nostrum: & videtur esse ut Imago hominis in animo ad hominem; ita esse essentiam ad existentiam, vel ut hæc propositio, *Socrates est homo*, ad hanc, Socrates est, vel existit; ita Socratis essentia ad ejusdem existentiam: *Iam, Socrates est homo*, quando Socrates non existit, significat connexionem nominum tantum & est,

five esse habet sub se Imaginem unitatis rei duobus nominibus nominatae.

R E S P O N S I O .

NOta est omnibus essentiae ab existentia distinctio, & quae hic de nominibus aeternis, loco conceptuum, five idearum aeternae veritatis dicuntur, iam ante fuerunt satis explosa.

O B J E C T I O X V .

Ad Meditationem sextam.

D E R E R V M M A T E R I A L I V M E X I S T E N T I A .

Cum enim nullam plane facultatem mihi dederit Deus ad hoc, utrum ideae emittantur à corporibus nec-ne cognoscendum, sed contra magnam propensionem ad credendum illas à rebus corporeis emitti, non video qua ratione possit intelligi ipsum non esse fallacem, si aliunde quam à rebus corporeis emitterentur; ac proinde res corporea existunt.

Communis est opinio, non peccare medicos qui aegrotos decipiunt ipsorum salutis causa: neque patres qui filios suos fallunt
boni

coni ipsorum gratia ; neque crimen de-
ceptionis consistere in falsitate dictorum,
sed in injuria decipientium. Viderit igitur
D. C. an vera sit propositio universaliter
sumpta , *Deus nullo casu potest nos fallere* ;
nam si non sit vera ita universaliter , non se-
quitur conclusio illa, *ergo res corporeae existunt.*

R E S P O N S I O .

AD meam conclusionem non requi-
ritur ut nullo casu possimus falli (ad-
misi enim ultro nos saepe falli) sed
ut non fallamur cum iste noster error deci-
piendi voluntatem in Deo testaretur , qua-
lem in eo esse repugnat , rursusque hic est
mala illatio.

O B J E C T I O U L T I M A .

Nunc enim adverte permagnum esse in-
ter utrumque (hoc est inter vigiliam
& insomnium) discrimen , in eo quod
nunquam insomnia cum reliquis omnibus actio-
nibus vitae a memoria conjungantur.

Quaero utrum sit hoc certum , quod quis
somnia se dubitare an somniet nec ne, non
possit somniare cohaerere suum somnium
cum ideis rerum longa serie praeteritarum.

Si potest, ea quæ somnianti videntur esse actiones vitæ suæ anteaactæ, possunt censerî pro veris, non minus quàm si vigilaret. Præterea quoniam, ut ipse affirmat, omnis scientiæ certitudo, & veritas ab una veri Dei cognitione pendet, Atheus vel non potest colligere se vigilare ex memoria anteaactæ vitæ, vel potest aliquis scire se vigilare sine veri Dei cognitione.

R E S P O N S I O .

Non potest somnians ea quæ somniat cum ideis rerum præteritarum revera connectere, quàmvis somniare possit se connectere, quis enim negat dormientem falli posse? atqui postea experrectus errorem suum facile dignoscet.

Potest vero Atheus colligere se vigilare ex memoria anteaactæ vitæ, sed non potest scire hoc signum sufficere ut certus sit se non errare, nisi sciat se à Deo non fallente esse creatum.

OBJECTIONES QUARTÆ.

Ad virum Clarissimum Epistola.

NOLUISTI vir Clarissime, gratis me beare, summi beneficii compensationem exigis, & quidem gravem, dum ea tantum lege ingeniosissimi operis participem me fieri voluisti, ut sensus de illo meos aperirem. Dura profecto conditio, quam res pulcherrimas noscendi cupiditas extorsit, & adversus quam libentissime reclamarem, si ut à Prætore datur exceptio, *si quid vi aut metu*, ita novam possim obtinere, *si quid suadente voluptate factum est.*

Quid enim vis tibi? meum de Authore judicium non expectas, cujus summam ingenii vim, eruditionemque singularem quanti faciam jam pridem nosti: non ignoras etiam quàm molestis occupationibus detinear, nec, si quid mihi tribuis amplius quàm deceat, sequitur ut ego meæ tenuitatis conscius non sim, & tamen quod examinandum præbes, cum ingenium non vulgare, tum plurimum serenæ mentis desiderat, ut à rerum omnium exteriorum strepitu libera sibi ipsi vacet, quod non nisi

attenta meditatione , & defixo in seipsam obtutu fieri posse satis vides. Parendum nihilominus , siquidem jubes , quidquid à me peccabitur penes te culpa erit qui ad scribendum cogis. Quanquam vero totum hoc opus Philosophia sibi vindicare possit , quia tamen vir modestissimus ultro se Theologorum tribunali sistit , duplicem hic agam personam, proponamque primum quæ circa præcipuas de natura Mentis nostræ , & de Deo quæstiones à Philosophis opponi posse mihi videbuntur , tum vero scrupulos aperiatis quos in opere universo Theologus posset offendere.

De natura mentis humane.

Hic primum mirari subit virum Clarissimum idem pro totius suæ Philosophiæ principio statuissè quod statuit D. Augustinus , acerrimi vir ingenii , nec in Theologicis modo , sed etiam in Philosophicis rebus plane mirandus. Lib. enim 2 de Libero arbitrio cap. 3. Alipius cum Euodio disputans probaturusque Deum esse, *Præterea*, inquit , *abs te quero ut de manifestissimis capiamus exordium , utrum tu ipse sis, an tu forte metuis ne hac in interrogatione fallaris, cum utique si non esses , falli omnino non posses ?*

posses ? quibus similia sunt Authoris nostri verba, *sed est deceptor nescio quis summe potens, summe callidus qui de industriâ me semper fallit: haud dubiè ego etiam sum si me fallit.* Sed pergamus, &, quod potius ad rem facit, videamus quo pacto ex hoc principio confici possit Mentem nostram à corpore esse separatam.

Dubitare possum an corpus habeam, imo an ullum sit in rerum natura corpus, nec tamen mihi licet dubitare quia sim, sive existam, quandiu dubito, sive cogito.

Ego igitur, qui dubito, & cogito, corpus non sum, alioquin de corpore dubitando de me ipso dubitarem.

Imò etiamsi obstinata mente contendam nullum esse omnino corpus, manet nihilominus positio, ego aliquid sum, non sum igitur corpus; acute sane, sed opponet aliquis quod etiam sibi ipsi author obijcit, quod de corpore dubitem, vel corpus esse negem, non efficitur nullum esse corpus.

Fortassis ergo contingit ut hæc ipsa que suppono nihil esse, quia mihi sunt ignota, tamen in rei veritate non differant ab eo me quem novi. Nescio, inquit, de hac re non disputo; novi me existere, quero quis sim ego ille quem novi; certissimum est huius sic præcise sumpti notitiam non pendere ab iis que existere nondum novi.

Verum cum fateatur per argumentum in methodo propositum rem eo tantum deductam esse ut quidquid corporeum est excluderet à natura mentis suæ, *non in ordine ad ipsam rei veritatem, sed dumtaxat in ordine ad suam perceptionem* (adeo ut sensus esset se nihil planè cognoscere quod ad essentiam suam sciret pertinere, præterquam quod esset res cogitans) patet ex hac responsione in iisdem adhuc terminis disputationem hæerere, proinde integram restare quæstionem quam se soluturum spondet, quo pacto ex eo quod nihil aliud ad essentiam suam pertinere cognoscat, sequatur nihil etiam aliud revera ad illam pertinere. Quod tamen ab illo præstitum esse tota Meditatione 2. ut fatear tarditatem meam, deprehendere non potui. Sed quantum conijcere possum hujus rei probationem aggreditur in Meditatione 6. eo quod illam dependere judicavit à clara Dei notitia, quam Meditatione 2. tibi nondum compararat; sic ergo rem istam probat.

Quoniam, inquit, scio omnia quæ clarè & distinctè intelligo, talia à Deo fieri posse qualia illa intelligo, satis est quod possim unam rem absque altera clarè, & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam, quia potest saltem à Deo seorsim poni, & non refert à qua potentia id fiat ut diversa existimetur:

quis

quia ergo ex una parte claram, & distinctam habeo ideam mei ipsius, quatenus sum tantum res cogitans, non extensa, & ex alia parte distinctam ideam corporis, quatenus est tantum res extensa, non cogitans, certum est me à corpore meo revera esse distinctum, & absque illo posse existere.

Hic paulisper subsistendum, in his enim paucis verbis totius difficultatis cardo verari mihi videtur.

Ac primum quidem ut vera sit illius syllogismi propositio, non de quacunque etiam clara, & distincta, sed tantummodo de adæquatâ rei cognitione intelligi debet, fateatur enim V. C. in responsione ad Theologum, sufficere distinctionem formalem, nec requiri realem, ut unum ab alio distincte, & seorsim concipiatur per abstractionem intellectus rem inadæquate concipientis, unde in eodem loco subsumit.

Atqui completè intelligo quid sit corpus, putando tantum illud esse extensum, figuratum, mobile &c. deque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent: & vice versâ intelligo mentem esse rem completam, quæ dubitat, quæ intelligit, quæ vult &c, quamvis negem in ea quidquam esse ex iis quæ in corporis ideâ continentur. Ergo inter corpus, & mentem est distinctio realis.

Sed si quis hanc sumptionem in dubium

revocet, contendatque inadæquatam tantum esse tui conceptionem, dum te concipis tanquam rem cogitantem, non extensam; similiterque cum te concipis tanquam rem extensam, non cogitantem, videndum quomodo id in superioribus probatum sit: non enim arbitror rem istam ita claram esse, ut tanquam principium inde monstrabile assumi debeat, non probari.

Et quidem quod ad illius primam partem attinet, quod scilicet *complete intelligas quid sit corpus*, putando tantum illud esse *extensum, figuratum, mobile, &c.* deique illo negando ea omnia que ad mentis naturam pertinent, parum ad rem facit; qui enim contenderet mentem nostram esse corpoream, non ideo existimaret corpus omne mentem esse; corpus ergo se haberet ad mentem sicut genus ad speciem: at genus potest intelligi sine specie, & de illo negando quidquid speciei proprium & peculiare est, unde vulgo Logici ajunt negata specie non negari genus: sic possum intelligere figuram absque eo quod intelligam ullam ex iis affectionibus quæ circulo propriæ suat: probandum ergo superest mentem complete, & adæquate posse intelligi sine corpore.

Non aliud in toto opere idoneum video ad hanc probationem argumentum, præter illud quod initio propositum est,

possum

possim negare ullum esse corpus, ullam, rem extensam, & tamen certum mihi est me esse, quandiu hoc nego, seu cogito, sum ergo res cogitans, non corpus, & ad mei notitiam non pertinet corpus.

At ex eo confici tantum video aliquam mei notitiam parari posse absq; notitia corporis, sed notitiam illam esse completam, & adequatam, ita ut certus sim me non falli, dum ab essentia mea corpus excludo, mihi nondum plane perspicuum est: Rem exemplo declarabo.

Certo noverit aliquis angulum in semicirculo rectum esse, & proinde triangulum ex illo angulo, & diametro circuli rectangulum esse: dubitet vero, necdum certo deprehenderit, imo sophismate aliquo delusus neget quadratum basis rectanguli æquale esse quadratis laterum, eadem ratione quam vir clarissimus proponit, videtur se in falsa sua persuasione confirmaturus: ut enim, inquit, clare, & distincte percipio triangulum illum esse rectangulum, dubito tamen utrum illius basis quadratum æquale sit quadratis laterum, non ergo ad illius essentiam pertinet quod illius basis quadratum æquale sit quadratis laterum.

Deinde etiamsi negavero quod illius basis quadratum sit æquale quadratis laterum, certus tamen remaneo quod sit rectangulus,

gulus, & clara distinctaque remanet in mea mente notitia quòd unus ex illius angulis sit rectus, quo salvo, ne Deus quidem efficere possit ut non sit rectangulus.

Non ergo id de quo dubito, immo quo sublato, ea mihi remanet idea, ad illius essentiam pertinet.

Præterea quoniam scio omnia quæ clarè, & distinctè intelligo talia à Deo fieri posse qualia illa intelligo, satis est quòd possim rem unam absque alterâ clarè, & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam, quia potest à Deo seorsim poni; at clarè & distinctè intelligo hunc triangulum esse rectangulum, absque eo quòd intelligam quadratum illius basis æquale esse quadratis laterum, ergo saltem à Deo fieri potest triangulus rectangulus, cujus basis quadratum æquale non sit quadratis laterum.

Non video quid hîc responderi possit, nisi illum hominem clarè, & distinctè non percipere triangulum rectangulum. At unde habeo me clariùs percipere naturam mentis meæ, quàm ille percipiat naturam trianguli? æque enim certus est ille triangulum in semicirculo habere unum angulum rectum, quæ est notio trianguli rectanguli, ac ego certus sum me existere ex eo quòd cogitem.

Quemadmodum ergo ille in eo fallitur quod

quod ad illius trianguli naturam, quem clare & distincte novit esse Rectangulum, pertinere non arbitretur quod illius basis quadratum sit &c. Ita cur in eo fortasse non fallor quod ad mei naturam, quam certe, & distincte novi esse rem cogitantem, nihil aliud pertinere arbitrer, quam quod sum res cogitans? Cùm etiam forte ad illam pertineat quod sum res extensa.

Et profecto, inquiet aliquis, mirum non est, si dum ex eo quod cogitem, colligo me existere, idea quam de me hoc pacto cognito efformo, nihil aliud animo meo representat quam meipsum, tanquam rem cogitantem, quippe quæ ex solâ meâ cogitatione desumpta sit, ut proinde ex illa ideâ nullum argumentum desumi posse videatur, nihil amplius ad mei essentiam pertinere, quam quod in ea continetur.

Accedit quod hoc argumentum nimis probare videtur, & nos in eam Platonice opinionem deducere, (quam tamen author refellit) nihil corporeum ad nostram essentiam pertinere, ita ut homo sit solus animus, corpus vero non nisi vehiculum animi; unde hominem definiunt animum utentem corpore.

Quod si respondeas corpus non simpliciter à mei essentiâ excludi, sed tantummodo quatenus præcise sum res cogitans, metuenda

tuendum videtur ne quis hanc in suspicionem veniat, num forte notitia mei, quatenus sum res cogitans, non sit notitia alicujus entis complete, & adæquate concepti, sed tantum inadæquate, & cum quadam abstractione intellectus.

Unde sicut Geometræ concipiunt lineam tanquam longitudinem latitudinis expertem, & superficiem tanquam longitudinem simul & latitudinem absque profunditate, etsi nulla sit longitudo sine latitudine, nec latitudo sine profunditate: ita forsitan aliquis dubitare possit, num res omnis cogitans sit etiam res extensa, sed cui tamen præter communes cum rebus aliis extensis affectiones, ut esse figurabile, mobile, &c. insit peculiaris cogitandi virtus, unde fiat ut cum hac sola virtute tanquam res cogitans, per abstractionem intellectus apprehendi possit, licet revera rei cogitandi corporis affectiones conveniant; sicut quantitas cum sola longitudine concipi potest, licet omni quantitati reipsa conveniat simul cum longitudine latitudo & profunditas.

Difficultatem auget quod illa cogitandi vis corporeis organis affixa videatur, cum in infantibus sopita, in amentibus extincta judicari possit; quod impij animorum carnifices potissimum urgent.

Hactè.

Haftenus de reali mentis nostræ à corpore distinctione. Cum verò V. C. demonstrandam suscepit animorum immortalitatem, meritò quæri possit an ex ea separatione evidenter sequatur; in vulgaris enim Philosophiæ principiis id minime sequitur, cum vulgo velint brutorum animas ab illorum corporibus esse distinctas, quæ tamen cum illis intereant.

Huc usque responsionem protraxeram & in animo erat ostendere quomodo secundum authoris nostri principia, quæ ex eius Philosophandi ratione collegisse mihi videbar, ex reali mentis à corpore distinctione, illius immortalitas facillime concludatur, cum ad me perlata est nova viri clarissimi lucubratiuncula, quæ cum toti operi lucem multam affert, tum in hac parte eandem profus adducit ad propositam quæstionem dissoluendam quæ eram allaturus.

Quod vero spectat ad brutorum animas, satis insinuat aliis in locis nullam iis inesse, sed tantum corpus modo quodam certo configuratum, & variis organis ita conflatum, ut operationes omnes in illo, & per illud fieri possint quas videmus.

Sed vereor ut hæc persuasio in animis hominum fidem invenire possit, nisi validissimis rationibus comprobetur. Incredibile

bile enim primâ fronte apparet quomodo fieri possit sine ullius animæ ministerio ut lumen à lupi corpore reflexum in ejus oculos tenuissima neruorum opticorum fila moveat, & ex illa motione ad cerebrum usque pertingente spiritus animalis in nervos diffundatur eo pacto quo necesse est ad hoc ut ovis fugam arripiat.

Unum hîc addam quod de imaginationis à cogitatione, sive intelligentiâ distinctione, & illorum majori certitudine quæ ratione comprehendimus, quàm quæ corporeis sensibus obversantur, vir C. docet, summoperè à me probari. Iamdudum enim ab Augustino c. 15. de animæ quantitate didici procul abjiciendos esse qui sibi persuadent minùs esse certa quæ intelligentia cernimus, quàm quæ his corporeis oculis semper cum pituitâ bellum gerentibus: unde etiam ait Solil. l. 1. c. 4. sensus se in geometrico negotio quasi navim expertum esse. *Nam cum, inquit, ipsi me ad locum quò tendebam pervenerint, ubi eos dimisi, & jam in solo positus cœpi cogitatione ista volvere, diu mihi vestigia titubarunt: quare citiùs mihi videtur in terra posse navigari, quàm geometriam sensibus percipi, quamvis primò discentes aliquantum adjuvare videatur.*

D E D E O.

PRioris de existentia Dei demonstrationis, quam in Meditatione 3. author explicat, dux sunt partes, prior est quòd Deus sit, siquidem ejus idea in me sit: posterior est quòd ego habens talem ideam non possim esse nisi à Deo.

Circa priorem partem id unum mihi non probatur, quòd cum vir C. asseruisset non nisi in judiciis falsitatem proprie reperiri, paulo post tamen admittat ideas non formaliter quidem, sed materialiter falsas esse posse, quod ab ejus principiis dissonum mihi videtur.

Sed vereor ut in re obscurissima animi mei sensa satis dilucide possim explicare: res exemplo clarior fiet. *Si, inquit, frigus sit tantum privatio caloris, idea frigoris quæ illud mihi tanquam rem positivam repræsentat, materialiter falsa erit.*

Imò si frigus sit tantum privatio, nulla poterit dari frigoris idea quæ illud mihi tanquam rem positivam repræsentet, & judicium hinc ab authore cum idea confunditur.

Quid enim est idea frigoris? frigus ipsum, quatenus est objective in intellectu: at si frigus sit privatio, non potest esse objective in

in intellectu per ideam, cujus esse objectivum sit ens positivum: Ergo si frigus sit tantum privatio, nunquam illius poterit esse idea positiva, & proinde nulla quæ materialiter falsa sit.

Confirmatur eodem argumento quo probat vir C. ideam entis infiniti non posse non esse veram, nam quamvis fingi possit tale ens non existere, non tamen fingi potest ejus ideam nihil reale mihi exhibere.

Ita plane de omni idea positiva dici potest, nam quamvis fingi possit frigus, quod arbitror idea positiva representari, non esse positivum; non tamen fingi potest ideam positivam nihil reale, & positivum mihi exhibere; cum idea positiva non dicatur secundum esse quod habet tanquam modus cogitandi, eo enim modo omnes positivæ essent: sed ab esse objectivo quod continet, & menti nostræ exhibet: potest ergo illa idea non esse frigoris idea, sed non potest esse falsa.

Sed, inquit, eo ipso falsa est quod non est frigoris idea; imo judicium tuum falsum, si illam judicas esse frigoris ideam: ipsa vero in te verissima. Sicut idea Dei ne materialiter quidem falsa dici debet, quamvis illam quis possit transferre ad rem quæ non sit Deus, sicut fecerunt idololatræ.

Denique illa frigoris idea, quam dicis materialiter falsam esse, quid menti tuæ exhibet? Privationem? ergo vera est; ens positivum? ergo non est frigoris idea: & præterea quæ causa illius entis positivi objectivi, unde fieri vis, ut materialiter falsa sit illa idea. Ego, inquis, quatenus a nihilo sum: Ergo esse objectivum positivum alicujus ideæ à nihilo esse potest, quod præcipua C. viri fundamenta convellit.

Sed pergamus ad posteriorem demonstrationis partem, qua quæritur, *utrum ipse habens ideam entis infiniti ab alio esse possim quam ab ente infinito, & præsertim utrum à me ipso.* Contendit vir C. me à me ipso esse non posse, eo quòd si mihi ipse esse darem, darem etiam omnes perfectiones quarum ideam in me esse animadverto. Sed reponit acutè Theologus: *Esse a se non positive sumi debet, sed negative, ut sit idem quod non esse ab alio.* Nunc vero, inquit, si aliquid à se est, id est non ab alio, quomodo probem istud omnia complecti & esse infinitum, jam enim non audio si dicas: si a se est, sibi facile omnia dedisset: nec enim à se est ut à causa, nec sibi ante præviis fuit, ut ante deligeret, quod esset postmodum.

Ut hoc argumentum dissolvat contendit vir C. esse à se non negative, sed positive debere sumi, etiam quantum ad Deum spectat,

spectat, ita ut Deus quodam modo idem præstet respectu sui ipsius quod causa efficiens respectu sui effectus. quod sane durum mihi videtur, & falsum.

Itaque partim cum viro C. consentio, partim ab illo dissentio. fateor enim non posse me à me ipso esse nisi positive, nego vero idem de Deo dici debere, imo arbitror manifestam esse contradictionem quod aliquid sit à seipso positive & tanquam à causa. unde idem efficio quod author noster, sed alia plane via, in hunc scilicet modum.

Ut à meipso essem, deberem à me ipso esse positive, & tanquam à causa; ergo fieri non potest ut à me ipso sim; hujus syllogismi propositionem probant viri rationes ex eo desumptæ, quod cum temporis partes à se mutuo sejungi possint, ex eo quod sim, non sequatur me futurum, nisi aliqua causa me quasi rursus efficiat singulis momentis.

Quod vero ad summptionem attinet, illam arbitror adeo claram esse lumine naturali, ut vix probari possit nisi nugatorie notum probando per minus notum. Imo illius veritatem Author videtur agnovisse, cum aperte inficiari ausus non est. hæc. n. quæso verba pensentur in responsione ad Theologum.

Non dixi, inquit, impossibile esse ut aliquid sit causa efficiens sui ipsius, etsi enim aperte id verum sit, quando restringitur efficientis significatio ad illas causas quæ sunt effectibus tempore priores, vel quæ ab ipsis sunt diversæ, non tamen videtur in hac questione ita esse restringenda, quia lumen naturale non dicitur ad rationem efficientis requiri ut tempore prior sit suo effectui.

Optime quantum ad prius membrum, sed cur omissum posterius, nec additum idem lumen naturale non dicitur ad rationem efficientis requiri ut diversa sit à suo effectui, nisi quia per lumen ipsum naturale id asserere non licebat?

Et sane cum effectus omnis à causâ dependeat, à causâ esse suum accipiat, nonne clarum est idem à seipso dependere non posse, idem à seipso suum esse accipere non posse?

Præterea causa omnis est effectus causa, & effectus causæ effectus, & proinde mutua est inter causam & effectum habitudo: at habitudo non nisi duorum est.

Deinde concipi sine absurditate non potest rem aliquam accipere esse, & tamen illud idem esse habere priusquam conceperimus illud jam accepisse. At istud contingeret, si notiones causæ & effectus eidem rei respectu sui ipsius tribueremus. Quæ est

L

enim

enim notio causæ ? dans esse. quæ notio effectus ? accipere esse. Prior est autem natura causæ notio, quàm notio effectus.

Jam verò concipere non possumus rem aliquam sub notione causæ ut dantem esse, nisi illam concipiamus habere esse, nemo enim dat quod non habet; Ergo prius rem conciperemus habere esse, quàm conciperemus illud eam accepisse; & tamen in eo qui accipit, prius est accipere quàm habere.

Aliter ea ratio formari potest; nemo dat quod non habet, ergo nemo potest sibi dare esse nisi qui jam illud esse habeat: si autem jam habet, ut quid sibi illud daret.

Denique afferit lumine naturali notum esse creationem à conservatione sola ratione distingui: At eodem lumine naturali notum est nil seipsum creare posse; ergo nec seipsum conservare.

Verùm si à thesi generali ad hypothèsim de Deo specialem descendamus, res adhuc meo judicio manifestior erit, Deum à seipso *positivè* esse non posse, sed tantum *negative*, id est non ab alio.

Ac primum quidem id patet ex ratione quam affert. V. C. ad probandum si corpus *a se sit*, debere à seipso esse *positivè*. *Temporis enim, inquit, partes aliæ ab aliis non pendunt, nec proinde ex eo quòd illud corpus supponatur*

naturæ ad hoc usque tempus à se fuisse, id est sine causa, hoc sufficit ut etiam in posterum sit futurum, nisi aliqua potentia in eo sit ipsum continuo veluti reproducens.

At tantum abest ut hæc ratio in ente summè perfecto, sive infinito locum habere possit, quin potius contrarium ob contrarias causas evidenter deduci possit: in idea enim entis infiniti continetur, quod ejus duratio sit etiam infinita, scilicet nullis clausa limitibus, ac proinde indivisibilis, permanens, tota simul, & in qua non nisi per errorem & intellectus nostri imperfectionem concipi possit prius, & posterius.

Unde manifestè sequitur concipi non posse Ens infinitum vel per momentum existere, quin simul concipiatur & semper extitisse, & in æternum existentiam habiturum, (quod Author ipse alicubi docet) ut proinde vanum sit quærere cur in esse perseveret.

Imo ut frequenter docet Augustinus (quo nemo unquam post authores sacros dignius & sublimius de Deo locutus est) in Deo nullum est vel fuisse vel futurum esse, sed semper esse, ut hinc evidentiùs appareat non nisi cum absurditate quæri posse cur Deus in esse perseveret, cum hæc quæstio manifeste involvat prius & posterius, præteritum & futurum, quæ ab Entis infiniti notionè excludi debent.

Præterea Deus à se esse *positivè* cogitari non potest quasi seipsum primo produxerit, fuisset enim antequam esset, sed tantum (ut sapius declarat Author) quia se revera conservat.

At in ens infinitum conservatio non magis cadit quàm prima productio; quid enim quæso conservatio, nisi continua quædam rei reproductio, unde conservatio omnis supponit primam productionem; & propterea nomen ipsum continuationis, sicut & conservationis, potentialitatem quandam involuit, Ens autem infinitum actus est purissimus sine ulla potentialitate.

Concludamus igitur concipi non posse Deum esse à seipso *positivè*, nisi per imperfectionem nostri intellectus Deum instar rerum creatarum concipientis: quod magis adhuc constabit alià ratione.

Causa efficiens rei alicujus non quæritur nisi ratione existentia, non verò ratione essentia; verbi gratia, si triangulum conspicio, causam efficientem quæram per quam factum sit ut hic triangulus existeret, sed causam efficientem sine absurditate non quæram cur triangulus habeat tres angulos æquales duobus rectis; & id quærenti non bene responderetur per causam efficientem, sed id tantum quia ea est natura trianguli: unde Mathematici, quia de sui objecti
exi-

existentia non agunt, nihil demonstrant per efficientem, & finem. At non minus est de essentia entis infiniti quòd existat, imò etiam, si velis, quod in esse perseveret, quam de essentia trianguli habere tres angulos æquales duobus rectis; ergo sicut quærenti cur triangulus tres angulos æquales duobus rectis habeat, responderi non debet per causam efficientem, sed dicendum solummodò eam esse æternam & immutabilem trianguli naturam: ita quærenti cur Deus sit, vel in esse perseveret, nulla vel in Deo, vel extra Deum causa efficiens, vel quasi causa efficiens (de re enim non de nomine disputo) quærenda est, sed id unum pro ratione afferendum, quia ea est natura entis summe perfecti.

Unde ad id quod ait V. C. dictare lumen naturæ nullam rem existere de qua non liceat petere cur existat, sive in ejus causam efficientem inquirere; aut si non habeat, cur illa non indigeat, postulare? Respondeo petenti cur Deus existat, non per causam efficientem respondendum esse, sed nihil aliud, quàm quia Deus est, seu Ens infinitum: & in ejus causam efficientem inquirenti, respondendum causa efficienti non indigere: & rursus percontanti cur illa non indigeat, respondendum quia ens infinitum est, cujus existentia est sua essentia:

ea enim solummodo causa efficienti indigere, in quibus existentiam actualem ab essentia distinguere licet.

Quamobrem corruunt quæ verbis citatis subjungit. Adeò, inquit, ut si putarem nullam rem idem quodammodo esse posse erga seipsam quod est causa efficiens erga effectum, tantum abest ut inde concluderem aliquam esse causam primam, quin è contra ejus ipsius, quæ vocaretur prima, causam rursus inquirerem; & ita nunquam ad ullam omnium primam devenirem.

Imo vero si putarem cujuscunque rei causam efficientem, vel quasi efficientem esse quærendam, cujuscunque rei assignatæ causam ab ea diversam inquirerem, cum evidentissimum mihi sit nihil ullo modo erga seipsum esse posse, quod est causa efficiens erga effectum.

Monendus verò mihi videtur ut hæc attentè, diligentèrque consideret, quia certo scio vix ullum Theologum reperiri posse, qui non ea propositione offendatur, Quod Deus à seipso sit *positive*, & tanquam à causa.

Unicus mihi restat scrupulus, quomodo circulus ab eo non committatur, dum ait, non aliter nobis constare quæ à nobis clarè & distinctè percipiuntur, vera esse, quam quia Deus est.

At

At nobis constare non potest Deum esse, nisi quia id à nobis clare, & evidenter percipitur, ergo priusquam nobis constet Deum esse, nobis constare debet verum esse quodcumque à nobis clare & evidenter percipitur.

Addo quod exciderat, falsum mihi videri quod pro certo affirmat U. C. *nihil in se, quatenus est res cogitans, esse posse, cuius conscius non sit*; per se enim, quatenus est res cogitans, nihil aliud intelligit quam mentem suam, quatenus à corpore distincta est. At quis non videt multa in mente esse posse, quorum mens conscia non sit; mens infantis in matris utero habet vim cogitandi, at ejus conscia non est; mitto innumera similia.

De iis quæ Theologos morari possunt.

UT tædiosum sermonem aliquando absolvam, libet hîc brevitati consulerè, & res potiùs indicare, quàm de iis accuratius disputare.

P R I M V M vereor ne quosdam offendat liberior hæc Philosophandi ratio, quâ omnia revocantur in dubium: & sanè Author ipse fatetur in *Methodo*, mediocribus

ingeniis hanc viam esse periculofam: facor tamen hanc invidiam in Synopfi mitigari.

Verumtamen haud fcio an aliqua præfatiuncula hæc meditatio præmuniri debeat, qua significetur de iis rebus ferio non dubitari, fed ut iis aliquantisper fepofitis quæ vel *minimam*, & *hyperbolicam*, ut Author ipfe vocat alio in loco, *dubitandi occafionem* relinquunt, aliquid ita firmum, & ftabile reperiri poffit, ut de eo ne pervicaciffimo quidem liceat vel tantillum dubitare. Unde etiam fit, ut loco illorum verborum *quod cum Authorem meæ originis ignorarem*, reponendum cenferem, *ignorare me fingerem*.

In Meditatione 4. de Vero & Falso multas ob caufas, quas longum effet recensere, vehementer optarem, ut in ipfa Meditatione, vel in Synopfi duo significaretur.

Primum eft, fe, dum caufam erroris inquit, de illo potiffimum fatagere qui committitur in dijudicatione veri & falſi, non autem de illo qui contingit in perfecutione boni & mali.

Cum enim prius illud fufficiat ad Authoris institutum & fcopum: & quæ hic dicuntur de caufa erroris, in graviffimas objectiones incidant, fi etiam ad pofterius caput fe extendant, prudentia niſi fallor exigit, & flagitat docendi ordo, cujus

Author

Author noster amantissimus est, ut quæcunque ad rem non faciunt, & altercationibus ansam præbere possunt, omittantur, ne dum lector de superfluis inutiliter iurgatur, à necessariorum perceptione retardetur.

Alterum quod Authorem nostrum indicare velim, est, se, dum asserit nulli nos rei assentiri debere, nisi quam clare & distincte noverimus, de iis tantum rebus agere quæ ad disciplinas spectant, & sub intelligentiam cadunt, non vero de iis quæ ad fidem pertinent, & ad vitam agendam: Itaque se damnare opinantium temeritatem, non prudenter credentium persuasionem.

Tria enim sunt, ut sapienter monet B. Augustinus de utilit. credendi c. 15. *velut finitima sibi in animis hominum distinctione dignissima: Intelligere, credere, opinari.*

Intelligit, qui certâ ratione aliquid comprehendit. Credit, qui gravi aliqua auctoritate commotus verum esse arbitratur etiam quod certa ratione non comprehendit: opinatur, qui quod nesciat se scire existimat.

Opinari autem duas ob res turpissimum est: quod ediscere non potest qui sibi jam se scire persuasit, si modo illud disci potest, & per seipsa temeritas non bene affecti animi signum est.

Quod intelligimus igitur debemus rationi: quod credimus, auctoritati, quod opinamur,

errori. *Hæc dicta sunt ut intelligeremus nos retentâ fide, illarum etiam rerum quas nondum comprehendimus, à temeritate opinantium vindicari.*

Nam qui dicunt nihil esse credendum, nisi quod scimus, id unum cavent nomen opinationis, quod fatendum est turpe, ac miserrimum: sed si quis diligenter consideret plurimum interesse, utrum se scire quis putet, an quod nescire se intelligit, credat aliqua auctoritate comnotus, profecto erroris & inhumanitatis, atque superbiae crimen vitabit.

Et paulo post, c. 12. subjungit. Multa possunt afferri quibus ostendatur, nihil omnino humane societatis incolume remanere, si nihil credere statuerimus quod non potuerimus tenere perceptum. Huc usque August.

Quanti momenti sit Virum C. hæc distinguere ne multi hoc tempore ad impietatem proclives, illius verbis ad everisionem fidei abuti possint, ipse facile pro sua prudentia judicabit.

Verùm quod maximè Theologis offendiculo fore prævideo est, quod secundum viri C. dogmata, salva & integra remanere non posse videantur quæ de sacrosanctis altaris mysteriis docet Ecclesia.

Fide enim credimus ablata ab Eucharistico pane panis substantia, sola illic accidentia

dentia remanere : ea autem sunt extensio, figura, color, odor, sapor, aliæque sensiles qualitates.

Qualitates sensiles nullas esse putat vir C. sed tantummodo varias corpusculorum nobis adjacentium motiones, quibus varias illas impressiones percipimus, quas deinde coloris, saporis, odoris nominibus appellamus : restant ergo figura, extensio, mobilitas. At negat Author facultates illas absque aliqua substantia cui insint posse intelligi, nec proinde etiam absque illa existere : quod etiam repetit in responsione ad Theologum.

Nec agnoscit inter illas affectiones, & substantiam, distinctionem nisi formalem, quæ sufficere non videtur ut quæ sic distinguuntur à se invicem etiam divinitus separarentur.

Non dubito quin qua pietate est vir Clarissimus id attentè diligentèrque perpendat, & summo sibi studio judicet incumbendum, ne cum Dei causam adversus impios agere meditatur, fidei illius autoritate fundatæ, & cujus beneficio immortalem illam vitam, quam hominibus persuadendam suscepit, se consecuturum sperat, aliqua in re periculum creasse videatur.

Responsio ad quartas Objectiones.

Non potuissem optare magis perspicacem, nec simul magis officiosum scripti mei examinatorem, quàm illum esse experior cujus animadversiones ad me misisti; tam humaniter enim mecum agit, ut ipsum & mihi, & causæ favere facile percipiam, & nihilominus tam accurate illa quæ oppugnat circumspectit, tamque intime pervidit, ut sperem etiam in reliquis nihil ejus aciem effugisse, ac præterea tam acute illa urget quæ judicavit esse minùs probanda, ut non verear ne quis existimet illum quicquam gratiæ causa dissimulasse: ideóque non tam moveor iis quæ objecit, quàm gaudeo quod in pluribus non adverteatur.

Responsio ad primam partem, de natura mentis humane.

Non híc morabor in gratiis Viro Clarissimo agendis, quod me divi Augustini autoritate adjuvarit, rationesque meas ita proposuerit ut timere videretur ne non satis fortes aliis apparerent. Sed

Sed primum dicam ubinam probare ceperim quo pacto *ex eo quod nihil aliud ad meam eſſentiam* (hoc eſt ad eſſentiam ſolius mentis) *pertinere cognoſcam*, præterquam quod ſim res cogitans, ſequatur nihil etiam aliud revera ad illum pertinere: nempe ubi probavi Deum exiſtere, Deum ſcilicet illum, qui poteſt omnia quæ ego clare, & diſtincte ut poſſibilia cognoſco.

Eſi enim multa forte in me ſint quæ nondum adverto (ut revera illo in loco ſupponebam me nondum advertere mentem habere vim corpus movendi, vel illi eſſe ſubſtantialiter unitam) quia tamen id quod adverto, mihi ſufficit ut cum hoc ſolo ſubiſtam, certus ſum me à Deo potuiſſe creari abſque aliis quæ non adverto, atque ideo iſta alia ad mentis eſſentiam non pertinere.

Nihil enim eorum ſine quibus res aliqua eſſe poteſt, mihi videtur in ejus eſſentia comprehendere, & quamvis mens ſit de eſſentia hominis, non tamen eſt proprie de eſſentia mentis quod humano corpori ſit unita.

Dicendum etiam eſt quo ſenſu intelligam *diſtinctionem realem non inferri ex eo quod una res abſque alia concipiatur per abſtractionem intellectus rem inadequatè concipientis, ſed tantum ex eo quod unaqueque res abſque alia completè, ſive ut res completa intelligatur.*

Neque enim existimo adæquatam rei cognitionem hîc requiri, ut Vir G. assumit, sed in hoc differentia est, quod ut aliqua cognitio sit *adæquata*, debeant in ea contineri omnes omnino proprietates quæ sunt in re cognita: & idcirco solus est Deus qui novit se habere cognitiones rerum omnium adæquatas.

Intellectus autem creatus, etsi forte revera habeat rerum multarum, nunquam tamen potest scire se habere, nisi peculiariter ipsi Deus revelet: ad hoc enim ut habeat adæquatam alicujus rei cognitionem, requiritur tantum ut vis cognoscendi quæ in ipso est adæquet istam rem, quod facile fieri potest: ut autem sciat se illam habere, sive Deum nihil amplius posuisse in illa re quam id quod cognoscit, oportet ut suâ vi cognoscendi adæquet infinitam Dei potestatem: quod fieri plane repugnat.

Iam verò ad cognoscendam distinctionem realem inter duas res, non requiritur ut nostra de iis cognitio sit adæquata, nisi possimus scire ipsam esse adæquatam; sed nunquam possumus hoc scire, ut mox dictum est, ergo non requiritur ut sit adæquata.

Itaque ubi dixi non sufficere quòd una res absque alia intelligatur per abstractionem intellectus rem inadæquatè concipientis, non putavi

putavi inde posse inferri, ad distinctionem realem requiri cognitionem *adæquatam*, sed tantum cognitionem, quam nos ipsi per abstractionem intellectus non redderemus *inadæquatam*.

Longe enim aliud est cognitionem aliquam esse plane *adæquatam*, quod nunquam certo scire possumus an sit verum, nisi à Deo reveletur: & aliud eousque esse *adæquatam*, ut à nobis per abstractionem intellectus *inadæquatam* non reddi percipiamus.

Eodemque modo cum dixi rem intelligendam esse *complete*, sensus non erat intellectionem debere esse *adæquatam*, sed tantum rem satis debere intelligi, ut scirem esse *completam*.

Quod tam ex antecedentibus quam ex sequentibus putabam esse manifestum, distinxeram enim paulo ante entia incompleta à completis, dixeramque requiri ut unumquodque ex iis quæ realiter distinguuntur, tanquam ens per se, & ab omni alio diversum intelligatur.

Postea verò eodem sensu quo dixi me *complete* intelligere quid sit corpus, statim subjunxi me etiam intelligere mentem esse rem completam sumendo scilicet intelligere *complete*, & intelligere esse rem completam in una, & eadem significatione.

Sed huc meritò queri potest quidnam intelligam

telligam per rem completam, & quomodo probem sufficere ad distinctionem realem quod duæ res tanquam completæ una absque alia intelligantur.

Itaque ad primum respondeo me per rem completam nihil aliud intelligere quàm substantiam indutam iis formis, sive attributis, quæ sufficiunt ut ex iis agnoscam ipsam esse substantiam.

Neque enim substantias immediate cognoscimus, ut alibi notatum est, sed tantùm ex eo quod percipiamus quasdam formas, sive attributa, quæ cùm alicui rei debeant inesse ut existant, rem illam cui insunt vocamus *Substantiam*.

Si verò postea eandem illam substantiam spoliare vellemus iis attributis ex quibus illam cognoscimus, omnem nostram de ipsa notitiam destrueremus, atque ita verba quidem aliqua de ipsa possumus proferre, sed non quorum significationem clare & distincte perciperemus.

Non ignoro quasdam substantias vulgò vocari *incompletas*; Sed si dicantur incompletæ quod per se solæ esse non possint, fa-
teor mihi contradictorium videri, ut sint substantiæ, hoc est res per se subsistentes, & simul incompletæ, hoc est per se subsistere non valentes. Aliter autem dici possunt substantiæ incompletæ, ita scilicet ut
quate-

quatenus sunt substantiæ , nihil quidem habeant incompleti , sed tantum quatenus referuntur ad aliquam aliam substantiam, cum qui unum per se componunt .

Ita manus est substantia incompleta, cum refertur ad totum corpus cuius est pars , sed est substantia completa cum sola spectatur : & eodem plane modo mens & corpus sunt substantiæ incompletæ , cum referuntur ad hominem quem componunt : sed solæ spectatæ sunt completæ.

Quemadmodum enim esse extensum , divisibile , figuratum &c. sunt formæ , sive attributa , ex quibus agnosco substantiam illam quæ vocatur corpus ; ita esse intelligentem , volentem , dubitantem &c. sunt formæ , ex quibus agnosco substantiam quæ vocatur Mens : nec minus intelligo substantiam cogitantem esse rem completam, quàm substantiam extensam .

Nec ullo modo dici potest id quod Vir C. subjunxit , corpus forte se habere ad mentem sicut genus ad speciem , etsi enim genus possit intelligi sine hac , vel illa differentia specifica, non potest tamen ullo modo species sine genere cogitari.

Nam, exempli causa , facile intelligimus figuram , nihil cogitando de circulo (quamvis ista intellectio non sit distincta , nisi ad specialem aliquam figuram referatur , nec de

de re completa nisi naturam corporis comprehendat) sed nullam circuli differentiam specificam intelligimus, quin simul de figura cogitemus.

Mens autem distinctè & completè, sive quantum sufficit ut habeatur pro re completa, percipi potest sine ulla ex iis formis, sive attributis, ex quibus agnoscimus corpus esse substantiam, ut puto me in secunda Meditatione satis ostendisse; corpusque intelligitur distinctè, atque ut res completa sine iis quæ pertinent ad mentem.

Hic tamen urget Vir C. *etsi aliqua mea notitia parari possit absque notitia corporis non tamen inde confici notitiam illam esse completam, & adequatam, ita ut certus sim me non falli, dum ab essentia mea corpus excludo.* Rémque declarat exemplo trianguli semicirculo inscripti, quem possumus clare & distinctè intelligere esse rectangulum, quamvis ignoremus, vel etiam negemus illius basis quadratum æquale esse quadratis laterum; nec tamen inde licet inferre dari posse triangulum, cujus basis quadratum æquale non sit quadratis laterum. Sed quantum ad hoc exemplum, multis modis differt à re proposita. Nam primò quamvis forte triangulus sumi possit in concreto pro substantia figuram habente triangularem, certe proprietas habendi quadratum basis æquale qua-

quadratis laterum non eſt ſubſtantia, nec proinde unumquodque ex his duobus poteſt intelligi ut res completa, quemadmodum intelliguntur *Mens & Corpus*: nec quidem poteſt res vocari, eo ſenſu quo dixi ſatis eſſe quod poſſim unam rem (nempe rem completam) abſque altera intelligere, &c. ut fit manifeſtum ex verbis quæ ſequebantur. *Præterea invenio in me facultates, &c.* Neque enim iſtas facultates dixi eſſe res, ſed ipſas accurate à rebus, ſive ſubſtantiis diſtinxim. Secundo quamvis clare & diſtincte poſſimus intelligere triangulum in ſemicirculo eſſe reſtangulum, abſque eo quod advertamus ejus baſis quadratum æquale eſſe quadratis laterum, non tamen ita poſſumus clare intelligere triangulum in quo baſis quadratum ſit æquale quadratis laterum, quin ſimul advertamus eſſe reſtangulum: atqui & mentem ſine corpore, & corpus ſine mente clare & diſtincte percipimus. Tertio quamvis conceptus trianguli ſemicirculo inſcripti talis haberi poſſit, ut in eo æqualitas inter quadratum baſis, & quadrata laterum non contineatur, non poteſt tamen haberi talis ut nulla proportio inter baſis quadratum & quadrata laterum ad hunc triangulum pertinere intelligatur; ac proinde quamdiu ignoratur qualis ſit iſta proportio, nulla de eo poteſt negari,

negari, nisi quam clare intelligamus ad ipsum non pertinere, quod de proportione æqualitatis nunquam potest intelligi.

Sed nihil plane in corporis conceptu includitur quod pertineat ad mentem, nihilque in conceptu mentis quod pertineat ad corpus.

Itaque quamvis dixerim *satis esse quòd possim unam rem absque altera clare & distincte intelligere &c.* non ideo potest subsumi, *at clare & distincte intelligo hunc triangulum, &c.* Primo, quia proportio inter quadratum basis, & quadrata laterum non est res completa. Secundo, quia non clare intelligitur ista proportio æqualitatis, nisi in triangulo rectangulo. Tertio, quia nequidem triangulus distincte potest intelligi, si negetur proportio quæ est inter quadrata ejus laterum & basis.

Sed jam dicendum est quo pacto ex hoc solo quòd unam substantiam absque altera clare & distincte intelligam, certus, sim unam ab alia excludi. Nempe hæc ipsa est notio substantiæ, quod per se, hoc est absque ope ullius alterius substantiæ possit existere, nec ullus unquam qui duas substantias per duos diversos conceptus percepit, non judicavit illas esse realiter distinctas. Ideoque nisi certitudinem vulgari majorem quævissem, contentus fuisset ostendisse in secunda
Me-

Meditatione *Mentem* ut rem subsistentem intelligi, quamvis nihil plane illi tribuatur quod pertineat ad corpus, & vice versa etiam *Corpus* intelligi ut rem subsistentem, etsi nihil illi tribuatur quod pertineat ad mentem: nihilque amplius addidissim ad demonstrandum mentem realiter à corpore distingui: quia vulgo res omnes eodem modo se habere judicamus in ordine ad ipsam veritatem, quo se habent in ordine ad nostram perceptionem. Sed quia inter hyperbolicas illis dubitationes, quæ in secunda Meditatione proposui, una eo usque processit de hoc ipso (nempe quod res juxta veritatem sint tales quales ipsas percipimus) certus esse non possem, quandiu authorem meæ originis ignorare me supponebam, idcirco omnia quæ de Deo, & de veritate, in tertia, quarta, & quinta Meditatione scripsi, conferunt ad conclusionem de reali *mentis* à corpore distinctione, quam demum in sexta Meditatione perfeci.

Atqui, ait vir C. *intelligo triangulum semicirculo inscriptum absque eo quod sciam ejus basis quadratum æquale esse quadratis laterum.* Imo, potest quidem ille triangulus intelligi, etsi de proportione quæ est inter quadrata ejus basis & laterum non cogitetur: sed non potest intelligi ipsam de eo esse negandam. Contra vero de mente non modo intelligimus

mus illam esse sine corpore, sed etiam omnia illa quæ ad corpus pertinent, de ipsa posse negari; hæc enim est natura substantiarum quod sese mutuo excludant.

Neque mihi adversatur quod vir C. adjunxit mirum non esse si dum ex eo quod cogitem colligo me existere, idea quam hoc pacto efformo, me tantum repræsentet ut rem cogitantem: nam eodem modo cum naturam corporis examino, nihil profus in eâ reperio quod redoleat cogitationem; nullumque majus argumentum distinctionis inter duas res haberi potest, quam quod in utramvis nos convertamus, nihil plane in ipsa deprehendamus quod ab altera non sit diversum.

Non etiam video qua ratione hoc argumentum nimis probet, nihil enim minus dici potest ad ostendendum unam rem realiter ab altera distingui, quàm quod per divinam potentiam possit ab ipsa separari. Satisque diligenter cavere mihi visus sum ne quis ideo putaret *hominem esse solum animum utentem corpore*. Nam in eadem sexta Meditatione, in qua egi de distinctione mentis à corpore, simul etiam probavi substantialiter illi esse unitam; usûsque sum rationibus, quibus non memini me ullas ad idem probandum fortiores alibi legisse. Atque quemadmodum ille qui brachium hominis dicere

ceret esse substantiam realiter à reliquo ejus corpore distinctam, non ideo negaret illud idem ad hominis integri naturam pertinere, nec qui dicit idem brachium ad hominis integri naturam pertinere, ideo dat occasionem suspicandi non posse illud per se subsistere, ita nec mihi videor nimium probasse ostendendo mentem absque corpore esse posse, nec etiam nimis parum dicendo illam esse corpori substantialiter unitam, quia unio illa substantialis non impedit quo minus clarus & distinctus solius mentis tanquam rei completæ conceptus habeatur; ideóque multum differt à conceptu superficiæ, vel lineæ, quæ non ita ut res completæ possunt intelligi, nisi præter longitudinem & latitudinem etiam profunditas iis tribuatur.

Nec denique ex eo quod *vis cogitandi sit in infantibus sopita, in amentibus non quidem extincta, sed perturbata*, putandum est illam organis corporeis ita esse affixam, ut absque iis existere non possit: ex eo enim quod experiamur sæpe ab ipsis eam impediri, nullo modo sequitur ab iisdem produci; neque hoc ulla, vel minima ratione probari potest.

Verumtamen non inficior arctam illam mentis cum corpore conjunctionem, quam sensibus assidue experimur, in causa esse cur realem ejus ab ipso distinctionem
NON

non sine attenta meditatione advertamus. Sed meo iudicio qui frequenter ea quæ in secunda Meditatione dicta sunt apud se revolvent, facile sibi persuadebunt mentem non distingui à corpore per solam fictionem, vel abstractionem intellectus, sed ut rem distinctam cognosci, quia revera distincta est.

Nihil respondeo ad illa quæ de animæ immortalitate vir C. hic adiecit, quia mihi non adversantur. Sed quantum ad animas brutorum, etli earum consideratio non sit huius loci, nec sine totius Physicæ tractatione plura de ipsis dicere possim quam quæ jam in dissertationis de Methodo parte quinta explicui: Ne tamen omnino nihil dicam, maxime notandum mihi videtur nullos motus fieri posse tam in brutorum corporibus, quam in nostris, nisi adsint omnia plane organa, sive instrumenta, quorum ope iidem etiam in machina peragi possent, adeo ut nequidem in nobis ipsis mens immediate moveat membra externa, sed dirigat tantum spiritus à corde per cerebrum in musculos fluentes, eosque ad certos motus determinet, cum ex se isti spiritus ad multas actiones diversas æque facile applicentur. Plurimi vero ex motibus qui in nobis fiunt, nullo pacto à mente dependent; tales sunt pulsus cordis, ciborum coctio, nutritio, respiratio dormien-

dormientium, atque etiam in vigilantibus ambulatio, cantio & similia, cum fiunt animo non advertente. Cùmque illi qui ex alto decidunt manus in terram præmittunt ut caput tueantur, nullo sane consilio rationis id faciunt, sed tantùm quia visio impendentis casus ad cerebrum usque pertingens spiritus animales in nervos mittit, eo modo quo necesse est ad hunc motum vel mente invitâ, & tanquam in machinâ producendum. Cùmque hoc in nobis ipsis pro certo experiamur, quid est quod tanrope miremur si lumen è lupi corpore in ovis oculos reflexum eandem habeat vim ad motum fugæ in ipsa excitandum?

Iam verò si velimus uti ratione ad dignoscendum an aliqui brutorum motus similes sint iis qui peraguntur in nobis ope mentis, vel iis tantùm qui à solo spirituum influxu, & organorum dispositione dependent, considerandæ sunt differentiæ quæ inter ipsos reperiuntur, nempe illæ quas in parte quinta dissertationis de Methodo explicui; non enim alias puto inveniri; tuncque facile apparebit omnes brutorum actiones iis tantùm similes esse quæ sine ullâ ope mentis à nobis fiunt. Unde concludere cogemur nullum plane in ipsis principium motus à nobis cognosci præter solam dispositionem organorum, & continuam afflu-

xum ſpirituum , qui à calore cordis ſanguinem attenuantis producantur ; ſimulque advertemus nihil nobis antehac occaſionem dediffe aliud ipsis affingendi , niſi tantum quod illa duo principia motus non diſtinguentes , cum prius , quod à ſolis ſpiribus & organis dependet , in brutis , tanquam in nobis , eſſe videremus , aliud etiam quod in mente , ſive cogitatione conſiſtit , ipsis ineſſe inconſulte crederemus. Et ſane quidquid ita nobis ab ineunte ætate perſuaſimus , quantumvis poſtea falſum eſſe rationibus oſtendatur , non tamen facile , niſi diu , & frequenter ad rationes iſtas attendamus , ab opinione noſtra deletur.

R E S P O N S I O

Ad alteram partem ,

D E D E O .

HActenus argumenta viri Cl. diſſolvere , ejuſque impetum ſuſtinere conatus ſum ; deinceps , ut ii qui cum fortioribus pugnant , non directe ipsis me opponam , ſed ab ictu potius declinabo. De tribus tantum agit hac in parte que facile poſſunt admitti , prout ipſe illa intel-
ligit;

ligit ; sed quæ scripseram alio sensu intellexi , qui verus etiam mihi videtur.

Primum est quod quædam ideæ materialiter sint falsæ , hoc est , ut ego , interpretor , quod tales sint ut iudicio materiam præbeant erroris ; ille vero ideas formaliter sumptas considerando nullam in iis falsitatem esse contendit.

Alterum est quod Deus sit à se *positivè* , & tanquam à causa ; ubi tantum intellexi rationem propter quam Deus non indiget ulla causa efficiente ut existat , fundatam esse in re positiva , nempe in ipsius Dei immensitate , qua nihil magis positivum esse potest ; ille vero probat Deum à se non produci , nec conservari per positivum aliquem causæ efficientis influxum , quod plane etiam affirmo.

Tertium denique est quod nihil in mente nostra esse possit cuius non simus conscii , quod de operationibus intellexi , & ille de potentiis negat.

Sed ut singula diligentius exequamur , ubi ait , *si frigus sit tantum privatio* , nullam posse dari ideam quæ illud tanquam rem positivam representet , manifestum est ipsum agere tantum de idea formaliter sumpta. Nam cum ipsæ ideæ sint formæ quædam , nec ex materia ulla componantur , quoties considerantur quatenus aliquid representant , non

materialiter, sed *formaliter* sumuntur; si verò spectarentur, non prout hoc vel illud representant, sed tantummodo prout sunt operationes intellectus, dici quidem posset *materialiter* illas sumi, sed tunc nullo modo veritatem, vel falsitatem objectorum respicerent. Nec ideo mihi videtur illas alio sensu *materialiter* falsas dici posse, quàm eo quem jam explicui; nempe siue frigus sit res positiva, siue privatio, non aliam idcirco de ipso habeo ideam, sed manet in me eadem illa quam semper habui; quamque ipsam dico mihi præbere *materialiter* erroris, si verum sit frigus esse privationem, & non habere tantum realitatis quàm calor; quia utramque ideam caloris, & frigoris considerando prout ambas à sensibus accepi, non possum advertere plus mihi realitatis per unam quàm per alteram exhiberi.

Nec sane *judicium cum ideâ confudi*, nam in hac dixi reperiri falsitatem *materialem*, in illo verò non potest esse nisi *formalis*. Cum autem ait vir C. *ideam frigoris esse frigus, ipsum prout est objective in intellectu*, distinctione arbitror opus esse, hoc enim sæpe contingit in ideis obcuris, & confusis, inter quas hæc caloris & frigoris sunt numerandæ, ut ad aliud quid referantur quàm ad id cuius revera ideæ sunt. Ita si frigus sit
tan-

tantum privatio, frigoris idea non est frigus ipsum, prout est objective in intellectu, sed aliud quid quod perperam pro istâ privatione sumitur; nempe est sensus quidam nullum habens esse extra intellectum.

Næque est par ratio de ideâ Dei, saltem de illa quæ est clara & distincta, quia dici non potest ipsam referri ad aliquid cui non sit conformis. Quantum autem ad confusas Deorum ideas quæ ab idololâtris effinguntur, non video cur non etiam materialiter falsæ dici possint, quatenus falsis ipsorum iudiciis materiam præbent. Quam sane illæ quæ vel nullam, vel perexiguam iudicio dant occasionem erroris, non tam meritò materialiter falsæ dici videntur, quàm quæ magnam: unas autem majorem quàm alteras erroris occasionem præbere facile est exemplis declarare. Neque enim tanta est in confusis ideis ad arbitrium mentis effectis (quales sunt ideæ falsorum Deorum) quanta est in iis quæ à sensibus confusæ adveniunt, ut sunt ideæ caloris & frigoris; si quidem, ut dixi, verum sit illas nihil reale exhibere. Omnium autem maxima est in ideis quæ ab appetitu sensitivo oriuntur; ut idea sitis in hydropico nunquid revera ipsi materiam præbet erroris, cum dat occasionem iudicandi potum sibi esse profuturum, qui tamen sit nociturus.

At petit vir Cl. quidnam mihi exhibeat illa frigoris idea, quam dixi materialiter falsam esse: *Si enim*, inquit, *exhibet privationem, ergo vera est; si ens positivum, non est ergo frigoris idea.* Recte, sed propter hoc tantum illam materialiter falsam appello, quod cum sit obscura & confusa, non possum dijudicare an mihi quid exhibeat quod extra sensum meum sit positivum necne: ideoque occasionem habeo judicandi esse quid positivum, quamvis forte sit tantum privatio.

Nec proinde quæri debet *quæ sit causa illius entis positivi objectivi, unde fieri ajo ut materialiter falsa sit illa idea*, quia non ajo illam fieri materialiter falsam ab aliquo ente positivo, sed à sola obscuritate, quæ tamen ens aliquod positivum habet pro subjecto, nempe sensum ipsum.

Et quidem ens istud positivum in me est quatenus ego sum res vera; obscuritas vero, quæ sola mihi dat occasionem judicandi istam ideam sensus frigoris; representare objectum aliquod extra me positum quod vocetur frigus, non habet causam realem, sed inde tantum oritur quod natura mea non sit omni ex parte perfecta.

Neque hoc ulla ratione fundamenta mea convellit. Vereretur autem ne forte quia in
legen-

legendis Philosophorum libris nunquam valde multum temporis impendi, non satis ipsorum loquendi modum sequutus sum, cum dixi ideas, quæ iudicio materiam præbent erroris, *materialiter* falsas esse, nisi apud primum authorem qui mihi jam incidit in manus, vocem *materialiter* in eadem significatione sumptam invenirem, nempe apud Fr. Suarem, Methaphysicæ disput. 9. sectione 2. numero 4.

Sed pergamus ad ea quæ V. C. omnium maxime reprehendit, mihi autem minime omnium reprehensione digna videntur, nempe ubi dixi, *licere nobis cogitare Deum quodam modo idem præstare respectu sui ipsius quod causa efficiens respectu sui effectus*. Hoc enim ipso negavi illud quod viro Cl. durum videtur & falsum*, nempe quod Deus sit causa efficiens sui ipsius, quia dicendo *idem quodammodo præstare*, ostendi me non existimare idem esse: & præmittendo verba, *nobis omnino licet cogitare*, significavi me hæc tantum propter imperfectionem intellectus humani sic explicare. Sed & in reliquo scripto idem ubique confirmavi, nam statim ab initio ubi dixi, *nullam rem existere in cuius causam efficientem non liceat inquirere: addidi, vel si non habet, cur illa non indigeat postulare*; quæ verba satis indicant me putasse

tasse aliquid existere quod causâ efficiente non indigeat. Quid autem tale esse potest præter Deum? dixique paulò post, *in Deo esse tantam & tam inexhaustam potentiam, ut nullius unquam ope egerit ut existeret, neque etiam nunc egeat ut conservetur, atque adeo sit quodammodo sui causa.* Ubi verbum, *sui causa*, nullo modo de efficiente potest intelligi, sed tantum quod inexhausta Dei potentia sit causa, sive ratio propter quam causâ non indiget. Cumque illa inexhausta potentia, sive essentiæ immensitas sit quammaxime *positiva*, idcirco dixi rationem, sive causam ob quam Deus non indiget causa, esse *positivam*; quod idem dici non posset de ulla re finita, quamvis in suo genere summe perfecta: Sed si diceretur esse à se, hoc tantum intelligi posset *negative*, quoniam nulla ratio à positiva ejus natura desumpta afferri posset propter quam intelligeremus ipsam causa efficiente non indigere. Atque eodem modo in omnibus aliis locis ita contuli causam formalem, sive rationem ab essentia Dei petitam, propter quam ipse causa non indiget ut existat, neque ut conservetur, cum causa efficiente sine qua res finitæ esse non possunt, ut ubique illam à causa efficiente esse diversam ex ipsis meis verbis cognoscatur. Nec ullibi dixi Deum se conservare per positivum aliquem influxum,

xum, ut res creatæ ab ipso conservantur, sed tantum immensitatem potentia, sive essentia, propter quam Conservatore non indiget, esse rem *positivam*. Itaque possum ultro admittere quæcunque à viro Cl. afferuntur ad probandum Deum non esse causam efficientem sui ipsius; neque se conservare per ullum influxum positivum, sive per sui reproductionem continuam, quod solum ex ejus rationibus efficitur. Sed ut spero etiam ille non negabit immensitatem illam potentia, propter quam Deus non indiget causa ut existat, esse in ipso rem *positivam*, nihilque ejusmodi quod sit *positivum* intelligi posse in ullis aliis rebus, propter quod causa efficiente non egeant ad existendum, quod solum significare volui cum dixi nullas res posse intelligi esse à se, nisi *negativè*, præter unum Deum, nec quicquam amplius assumere mihi opus fuit ad difficultatem quæ proposita erat dissolvendam.

Sed quia tam serio hic monet vir Clar. vix ullum Theologum reperiri posse qui non ea propositione offendatur, quòd Deus à se ipso sit *positivè*, & tanquam à causa, paulo accuratius exponam quare iste loquendi modus in hac quæstione perutilis, atque etiam necessarius, & ab omni offensionis suspitione valde remotus mihi videatur.

Scio Latinos Theologos non usurpare

nomen *causæ* in divinis, cum agitur de processione personarum sacrosanctæ Trinitatis, illosque ubi Græci indifferentes *αἰτιον* & *ὄντων* dixerunt, solo *principii* nomine ut maxime generali uti malle, ne cui scilicet inde occasionem dent judicandi filium esse minorem patre. Sed ubi nullum tale erroris periculum esse potest, nec agitur de Deo ut trino, sed tantum ut uno, non video cur nomen *causæ*, sit tantopore fugiendum, præsertim cum in talem locum incidimus ut illo uti perutile ac propemodum necessarium esse videatur.

Nulla autem major hujus nominis utilitas esse potest quàm si Dei existentia demonstranda inserviat: nullaque major necessitas quàm si absque eo perspicue demonstrari non possit.

Atqui considerationem causæ efficientis esse primum, & præcipuum medium, ne dicam unicum, quod habeamus ad existentiam Dei probandam, puto omnibus esse manifestum. Illud autem accurate persequi non possumus, nisi licentiam demus animo nostro in rerum omnium, etiam ipsius Dei causas efficientes inquirendi: quo eodem jure Deum inde exciperemus, priusquam illum existere sit probatum. Quærendum igitur est de unaquaque re, an sit à se, vel ab alio: Et quidem per hoc medium
 exi-

existentia Dei concludi potest, etsi non expresse explicetur quo modo intelligendum sit aliquid esse à se. Quicumque enim solius luminis naturalis ductum sequuntur, spontè sibi formant hoc in loco conceptum quendam causæ efficienti & formali communem, ita scilicet ut quod est ab alio, sit ab ipso tanquam à causa efficiente; quod autem est à se, sit tanquam à causa formali, hoc est quia talem habet essentiam, ut causa efficiente non egeat; ideòque istud in Medit. meis non explicui, sed tanquam per se notum prætermisi. At cum illi qui assueti sunt judicare nihil esse posse causam efficientem sui ipsius, illamque à causa formali accurate distinguere, queri vident an aliquid sit à seipso, facile fit ut de sola efficiente proprie dicta cogitantes, non putent illud, à se, debere intelligi tanquam à causa, sed tantummodo negative tanquam sine causa, ita scilicet ut aliquid sit de quo non debeamus inquirere cur existat. Quæ interpretatio verbi à se si admitteretur, nulla posset ab effectibus haberi ratio ad existentiam Dei demonstrandam, ut rectè in primis objectionibus ab ipsarum Authore probatum est, ideòque nullo modo est admittenda. Ut autem apposite ad ipsam respondeatur, existimo necesse esse ostendere inter causam efficien-

tem proprie dictam , & nullam causam esse quid intermedium , nempe positivam rei essentiam , ad quam causæ efficientis conceptus eodem modo potest extendi , quo solemus in Geometricis conceptum lineæ circularis quammaximæ ad conceptum lineæ rectæ , vel conceptum polygoni rectilinei , cujus indefinitus sit numerus laterum , ad conceptum circuli extendere. Hocque non mihi videor ulla ratione melius explicare potuisse , quàm cum dixi causæ efficientis significationem non esse in hac questione restringendam ad illas causas quæ sunt effectibus tempore priores , vel quæ ab ipsis sunt diversæ ; tum quia esset nugatoria , cum nemo nesciat idem nec seipso prius , nec à seipso diversum esse posse ; tum quia una ex his duabus conditionibus ab eius conceptu tolli potest , & nihilominus integra notio efficientis remanere. Nam quod non requiratur ut tempore sit prior , patet ex eo quod non habeat rationem causæ , nisi quamdiu producit effectum , ut dictum est. Ex eo vero quod non possit alia conditio etiam tolli , debet tantum inferri non esse causam efficientem proprie dictam , quod concedo : non autem nullo modo esse causam positivam , quæ per analogiam ad efficientem referri possit , hocque tantum in re proposita requiritur : eodem enim lumine naturali quo percipio me mihi daturum fuisse

se omnes perfectiones quarum idea aliqua in me est, siquidem existentiam mihi dedissem, percipio etiam nihil sibi ipsi existentiam dare posse modo illo, ad quem causæ efficientis proprie dictæ significatio restringi solet, ita scilicet ut idem quatenus dat sibi esse, sit diversum à se ipso, quatenus accipit esse, quia contradictoria sunt idem & non idem, sive diversum. Ideoque cum quæritur an aliquid sibi ipsi existentiam dare possit, non aliud est intelligendum quàm si quæreretur, an alicujus rei natura, sive essentia sit talis ut causa efficiente non indigeat ad existendum; Cumque subsumitur, *si quid sit tale, illud sibi daturum esse omnes perfectiones quarum idea aliqua in ipso est, siquidem ipsas nondum habet*, sensus est fieri non posse quin habeat actu omnes perfectiones quas cognoscit; Quia lumine naturali percipimus illud cujus essentia tam immensa est ut causa efficiente non indigeat ad existendum, hac etiam non indigere ad habendas omnes perfectiones quas cognoscit, propriamque essentiam dare ipsi eminenter illud omne quod possumus cogitare aliquibus aliis rebus à causa efficiente dari posse. Atque hæc verba, *si nondum habet ipsum sibi esse daturum*, juvant tantum ad rem explicandam, quia eodem lumine naturali percipimus illud jam non posse habere vim, & volun-

voluntatem sibi dandi aliquid novi, sed ejus essentiam talem esse ut habuerit ab æterno illud omne, quod jam cogitare possumus ipsum sibi daturum esse, si nondum haberet. Atqui nihilominus isti omnes modi loquendi à causæ efficientis analogia petiti pernecessarii sunt ad lumen naturale ita dirigendum, ut ista perspicuè advertamus: eodem planè modo quo nonnulla de Sphæra, & aliis figuris curvilineis ex comparatione cum figuris rectilineis apud Archimedes demonstrantur, quæ vix aliter intelligi potuissent. Et quemadmodum istiusmodi demonstrationes non improbantur, etsi sphæra in illis instar polyedri sit considerata; ita non puto me hoc in loco posse reprehendi quòd analogià causæ efficientis usus sim ad ea quæ ad causam formalem, hoc est ad ipsammet Dei essentiam pertinent explicanda. Nec ullum hac in parte erroris periculum timeri potest, quoniam id unicum quod causæ efficientis proprium est, atque ad formalem non potest extendi, manifestam contradictionem involuit, ideoque à nemine credi posset, nempe quod aliquid sit à seipso diversum, sive idem simul & non idem.

Notandumque est causæ dignitatem sic à nobis Deo fuisse tributam, ut nulla effectus indignitas in ipso inde sequeretur, nã quem-
admo-

admodum Theologi cum dicunt patrem esse principium filii, non ideo concedunt filium esse principiatum, ita quamvis admiserim Deum dici quodammodo posse *sui causam*, nullibi tamen illum eodem modo *sui effectum* nominavi, quia scilicet effectus ad efficientem præcipue solet referri, & illa esse ignobilior, quamvis sæpe sit nobilior aliis causis.

Cum autem integram rei essentiam pro causa formali hic sumo, Aristotelis vestigia tantum sequor: nam lib. 2. anal. post. c. 11. causa materiali prætermissa primam nominat *αἰτίαν τὸ πρὸ ἡρ εἶναι* sive ut vulgo vertunt Latini philosophi *causam formalem*, illamque ad omnes omnium rerum essentias extendit, quia nempe ibi non agit de causis compositi physici, ut neque ego etiam hic; sed generalius de causis ex quibus aliqua cognitio peti possit.

Quod vero fieri vix potuerit in re proposita ut à *cause* nomine Deo tribuendo abstinerem, vel ex quo potest probari, quod cum vir Cl. alia via idem quod ego efficere conatus sit, non tamen id ullo modo præstiterit, saltem quantum mihi videtur. Nam postquam multis verbis ostendit Deum non esse causam efficientem sui ipsius, quia requiritur ad rationem efficientis ut diversa sit à suo effectu; Item non esse à se *positive*, intelligendo per verbum *positive*, *positi-*

positivum causæ influxum ; itemque seipsum revera non conservare, sumendo *conservationem* pro continua rei productione , quæ omnia lubens admitto ; rursus probare contendit Deum non dici debere causam efficientem sui ipsius , quia , inquit , *causa efficiens rei alicujus non queritur, nisi ratione existentie, neutiquam verò ratione essentia* : at non minus est de essentia entis infiniti quòd existat , quàm de essentia trianguli habere tres angulos equales duobus rectis : ergo non magis per efficientem est respondendum , cum queritur cur Deus existat, quàm cum queritur cur tres anguli trianguli sint equales duobus rectis. Qui syllogismus facile in illum potest retorqueri hoc pacto : etsi non queratur efficiens ratione essentia, queri tamen potest ratione existentia ; at in Deo non distinguitur essentia ab existentia , ergo de Deo queri potest efficiens.

Sed ut hæc duo simul concilientur , dici debet querenti cur Deus existat , non quidem esse respondendum per causam efficientem proprie dictam , sed tantum per ipsam rei essentiam , sive causam formalem, quæ propter hoc ipsum quod in Deo existentia non distinguatur ab essentia, magnam habet analogiam cum efficiente , ideoque quasi causa efficiens vocari potest.

Denique , addit in Dei causam efficientem inquirenti respondendum esse illum eam non indigere ;

gere ; Et rursus percontanti cur illâ non indigeat , respondendum quia ens infinitum est cujus existentia est sua essentia , ea enim tantummodo causâ efficienti indigere , in quibus existentiam actualem ab essentia distinguere licet. Ex quibus ait corruere id quod dixeram , nempe si putarem nullam rem idem quodammodo esse posse erga seipsam , quod causa efficiens erga effectum , numquam me in causas rerum inquirendo ad ullam omnium primam deveniturum ; quod tamen nec corruere , nec ullo modo concuti , vel infirmari mihi videtur ; & præcipua vis non modo mea , sed & omnium omnino demonstrationum quæ afferri possunt ad existentiam Dei ab effectibus probandam , ab eo dependet ; Nullam autem Theologi fere omnes nisi ab effectibus afferri posse contendunt. Itaque tantum abest ut demonstrationem de Deo illustret , cum analogiam causæ efficientis illi erga seipsum tribui non permittit quia potius ab illa intelligenda lectores avertit , præcipue in fine ubi concludit , si putaret in cujusque rei causam efficientem , vel quasi efficientem esse inquirendum , se cujuscumque rei causam ab ea re diversam quesiturum. Quomodo enim ii qui Deum nondum norunt , in causam aliorum rerum efficientem inquirerent , ut hoc pacto ad Dei cognitionem devenirent , nisi putarent cujusque rei causam
efficien-

efficientem posse inquiri? Et quomodo tandem in Deo ut causa prima finem quærendi facerent, si putarent cujusque rei causam ab ea re diversam esse quærendam?

Certe idem fecisse mihi videtur vir Cl. hac in parte, ac si postquam Archimedes loquens de iis quæ de sphaera per analogiam ad figuras rectilineas sphaeræ inscriptas demonstravit, dixisset, si putarem sphaeram pro figura rectilinea, vel quasi rectilinea infinitorum laterum sumi non posse, nullam vim isti demonstrationi tribuerem, quia non de sphaera ut figura curvilinea, sed tantum de ipsa ut figura rectilinea infinitorum laterum recte procedit. Si inquam vir Cl. nolens sphaeram ita nominari, & tamen Archimedis demonstrationem cupiens retinere diceret, si putarem id quod ibi concluditur de figura rectilinea infinitorum laterum esse intelligendum, id ipsum de sphaera non admitterem, quia mihi certum, & compertum est sphaeram nullo modo esse figuram rectilineam. Quibus sane verbis non idem quod Archimedes efficeret, sed contra prorsus ab ejus demonstratione recte intelligenda seipsum, aliosque avocaret.

Hæc vero paulo prolixius hic persequutus sum quam res fortè postulabat, ut ostendam summæ mihi curæ esse cavere
ne

ne vel minimum quid in meis scriptis reperiatur quod merito Theologi reprehendant.

Denique quod circulum non commiserim, cum dixi non aliter nobis constare, quæ clare & distincte percipiuntur vera esse, quàm quia Deus est: & nobis non constare Deum esse, nisi quia id clare percipitur, jam satis in responsione ad secundas Objectiones numero 3. & 4. explicui, distinguendo scilicet id quod re ipsa clare percipimus, ab eo quod recordamur nos antea clare percepisse. Primum enim nobis constat Deum existere, quoniam ad rationes quæ id probant attendimus; postea vero sufficit ut recordemur nos aliquam rem clare percepisse, ut ipsam veram esse simus certi, quod non sufficeret nisi Deum esse, & non fallere sciremus.

Quod autem nihil in mente, quatenus est res cogitans, esse possit cujus non sit conscia, per se notum mihi videtur, quia nihil in illa sic spectata esse intelligimus quod non sit cogitatio, vel à cogitatione dependens, alioqui enim ad mentem, quatenus est res cogitans, non pertineret; nec ulla potest in nobis esse cogitatio, cujus eodem illo momento quo in nobis est conscii non sumus. Quamobrem non dubito quin mens statim atque infantis corpori infusa est, incipiat

incipiat cogitare , simulque sibi suæ cogitationis conscia sit , etsi postea ejus rei non recordetur , quia species istarum cogitationum memoriæ non inhærent.

Sed notandum est actuum quidem , sive operationum nostræ mentis nos semper actu conscientes esse , facultatum , sive potentiarum non semper , nisi potentia ; ita scilicet ut cum ad utendum aliqua facultate nos accingimus , statim , si facultas illa sit in mente , siamus ejus actu conscii ; atque ideo negare possimus esse in mente , si ejus conscii fieri nequeamus.

Ad ea quæ Theologos morari possunt.

Opposui me primis viri Cl. rationibus, in secundis declinavi : jam his quæ sequuntur plane assentior , præterquam ultimæ , de qua spero me non difficulter effecturum ut ipse mihi assentiatur.

Itaque quod ea quæ in prima Meditatione , atque etiam in reliquis continentur , ad omnium ingeniorum captum non sint accommodata , plane concedo , idque ubicunque sese obtulit occasio testatus sum , atque in posterum testabor. Et hæc unica fuit causa cur eadem in dissertatione de Methodo , quæ gallice scripta erat , non tractarim,

ria, sed ad has Meditationes, quas à solis ingeniosis, & doctis legendas esse præmonui, reservarim. Neque dici debet rectius me facturum fuisse si abstinuissem ab iis scribendis, à quibus legendis permulti debeant abstinere; tam necessaria enim existimo ut sine ipsis nihil unquam firmum, & stabile in philosophia statui posse mihi persuadeam. Et quamvis ignis & ferrum ab imprudentibus, aut pueris sine periculo non tractentur, quia tamen utilia sunt ad vitam, nemo est qui putet idcirco ipsis esse carendum.

Quod vero in quarta Meditatione tantum egerim de errore qui *committitur in judicatione veri & falsi* non autem de illo qui contingit in persecutione boni & mali; quodque ea quæ ad fidem pertinent, atque ad vitam agendam semper exceperim, cum afferui nulli nos rei assentiri debere, nisi quam clare cognoscamus, totius scripti mei contextus ostendit; & expresse etiam in responsione ad secundas Objectiones numero 5. explicui; nec non & in Synopsi præmonui, ut ita quantum viri Cl. judicio tribuam, & quam accepta mihi sit ejus consilia declarem.

Supereft sacramentum Eucharistiæ, cum quo judicat vir Cl. meas opiniones non convenire, quia, inquit, *fide credimus ablatâ ab*

Eucha-

Eucharistico pane panis substantiâ sola illic accidentia remanere : putat autem me nulla accidentia realia admittere , sed tantùm modos , qui absque aliqua substantia , cui insint , non possunt intelligi , nec proinde etiam absque illa existere. Quam objectionem perfacile possem eludere , dicendo me nunquam hactenus accidentia realia negasse ; nam quamvis ipsis in Dioptricâ , & Meteoris non usus sim ad ea de quibus agebam explicanda , dixi tamen expressis verbis in Meteoris p. 164. me illa non negare. In his verò Meditationibus supposui quidem ipsa nondum à me cognosci , sed non idcirco nulla esse ; modus enim scribendi analyticus , quem sequutus sum , id patitur ut quædam interdum supponantur quæ nondum sint satis explorata , ut patuit in primâ Meditatione , in qua multa assumpseram , quæ deinde in sequentibus refutavi. Nec sane hic quicquam de natura accidentium volui stabilire , sed ea tantùm , quæ de ipsis , tanquam primâ fronte , apparuerunt , proposui. Ac denique ex eo quòd dixerim modos absque aliqua substantia cui insint non posse intelligi , non debet inferri me negasse illos absque ipsa per divinam potentiam poni posse , quia plane affirmo , & credo Deum multa posse efficere quæ nos intelligere non possumus.

Sed

Sed ut hîc agam liberaliùs, non dissimulabo me mihi persuadere nihil plane aliud esse à quo sensus nostri afficiantur præter solam illam superficiem, quæ est terminus dimensionum ejus corporis quod sentitur: in sola enim superficie fit contactus; & nullum sensum affici nisi per contactum, non ego solus, sed fere omnes philosophi cum ipso Aristotele affirmant: ita ut, exempli causâ, panis, vel vinum non sentiatur nisi quatenus ejus superficies vel immediate à sensus organo, vel mediante aëre, aliisve corporibus, ut ego judico, vel, ut ajunt plerique Philosophi, mediantibus speciebus intentionalibus attingitur.

Notandum autem est istam superficiem non ex sola corporum figura externa quæ digitis tractatur esse æstimandam, sed considerandos etiam esse omnes illos exiguos meatus, qui inter pulvisculos farinæ ex quibus panis conflatus est, atque inter particulas spiritus, aquæ, aceti, & fœcum, seu tartari, ex quorum mistura vinum constat, itémque inter reliquorum corporum minutias reperiuntur. Nam sane particule istæ, cum diversas habeant figuras, & motus, nunquam tam apte jungi possunt, quin multa inter ipsas spatia relinquantur, quæ vacua non sunt, sed vel aëre, vel alia materia repleta; ut ad oculum videmus in pane spatia
ejus-

ejusmodi satis magna, quæ non modo aëre, sed etiam aqua, vel vino, aliisque liquoribus impleri possunt: cumque panis maneat semper ipse idem, quamvis aër, aliave materia ejus poros contenta mutetur, patet ista ad ejus substantiam non pertinere: ideoque ipsius superficiem non eam esse quæ brevissimo ambitu integrum cingit, sed eam quæ singulis ejus particulis est immediate circumposita.

Notandum etiam est hanc superficiem non modo totam moveri cum totus panis ex uno loco in alium transfertur, sed etiam moveri ex parte, cum aliqua panis particula ab aëre, aliisque corporibus ejus poros ingredientibus agitantur: adeo ut si quæ corpora talis sint naturæ, ut vel aliqua, vel omnes eorum partes assidue moveantur, (quod de plerisque partibus panis, & de omnibus vix verum existimo) intelligenda etiam sit ipsorum superficies in continuo quodam motu esse.

Notandum denique per superficiem panis, aut vini, alteriusve corporis non hic intelligi partem ullam substantiæ, nec quidem quantitatis ejusdem corporis, nec etiam partem corporum circumjacentium, sed tantummodo terminum illum qui medius esse concipitur inter singulas ejus particulas, & corpora ipsas ambientia, quæ

que nullam plane habet entitatem, nisi modalem.

Iam vero cum in hoc solo termino contactus fiat, & nihil nisi per contactum sentiatur, manifestum est ex hoc uno quod dicantur panis, & vini substantiæ in alicujus alterius rei substantiam ita mutari, ut hæc nova substantia sub eisdem plane terminis contineatur, sub quibus aliæ prius erant, sive in eodem præcise loco existat in quo panis & vinum prius existebant; vel potius (quia eorum termini assidue moventur) in quo jam existerent si adessent; sequi necessario novam illam substantiam eodem plane modo sensus omnes nostros afficere debere, quo panis & vinum illos afficerent si nulla transubstantiatio facta esset.

Docet autem Ecclesia in Concilio Tridentino ses. 13. can. 2. & 4. *conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, manente duntaxat specie panis.* Ubi non video quidnam possit intelligi per speciem panis, præter illam superficiem, quæ mediâ est inter singulas ejus particulas, & corpora ipsas ambientia. Ut enim jam dictum est, in hac sola superficie fit contactus: & fatente ipso Aristotele, non modo sensus ille, qui specialiter, *tactus* vocatur, sed & alii sensus tactu sentiunt. lib. 3. de anima cap. 13. *ἡγὴ τῶν*

αἷμα αἰσθητικῶν αἰσθητικῶν. Et nemo est qui putet hic per speciem aliud intelligi, quàm præcisè id, quod requiritur ad sensus afficiendos. Et nemo etiam est, qui credat conversionem panis in Christi corpus, quin simul putet hoc Christi corpus sub eadem accurate superficie contineri, sub qua contineretur panis, si adesset. Etiam si tamen ibi non sit, tanquam proprie in loco, sed sacramentaliter, & eâ existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse DEO, cogitatione per fidem illustratâ assequi possumus, & constantissimè credere debemus. Quæ omnia tam commode, ac tam recte per mea principia explicantur, ut non modo nihil hîc habeam quod verear, ne orthodoxis Theologis offendiculo sit futurum, sed contrâ potius magis me ab ipsis gratiam initurum esse confidam, quòd eas in Physica proponam opiniones, quæ longe melius quam vulgares cum Theologia consentiant. Nam sane nullibi unquam, saltem quod sciam, docuit Ecclesia species panis, & vini remanentes in Sacramento Eucharistiæ esse accidentia quædam realia, quæ sublata substantia, cui inhærebant, miraculose sola subsistant.

Sed cum forte primi Theologi, qui hanc quæstionem Philosophico more explicare conati sunt, tam firmiter sibi persuaderent

derent accidentia illa quæ sensus movent esse quid reale à substantia diversum, ut ne adverterent quidem ea de re posse unquam dubitari: sine ullo examine ac sine justa ratione supposuerant species panis esse accidentia ejusmodi realia: totique deinde in eo fuerunt ut explicarent quomodo ipsa sine subjecto esse possint. Quæ in re tot difficultates invenerunt, ut vel ex hoc uno (quemadmodum viatores cum forte ad salebras & loca nullo modo pervia deveniunt) se à vero itinere deflexisse judicare debuissent. In primis enim non videntur sibi constare, saltem ii qui omnem sensuum perceptionem per contactum fieri concedunt, cum in objectis aliquid aliud, quam ipsorum superficies varie dispositas, ad movendos sensus requiri supponunt: quia per se notum est ad contactum solam superficiem sufficere; Si qui vero id non concedant, nihil ea de re afferre possunt quod ullam habeat speciem veritatis. Deinde non potest humana mens cogitare accidentia panis esse realia & tamen absque ejus substantia existere, quin simul illa per modum substantiæ concipiat: Adeo ut implicare videatur, ut tota panis substantia mutetur, quemadmodum credit Ecclesia; & interim ut aliquid reale, quod prius erat in pane, remaneat: quia nihil reale potest intelligi

remanere, nisi quod subsistat &, quamvis verbo vocetur accidens; concipiatur tamen ut substantia. Ideoque in re idem est ac si diceretur totam quidem panis substantiam mutari, sed tamen illam ejus substantiæ partem quæ vocatur accidens reale remanere: quod si non in verbis certe in conceptu contradictionem involuit. Atque hæc præcipua ratio esse videtur ob quam nonnulli hæc in parte ab Ecclesia Romana dissenserunt: Quis autem neget, ubi liberum est, & nulla ratio, nec Theologica, nec quidem Philosophica, cogit nos ad aliquas opiniones amplectendas, quin illæ potissimum sint eligendæ quæ nullam aliis occasionem nec prætextum dare possint à veritate fidei deflectendi. Quod autem opinio quæ realia ponit accidentia cum Theologicis rationibus non conveniat puto hic satis perspicue ostendi; quodque Philosophicis plane adverteretur spero me in summa Philosophiæ quam jam habeo in manibus clare esse demonstraturum; ibique quo pacto color, sapor, gravitas, & reliqua omnia quæ sensus movent, à sola extrema corporum superficie dependeant ostendam. Denique non possunt accidentia realia supponi, quin miraculo transubstantiationis, quod solum ex verbis consecrationis concludi potest, aliud novum, & quidem incomprehensibile gratis addatur,

addatur , per quod accidentia ista realia absque panis substantia ita existant , ut ipsa interim non fiant substantiæ : quod non modo pugnat contra humanam rationem , sed etiam contra axioma Theologorum qui dicunt verba ista consecrationis nihil efficere nisi suum significatum ; & quæ per rationem naturalem possunt explicari miraculo nolunt adscribi. Quæ omnes difficultates per meam hujus rei explicationem plane tolluntur : nam tantum abest ut juxta ipsum opus sit aliquo miraculo ad conservanda accidentia post sublatam substantiam ; quin potius sine novo miraculo (per quod scilicet dimensiones mutantur) tolli non possint. Hocque aliquando contigisse memoriæ proditum est ; cum loco panis consecrati caro , vel puer , in manibus sacerdotis apparuit : Non enim id unquam per miraculi cessationem sed omnino per novum miraculum accidisse creditum est. Præterea nihil est incomprehensibile aut difficile in eo quod Deus creator omnium possit unam substantiam in aliam mutare , quodque hæc posterior substantia sub eadem plane superficie remaneat sub qua prior continebatur. Nec etiam quicquam rationi magis consentaneum dici potest , nec vulgo apud Philosophos magis receptum , quam non modo omnem sensum sed generaliter omnem corporis in corpus

actionem fieri per contactum , huncque contactum in sola superficie esse posse : unde sequitur evidenter eandem superficiem , quantumvis substantia quæ sub ea est mutetur ; eodem semper modo agere ac pati debere .

Quapropter , si verum hic sine invidia scribere licet, ausim sperare venturum tempus aliquando quo illa opinio quæ ponit accidentia realia , ut à ratione aliena , & incomprehensibilis , & parum tuta in fide , à Theologis explodetur , & mea in ejus locum ut certa & indubitata recipietur. Quod hic dissimulandum esse non putavi, ut, quantum in me est, occurram illorum calumniis, qui, quoniam aliis doctiores videri volunt, nihil ægrius ferunt quam si quid novi in scientiis , quod sibi prius cognitum fuisse fingere non possint , afferatur. Et sæpe in illud eo acrius invehuntur , quo verius & majoris momenti esse putant ; Quodque rationibus refutare non valent , sacris scripturis, ac veritatibus fidei adversari absque ulla ratione affirmant. Impii certe hac in parte quod autoritate Ecclesiæ uti velint ad evertendam veritatem. Sed provoco ab istis ad pios & orthodoxos Theologos , quorum me judiciis & censuræ libentissime submitto.

OBJECTIONES QUINTÆ.

Eximio viro Renato Cartesio.

P. GASSENUS S.

IR EXIMIE.

Beavit me Merfennus noster, cum tuarum illarum sublimium de prima Philosophia Meditationum participem fecit. Quippe argumenti præstantia, ingenii perspicacia, nitorque dictionis mirifice placuit. Quare & lubens gratulor, quòd animo adeò excelso ac scælici, aggredis scientiarum fineis provehere, & res omnibus retrò sæculis abstrusissimas enucleare. Id mihi fuit durum, quod ille prætereà amicitiaæ jure exegit, ut ad te perscriberem, si quis fortassis scrupulus ingereret, superessetve. Siquidem præfensi nihil aliud me, quàm hebetudinem testaturum, si rationibus tuis non acquiescerem; vel potius quàm temeritatem, si tantillum etiam in oppositum, quasi repugnando, hiscere auderem. Annui tamen viro amico, ratus aliunde te non tam meum, quàm illius consilium æqui, bonique consulturum;

cum eo nempe candore sis , ut facile putes nihil aliud me , quàm nudas tibi proponere meas dubitandi rationes voluisse. Testor sane abunde fore , si illas vel ad calcem usque legere sustinueris : nam quod te permovere debeant , ut vel de tuis ratiociniis minimum diffidas , vel ad respondendum tempus deteras , melioribus curis destinatum , ipse profecto Author non sum. Quin-etiam non audeo , nisi cum rubore , illas coram te propalare , qui certo sum certior nullam esse earum , quæ non tibi pluries inter meditandum occurrerit , & quam tamen, certo consilio , vel contempseris , vel censueris dissimulandam. Profero ergo , sed ea mente , ut prolatas duntaxat velim ; prolatas, inquam , non de rebus ipsis , quas demonstrandas suscipis , sed de methodo , ac vi demonstrandi. Profecto enim & ter-maximi Dei existentiam , & animorum nostrorum immortalitatem profiteor ; ac hareo duntaxat circa energiam illius ratiocinii , quo tu tam ista , quàm alia Metaphysica coherentia , probas.

IN MEDITATIONEM I.

*De iis, quæ in dubium revocari
possunt.*

AC circa primam quidem Meditatio-
nem, non est quod multum immo-
rer: comprobo enim institutum, quo
mentem tuam exuere omni præjudicio vo-
luisti. Id unum non satis percipio, Quamob-
rem satius non duxeris simpliciter, ac pau-
cis verbis incerta habere quæ præveras, ut
ea deinde seligeres, quæ vera deprehende-
rentur, quàm, habendo omnia pro falsis,
non tam verus exuere, quam induere novum
præjudicium. Et vide, ut necesse fuerit,
quo tibi ipsi faceres fidem, fingere Deum
deceptorem, aut nescio quem malum Ge-
nium delusorem; cum solum fuisse suffice-
re, humanæ mentis caliginem, solamve na-
turæ imbecillitatem caussari. Fingis præ-
terea te somniare, ut in dubium omnia re-
voces, & quidquid rerum agitur, pro ludi-
ficatione ducas; Sed an propterea à te ex-
torques, ut non vigilare te credas, & incer-
ta, fallaque habeas, quæ coram te sunt, aut
geruntur? Quicquid dixeris, nemo erit, qui
persuadeatur te esse persuasum, nihil esse
N. e. verum

verum ex iis omnibus, quæ cognoveris; ac tibi perpetuò vel sensum, vel somnium, vel Deum, vel cacodæmonem imposuisse. An non futurum fuisset magis & philosophico candore, & veritatis amore dignum, res, ut se habent, & bona fide, ac simpliciter enunciare, quàm, quod objicere quispiam posset, recurrere ad Machinam, captare præstigias, sectari ambages? Quanquam, quia tibi ita est visum, noliam amplius contendere.

IN MEDITATIONEM II.

De natura Mentis humanæ, Quod ipsa sit notior, quàm corpus.

Circa secundam, Video te adhuc in ludificatione perstare, & nihilominus animadvertere, saltem **T E E S S E**, qui ludificaris; atque idcirco statuere illud pronunciatum, *Ego sum*, *Ego existo*, quoties à te profertur, vel mente concipitur, esse verum. At tamen non video tibi opus fuisse tanto apparatu; quando aliunde certus eras, & verum erat te esse: poterasque idem vel ex quavis alia tua actione colligere: cum lumine naturali notum sit, quicquid agit, esse. Subdis, te non propterea satis intelligere quid sis: hoc

hoc autem seriò accipitur , & ultrò conceditur , id ipsumque opus , ac labor. Nempe id absque ambagibus , totaque illa suppositione videtur fuisse requirendum. Meditari vis consequenter , *qualem te esse credideris , ut , subtractis dubiis , id solum remaneat , quod certum sit , & inconcussum.* Hoc verò nemine non probante facies. Rem aggressus , & cum te putaris esse hominem , quaeris *Quid sit homo , & dimissâ consultò definitione vulgari , seligis ea , quae primâ fronte tibi occurrebant , ut , habere te vultum , manus , & cetera membra , quae nomine corporis designabas ; itemque te nutrirî , incedere , sentire , cogitare , quae referebas ad animam.* Hoc porro esto , modo caveamus distinctionem tuam inter animam , & corpus. Dicis te tunc non advertisse quid esset anima , sed imaginatum solum aliquid instar venti , ignis , vel aetheris , quod crassioribus tui corporis partibus esset infusum. Istud memorabile est. De corpore , non dubitasse naturam ejus in eo esse , ut sit quid aptum figurari , circumscribi , spatium replere , & ex eo omne aliud corpus excludere ; tactu , visu , auditu , odoratu , gustu percipi , & pluribus modis moveri. Potes vero hæc etiam hodie attribuere corporibus , dummodo non omnibus omnia : siquidem ventus corpus est , & non percipitur tamen visu : neque excludas adjuncta alia : nam ventus , ignis , & plu-

Ita movent. Quod subijcis autem, *negasse te corpori vim seipsi movendi*: non apparet qui tueri jam possis, quasi corpus omne esse debeat suapte natura immobile, omnique ejus motus à principio incorporeo procedere: & neque aqua fluere, neque animal incédere, sine incorporeo motore censeatur.

2. Exploras deinde, *num, suppositâ adhuc deceptione, affirmare possis esse in te aliquid ex illis, quæ pertinere censuisti ad naturam corporis, & attentissimo examine facto dicis te nihil tale in te reperire.* Hoc jam loco non spectas te, quasi hominem integrum, sed quasi interiorem, occultioremve partem, qualem cogitaras esse animam. Quæso te, ergo, ô Anima, seu quocumque velis nomine censeari, emendasti ne hæctenus eam cogitationem, qua prius imaginabaris te esse quidpiam instar venti, similisve rei his membris infusæ? Non fecisti sane: Cur non possis igitur esse adhuc ventus, vel potius tenuissimus spiritus, qui calore cordis ex purissimo sanguine, aliundeve, aut ab alia causa exciteris, serveris, & fusus per membra vitam illis tribuas, & cum oculo videas, cum aure audias, cum cerebro cogites, ceteraque, quæ vulgo tibi tribuuntur munia, exsequaris? id si ita sit, cur non habeas eandem figuram, quam totum hoc corpus,

pus, uti aër eandem, quam vas continens? Cur non censearis circumscribi ab eodem ambiente, quo corpus, aut à corporis Epidermide? Cui non replere spatium, sive parteis spatii, quas crassum corpus, seu partes ipsius non replent? Quippe corpus crassum habet poros, per quos ipsa diffundaris; adeo ut ubi partes tuæ fuerint, partes illius non sint: eodem modo, quo in vino, & aqua mistis ubi sunt partes unius, non sunt partes alterius: quantumcúmque visus discernere nequeat? Cur non excludere corpus aliud ab eodem spatio? Cum in quibuscunque spatiolis fueris, partes corporis crassioris esse simul nequeant. Cur non moveri pluribus motibus? Cum tu enim plureis ipsis membris tribuas, quomodo id possis, quin movearis ipsa? Certe neque moves immota, cum opus contentione sit: neque potes non moveri ad ipsius corporis motum. Si hæc igitur ita sint, cur dicas in te nihil esse, eorum, quæ ad naturam corporis spectant?

3. *Pergis, neque esse in te ex iis, quæ anime tribuuntur, nutrirî, vel incedere.* At primum potest aliquid esse corpus, nec tamen nutrirî. Deinde, si tale sis corpus, qualem spiritum diximus, cur, cum crassiora illa membra crassiore substantia nutriuntur, non possis ipsa tenuior tenuiore quoque nutri?

triri? Et, nonne illo corpore, cujus ex sunt partes, adolescente, ipsa adolescis: & dum illud debilitatur, debilitaris quoque ipsa? Ad incessum quod attinet, cum membra incedant per te, & in locum nullum condant, nisi agente, & ferente te, quomodo id fiat sine tuo incessu? *quandoquidem*, inquis, *jam corpus non habeo*, hæc nihil sunt, nisi figmenta. Verum, seu nos ludis, seu ipsa deluderis, nihil nobis morandum: Sin loqueris serio, probandum est tibi neque te habere ullum corpus, quod informes: neque te esse ejusmodi, quod una nutriri, incedereque valeat. Pergis adhuc, *neque te sentire*. At ipsa profecto es, quæ vides colores, audis sonos, &c. *Hoc*, inquis, *non fit sine corpore*. Credo equidem, sed primum adest tibi corpus, ipsaque es intra oculum, qui non videt sanè absque te: ac potes deinde esse tenuè corpus, quod per organum sensus opereris. *Per multa*, inquis, *visa sum sentire insomnis, quæ me non sensisse postea animadverti*. Enimvero tametsi fallaris, quod non utens oculo videaris sentire, quod sine oculo non sentitur, non es tamen semper experta eandem falsitatem, neque non usâ es oculo, per quem senseris, imaginesque hauseris, quibus jam sine oculo uti possis. *Deprehendis tandem te cogitare*. Id vero abnuendum non est: sed probandum superest tibi

tibi vim cogitandi ita esse supra naturam corpoream, ut neque spiritus, neque aliud corpus agile, purum, tenue, ulla dispositione parabile sit, quod cogitationis efficiatur capax. Probandum simul animas Brutorum esse incorporeas, videlicet quæ cogitent, seu præter functiones sensuum externorum, aliquid internè, non vigilando modo, sed somniando etiam cognoscant. Probandum rursus crassum hoc corpus ad cogitationem tuam nihil profus conferre (cum absque illo tamen nunquam fueris, neque ab illo sejuncta aliquid huc-usque cogitaveris) ac te idcirco independentem ab eo cogitare: adeo ut neque impediri, neque turbari valeas à vaporibus, sive fumis tætris, crassisque qui tam male cerebrum interdum afficiunt.

4. Concludis, *Sum igitur præcisè Res cogitans, id est Mens, sive animus, intellectus, ratio.* Hæc ego agnosco me hallucinatum. Existimabam enim me alioqui animam humanam, seu internum illud principium, quo homo vivit, sentit, loco movetur, intelligit: & alloquebar tamen solam mentem: Quippe quæ non modo corpus exiit, sed exiit quoque animam ipsam. An-ne id facis, vir eximie; antiquorum illorum instar, qui cum putarent animam diffusam toto corpore: principem tamen partem τὸ ἤγε-

191199, habere sedem opinabantur in deter-
 minata parte corporis, ut in cerebro, aut in
 corde. Non quod censerent animam quoq;
 in ea parte non reperiri, sed quod crederent
 animæ illic existenti mentem veluti super-
 addi, coadunarique, & unâ cum illa partem
 informare. Et debebam sane id commemi-
 nisse ex disputatis in illa tua dissertatione de
 Methodo: Visus enim es in ea velle munia
 hæc omnia, quæ animæ tam vegetativæ,
 quàm sensitivæ tribuuntur, non dependere
 à Rationali, posseque etiam exerceri, an-
 tequam illa adveniat, ut exercentur quoque
 in Brutis, in quibus rationis nihil esse con-
 tendis. Sed nescio quo pacto oblitus id fue-
 ram, nisi quia dubius remanseram, illudne
 principium quo tam nos, quam Bruta, vege-
 tamur, atque sentimus, non velles dici ani-
 mam, sed animam propriè esse nostram mē-
 tem: cum tamen illud principium dicatur
 propriè animare: Mens nihil aliud præstet,
 quàm ut cogitemus, quod tu quidem fieri as-
 seris. Utcumque id fuerit, dicare jam Mens,
 atq; esto Res cogitans præcisè. Subdis *solum*
cogitationem non posse divelli à te. Hoc verò
 non est, cur tibi negetur: si præsertim sis sola
 Mens, & nolis tuam substantiam à substantia
 animæ plusquam consideratione distinctam.
 Quanquam hæreo, an cum dicis *non posse co-*
gitationem divelli à te, intelligas te, quandiu
 es,

es, indefinenter cogitare. Id sane conforme
effato Philosophorum celebrium, qui im-
mortalitatem tuam probaturi assumpserunt te
perpetuo moveri, seu, ut ego quidem inter-
pretor, cogitare perpetuo: verum si non per-
suadebuntur, qui non capient quo modo
possis aut per soporem lethargicum, aut
in utero etiam, cogitare. Quo loco hæreo
prætereà, an existimes te in corpus, illiusve
partem intra uterum, aut ab exortu, esse in-
fusam. Sed nolo molestius id inquirere, neq;
cogitare, an reminiscaris quid in utero, pri-
miſve ab exortu diebus, mensibus, aut
annis cogitaveris, neque, si id sis respon-
sura, quam obrem oblita omnium fueris:
Insinuo duntaxat, ut memineris; quàm ob-
scura, quàm tenuis, quàm pene nulla esse
potuerit temporibus illis tua cogitatio. Per-
gis, *te non esse compagem membrorum, quæ cor-
pus humanum appellatur.* Id vero admitten-
dum est, quia spectaris solum, ut res cogitans,
& pars humani compositi ab hac exteriori,
crassiorèque distincta. *Non sum etiam, in-
quis, tenuis aliquis aër istis membris infu-
sus, non ventus, non ignis, non vapor, non ha-
litus, non quicquid mihi fingo: Supposui enim
ista nihil esse; maneat positio.* Hæc autem con-
siste, ô mens, & positiones, seu potius fictio-
nes illæ tandem faceffant. *Non sum, inquis,
aër, aut aliquid tale: at si animam tota tale*
quid-

quidpiam est ; quorsum tu , quæ cenferi potes pars animæ nobiliffima , non cenferaris quoque effe quali flos , feu portio fubtiliffima , puriffima , actuosiffimaque illius? *Fortaffis*, inquis, *hec , quæ fuppono nihil effe, funt aliquid , neque diverfum ab eo me quem novi ; nefeio tamen , nec de hoc jam difputo.* Sed fi nefeis, fi non difputas : cur te nihil effe iftorum affumis. *Novi*, inquis, *me exiffere; huius autem rei notitia præcife non potefte pendere ab eo, quod non novi.* Hoc efte ; fed memineris te nondum fidem feciffie , quòd non fis aër, non vapor , non alia.

5, Describis confequenter quid fit, quod imaginationem appellas. Dicus quippe *imaginari nihil effe aliud , quàm contemplari figuram , imaginemve rei corporeæ.* Videlicet, ut inferas te alia cogitationis fpecie , quàm imaginatione cognofcere naturam tuam. Attamen , cùm tibi pro tuo arbitrato imaginationem definire liceat ; quæfo te, fi corporea fis , ut nondum probafte oppofitum , cur non contemplari te poffis fub figura , imagineve corporeæ : Et quæfo , te , dum contemplaris , quid-nam experiris tibi obverfari , præter fubftantiam quandam puram, perfpicuam , tenuem , infar auræ univerfum corpus , vel cerebrum certè, illiusve partem pervadentis , animantis , functiones tuas illeic obeuntis? Cognofco, inquis, nihil

hil eorum , quæ possum *imaginationis ope* comprehendere , ad hanc , quam de me habeo , *notitiam* pertinere. Verùm quomodo cognoscas non dicis , & cùm paulò ante statuisses nescire te adhuc istane ad te pertinerent; unde nam quæso id jam concludis ?

6. *Pergis* , *Mentem esse ab istis diligentissimè evocandam* , ut suam ipsa naturam quam *distinctissimè* percipiat. Id rectè mones ; sed postquàm ipsa te diligentissimè avocasti ; renuncia , quæso , quàm distincte naturam tuam perceperis. Nam dicere solum te esse Rem cogitantem , operationem memoras , quam omnes prius tenebamus , sed operantem substantiam , qualis nempe sit , quomodo cohæreat , quomodo ad agendum tam varia tam varie sese comparet , ac hujusmodi cætera prius ignorata nobis non declaras. Dicis *percipi intellectu* , quod *imaginatione* (quam idem esse statuis cum *sensu communi*) non potest. Sed , ô bona Mens , docere-ne potes plureis intus esse , & non unicam , simplicemve facultatem , qua quid vis demum cognoscamus ? Cum ego Solem oculis apertis intueor , manifesta est sensio. Cum deinde oculis clausis Solem apud me cogito , manifesta est interna cognitio. At quomodo tandem discernere valeam me sensu communi , seu facultate imaginatrice , non verò mente , seu intellectu

Etu percipere Solem : adeo ut possim pro
 libitu nunc intellectu, quæ non sit ima-
 ginatio ; nunc imaginatione, quæ non sit
 intellectio, Solem comprehendere ? Sane,
 si cerebro turbato, & imaginatrice læsa,
 intellectus constaret, qui functiones pro-
 prias, purasque obiret, tum posset intelle-
 ctio tam dici distingui ab imaginatione,
 quàm imaginatio à sensatione externa: at quia
 secus esse contingit, facile profecto non
 est appositum statuere discrimen. Dicere
 certè, ut tu facis, *imaginationem tunc esse,*
cùm rei corporeæ contemplamur imaginem : vi-
 des cùm non alia ratione contemplari cor-
 pora liceat, fore igitur corpora imagina-
 tione solum cognoscenda : aut ita certe, ut
 facultas alia cognoscens discerni non va-
 leat. Dicis fieri adhuc non posse, *quæ putes*
res corporeas, quarum imagines cogitatione for-
mantur, exploranturque sensibus, distinctius
agnosci, quàm istud nescio quid tui, quod in
imaginationem non cadit : ut mirum sit res du-
 bias, & à te alienas distinctius cognosci, atque
 comprehendere. Sed primum per-optime fa-
 cis, cum dicis, *illud nescio quid tui* : revera
 enim nescis quid sit, seu quæ natura ejus sit:
 nec proinde potes certior fieri, id-ne hu-
 jusmodi sit, quod in imaginationem cadere
 non possit. Deinde omnis nostra notitia
 videtur plane ducere originem à sensibus :

& quamvis tu neges quicquid est in intellectu, præesse debere in sensu: videtur id esse nihilominus verum, cum nisi sola incurfione, *ἡ ἐπιπέτυ* ut loquuntur, fiat; perficiatur tamen analogiâ, compositione, divisione, ampliacione, extenuacione, aliisque similibus modis, quos commemorare nihil est necesse. Nihil proinde mirum, si ea, quæ per se incurfunt, & percellunt sensum, impressionem vehementiorem in animo faciant, quàm quæ animus accepta solum occasione ex rebus in sensum incidentibus sibi ipsa fingit, atque comprehendit. Et vocas tu quidem dubias res corporeas, sed si verum fateri vis, non minus certa es existere corpus, iutra quod versaris, & ista omnia, quæ te circumstant, quàm existere teipsam. Sic cum ipsa te tibi ipsi sola operatione, quæ cogitatio dicitur, manifestas; quid hoc est, respectu manifestationis hujusmodi rerum? Quippe non modo manifestantur variis operationibus, sed & aliis prætereâ multis evidentissimis accidentibus, magnitudine, figura, soliditate, colore, sapore, &c. adeo ut quamvis extra te sint, nihil mirum, si ipsas distinctius, quam te cognoscas, comprehendasque. At quo nam modo fieri potest, ut rem alienam melius, quàm teipsam intelligas? Quo nempe modo oculus videt cætera, non videt seipsum.

7. Sed, inquis, *Quid sum igitur? Res cogitans. Quid est hoc? Nempe dubitans, intelligens, affirmans, negans, volens, nolens, imaginans quoque, & sentiens.* Multa heic dicis, in quibus singulis non hæreo, in hoc uno hæreo, quod te rem sentientem dicis. Id nempe mirum, cum jam antè asserueris oppositum. An dicere fortè voluisti esse præter te facultatem corpoream residentem in oculo, aure, cæterisque organis, quæ species rerum sensilium excipiens sensationem ita inchoet, ut tu deinde perficias, ipsaque sis, quæ revera videas, audias, & cætera sentias? Hac nempe de causa, ut puto, tam ipsam sensationem, quàm etiam imaginationem cogitationis speciem facis. Id porrò esto: sed vide tamen, an non quæ sensio in brutis est; cum non sit tuæ ab- similis, cogitatio quoque dici valeat: sicque in ipsis etiam Brutis Mens sit non dissimilis tui? Ego, inquires, arcem in cerebro tenens, excipio quicquid per spiritus nervis traductos renunciatur: sicque apud me peragitur sensio, quæ dicitur fieri toto corpore. Esto: sed sunt in Brutis nervi, sunt spiritus, est cerebrum, est in cerebro principium cognoscens, quod renunciata per spiritus pari modo excipiat, sensationemque perficiat. Dices illud principium in Brutorum cerebro non esse aliud, quàm Phantasia,

fiam, five facultatem imaginatricem. At tu ostende te aliud in cerebo esse, quàm Fantasiã, imaginatricemve humanã. Quærebam mox antè criterium, quo te probares aliam; at non es, opinor, illud allatura. Afferes sane operationes longe præstantiores, quàm quæ eliciuntur à Brutis: At quemadmodum licet homo sit præstantissimum animalium, non eximitur tamen ex animalium numero; ita quamvis tu exinde proberis imaginatricum, five Phantasiarum præstantissima, non eximere tamen ex numero eorum. Nam & quod te mentem specialiter voces, nomen esse potest dignioris, sed non diversæ propterea naturæ. Sane, ut te esse diversæ (hoc est, ut contendis, incorporeæ) naturæ probares, deberes quandam operationem alia ratione exserere, quàm exserant Bruta: ac nisi extra cerebrum, saltem independentem à cerebro: quod tamen non facis. Siquidem illo perturbato perturbaris ipsa, eodem oppresso opprimeris; & si quæ rerum species ex eo excidant, non retines ipsa ullius vestigium. Fiunt omnia, inquis, in Brutis impulsione cæca spirituum, cæterorumque organorum: eo modo, quo in horologio, machinave alia peraguntur motus. Sed utrumque id verum sit circa functiones cæteras, ut nutritionis, pulsationis arteriarum, & simileis, quæ ipsæ quoque pari ratione

tione peraguntur in homine ; afferi-ne potest vel actiones sensuum , vel quas passiones animæ dicunt, exferi in Brutis cæco impetu, non exferi vero in nobis ? Emittere ossa in oculum canis sui speciem , quæ in cerebrum usque trajecta, quibusdam quasi hamulis hæret animæ: ipsaque anima proinde, & coherens ipsi totum corpus quibusdam quasi catenulis subtilissimis rapitur ad ossam. Emittere etiam lapis intentatus sui speciem, quæ vectis instar animam propellat , corpusque unà abigat, seu fugere cogat. Sed non-ne hæc eadem in homine fiunt ? Nisi fortassis alius est modus quo fieri ista concipis, quemque si doceas, valdè obstringas ? Ego inquis , libera sum estque in mea potestate , ut hominem æque à fuga , & prosecutione avertam. Sed nempe facit idem in Bruto cognoscens illud principium , & licet canis nihil interdum minus ictusque reveritus , in ossam conspectam profiliat , quàm facit homo sæpe similia: Latrat , inquis, canis mero impetu, & non ex delectu, ut loquitur homo. Sed & causæ homini sunt , ut loqui censeatur ex impetu : nam & quod tribuis delectui , ex majore impetu est , & suus quoque Bruto est delectus , ubi major est impetus. Vidi certe canem sic latratum suum attemperantem ad lituum , ut omneis soni acuti , gravis , lenti , celeris mutatio-

mutationes imitaretur : quantum cumque illæ pro lubitu , & ex inopinato aut crebrescerent , aut producerentur. Ratione , inquis , carent Bruta : Sed nimirum carent humana , non sua : adeò proinde ut non videantur *ἄλογα* dicenda , nisi comparata ad nos , sed ad nostram speciem , cum alioquin *λόγος* , seu Ratio tam videatur esse generalis , posseque illis attribui , quàm facultas cognoscens , sensulve internus. Dicis ea non ratiocinari. Verum , cum non ratiocinentur tam perfectè , deque tot rebus , ac homines : & ratiocinantur tamen , & nihil videtur discriminis , nisi secundum magis , & minus. Dicis ea non loqui : Sed cum non proferant voces humanas (scilicet homines non sunt) proferunt tamen proprias , illique ut nos nostris perinde utuntur. Potest , inquis , etiam delirus plureis voces contexere ad aliquid significandum : cum nihilominus id non possit Brutorum sapientissimum. Sed vide , an sis satis æquus , qui voces humanas exigis in Bruto , nec attendis ad proprias. Verum hæc longioris sunt disquisitionis.

8. Adfers deinde exemplum cere , ac circa illud plurima habes , ut significes aliud esse , que vocant accidentia cere , aliud ipsam ceram , eiusve substantiam , ac opus esse solius mentis , sive intellectus , non verò sensus , aut imagina-

tionis

tionis ipsam-met ceram , ejusve substantiam distinctè percipere. At primo illud ipsum est , quod omnes vulgo profitentur , abstrahi posse conceptum ceræ , substantiæve ejus à conceptibus accidentium. An vero propterea ipsa substantia , seu natura ceræ distinctè concipitur ? Concipimus quidem præter colorem , figuram , liquabilitatem , &c. esse aliquid , quod sit subiectum accidentium , mutationumque observatarum : sed quid nam , aut quale illud sit , nescimus. Quippe latet semper , & solum , quasi conjiciendo , subesse debere aliquid putatur. Heinc miror qui dicas te peracta illa detractioe formarum , quasi vestium , perfectius , atque evidentius percipere quid cera sit. Nam percipis quidem ceram , ejusve substantiam debere esse aliquid præter ejusmodi formas : at quid illud sit , non percipis , nisi nos fallis. Neque enim id tibi revelatur , ut revelari potest homo , cujus prius vesteis , pileumque solum conspeximus : dum ista illi detrahimus , ut quis , aut qualis sit , noscatur. Deinde cum putes id te quomodo-cumque percipere , quomodo , quæso , percipis ? An non ut aliquid fustum extensumque ? Neque enim tanquam punctum concipis , tamen hujusmodi sit , ut nunc latius , nunc contractius extendatur. Et cum hujusmodi extensio infinita non sit , habeatque terminum,

num, an non illud etiam concipis quadam ratione figuratum? Et cum videaris tibi illud quasi videre, non-ne illi prætereà nescio quem tametsi confusum colorem affingis? Habes id certe ut corpulentius, ita visibilius, quam merum inane? Quare & tua intellectio imaginatio quædam est. Si dicas te absque ulla extensione, figura, coloreque concipere, dic, bona fide, quale nam ergo; Illud, quod habes de hominibus visis, seu mente perceptis, quorum tamen non nisi pileos, aut vestes conspicimus, non arguit mentem potius esse, quam imaginatricem, quæ dijudicet. Certe & canis, in quo parem tibi mentem non admittis, simili modo dijudicat, cum non herum suum, sed pileum solum, aut vestes videt. Quid, quod tametsi herus stet, sedeat, cubet, reclinetur, contrahatur, effundatur, agnoscit tamen semper herum, qui sub omnibus illis formis esse potest, cum tamen non sub una potius, quam sub alia sit, eadem proportione, qua cera? Et cum leporem currentem venatur, integrumque, & mortuum, ac postea excoriatum, dissectumque in frustra videt; putat non existimat eundem semper leporem esse? Quod proinde dicis perceptionem coloris, distineti, & similia, esse non visionem non tactionem, sed solius mentis inspectionem; Esto: dummodo mens non differat ab imaginatrice

trie reipsa: Cūm vero addis eam inspectionem esse posse imperfectam, & confusam, vel perfectam & distinctam, prout minus, vel magis ad illa, ex quibus constat cera attenditur: Id sane arguit: non inspectionem mente factam, illius nescio cuius rei, quæ est præter omnem formam, esse claram, distinctamque cognitionem ceræ: sed inspectionem per sensum factam omnium, quantum fieri potest, accidentium, mutationumque, quarum cera est capax. Ex his certe concipere, & explicare poterimus quid nomine ceræ intelligamus; at nudam illam, vel potius occultatam substantiam neque ipsi concipere, neque explicare aliis valeamus.

9. Subdis consequenter. *Quid autem dicam de hac ipsa mente, sive de meipso, nihil enim aliud admitto in me esse præter mentem? Quid, inquam, ego, qui hanc ceram videor tam distincte percipere? Nunquid meipsum non tantum multo verius, multo certius, sed etiam multo distinctius, evidentiusque cognosco? Nam si iudico ceram existere ex eo ipso, quod hanc videam, quanto magis me? Fieri enim potest, ut hoc quod video verè non sit cera. Fieri potest, ut nequidem oculos habeam, quibus quicquam videam: sed fieri planè non potest, cum videam, sive (quod jam non distinguo) cum cogitem me videre, ut ipse ego cogitans non aliquid sum. Simili ratione si iudico*
ceram

ceram esse, ex eo, quod hanc tangam: idem rursus efficietur, me esse. Si ex eo, quod imaginer, vel quavis alia ex causa, idem plane. Sed hoc ipsum, quod de cera animadverto, ad reliqua omnia, quæ sunt extra me posita, licet applicare. Tot tua sunt verba, quæ ideo repono, ut animadvertas demonstrare illa quidem te distincte cognoscere quod existas, ex eo, quod distincte videas, cognoscasve existere ceram, illaque ejus accidentia, at non probare te propterea cognoscere quæ, aut qualis sis, nec distincte, nec indistincte; quod operæ pretium tamen fuerat; nam quod existas, non dubitatur. Vide interim, ut heic non insistam, ut neque prius institi circa id, quod cum nihil in te admittas præter solam mentem; atque idcirco oculos, manus, cæteraque organa corporea excludas; nihilominus loqueris de cera, ejusque accidentibus, quæ videas, quæ tangas, &c. Et quæ profecto neque videre sine oculis, neque tangere sine manibus (seu, ut tecum loquar, cogitare te videre, & tangerẽ) potes. Pergis. Si magis distincte visa sit cere perceptio postquam mihi non ex solo visu, vel tactu, sed pluribus ex causis innotuit; quanto distinctius meipsum à me nunc cognosci fatendum est: quandoquidem nullæ rationes vel ad cere, vel ad cuiuspiam corporis perceptionem possunt juvare, quin cædem omnes mentis mee

naturam probent. Verum, ut quæ de cera deduxisti, probant tantum perceptionem existentiae mentis, nõ vero naturæ illius, ita non probabunt amplius omnia alia. Quod si velis prætereà deducere aliquid ex percepta cera, aliarumque rerum substantia, inferes solum, quemadmodum substantiam illam confuse solum, & ut nescio quid concipimus, ita mentem quoq; concipi; adeo ut vere repetere liceat quod est à te dictum, illud nescio quid tui. Concludis, atque ecce tandem sponte sum reversus eò, quò volebam. Nam cum mihi nunc notum sit ipsam Mentem, & corpora non proprie à sensibus, vel ab imaginandi facultate, sed à solo intellectu percipi: nec ex eo percipi, quòd tangatur, aut videatur; aperte cognosco nihil facilius, aut evidentius meâ mente posse percipi. Ita tu quidem; at ego non video, undenam deducas, aut aperte cognoscas aliud posse percipi de tua Mente, quàm quod existat. Unde & quod fuerat ipso titulo Meditationis promissum, fore ut per ipsam mens humana efficeretur corpore notior, non video qui præstitum sit: neque enim tuum institutum fuit probare esse mentem humanam, ejusve existentiam esse existentia corporis notio-rem: cum saltem, an sit, existat-ve controversetur à nemine: sed voluisti haud-dubie facere illius naturam notio-rem natura corporea, & hoc tamen non præstitisti. De natura certe
cor-

corporea re censuisti ipsa, ô Mens, quam multa noscimus, extensionem, figuram, occupationem spatii, &c. De te vero ecquid-nam tandem? Non es compages corporea, non aër, non ventus, non res incedens, non sentiens, non alia: Hæc ut concedantur (quorum tamen quædam tu quoque refellisti) non ea sunt tamen, quæ expectamus. Scilicet negationes sunt, & non postulatur quis non sis, sed quid tandem sis. Itaque refers nobis ad summum te esse Rem cogitantem, id est dubitantem, affirmantem, &c. Sed dicere primum te esse Rem, est nihil notum dicere. Hæc enim vox est generalis, indiscreta, vaga, & te non magis attinens, quam quicquid in toto est mundo, quam quicquid non est prorsus nihil. Tu es Res? id est, nihil non es: seu quod est idem, aliquid es: Sed lapis etiam nihil non est, seu aliquid est, & musca similiter, & cætera omnia. Deinde, quod te Cogitantem dicis, rem quidem notam dicis, sed tamen non prius ignotam, neque requisitam à te: Quis dubitet enim quin sis cogitans? Quod nos latet, quod quaritur, intima tua substantia est, cujus proprium est cogitare. Quocirca, ut inquirere, sic concludere oporteret non quod sis res cogitans, sed qualis sis res, quæ es cogitans. An-non, si quaratur ex te Vini notitia supra vulgarem, non satis erit tibi dicere, Vinum est res

liquida, ex uvis expressa, alba, vel rubra, dulcis, inebrians, &c. sed conabere explorare, declarareque utcumque internam eius substantiam, prout contexta observatur, ex spiritu, phlegmate, tartaro, cæterisque partibus, hac, aliave quantitate, temperationeque inter se commistis. Pari ergo modo cum tui notitia supra vulgarem, hoc est hæctenus habitam, quaratur: vides haud dubie non satis esse si nobis renuncies te esse rem cogitantem, dubitantem, intelligentem, &c. sed incumbere tibi, ut labore quodam quasi chymico teipsam ita examines, ut internam tuam substantiam & detegere, & demonstrare nobis possis. Hoc certe si præstiteris, explorabimus ipsimet, sis ne ipso corpore notior, quod anatomia, quod chymia, quod tot aliæ artes, tot sensus, tot experimenta, cujusmodi sit, multum manifestant.

IN MEDITATIONEM III.

DE DEO.

Quod existat.

I.

Circa tertiam, ex eo quod agnoveris claram, distinctamque notitiam illius propositionis, *Ego sum res cogitans, causam*

causam esse certitudinis , quam de illa habes, inferre te posse statuere generalem hanc Regulam, *illud omne verum est, quod valde clare, & distincte percipio.* Cæterum licet hæcenus Regula nulla melior in tanta rerum caligine inveniri potuerit : cum videamus tamen ingenia tam magna, quæ videntur debuisse tam clare, tamque distincte plurima percipere, censuisse rerum veritatem vel in Deo, vel in puteo esse absconditam : an non suspicari par est Regulam forte esse fallacem. Et certe, cum tibi ignota Scepnicorum argumenta non sint : quid est, quod possimus verum inferre, tanquam clare, & distincte perceptum, nisi apparere id, quod cuique apparet. Ego saporem peponis gratum clare, distincteque percipio : itaque verum est peponis saporem apparere mihi hujuscemodi : At quod propterea verum sit talem in ipso pepone esse, quomodo mihi persuadeam, qui puer cum essem, ac bene valerem, secus judicavi : nimirum clare, distincteque alium in pepone saporem percipiens. Video & multis hominibus secus videri : video & multis animalibus, quæ gustu pollent, optimèque valent. An ergo verum vero repugnat : an potius, non ex eo, quòd aliquid clare, distincteque percipitur, id secundum se verum est, sed verum solummodò est, quòd clare, distincteque tale percipia-

cipiatur. Idem pene est dicendum de iis, quæ ad mentem spectant. Jurassem alias non posse à minore quantitate ad majorem transiri, nisi transeundo per æqualem: non posse item duas lineas, ad sese continuo magis accidenteis, si producerentur infinite non tandem concurrere: nempe videbar mihi ista adeo clare, distinctèque percipere, ut pro axiomatibus verissimis, indubitatissimisque haberem: & postea tamen fuisse argumenta, quæ oppositum suaserint, veluti perceptum clarius, distinctiusque. Nunc vero rursus ambigo, cum ad Mathematicarum suppositionum naturam attendo. Quare & dici quidem potest verum esse me taleis, taleisque propositiones agnoscere, prout quantitatem, lineas, & similia hoc se habere modo suppono, aut concipio: & quod illæ propterea veræ secundum se sint, pronuciari tutò non potest. Et quicquid sit de rebus Mathematicis, Quæso te, quod ad cæteras, de quibus jam quæritur, spectat, cur-nam tot, tamque variæ sunt inter homines opiniones? Putat unusquisque se clare, distinctèque eam percipere, quam defendit: Et ne dicas plerisque aut hærare, aut fingere, sunt ecce, qui pro iis, quas habent, opinionibus, etiam mortem oppetant, tametsi videant alios pro oppositis oppetenteis: Nisi vero putas
 tum

tum demum à pectore imo veras voces non ejici? Et attingis quidem ipse difficultatem, quod prius multa ut omnino certa, ac manifesta admisseris, quæ postea deprehenderis dubia. Verùm hoc loco neque solvis, neque firmas Regulam; sed occasionem solum captas differendi de Ideis, quibus deludi poteris, ut representantibus quidpiam extra te, quod extra te tamen fortassis non fuerit, iterumque tractas de DEO deceptore, à quo falli poteris circa illas propositiones duo, & tria sunt quinque, quadratum non habet plura latera, quam quatuor: Quo nempe innuas exspectandam confirmationem Regulæ, donec Deum esse ostenderis, qui non possit esse deceptor. Quanquam, ut hoc præmoneam, non tam est tibi laborandum, ut confirmes hanc Regulam, ex qua proclive adeo est falsum pro vero admittere, quam ut proponas Methodum, dirigentem nos, ac docentem, quando fallamur, aut non fallamur, quoties existimamus nos clare, distinctèque aliquid percipere.

2. Distinguis consequenter, Ideas (quas vis esse cogitationes, prout sunt tanquam imagines) in innatas, adventitias, factitias. Et primi quidem generis status, quod intelligas quid sit Res, quid veritas, quid cogitatio: Secundi, quod strepitum audias, Solem videas, ignem sentias: tertii, quod Sirenas, & Hippogryphes

*phas fingas : ac subdis posse fortè omneis esse adventitias , vel omneis innatas , vel omneis factas : quatenus nondum originem illarum clarè perspexisti. Porro , ne aliqua interea , donec perspexeris , fallacia subrepat , adnotare placet videri omneis Ideas esse adventitias , procederéve à rebus extra ipsam mentem existentibus , & cadentibus in aliquem sensum. Videlicet mens facultatem habet (vel ipsa potius facultas est) non perspiciendi modò ipsas Ideas adventitias seu quas ex rebus per sensus trajectas accipit , perspiciendi , inquam , nudas & distinctas , & omnino quales in se recipit : sed prætereà illas variè componendi , dividendi , contrahendi , ampliandi , comparandi , & id genus similia. Heinc tertium saltem Idearum genus distinctum non est à secundo : Nam Idea chimæræ alia non est , quàm Idea capitis leonis , ventris capræ , caudæ serpentis , ex quibus mens unam componit , cum illæ seorsim , sive singulæ adventitiæ sint. Sic Idea Gigantis , hominis-ve instar montis , aut mundi totius concepti , non alia est , quàm adventitia , Idea putà hominis magnitudinis vulgaris , quam mens ampliat pro libitu , tametsi tanto confusiùs , quanto amplius concipit illam. Sic Idea Pyramidis , urbis , aut alterius rei nunquam visæ , non
alia*

alia est, quàm adventitia visæ antea Pyramidis, urbis, aut alterius rei non nihil deformata, ac proinde confusa aliqua ratione multiplicata, comparatàque. Quod spectat ad species, quas dicis innatas, ex profecto nullæ videntur & quæcunque dicuntur tales, videntur originem quoque habere adventitiam. *Habeo, inquis, à meâ naturâ, quod intelligam quid sit Res.* Non puto vero te velle loqui de ipsa vi intelligenti, de qua nec dubium, nec quæstio est: sed potius de Idea REI. Non loqueris etiam de Idea alicujus Rei particularis: nam Sol, hic lapis, omnia singularia, sunt Res, quarum esse Ideas innatas non dicis. Loqueris ergo de Idea Rei universe consideratæ, & prout cum ente synonyma est, ac tam late, quàm illud patet. Quæso te vero hæc Idea quomodo esse potest in mente, nisi simul sint totæ singulares, illarumque genera, ex quibus mens abstrahat, formetque conceptum, qui nullius singularium proprius sit, & omnibus tamen conveniat? Profecto si Idea Rei innata est, innata quoque erit Idea animalis, plantæ, lapidis, omnium universalium. Nihilque erit opus, ut nos fatigemus ad internoscedum plura singularia, quo resectis variis discriminibus, id solum retineamus, quod videbitur omnibus commune, seu, quod idem est, generis Ideam. Dicis

quoque te habere à tua natura , ut intelligas quid sit veritas , seu , ut ego interpretor , Ideam veritatis. Porro , si veritas nihil aliud est , quàm conformitas iudicii cum re , de qua fertur iudicium , Veritas est quædam relatio , ac proinde nihil distinctum ab ipsis re , Ideaque ad se relatis ; seu , quod idem est , ab ipsa rei Idea : quippe quæ & se , & rem , qualis est , repræsentat. Quare & non alia est veritatis Idea , quàm Idea rei , quatenus rei conformis est , seu quatenus ipsam repræsentat cuiusmodi est : adeo proinde , ut si Idea Rei non innata , sed adventitia sit : Idea quoque veritatis adventitia sit , non innata. Et cum id de qualibet veritate singulari intelligatur , intelligi etiam potest univèrse de veritate , cuius notio , seu Idea (ut jam dictum est de Idea Rei) ex notionibus , seu Ideis singularium eruitur. Dicit rursus te habere à tua natura , ut intelligas quid sit cogitatio : (interpretor semper Ideam cogitationis.) Verum , ut mens ex Idea unius urbis fingit Ideam alterius : ita ex Idea unius actionis , ut visionis , vel gustationis , fingere potest Ideam alterius , ipsius puta cogitationis. Nempe analogia agnoscitur quædam inter facultates cognoscentes , unàque ad alterius notitiam facile deducit. Quanquam de Idea cogitationis laborandum non est : sed de Idea potius ipsius

ipſius mentis, atque adeo animæ, quam ſi innatam dederimus, nihil erit incommodi admittere quoque Ideam cogitationis innatam. Quare & exſpectandum eſt, donec probata res fuerit de ipſa Mente, ſeu anima.

3. Videris poſteà *vertere in dubium non tantum utrum Ideæ aliquæ procedant ex rebus externis, ſed etiam utrum omnino ſint externe res aliquæ*: Videriſque proinde inferre, *quamvis ſint in te Ideæ rerum, quæ dicuntur externe, non tamen Ideas arguere, quòd res ſint, quoniam non ab ipſis neceſſariò procedant: ſed poſſint vel à te, vel modo alio nescio quo eſſe*. Hac puto de cauſa ante dicebas te non percepiffe priùs terram, cælum, ſidera: ſed terræ, cæli, ſiderum Ideas, à quibus poſſet eſſe deluſio. Itaque, ſi nondum credis terram, cælum, ſidera, & cætera eſſe: cur quæſio ſupra terram ambulas, promoveſve corpus, ut reſpectes Solem? cur ducis ad ignem, ut calorem ſentias? cur ad menſam, aut cibum, ut famem exſaties? cur moves linguam, ut loquaris, aut manum, ut hæc ad nos ſcribas? Certe iſta quidem aut dici, aut excogitari ſubtiliter poſſunt: at negotium nihil promovent: Et cum revera non dubites, quin res iſtæ extra te ſint, agamus ſerio, ac bona fide, & ut res ſunt, ita loquamur. Sin
ſuppoſita

supposita existentia rerum externarum, pu-
 tas abunde demonstratum non posse nos ex
 illis mutuari quas habemus ipsarum Ideas :
 solvendæ tibi rationes sunt, non modò quas
 ipse tibi objicis, sed quæ præterea objici
 possunt. Scilicet ita accipis, *quasi idee ad-*
mittantur provenire ex rebus, quia ita videmur
docti à natura; & quia experimur illas à no-
bis, nostrave voluntate non pendere. Verum
 ut nihil neque de rationibus, neque de so-
 lutionibus dicamus, opponendum quoque,
 & solvendum erat inter cætera, quamob-
 rem in cæco nato nulla sit Idea coloris, aut
 in surdo vocis: nisi quia istæ res externæ
 non potuerunt ex se immittere in infælicis
 illius mentem ullam sui speciem: quod fores
 à nativitate conclusæ, obicesque illis trajici-
 endis fuerint perpetuo positi. Urges postea
exemplum, Solis, cujus cum duæ sint Idee:
una hausta ex sensibus, ut putà quâ parvus ap-
paret: altera ex rationibus Astronomicis, quâ
ingens esse concipitur: illa similior, ac verior est,
quæ non ex sensibus ducta est, sed ex notionibus
innatis elicitæ, vel quacumque alia ratione effe-
cta. Enimvero geminæ illæ Solis Ideæ simi-
 les sunt, & veræ seu Soli conformes: sed
 una magis, alia minus, eodem modo, quo
 duæ ejusdem hominis Ideæ una emissa ex
 decimo passu, alia ex centesimo, aut mille-
 simo, similes, & veræ, seu conformes sunt:
 sed

sed illa magis, ista minus, eo quod illa, quæ propior venit, deteritur minus, quæ longius, magis, ut explicaretur, si liceret paucis, neque tu ipse satis caperes. Quod autem mente sola percipiamus vastam illam Ideam solis, non ea propterea elicitur ex innata quadam notione; sed ea, quæ per sensum incurrit, quatenus experientia probat, & ratio illi innixa confirmat res distantes apparere minores seipsis vicinis, tantum ampliatur ipsa vi mentis, quantum constat Solem à nobis distare, exæquarique diametro sua tot illis terrenis semidiametris. Et capere vis hujusce Ideæ nihil à natura esse insitum? illam require ex cæco nato. Experiere primum non esse in illius mente coloratam, aut lucidam: experiere deinde neque esse rotundam, nisi quis illum monuerit, ipseque prius corpus rotundum manibus attrectaverit: experiere denique non esse tantam, nisi vel ratione, vel autoritate motus præacceptam ampliaverit. Quanquam, ut istud interjiciam, quæso te, nos ipsi, qui toties solem conspeximus: qui toties apparentem ejus diametrum observavimus: qui toties de vera ratiocinati sumus: quæso te, inquam, habemus-ne aliam, quam vulgarem imaginem Solis? Colligimus quidem ratione esse Solem majorem terra centum sexaginta, & pluribus vicibus: at propterea

pterea Ideam-ne tam vasti corporis habemus? Ampliamus hanc fanè sensibus acceptam, quantum possumus: contendimus mentem quantum possumus: At nihil tamen aliud, quàm tenebras meras nobis facimus: & quoties habere distinctam de Sole cogitationem volumus, oportet mens redeat ad speciem, quam intercedente oculo accipit. Sufficit illi si non abnuat, quin Sol revera major sit, quin si oculus propius admoveatur, ampliorem Ideam adeptura sit; & interea tamen quantam obtinet, ad tantam attendat.

4. Agnoscens deinde inæqualitatem, & diversitatem Idearum, *Procul dubio, inquis, ille, que substantiam mihi exhibent, majus aliquid sunt, atq; ut ita loquar, plus realitatis objective in se continent, quam ille, que tantummodos sive accidentia representant. Et rursus illa, per quam summum aliquem Deum æternum, infinitum, omnipotentem, rerum omnium, que præter ipsum sunt, creatorem intelligo: plus perfectio realitatis objective in se habet, quam ille, per quas finita substantia exhibentur.* Incedis porro heic passu grandi. Quare non nihil sistenda es. Ac non hæreo quidem circa id, quod vocas realitatem objectivam: Satis est, quod cum vulgo dicant res externas esse subjective, seu formaliter in se-ipsis: objective autem, seu idealiter in Intellectu,

lectu, videaris tu nihil aliud velle, quàm debere Ideam conformari rei, cujus est Idea: adeo ut repræsentative nihil contineat, quod ipso facto non sit in ipsamet re: & tanto plus repræsentet realitatis, quanto res repræsentata plus realitatis in seipsa habuerit. Distinguis certe statim post realitatem objectivam à formali, quæ, ut interpretor, sit ipsa Idea, non ut repræsentans, sed ut entitas aliqua. Caterùm constat seu Ideam, seu realitatem objectivam ejus non esse mensurandam penes totam realitatem formalem rei, seu quam res ipsa habet in se: Sed penes eam duntaxat partem, cujus intellectus notitiam accipit: seu, quod est idem, penes notitiam, quam intellectus habet de re. Sic nempe esse in te dicetur Idea perfecta, ejus hominis, quem attente, & sæpius, & in omnem faciem circumspexeris: at illius, quem in transcurso, quem semel, quem ex parte solum videris: erit profecto imperfecta. Quod si non ipsum hominem, sed larvam faciei obductam, & vesteis corpus undequaque contegenteis adspexeris: aut dicendum est non esse in te illius Ideam; aut si est aliqua, illam esse imperfectissimam, summèque confusam. Ex quo dico haberi quidem ideam distinctam, germanamque accidentium; at substantiæ sub iis latentis non nisi confusam, fictamque ad summum. Adeo

ut cum dicis plus esse realitatis objectivæ in Idea substantiæ, quàm in Idea accidentium: primum, negandum sit substantiæ esse veram Ideam, seu repræsentationem, atque idcirco ullam ipsius realitatem objectivam: ac deinde ubi fuerit aliqua concessa, negandum quoque sit eam esse majorem, quàm sit in Ideis accidentium, cum quicquid realitatis hujusmodi habet, habeat ex Ideis eorum accidentium, sub quibus, vel quorum instar concipi substantiam supra diximus, declarantes illam concipi non posse nisi ut extensum, figuratum, coloratum aliquid. Circa id, quod subdis de Idea Dei, quæso te, cum tibi nondum constet an sit Deus, quomodo nosti Deum repræsentari per sui Ideam, summum, ætenuum, infinitum, omnipotentem, omnium creatorem? An non ex præconcepta de Deo notitia, quatenus audiisti illa attributa de Deo enunciari? Quippe si nihil tale hæctenus audiisses, ita ne describeres? Dices hoc jam solum afferri in exemplum, absque eo, quod quidpiam adhuc definiatur. Esto: sed vide ne postea id habeas quasi præjudicatum. Dicis esse in Idea Dei infiniti plus realitatis objectivæ, quàm in Idea rei finitæ. Sed primo, cum humanus intellectus non sit concipiendæ infinitatis capax: ideo neque habet, neque respicit Ideam infinitæ rei repræsentatricem.

Quære

Quare & qui infinitum quid dicit, attribuit rei, quam non capit, nomen quod non intelligit; quoniam ut res extenditur ultra omnem illius captum; ita finis negatio extensioni illi attributa ab eo non intelligitur, cujus intelligentia sine aliquo semper coëretur. Deinde, cum maximæ quæque perfectiones soleant Deo attribui: videntur eæ omnes desumptæ ex rebus, quas vulgo miramur in nobis, cujusmodi sunt diurnitas, potentia, scientia, bonitas, beatitudo, &c. quæ quantum possumus ampliantes, pronunciamus Deum æternum, omnipotentem, omniscium, optimum, beatissimum, &c. Quæ Idea porro hæc omnia repræsentat, non habet propterea plus realitatis objectivæ, quàm habeant res finitæ simul sumptæ, ex quarum Ideis, Idea illa compacta est, ac deinde modo jam dicto adaucta. Nam neque qui dicit æternum complectitur propterea mente totam extensionem ejus durationis, quæ nunquam cepit, & nunquam desitura est: neque qui omnipotentem, totam multitudinem effectorum possibilium, atque ita de cæteris. Postremo ecquis dici potest habere ideam de Deo germanam, seu quæ repræsentet Deum qualis est? Quam pusilla res esset Deus, nisi esset alius, haberetque alia, quàm nostra hæc quantillacumque? An non censenda est esse minor perfectionum pro-

proportio inter Deum, & hominem, quam inter Elephantem, & inter cutaneum animalculum acari? An ergo, si quis ex observatis in acari perfectionibus, efformaret in se Ideam, quam Elephantis diceret, germanamque asseveraret, ineptissimus haberetur: & sibi plaudet, si quis ex visis hominis perfectionibus, Ideam efformet, quam & Dei esse, & germanam esse contendat? Quæso etiam pauculas istas, quas in nobis esse deprehendimus, quomodo in Deo agnoscimus esse? Et ubi agnoverimus, qualem nam licebit propterea ejus essentiam imaginari? Est profectò Deus supra omnem captum infinitis intervallis; & cum mens nostra ad illius contemplationem comparatur, non modò caligat, sed & nulla est. Quare neque est, cur dicamus germanam ullam esse Ideam, quæ Deum repræsentet; abundèque est, si ex analogia harum rerum nostratum, qualemcumque, & ad usum nostrum eliciamus, formemusque ideam, quæ captum humanum non superet, neque realitatem contineat, quam in rebus cæteris, cæterarumve rerum occasione non percipiamus.

5. Assumis consequenter manifestum esse naturali lumine tantumdem ad minimum debere esse in causa efficiente, & totali, quantum in effectu est: idque ut inferas, tantumdem

sal.

salte esse debere realitatis formalis in causa Idea, quantum objectiva in Idea est. Passus nempe hic etiam grandis, & in quo non-nihil consistendum sit. Primò vulgare illud dictum, nihil esse in effectu, quod non sit in causa, videtur debere potius de materia, quàm de efficiente intelligi. Quippe efficiens externum est, & diversæ plerumque naturæ ab effectu. Et quamvis effectus dicatur habere realitatem ab efficiente; habet tamen, non quam efficiens habeat necessario in se, sed quam mutuari aliunde possit. Patet res perspicuè in effectu artis. Nam quamvis domus habeat totam suam realitatem ab artifice; artifex tamen illam non à se, sed aliunde acceptam tribuit. Idem facit Sol, cum materiam inferiorem varie commutat, variâque animalia procreat; imo etiam parens, à quo licet proles habeat materiæ aliquid: illud tamen non ut à principio efficiente, sed ut à materiali habet. Quod objicis esse effectus debere vel formaliter, vel eminenter contineri in causa, nihil amplius arguit, quàm effectum aliquando habere formam similem formæ suæ causæ, aliquando dissimilem, & imperfectiorem quidem, adeo ut forma causæ supra illam emineat. Sed non sequitur ut propterea vel eminentis causa det aliquid de suo esse, vel quæ continet
forma-

formaliter, partiatur suam formam cum effectu: Nam & quamvis id fieri videatur in generatione viventium, quæ est ex semine; non dices tamen, opinor, patrem, cum generat filium, resecare, dareque illi rationalis animæ partem. Uno verbo, causa efficiens non alia ratione continet effectum, quàm quatenus illum ex certa materia adumbrare potest ac perficere.

Deinde circa illud, quod infero de realitate *objectiva*, exemplum usurpo imaginis meæ, quæ spectari potest, vel in speculo, cui me objicio, vel in tabula, quam pictor adornat. Ut enim ego ipse sum causa imaginis in speculo, quatenus ex me emitto mei speciem in speculum, & pictor causa imaginis, quæ exhibetur in Tabula: Ita cum idea, vel imago mei sit in te, vel quovis alio intellectu, quæri potest, an ego ipse sum causa illius, quatenus emitto mei speciem in oculum, &c. intercedente oculo in ipsum usque intellectum: an verò sit causa quæpiam alia quæ illam quodam quasi penicillo, stylove in intellectu delineet. Videtur porro non alia causa præter me esse requirenda: nam & quamvis postea intellectus mei ideam ampliare, minuere, componere, alia ratione tractare possit; ipse sum tamen causa primaria totius realitatis, quam illa habet in se: & quod heic dicitur de me, idem intelligendum

gendum est de quolibet objecto externo. Iam realitas illa ideæ distinguitur duplex per te ; & formalis quidem alia esse non potest, quàm tenuis illa substantia, quæ ex me effluxit, & in intellectu recepta, inque ideam conformata est. (Nisi velis autem speciem ex objecto procedentem effluxionem esse substantialem, fac quodcumque lubuerit, realitatem semper imminues.) Objectiva autem nihil esse potest præter repræsentationem seu similitudinem mei, quam gerit idea : aut certè præter symmetriam, qua partes ideæ ita disponuntur, ut me referant. Quocumque modo acceperis, nihil esse quidem reale videtur ; quoniam est sola relatio partium inter se, & ad me, vel modus realitatis formalis, quatenus hoc modo conformata est : sed nihil refert ; dicatur, quia placet, realitas objectiva. Hoc posito, videreris tu quidem debere comparare realitatem formalem ideæ cum realitate mea formali, seu cum mea substantia : & realitatem objectivam ideæ cum symmetria partium mei, seu delineatione, & forma externa : at placet tamen tibi comparare realitatem objectivam ideæ cum realitate mea formali. Porro quicquid sit de explicatione superioris axiomatis, patet non modo esse in me tantundem realitatis formalis, quantum est objectivæ in mei idea : sed rea-

lilitatem etiam formalem ideæ , nihil penè esse respectu meæ formalis , seu totius meæ substantiæ. Quocirca & tibi concedendum esse tantumdem saltem esse debere realitatis formalis in causa ideæ , quantum objectivæ in idea est , quando totum quicquid in idea est , nihil penè est comparatione ipsius causæ.

6. Subsumis , si in te sit idea , cuius realitas objectiva sit tanta , ut nec eminenter , nec formaliter illam continueris , atque adeò illius causa esse non potueris ; tum demùm sequi necessario existere aliquid præter te in mundo : cum secus careas argumento , quo certus reddaris esse aliquid. Verùm ex jam dictis tu causa non es realitatis idearum ; sed ipsæmet res per ideas representatæ , quatenus emittunt imagines sui in te , ut in speculum : licet tu ex ipsis occasionem possis aliquando sumere chimærarum depingendarum. Sed seu ipsa sis causa , seu non : an propterea incerta es , esse aliquid præter te in mundo ? Bona verba quæso : nam opus non est , ut , quicquid de ideis sit , argumenta ad id quæramus. Percurris deinceps Ideas , que in te sunt , ac præter ideam tuam , numeras ideas Dei , rerum corporearum , inanimatarumque , angelorum , animalium , hominum : idque , ut cum de idea tua difficultatem non esse dicas , inferas ideas hominum , animalium , angelorum ,

com-

componi posse ex iis, quas habes tuū, Dei, rerum
 corporalium: & ideas rerum corporalium po-
 tuisse quoque à te proficisci. Hoc verò loco
 mirari subit, qui dicaris habere ideam tuī,
 (& fecundam adeò, ut ex illa possis tot
 alias depromere) ac rem carere difficulta-
 te: cum reverà tamen aut ideam tuī nul-
 lam habeas, aut illam admodum confusam,
 atque imperfectam, prout jam observavi-
 mus in superiore meditationem. Et in-
 ferebas tu in illa, nihil posse facilius, atque
 evidentius à te percipi, quàm te ipsam:
 Quid si, cum non habeas, nec habere
 possis tuī ideam, dicaris posse quidvis aliud
 facilius, atque evidentius, quàm te ipsam
 percipere? Cogitanti certè mihi quorsum
 fieri possit, ut neque visus seipsum videat,
 neque intellectus seipsum intelligat: Illud
 in mentem subiit, quod nihil agat in seip-
 sum: Quippe nec manus (aut in ipsa di-
 gitus summus) se verberat; nec pes sibi
 calcem impingit. Cum aliunde vero ad no-
 titiam alicujus rei eliciendam, necesse sit
 rem agere in facultatem cognoscentem: im-
 mittere nempe in illam sui speciem, sive sui
 specie illam informare: perspicuum videtur
 ipsam facultatem, cum extra seipsam non sit,
 non posse illam sui speciem in seipsam trans-
 mittere, neque sui notitiam consequenter,
 elicere, sive, quod idem est, percipere

seipsam. Et quare putas oculus, cum se in seipso non videat, videt tamen in speculo? Nempe quia inter oculum, speculumque est interstitium, & oculus ita agit in speculum, immittens in illud sui speciem ut speculum in ipsum reagat. propriam ejus speciem in illum remittens. Dato mihi porro speculum, in quod ipsa perinde agas: spondeo fore, ut eo reflectente in teipsam tui speciem, tum demum te, non directam quidem, sed reflexam tamen cognitione percipias: quousque autem non dederis, spes non est, ut te ipsam noveris. Possem heic quoque insistere, qui dicatis habere ideam Dei, nisi forte qualem, & quo modo jam diximus? Qui Angelorum? de quibus nisi aliquid audivisses, nescio an unquam cogitasses? Qui animalium, cæterarumque rerum, quarum, si in sensus non incidissent, penè certus sum te nullas ideas fuisse habituram: ut & nulla habes innumerarum rerum, quarum ad te neque adspectus, neque fama pervenit? Sed his dimittis, illud admitto, ideas diversarum rerum in mente existentibus ita posse componi, ut plures aliarum formæ cõoriatur, tamen quas enumeras non videantur sufficere ad istam tantam diversitatem, imò neque ad distinctam, determinatamque certæ cujuscumque rei ideam. Hæreo autem solum circa ideas rerum corporearum, quòd

quòd difficultas non parva sit, quomodo ex sola tui idea, dum te pro incorporea geris, teque ut talem consideras, eas deducere ex te possis. Nam si solam substantiam incorpoream nosti, quomodo fieri potest ut capias præterea substantiam corpoream? Estne aliqua inter hanc, & illam analogia? Dicis utramque convenire in eo, quod sit apta existere: at ista convenientia non intelligitur, nisi prius res utraque quæ convenit, intelligatur. Notionem quippe communem facis, quæ priusquam formetur, oportet particularia intelligi. Profecto si ex intellecta substantia incorporea potest intellectus formare ideam substantiæ corporeæ: non est cur dubitemus quin cæcus, vel qui à natiuitate detentus fuerit in densissimis tenebris, formare apud se ideam & lucis, & colorum possit. Dicis posse consequenter haberi ideas extensionis figuræ, motus, aliorumque sensibilibus communium: sed facile nimirum dicis. Id mirum, cur non lucem, colorem, alia, facilitate pari deducas: verum immorandum in istis non est.

7. Concludis, *Itaque sola restat idea Dei, in qua considerandum est, an aliquid sit, quod à meipso non potuerit proficisci. Dei nomine intelligo substantiam quandam indefinitam, independentem, summè intelligentem, summè potentem, & à qua tum ego ipse, tum aliud*

omne, si quid aliud exstat, quodcumque existat, est creatum. Que sanè omnia talia sunt, ut quò diligentius attendo, tantò minus à me solo profecta esse posse videantur: ideoque ex antedictis Deum necessariò existere est concludendum. Scilicet huc est, quo tendebas. Ego verò, ut conclusionem amplector: ita non video qui sic concludas. Dicis ista, quæ de Deo intelligis, hujusmodi esse, ut proficisci à te solo non potuerint: id nempe intendes, ut debuerint ab ipso Deo proficisci. Sed primum nihil verius est, quàm quòd à te solo profecta non fuerint, seu quòd illorum intelligentiam à te, vel per te duntaxat non habueris: sunt enim profecta, habitaque à rebus, à parentibus, à Magistris, à Doctoribus, à Societate hominum, in qua es versatus. At mens sola sum, inquires, nihil admitto extra me; ne aures quidem quibus audierim, neque homines mecum colloquutos. Hæc dicere potes: sed diceres ne, nisi auribus nos audires, ac nisi essent homines, à quibus verba acciperes? Loquamur seriò, & dic bona fide: Voces illas, quas de Deo effers, nonne habes à societate hominum, quibus convixisti? Et cum ab illis voces habeas, nonne & notiones subjectas, designatasque vocibus? Igitur non sint à te solo, videntur tamen non propterea à Deo, sed aliunde esse. Deinde quid-

nam

nam in illis est , quod accepta primum à rebus occasione , habere ex te ipse deinceps non potueris ? An ne propterea aliquid capis , quod sit supra humanum captum ? Sane si intelligeres Deum , cujusmodi est , esse cur à Deo te doctum putares : hæc vero omnia , quæ Deo attribuis , nihil aliud sunt , quàm observatæ aliquæ in hominibus , aliisque rebus perfectiones , quas mens humana valeat intelligere , colligere , & amplificare , ut aliquoties dictum jam est.

Dicis , *cùm ex te possit esse idea substantiæ , quia substantia es : non posse tamen ideam substantiæ infinitæ , quia infinitus non es.* Verùm nulla est propterea in te infinitæ substantiæ idea , nisi nominatenus , & quatenus homines comprehendere (quod est reverà non comprehendere) infinitum dicuntur : adeò ut necesse proinde non sit talem ideam à substantia infinita non proficisci ea nempe fieri componendo , ampliandòque potest : quemadmodum jam dictum est. Nisi cùm prisci philosophi ex comprehenso hoc visibili spatio , hoc unico mundo , his paucis principiis , ipsorum ideas sic in se habuerunt , ut illas ampliantes ideas efformaverint infiniti universi , infinitorum mundorum , infinitorum principiorum : dicaturus sis illos non efformasse taleis ideas

ex vi suæ mentis : sed eas processisse in mentem ex infinito universo , infinitis mundis , infinitis principiis ? Quod defendis autem *te percipere infinitum per veram ideam* : sanè , si illa esset vera , repræsenteret infinitum cuiusmodi est , ac proinde perciperes quod est in ipso præcipuum , & de quo nunc agitur , videlicet infinitatem. Verùm cogitatio tua semper terminatur ad finitum aliquid , solumque infinitum dicit , quia non percipis quod est ultra tuam perceptionem : ut proinde non male censaris percipere infinitum per negationem finiti. Neque sufficit dicere *percipere te plus realitatis in infinita substantia , quàm in finita*. Oporteret enim te percipere realitatem infinitam , quod tamen non facis. Quin etiam revera non plus percipis : quoniam finitam solum amplias , ac deinde imaginariis esse amplius realitatis in eo , quod dilatatum est , quàm in eodem , dum est contractum. Nisi velis quoque Philosophos illos plus percepisse realitatis , quæ reverà esset , cum plureis mundos conciperent , quàm dum unicum in mente haberent. Ex quo obiter adnoto causam , cur mens nostra tanto magis confundatur , quanto aliquam speciem , sive ideam magis ampliat ex eo esse videri , quod huiusmodi speciem à suo situ distrahit , distinctionem partium illi adimit , ac ita totam attenuat , ut tandem

dem evanida fiat. Ne memorem mentem perinde confundi ob causam oppositam, cum nimis contrahit ideam.

Dicis non ob stare , quod non comprehendas infinitum , aut omnia , que in illo sunt : sed sufficere , ut pauca quedam intelligas , quo veram , & maximè claram , distinctamque ideam habere dicaris. Imo vero non habes veram ideam infiniti , sed finiti solum , si non comprehendas infinitum , sed finitum dumtaxat.

Dici potes ad summum cognoscere partem infiniti : at non propterea ipsum infinitum : ut ille qui nunquam egressus specum subterraneam , dici quidem potest cognoscere partem mundi , at non propterea ipsum mundum : adeo ut propterea ineptus evasurus sit , si tam angustæ partis ideam censeat esse ideam veram , germanamque totius mundi. At , inquis , de ratione infiniti est , ut à te , qui finitus es , non comprehendatur.

Credo equidem : at non est de ratione veræ ideæ rei infinitæ , ut illius tantum partem minimam , sive potius nullam , ob nullam cum toto proportionem repræsentet. Sufficere ais , ut pauca hæc à te clarè percepta intelligas ? Sed nempe , ut sufficit videre extremum capillum ejus hominis , cujus vis habere germanam Ideam. An non esset mei egregia effigies , si pictor unum mei capillum , ejusve extremum duntaxat depingeret?

ret? At minor, non dico longe, aut longissime, sed infinite etiam est proportio eorum omnium quæ de infinito, seu de Deo cognoscimus, quàm unius mei capilli, apicisve ejus ad meipsum totum. Uno verbo hæc de Deo nihil probant, quod non probent etiam de infinitis illi mundis; ac tanto magis, quanto illi poterunt clarius ex hoc uno clare perspecto intelligi quàm Deus, vel ens infinitum ex tua substantia, quæ cujusmodi sit, nondum tibi constat.

8. Argumentaris aliunde sic, *Qua enim ratione intelligerem me dubitare, me cupere, hoc est aliquid mihi deesse, & me non esse omnino perfectum, si nulla idea entis perfectioris in me esset, ex cujus comparatione defectus meos agnoscerem?* Verum, si de re aliqua dubitas, si aliquam cupis, si agnoscis quidpiam tibi deesse, quid mirum; cum non nôris omnia, cum non sis omnia, cum non habeas omnia? Agnoscis te non esse proinde omnino perfectum? Et hoc profecto verum est, dicique citra invidiam potest. Ergo intelligis esse aliquid te perfectius? Quid-ni? tametsi quicquid cupis non sit semper te, quacumque ratione, perfectius. Quippe cum panem desideras, non est panis te, vel corpore tuo undequaque perfectior: sed perfectior solum ea inanitate, que

quæ in stomacho tuo est. Quomodo ergo colligas esse aliquid te perfectius? Nempe quatenus vides universalitatem rerum, quæ & te, & panem, & cætera complectitur: adeo ut, cum singulæ partes universi aliquid perfectionis habeant, & aliæ aliis inserviant, advenireque valeant; facile sit intelligere plus perfectionis esse in toto, quam in parte; ac proinde te, cum sis solum pars, debere agnoscere quidpiam te perfectius. Hoc igitur modo esse potest in te idea entis perfectioris, ex cuius comparatione defectus agnoscas. Ut præteream posse quoque parteis alias perfectiores esse; te cupere quod illæ habent, & ex iisdem te cum comparatis posse tuos defectus agnosci. Quippe cognoscere potuisti hominem, qui foret sanior, robustior, pulcrior, doctior, moderatior, ac proinde perfectior: neque fuit tibi difficile concipere illius ideam, & ex illius comparatione intelligere non esse in te gradum sanitatis, roboris, aliarumque perfectionum, quæ in illo forent.

Objicis tibi post-modum, *Sed fortè majus aliquid sum, quam ipsa intelligam, omnesque illæ perfectiones, quas Deo tribuo, potentiâ quædam in me sunt, etiam si nondum ad actum reducantur, ut fieri potest, si mea cognitio magis, magisque augeatur in infinitum.* Respondes autem, *Ut verum sit meam cognitio-*

nem gradatim augeri , & multa esse in me potentia , quæ actu nondum sunt , nihil tamen horum ad ideam Dei pertinet , in qua nihil est potentiale : namque hoc ipsum gradatim augeri certissimum est imperfectionis argumentum. Porro verum quidem est illa , quæ in idea percipis , esse actu in ipsa idea : at non sunt tamen propterea actu in ipsamet re , cujus est idea. Architectus quippe sibi fingit ideam domus , quæ idea actu constat ex designatis parietibus , tabulatis , tectis , fenestris , &c. & tamen domus illa , ipsiusque partes nondum actu sunt , sed potentia tantum. Sic illa Philosophorum idea continet actu infinitos mundos : at non dices propterea illos infinitos actu esse. Quare sive quid in te sit , sive non sit potentia : satis est , quod idea vel cognitio tua , gradatim augeri , ampliarive possit : neque propterea inferri debet quod per eam repræsentatur , cognosciturve , actu esse. Quod agnoscis deinde *cognitionem tuam nunquam fore infinitam* , ultro accipitur : sed nempe agnoscere debes neque fore in te unquam veram , germanamque Dei ideam , de quo semper amplius (ino infinite) cognoscendum restet , quàm de homine , cujus videris extremum duntaxat capillum. Certe & nisi hominem illum totum videris : vidisti tamen alium , ex cujus comparatione aliquam facere de illo conjecturam

Eturam valeas : at aliquid simile Deo , illiusque immensitati nunquam est datum cognoscere.

Dicis te *judicare Deum actu infinitum* , ut nihil perfectione ejus addi valeat. Sed judicas nempe quod ignoras , & ex præsumptione solum judicas , ut judicabant Philosophi infinitos mundos , infinita principia , ac infinitum universum , cujus immensitati nihil addi posset. Quod subjicis *esse objectivum* *ideæ non pendere ab esse potentiali, sed ab actuali.* Vide qui possit esse verum , si verum sit, quod jam diximus de idea Architecti, & antiquorum philosophorum : ac præsertim ubi memineris hujuscemodi ideas conflatas esse ex aliis, quas intellectus præhabuerit ab existentibus actu causis.

9. *Quæris deinceps, an jam habens ideam entis te perfectioris, esse ipsa posses, si tale ens nullum existeret? Et respondes, Nempe à quo essem? à me scilicet? vel à parentibus? vel ab aliis quibuslibet Deo minus perfectis? Probas consequenter, Te non esse à te: Sed hoc nihil necesse. Rationem etiam reddis, cur non semper fueris: sed id quoque superfluum; nisi quatenus vis simul inferre habere te causam tui non productricem modo, sed & conservatricem. Nempe ex eo, quod tempus vitæ tuæ plureis partibus habet, inferre te creare debere in partibus singulis, ob mutam*

tuam illarum à se independentiam. Sed vide
 qui id intelligi possit. Nam sunt nonnulli
 quidem effectus, qui ut perseverent, ne-
 que momento quolibet deficient, indigent
 præsentia, continuaque efficientia causæ,
 per quam primum esse cœperunt, cuius-
 modi est solis lux (quanquam huiusmodi ef-
 fectus non tam iidem reipsa sunt, quam æ-
 quivalenter, ut de fluminis aqua dicitur) at
 videmus alios, qui perseverent non modo
 ea causa, quam agnoscunt, non amplius
 agente, sed, si velis, etiam corrupta, redu-
 ctaque in nihilum. Hujus generis sunt tor-
 res genitæ, factæque, ut recensere pigeat:
 sufficitque te esse unam ex illis, quæcun-
 que tandem tui causa sit. *At partes tui tem-
 poris non dependent aliæ ab aliis?* Heic instari
 posset, quanam sit excogitabilis res, cujus
 partes sint à se invicem inseparabiles ma-
 gis? inter cujus parteis sit inviolabilior se-
 ries, & connexio? cujus quæ sunt partes po-
 sterioribus possint minus averti, magis co-
 hære, magis dependere à prioribus? Sed
 ne hæc urgeamus, quid propterea facit
 hæc seu dependentia, seu independentia
 partium temporis, quæ externæ sunt, suc-
 cessivæ sunt, activæ non sunt, ad tui produ-
 ctionem, reproductionemve? Profecto nihil
 magis, quam fluxus, ac pertransitio par-
 tium aquæ, ad productionem, reprodu-
 ctionem.

tionemve alicujus rupis , quàm fluvius præterfluit . *At* ex eo quòd paulò ante fueris , non sequitur te nunc esse debere ?* Credo sane : verum non ex eo , quod causa requiratur , quæ te de novo creet : sed quod non teneatur abesse causa : quæ te possit destruere , vel tu non debeas in te habere imbecillitatem , qua tandem deficias.

Dicis proinde esse manifestum naturali lumine , conservationem à creatione non nisi ratione differre . Sed quomodo est manifestum , nisi forte in ipsa luce , effectibus ve similibus ? Subdis non esse in te vim , per quam paulò post sis futura , quòd conscia illius non sis , cum sis tamen res cogitans . Verùm est in te aliqua vis , qua possis existimare te quoque paulò post futuram : non tamen necessario , aut indubiè , quia illa tua vis , seu naturalis constitutio , quæcumque ea sit , eò non extenditur , ut omnem causam corruptentem , seu internam , seu externam arceat . Quare & futura es , quod vim habeas , non quæ te de novo producat , sed quæ , ut perseveres , præstare sufficiat , nisi corruptens causa superveniat : Quod autem colligis *dependere te ab aliquo ente diverso à te* , bene colligis ; non tamen quasi de novo ab eo productis : sed quasi producta ab ipso olim fueris . Pergis *tale ens non esse parentes , aliasve causas*

fas quælibet. Sed quare parentes non sint, à quibus videris adeo manifeste unà cum corpore producta, ne aliquid dicam de Sole, cæterisque causis concurrentibus? *At ego, inquis, sum res cogitans, ideamque Dei in me habens?* Verum nonne parentes tui, mentesve illorum fuere quoque res cogitantes, habentesque ideam Dei? ut propterea heic urgeri non debeat effatum, illud, de quo jam ante, *tantumdem ad minimum esse debere in causa, quantum in effectu.* Si sit alia, inquis, præter Deum causa, queri potest, an sit à se, vel ab alia? Nam si a se, erit Deus, si ab alia, toties queretur, donec ad illam perveniatur, que à se, & sit Deus; cum in infinitum progredi non liceat. Verum si causa fuere parentes, ea potuit esse, non à se, sed ab alia, illaque rursus ab alia, atque ita in infinitum. Neque absurdum probaveris progressum istum infinitum, nisi simul probes cœpisse aliquando mundum, ac ideo fuisse parentem primum, cujus parens non fuerit. Infinitus certe progressus videtur dumtaxat absurdus in causis ita inter se connexis, subordinatisque, ut inferior agens sine superiore movente non possit: ut dum lapis quidpiam impellit, impulsus à baculo, quem impellit manus, vel cum infimus annulus catenæ pondus trahit, tractus ipse à superiore, & iste ab alio; sic enim pervenien-

veniendum est ad unum movens, quod primum moveat. At in causis ita ordinatis, ut prior destructa, ea, quæ ab illa pender, superfit, possitque agere, non videtur esse perinde absurdum. Heinc cum dicis *satis apertum, progressum heic infinitum non dari*: vide an fuerit adeo apertum Aristoteli, qui persuasus tantopere fuit nullum fuisse parentem primum. Pergis, *nec plureis causas partialis ad te efficiendum convenisse, ex quibus ideas variarum perfectionum Deo attributarum acceperis; cum illæ reperiri non possint, nisi in uno, ac solo Deo, cujus unitas, seu simplicitas est precipua perfectio*. Verumtamen, seu una, seu plures tui causæ fuerint, non est propterea necesse, ut illæ in te impresserint suarum perfectionum ideas, quas adunare potueris. Interea vero occasionem facis quærendi à te, cur nisi plures tui causæ, saltem res plures esse potuerint, quarum perfectiones mirata, beatam illam rem duxeris, in qua existerent omnes simul? Nosti ut Pandoram Poetæ describant: Quid ni tu mirata in hominibus variis eminentem quandam scientiam, sapientiam, justitiam, constantiam, potentiam, sanitatem, pulchritudinem, beatitudinem, diuturnitatem, & alia, componere hæc omnia non potuisti, & suspiciendum existimare, si quis omnia simul haberet? Cur non deinceps omneis perfectiones

fectiones variis gradibus adaugere , donec ille magis videretur suspiciendus , si ejus scientiæ , potentiæ , durationi , & cæteris nihil deesset , addive posset , sicque foret omnisciens , omnipotens , æternus , & cætera omnia ? Et cum videres tales perfectiones in humanam naturam cadere non posse , cur non potuisti existimare beatam fore illam naturam , si cui ista competereut ? Cur non dignum putare investigatione , talisne esset aliqua , an-non ? cur non argumentis quibusdam induci , ut consentaneum magis videretur esse , quàm non esse ? Cur non consequenter ipsi adimere corporeitatem , limitationem , & cætera omnia , quæ imperfectionem quandam connotarent ? Ita profecto processisse plurimi videntur ; cum existentibus tamen variis ratiocinationis modis , gradibusque , aliqui corporeum reliquerint Deum , aliqui membra humana habentem : aliqui non unum , sed multiplicem , & quæ sunt alia nimis vulgaria. Circa illud *de perfectione unitatis* : nihil repugnat omneis perfectiones Deo attributas concipere , ut intimè junctas , & inseparabileis ; tamen si idea , quam habes illarum non ab ipso fuerit in te posita , sed à te hausta ex rebus perspectis , ampliataque , ut dictum est. Sic certe depingunt non modo Pandoram omnibus donis , perfectionibusque

que ornatam deam : sed perfectam etiam Rempubicam , perfectum Oratorem , &c. Denique ex eo , quod existas , entisque perfectissimi ideam in te habeas , conclusis demonstrari evidentissimè existere Deum : At , cum conclusio vera sit , Deum nempe existere ; non apparet tamen ex dictis , eam esse à te evidentissime demonstratam.

10. Superest , inquis , ut examinem , qua ratione ideam istam à Deo accepi : neque enim illam à sensibus hausî ; nec etiam à me efficta est (nam nihil ab illa detrahere , nihil illi superaddere planè possum) ac proinde superest , ut mihi sit innata ; quemadmodum etiam mihi est innata idea mei ipsius. Enimverò ut illam partim haurire à sensibus , partim effingere potueris , aliquoties jam dictum est. Quod autem dicis te nihil posse illi addere , aut detrahere , cogita ut initio non æque perfectam habueris : cogita ut possint esse homines , vel angeli , aut aliæ naturæ te doctiores , à quibus aliqua moneri de Deo valeas , quæ nondum novisti : Cogita posse saltem Deum te sic erudire , eaque claritate sive in hac vita , sive in alia perficere , ut reputari nihilum , quicquid de illo jam nosti , possit . Quicquid demùm sit , cogita , ut ex perfectionibus rerum creatarum fieri ascensus valeat ad cognitionem perfectionum Dei , & ut illæ omnes non uno momen-

to noscuntur, possuntque & plures, & plures in dies detegi : ita posse ideam Dei non uno momento haberi perfectam, sed magis, magisque in dies perfectiorem. Pergis, & sane non mirum est Deum in creando, ideam illam mihi indidisse, ut esset tanquam nota artificis operi suo impressa. Nec opus est, ut nota illa sit aliqua res ab opere ipso diversa : sed ex hoc uno, quod Deus me creavit, valdè credibile est me quodammodo ad imaginem, & similitudinem ejus factum esse : illamque similitudinem, in qua idea Dei continetur, à me percipi per eandem facultatem, qua ego ipse à me percipior : h. e. dum meisum intelligo, non modo intelligo me esse rem incompletam, & ab alio dependentem, remque ad majora, sive meliora indefinite aspirantem : sed simul etiam intelligo illum, à quo pendeo, majora ista omnia non indefinite, & potentiam tantum : sed re ipsa infinite in se habere, atque ita Deum esse. Ac tu speciose quidem hæc omnia, ipseque non esse vera non objicio : sed quæsierim tamen undenam probentur ? Ut antèdicta enim præteream, Si idea Dei est in te, ut nota artificis operi impressa, quis-nam est modus impressionis ? Quænam est forma istius notæ ? quo-nam modo illam discernis ? Si non est aliud ab opere, sive à re ipsa : tu ipsa ergo es idea ? tu ipsa nihil aliud es, quam cogitationis modus ?

modus? tu ipsa es & nota impressa, & sub-
jectum impressionis? *Credibile est*, inquis,
te factam ad imaginem & similitudinem Dei:
Credibile sane religiosa fide: at ratione na-
turali, qui liceat intelligere, nisi Deum fa-
cias hominiformem? Et, in quo-nam con-
sistere potest hæc similitudo? An tu cum
sis pulvis, & cinis, præsumere te similem
potes æternæ illi, incorporeæ, immensæ,
perfectissimæ, gloriosissimæ, & quod caput
est, invisibilissimæ, incomprehensibilissimæ-
que naturæ? An illam de facie novisti, ut
te cum ipsa comparans, asseverare confor-
mem possis? *Credibile dicis ex eo, quod crea-
vit:* sed ex eo potius incredibile est. Siqui-
dem opus operanti simile non est, nisi cum
ab eo generatur per communicationem na-
turæ. At tu hoc modo genita à Deo non es;
neque enim es ejus proles, naturæve ejus
particeps: sed creata solum es, hoc est ab
eo ficta secundum ideam: adeo ut non pos-
sis te dicere illi magis similem, quam sit
domus fabro murario. Atque id quidem
supposita tui, quam nondum probasti, à Deo
creatione. . . *Percipis*, inquis, *similitudinem,*
dum intelligis te rem incompletam, dependen-
tem, & ad majora, melioraque aspirantem.
Sed quare non hoc potius sit dissimilitudi-
nis argumentum: cum Deus ex opposito
sit completissimus, independentissimus,
sibi

sibi sufficientissimus, quippe maximus, optimusque? Ut præteream, cum te pendentem intelligis, non propterea statim intelligere te id, à quo dependes, esse aliud, quam parentes: vel si aliud intelligis, non subesse causam, cur te ipsi similem putes. Ut præteream quoque mirum esse, cur non cæteri hominum sive mentium, idem, quod tu intelligant: ac præsertim, cum non sit ratio, cur non credatur Deum illis, perinde ac tibi, impressisse ideam sui. Profecto vel hoc unum arguit non esse ideam à Deo impressam; quandoquidem si ita esset, & omnibus, & simul una, eademque impressa esset, hominesque omnes conciperent Deum simili forma, ac specie; eadem illi tribuerent; eadem plane de eo sentirent; cum oppositum tamen notissimum sit. Sed de his tamen multa jam nimis.

IN MEDITATIONEM IV.

De vero, & Falso.

I.

Circa quartam, Recenses initio quæ putas in superioribus demonstrata, quibusque factam viam præsumis ad progrediendum ulterius. Ipse, ne remoram injiciam,

injiciam , non insistam continuo debuisse te illa firmiter demonstrare: abunde erit , si memineris quid concessum fuerit, quid non: ne restrahatur in præjudicium. Ratiocinarius consequenter non posse Deum fallere te, & ut facultatem fallacem , errorive obnoxiam , quam ab ipso habes , excuses , conjicis culpam in nihilum , cujus tibi ideam quandam obversari dicis , ex quo te ais participare , inter quod , & Deum te medium assumis. Ac pulchra quidem ratiocinatio : sed ut præteream explicari non posse quomodo habeatur , aut qualis sit nihili idea , quomodo participemus ex nihilo , & alia ; observo solum , ex distinctione hac non tolli , quin Deus potuerit dare homini facultatem judicandi erroris immunem. Nam quamvis non dedisset infinitam , ejusmodi tamen dare poterat , quæ errori non assentiretur , adeo ut , quæ nosset quidem , ea clare perciperet ; quæ non nosset , non pronuciare esse hujusmodi , potius quam alia. Id tibi objiciens , *non mirandum censes , si aliqua à Deo fiant , quorum rationem non intelligas.* Et id quidem recte , sed mirandum tamen , esse in te ideam veram , quæ repræsentet Deum omniscium , omnipotentem , omnino bonum , & videre te nihilominus aliqua ejus opera non omnino absoluta : adeo ut , cum
saltem

saltem potuerit perfectiora condere, neque tamen condiderit: argumento esse videatur, quòd aut nescierit, aut non potuerit, aut noluerit: ac saltem in eo imperfectus fuerit, quod si sciens, & potens noluerit, posthabuerit perfectionem imperfectioni.

Quod autem à *Physica consideratione rejiciam usum causarum finalium*, alià fortassis occasione potuisses rectè facere: at de Deo cum agitur, verendum profecto, ne præcipuum argumentum rejicias, quo divina sapientia, providentia, potentia, atque adeo existentia lumine naturæ stabiliri potest. Quippe ut mundum universum, ut cælum & alias ejus præcipuas partes præteream, uodenam, aut quomodo melius argumentari valeas, quàm ex usu partium in plantis, in animalibus, in hominibus, in te ipso (aut corpore tuo) quæ similitudinem Dei geris. Videmus profecto magnos quosque viros ex speculatione anatomica corporis humani non assurgere modo ad Dei notitiam, sed hymnum quoque ipsi canere, quod omnes partes ita conformaverit, collocaveritque ad usus, ut sit omnino propter solertiam, atque providentiam incomparabilem commendandus.

Dices Physicas esse causas hujusmodi formæ, ac situs, quæ investigari debeant, ineptosque esse, qui ad finem, potius quam
ad

ad agens, aut materiam recurrant. Sed cum nemo mortalium possit intelligere, necdum explicare, quod agens formet, collocetque eo, quo observamus modo valvulas illas, quæ ad vasorum orificia in sinibus cordis constitutæ sunt; cujus conditionis, aut unde mutuetur materiam, ex qua illas elaborat: quomodo sese ad agendum applicet: quibus utatur organis, aut quomodo illa usurpet: quid opus illi, ut eâ temperie, consistentia, coherentia, flexilitate, magnitudine, figurâ, situ illas perficiat. Cum, inquam, nemo Physicorum hæc, & alia perspicere declarareque valeat; quid est, cur non saltem miretur præstantissimum illum usum, & ineffabilem providentiam, quæ tam apposite ad illum taleis valvulas concinnavit? Cur non laudetur, si exinde primam quandam causam necessario admittendam agnoscat, quæ ista, cæteraque omnia sapientissime, & ad suos fines consonantissime disposuerit?

Dicis temeritatem esse investigare fines Dei? Sed cum id possit esse verum, si intelligantur fines quos ipse Deus occultos voluit, aut investigari prohibuit: non profecto tamen, si illi, quos quasi in propatulo posuit, quique non multo labore innotescunt, ac sunt aliunde hujusmodi, ut laus magna ad ipsum Deum, tanquam authorem referatur.

Q

Dices

Dices forte ideam Dei, quæ est in unoquoque, sufficere ad habendum veram, germanamque de Deo, ejusque providentia notitiam: absque eo quod aut ad fines rerum, aut ad aliud quid omninò respiciat. Verum non sunt omnes ea felicitàte, qua tu, ut ideam illam tam perfectam à nativitate obtineant, vel tanta claritate objectam concueantur. Quamobrem quibus Deus non dedit tantam hanc perspicaciam, invidendum non est, quòd ex inspectione operum cognoscere, glorificareque opificem possint. Ne memorem id non obstare, quominus idea illa uti liceat, que etiam videtur omninò ex cognitione rerum ita perfici, ut tu, si verum dicere velis, huic cognitioni non prorsus parum, ne omnia pene dicam, debeas. Quæso te enim quousque tandem progressuram te fuisse putas, si ex quo es infusa in corpus, mansisses huc usque in eo clausis oculis, obturatis auribus, & nullo denique sensu externo hanc rerum universitatem, & quicquid extra est percepisses: totaque intereà meditando apud te, volvendoque, & revolvendo cogitationes, ævum trivisses? Dic bona fide, & describe, quam ideam tui, Dei que te existimas fuisse habituram.

2. Solutionem deinde affers, quod creatura visa imperfecta considerari debeat non ut
totum

totum quid, sed tanquam universi pars, quâ ratione perfecta erit. Et laudanda sane distinctio: sed hîc non agimus de imperfectione partis, ut pars est, & cum integritate totius confertur; sed ut in se totum quid est, munusque speciale exercet: quod cum ad universum retuleris, difficultas semper restabit, annon revera universum futurum fuisset perfectius, si omnes ejus partes perfectæ existissent, quàm nunc sint, partibus plerisque imperfectis existentibus. Sic enim illa Respublica est futura perfectior, in qua cives omnes boni fuerint, quàm alia, in qua plerique, aut aliqui mali.

Quare & cùm postmodum dicis, *majorem quodammodo esse universitatis rerum perfectionem, quòd partes aliqua illius sint errori obnoxie, quam si omnes similes essent*; perinde est, ac si dicas majorem quodammodo esse Reipublicæ perfectionem, quod aliqui cives mali sint, quàm quòd omnes boni. Ex quo fit, ut quemadmodum videtur plane esse debere pro optimi principis voto, habere omnes cives bonos: ita videatur esse debuisse pro instituto Authoris universo, partes ejus omnes creari, esseque erroris immunes, Et quamvis possis dicere perfectionem earum, quæ sunt immunes, apparere majorem ex oppositione earum, quæ sunt obnoxie: illud tamen est per accidens solum: quem-

admodum virtus bonorum, quamvis eluceat quodammodo ex oppositione eorum, qui vitiosi sunt, elucet solum ex accidenti. Adeo ut quemadmodum desiderandum non est, ut aliqui cives mali fiant, quo boni fiant illustriores: ita neque videatur fuisse committendum, ut aliqua universi partes forent errori obnoxia, quo clarerent magis, quæ forent immunes.

Dicis non habere te *jus conquerendi*, quod *Deus te eam in mundo sustinere personam voluerit, quæ non esset omnium præcipua, & maximè perfecta*: sed hoc non tollit dubium, cur satis illi non fuerit sustinendam dare personam, quæ ex perfectis minima esset: & non etiam tibi dare imperfectam. Nam & quamvis principi vitio non vertatur, quod non omnes cives ad sublimia munera vocet, sed aliquos habeat in mediis, aliquos in infimis, verteretur tamen, si non aliquos modo destinaret operibus vilissimis, sed aliquos etiam destinaret pravis.

Dicis te non posse rationem asserre, qua probes *Deum tibi majorem cognoscendi facultatem, quam dederit, dare debuisse*: atque quantumvis peritum artificem esse intelligas, non ideò tamen putare te illum in singulis operibus omnes perfectiones ponere debuisse, quas in aliquibus potest ponere. Verum viget semper quod modo dicebam: videsque non tam diffi-

difficultatem esse, cur Deus tibi facultatem cognoscendi majorem non dederit, quam cur dederit errantem: neque controversi cur artifex summus perfectiones omnes dare nolit omnibus operibus: sed cur etiam aliquibus tribuere velit imperfectio- nes.

Dicis, tametsi non valeas ab erroribus abstinere ex evidenti perceptione rerum; posse tamen ex instituto, quo firmiter tibi proponas nulli rei assentiri, quam evidenter non perceperis. Sed utcumque possis eâ semper attentione esse; nonne semper est imperfectio, ea, quæ dijudicare est opus, non percipere evidenter, ac errandi periculo esse perpetuo obnoxium?

Dicis errorem inesse in ipsa operatione, quatenus à te procedit, & privatio quædam est; non in facultate, quam à Deo acceperis, neque etiam in operatione, quatenus ab illo dependet. Sed, non sit error in facultate à Deo accepta proximè; est tamen remotè, quatenus cum ea imperfectio creata est, ut errare possit. Quare non est quidem, ut aias, quod conquerare de Deo, qui reverâ tibi nihil debuit, & tamen illa bona tribuit, ob quæ debes illi gratias agere: sed est semper quod admiremur, cur perfectiora non dederit, si scivit quidem, si potuit, si livore ductus non fuit.

Addis, neque esse cur conquerare, quòd tecum
 concurrat ad errandi actum : cum actus omnes
 sint veri, & boni, quatenus à Deo dependent,
 majorque quodammodo perfectio in te sit, elicere
 illos posse, quam non posse : & privatio, in qua
 sola falsitatis, & culpæ est ratio formalis, concur-
 su Dei nullo indigeat, quia neque sit res, ne-
 que ad eum relata. Verum cum sit illa subti-
 lis distinctio, non tamen plane satisfacit.
 Siquidem non concurrat Deus ad privatio-
 nem, quæ est in actu, falsitasque, & error
 est; concurrat tamen ad actum, ad quem si
 non concurreret, privatio non esset; &
 aliunde ipse est Author potentia, quæ fal-
 litur, aut errat, atque adeò, ut ita dicam im-
 potentis potentia: sicque defectus, qui est
 in actu, non tam ad illam, quæ impotens
 est, quam ad Authorem, qui impotentem
 fecit, nec potentem, potentiorive, cum
 possit, voluit facere, videtur esse referendus.
 Certe ut fabro non vertitur vitio, quod ape-
 riendo scriniolo prægrandem clavim non
 elaboret, sed quod pusillam fabricatus, for-
 mam aperiendo aut inhabilem, aut diffici-
 lem tribuat: ita non est quidem culpa in
 Deo, quòd facultatem judicatricem tri-
 buens homuncioni, non tantam illi dede-
 rit, quantam rebus vel omnibus, vel plu-
 rimis, vel maximis suffecturam arbitra-
 retur: sed permirum est, cur ad pauca
 illa,

illa , quæ dijudicari ab homine voluit ,
 imparē , implicitam , incertamque tri-
 buerit .

3. Requiris proinde *quænam sit in te fal-
 sitas , vel erroris causa*. Ac primum quidem
 hic non disputo , cur *intellectum voces solam
 facultatem noscendi ideas* , seu res ipsas simpli-
 citer , & absque ulla affirmatione , aut ne-
 gatione apprehendendi : *voluntatem verò ,
 ac liberum arbitrium voces facultatem judicandi* ,
 cujus sit affirmare , aut negare , assentiri , aut
 dissentire . Propono solum , quare , volun-
 tas , libertasve arbitrii limitibus nullis circum-
 scribatur per te , circumscribatur intellectus .
 Sane enim videntur hæ duæ facultates .
 Æque late patere , & non intellectus saltem
 minus , quàm voluntas ; cum in nullam rem
 voluntas feratur , quam intellectus non præ-
 viderit .

Dixi *non saltem minus* : Quippe videtur
 intellectus etiam latius , quàm voluntas pa-
 tere ; siquidem non modo voluntas , sive
 arbitrium , iudicium , & consequenter electio ,
 persecutio , fuga , de nulla re est , quam
 non apprehenderimus , seu cujus idea per-
 cepta , & proposita ab intellectu non fue-
 rit : sed etiam multa obscure intelligimus ,
 de quibus nullum iudicium , persecutio ,
 aut fuga est : & facultas iudicandi ita sæpe
 est anceps , ut paribus rationum momen-

tis, nullisve existentibus, nullum sequatur
judicium, cum intellectus interim apprehendat ea, quæ remanent injudicata.

Quod porro dicis *te posse semper maiora, majoraque intelligere, ac nominatim facultatem ipsam intellectus, cujus ideam etiam infinitam formare valeas*: hoc ipsum arguit intellectum non esse magis limitatum: quam voluntatem; quando sese extendere ad usque objectum infinitum potest. Quod vero agnoscis voluntatem tuam exæquari voluntati divine, non extensive quidem, sed formaliter: vide quorsum idem non possit de intellectu quoque dici, ubi formalem intellectus, non secus atque voluntatis notionem definiveris. Sed paucis, dic nobis, ad quid se voluntas extendere possit, quod intellectum effugiat? Non videtur proinde error ex eo nasci, ut asseris, quod voluntas latius, quam intellectus pateat, & sese ad illa judicanda extendat, quæ intellectus non percipit: sed ex eo, quod cum æque late pateant, intellectus aliquid percipit non bene, & voluntas judicat non bene.

Quare neque est cur voluntatem ultra fines intellectus promoveas; cum neque judicet de rebus, quas intellectus non percipit, & prave solum judicet, quod intellectus prave percipiat. Quod exemplum de re ipsa adfers circa ratiocinium à te factum de rerum existen-

existentia ; procedit quidem recte , quantum
 ad iudicium de tui existentia spectat ; sed
 quantum spectat ad alia , videtur non recte
 assumptum : Cum quicquid dicas , vel po-
 tius ludas , reverâ non dubites ; sed omnino
 iudices esse aliquid præter te , & à te distin-
 ctum ; quippe aliquid præter te , & à te distin-
 ctum præintelligens. Quod supponis nul-
 lam rationem occurrere , que unum persuadeat ,
 magis quam aliud , supponere potes , at simul
 debes supponere , nullum sequentium iudi-
 cium , sed voluntatem semper fore indiffe-
 rentem , neque se ad iudicandum determi-
 naturam , quousque intellectui major aliqua
 verisimilitudo ex una parte , quam ex alia
 occurrerit . Quod proinde dicis hanc in-
 differentiam ita extendi ad ea , que non satis
 perspicue cognoscuntur , ut quantumvis probabi-
 les conjecturæ te in unam partem trahant , sola
 cognitio , quod sint conjecturæ , te impellere ad
 contrariam assensionem possit : id nullo modo
 videtur verum. Quippe cognitio illa , quod
 sint solum conjecturæ , faciet quidem ut ju-
 dicium de ea parte , in quam te trahunt , cum
 aliqua formidine , & hæsitacione feras : sed
 nunquam faciet , ut iudicium feras de parte
 contraria : nisi postquam occurrerint con-
 jecturæ non modo æque probabiles , verum
 etiam probabiliore . Quod subdis te id si-
 sse expertam his diebus , cum falsa esse suppo-
 suisti .

fuisti, quæ maximè vera esse crederas: memento id tibi non fuisse concessum: neque enim revera sensitse, aut persuasisse tibi potes, non vidisse te solem, terram, homines, alia: non audissee sonos, non ambulasse, non comedisse, non scripsisse, non loquutam fuisse (usam scilicet corpore, organivse ejus) non alia.

Denique ergo *forma erroris* non tam videtur consistere *in non recto usu liberi arbitrii*, sicut asseris, quàm in dissonantia judicii à re judicata: & ex eo quidem orta, quòd intellectus illam rem secus, quàm sese habeat, apprehendat. Quare & non tam videtur esse culpa arbitrii, quod non recte judicet, quàm intellectus, quòd non recte demonstrat. Quippe ea videtur arbitrii ab intellectu dependentia, ut si intellectus quidem aliquid clare percipiat, videaturve percipere, arbitrium ferat judicium ratum, atque determinatum, seu id reipsa verum sit, seu verum esse existimetur. Sin autem obscure, tum Arbitrium ferat judicium dubium, ac formidolosum, & pro tempore tamen habitum verius, quàm oppositum; seu in reipsa veritas, seu falsitas subsit. Ex quo fit, ut non tam cavere possimus, ne erremus, quàm ne in errore perseveremus: expendamusque propria judicia non tam vim facientes arbitrio, quàm applicantes intellectum ad clariorem

riorem notitiam, quam iudicium semper secuturum sit.

4. Concludis, fructum exaggerando, quem ex hac meditatione potes consequi, ac prescribis quid sit agendum, ut assequaris veritatem. Nempe assequuturum te dicis, si tantum ad omnia, quæ perfecte intelligis, satis attendas: atque illa à reliquis, quæ confusius, & obscurius apprehendis, secernas.

Hoc porro non modò est verum: sed etiam huiusmodi, ut tota præcedens meditatio, sine qua potuit intelligi, videatur fuisse supervacanea. Attende tamen, eximie vir, difficultatem non videri, an, ut non fallamur, debeamus clare, atque distincte intelligere aliquid, sed, Qua arte, aut methodo discernere liceat, ita nos habere claram, distinctamque intelligentiam, ut ea vera sit, nec fieri possit, ut fallamur. Quippe initio objecimus, nos non raro falli, tametsi nobis videamur aliquid adeo clare, distinctèque cognoscere, ut nihil possit clarius, & distinctius. Tu quoque id tibi ipse objecisti, & expectamus tamen adhuc istam artem, seu methodum, cui præcipue sit incumbendum.

IN MEDITATIONEM V.

*De essentia rerum materialium ;
& iterum de Deo, quòd
existat.*

I.

Circa quintam, Dicis primum te distincte imaginari quantitatem, hoc est extensionem in longum, latum, & profundum; itemque numerum, figuram, situm, motum, durationem. Ex his omnibus, quorum te ideas habere dicis, seligis figuram, & ex figuris Triangulum, de quo hæc habes, etsi fortassis talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam existat, nec unquam extiterit: est tamen profectò determinata quedam ejus natura, quæ à me non efficta est, nec à mente mea dependet, ut patet ex eo, quòd demonstrari possint variæ proprietates de isto Triangulo, nempe, quòd ejus tres anguli sint æquales duobus rectis: quòd maximo ejus angulo maximum latus subtendatur: & similes, quas velim, nolim, clarè nunc agnosco: etiam si de iis nullo modo antè cogitaverim, cum Triangulum imaginatus sum, nec proinde à me fuerint effictæ. Et tantum habes de essentia rerum materialium: nam quæ paucula subjicis, eodem pertinent.

pertinent. Ac hæere quidem hic nolo :
 In sinuo solum durum videri statuere *aliquam naturam immutabilem, & æternam præter Deum termaximum.*

Dices te proferre nihil aliud, quàm quod in scholis efferunt, naturas, seu essentias rerum esse æternas, fierique de ipsis propositiones sempiternæ veritatis. Sed hoc durum perinde est, & capi aliunde non potest, esse naturam humanam, cum nullus est homo : aut dici rosam esse florem, cum ne rosa quidem est.

Dicunt aliud esse loqui de essentiâ, aliud de existentia rerum, & non esse quidem ab æterno existentiam rerum, sed esse tamen essentiã. Verum, cum præcipuum, quod est in rebus, sit essentia, ecquidnam magni Deus facit, quando producit existentiam ? Videlicet non amplius facit, quàm dum Sartor veste induit hominem. Quamquam quæ defendent essentiã hominis, quæ est in Platone, esse æternam, & independentem à Deo ? Ut universalis est, inquit ? At in Platone nihil est, nisi singulare ? & solet quidem intellectus ex visis Platonis, Socratis, ac cæterorum hominum consimilibus naturis abstrahere quendam conceptum communem, in quo omnes conveniant, & qui proinde censerî possit universalis natura, essentiave hominis, quatenus omni

homini intelligitur convenire : At universalem fuisse, antequàm Plato, & cæteri essent, & intellectus abstraheret, explicari sane non potest.

Dices, numquid homine etiam non existente, atque idcirco ab æterno, vera propositio hæc est, homo est animal? Sed videtur plane non esse, nisi eo sensu, quod quandoquumque fuerit homo, futurus sit animal. Certe enim licet discrimen videatur inter duas illas propositiones homo est, & homo est animal, quod priore existentia diserte magis significetur, & posteriore essentia: attamen neque ab illa essentia excluditur, neque ab ista existentia: sed cum dicitur, homo est, intelligitur homo animal: & cum dicitur homo est animal, intelligitur homo, dum existit. Præterea autem cum hæc propositio, homo est animal, non sit majoris necessitatis, quàm ista, Plato est homo, fore igitur etiam istam sempiternæ veritatis, & singularem essentiam Platonis non fore minus independentem à Deo, quàm universalem hominis: & alia similia, quæ prosequi piget. Et addo tamen, cum dicitur, hominem esse talis naturæ, ut esse non possit, quin sit animal: non esse propterea imaginandum talem naturam esse aliquid, aut alicubi præter intellectum: sed sensum solummodo esse, ad hoc
ut

ut aliquid sit homo, debere ipsum simile esse cæteris iis rebus, quibus propter similitudinem mutuam eadem hominis denominatio tributa est: similitudinem, inquam, naturarum singularium, ex qua intellectus accepit ansam efformandi conceptum seu ideam, formamve naturæ communis, à qua disfidere non debeat quicquid homo futurum est.

Hinc eadem de tuo Triangulo, illiusve natura dico. Nam Triangulus quidem mentalis est veluti regula, qua explores an aliquid mereatur dici Triangulum: at non est propterea dicendum talem Triangulum esse reale quid, veramque naturam præter intellectum, qui solus, visis triangulis materialibus, illam perinde, ac dictum est de natura humana, formavit, & communem fecit.

Unde neque est existimandum proprietates demonstratas de Triangulis materialibus, idcirco ipsis convenire, quod illas mutuentur ab ideali Triangulo: cum ipsi potius in se habeant, & idealis non habeat, nisi quatenus intellectus ex ipsis inspectis, easdem illi tribuit, redditurus postea inter demonstrandum: Eodem modo, quo proprietates naturæ humanæ non sunt in Platone, & Socrate, quasi ipsi illas à natura universali acceperint, cum potius natura uni-

universalis ideo habeat, quod intellectus ipsi eas tribuit, postquam in Platone, Socrate, & cæteris animadvertit, redditurus illis deinceps, cum ratiocinatione opus fuerit.

Notum est enim intellectum ex visis Platone, Socrate, & aliis, omnibus rationalibus, collegisse hanc universalem propositionem, omnis homo est rationalis: ac deinde cum vult probare Platonem rationalem esse, illam pro principio in Syllogismum induere. Et dicis, Tu quidem, ô Mens, habere te *Trianguli ideam*, habituramque illam fuisse, tametsi nullam unquam in corporibus triangularem figuram vidisses: quemadmodum habes aliarum figurarum complurium, quæ tibi in sensu nunquam incurrent.

Verum, si, ut supra dicebam, sic fuisses hætenus orbata omnibus sensuum functionibus ut nunquam neque vidisses, neque tetigisses varias superficies, sive extrema corporum, putas ideam Trianguli, alteriusve figuræ habere, aut efformare in te potuisses? *Habes jam complures in te, quæ in te illapsæ per sensus non sint?* Sed nimirum facile habet, quia ex iis, quæ illapsæ sunt, ipsas effingis, formasque varias, modis superius expositis.

Dicendum hic prætereà foret de falsa illa
Trianguli

Trianguli natura , qua supponitur constare ex lineis , quæ latitudine careant, continere aream , quæ profunditate ; terminari ad tria puncta , quæ omnibus partibus : attamen nimium evagaremur.

2. Aggrederis consequenter demonstrare Dei existentiam , visque argumenti est in illis verbis , *Attendenti sit manifestum , non magis posse existentiam ab essentia Dei separari , quam ab essentia Trianguli magnitudinem trium ejus angulorum æqualium duobus rectis : sive ab idea montis ideam vallis : adeo ut non magis repugnet Deum cogitari (hoc est ens summe perfectum) cui desit existentia (hoc est , cui desit aliqua perfectio) quam cogitare montem , cui desit vallis.* Enimvero adtendendum est, videri tuam hujusmodi comparisonem non satis justam.

Nam rite quidem comparas essentiam cum essentia : verum non comparas deinde aut existentiam cum existentia , aut proprietatem cum proprietate , sed existentiam cum proprietate . Hinc vel dicendum fuisse videtur , non posse magis separari omnipotentiam , v. c. à Dei essentia , quàm ab essentia Trianguli illam magnitudinis angulorum æqualitatem : vel certe, non posse magis separari Dei existentiam ab ejus essentia , quàm ab essentia Trianguli ejus existentiam . Sic enim bene
pro-

processisset utravis comparatio , & non modo prior fuisset concessa , verum etiam posterior : quanquam non propterea evicisses Deum necessario existere , quia neque Triangulus necessario existit , tametsi illius essentia , existentiaque separari re ipsa non valeant , quantumcumque mente separantur , sive seorsim cogitentur : ut cogitari etiam essentia , existentiaque divina possunt.

Deinde , attendendum est te collocare existentiam inter divinas perfectiones : & non collocare tamen inter perfectiones Trianguli , aut montis : cum perinde tamen , & suo cujusque modo perfectio dici valeat . Sed nimirum , neque in Deo , neque in ulla alia re existentia perfectio est : sed id , sine quo non sunt perfectiones.

Siquidem id , quod non existit , neque perfectionem , neque imperfectionem habet : & quod existit , pluresque perfectiones habet , non habet existentiam , ut perfectionem singularem , unamque ex eo numero : sed ut illud , quo tam ipsum quam perfectiones existentes sunt , & sine quo nec ipsum habere , nec perfectiones haberi dicuntur . Hinc neque existentia , perfectionum instar , existere in re dicitur , neque , si res careat existentia , tam imperfe-

eta (sive privata perfectione) dicitur quam nulla.

Quamobrem, ut enumerando perfectiones Trianguli non recenses existentiam, neque proinde concludis existere Triangulum: ita enumerando perfectiones Dei non debuisti in illis ponere existentiam, ut concluderes Deum existere, nisi principium petere velles.

Dicis in aliis omnibus rebus distinguere existentiam ab essentia, non verò in Deo. Sed quomodo quæso existentia Platonis, & essentia Platonis distinguuntur inter se, nisi cogitatione duntaxat? Fac enim Platonem non amplius existere, ubi-nam erit ejus essentia? Nonne porro in Deo pari modo essentia, & existentia cogitatione distinguuntur?

Objicis tibi-ipse, Fortè, ut cogitando montem cum valle, aut equum alatum, non sequitur propterà aut montem, aut talem equum existere: ita ex eo, quod cogites Deum ut existentem, non sequi illum existere: ac tum latere sophisma arguis. Verum non fuit difficile solvere sophisma, quod ipse finxisti, assumendo præsertim id, quod tam manifeste repugnat, Deum existentem non existere, neque perinde assumendo hominem, aut equum.

At si accepisses ut montem cum valle, & equum

equum cum alis, ita Deum cum scientia, potentia, attributisve aliis, tum difficultas processisset, explicandumque tibi incubuisset, quò fieri possit, ut Mons declivis, aut equus alatus cogitari valeat, absque eo quod existat: Deus sciens, & potens cogitari absque eo, quod existat non valeat.

Dicis liberum non esse cogitare Deum absque existentia, h. e. ens summè perfectum absque summa perfectione; ut liberum est equum cum alis, vel sine alis imaginari. Sed nihil addendum, nisi quod, ut liberum est cogitare equum non habentem alas, non cogitata existentia, quæ si advenerit, perfectio, per te, in eo fuerit; ita liberum est cogitare Deum habentem scientiam, potentiam, & perfectiones cæteras, non cogitata existentia, quam si habuerit, tum consummata sit perfectionis. Quare ut ex eo quod equus cogitatus perfectionem alarum habens, non propterea colligitur habere existentiam, perfectionum, per te, præcipuam; ita neque ex eo, quod Deus cogitatur habens scientiam, perfectionesque cæteras, colligitur propterea ejus existentia, sed ea demum probanda est. Et quamvis dicas tam existentiam, quam perfectiones cæteras in idea entis summè perfecti comprehendi, id dicis, quod probandum est, & conclusionem pro principio assumis. Nam etiam alioquin dicerem

dicerem in idea Pegasi perfecti contineri, non tantum perfectionem illam, quod habeat alas; sed etiam illam, quod existat. Ut enim Deus cogitatur perfectus in omni genere perfectionis; ita Pegasus cogitatur perfectus in suo genere; nihilque hic posse instari videtur, quod, proportionem servata, usurpari utrimque non valeat.

Dicis, ut cogitando Triangulum non est necesse cogitare, quod tres angulos habeat pareis duobus rectis, licet id minus verum non sit, ut attendenti postea patet; ita posse quidem cogitari alias Dei perfectiones, non cogitata existentia, sed illam non esse propterea minus veram, cum attenditur perfectionem esse. Attamen vides quid dici possit. Nempe ut illa proprietas attenditur postea esse in Triangulo, quia demonstratione probatur; ita, ut existentia attendatur esse in Deo, demonstratione probandam esse: Secus profecto quidlibet in quolibet esse facile evincam.

Dicis te attribuentem Deo omnes perfectiones, non perinde facere, ac si putes omnes quadrilateras figuras circulo inscribi: quoniam ut heic falleris, quia deprehendis postea Rhombum non inscribi: non ita illic falleris, quia postea existentiam Deo convenire deprehendis. Sed perinde prorsus facere videris, aut si non facis, necesse est, ut ostendas Deo non repugnare existentiam, quemadmodum, ostenditur præte-

repugnare Rhombo circulo inscribi. Cætera prætereo, quæ vel non explicas, vel non probas, vel ex jam allatis solvuntur, ut; Nihil posse extogitari, ad cuius essentiam existentia pertineat, præter solum Deum: non posse duos, aut plures ejusmodi Deos intelligi: talem Deum ab æterno existitisse, & in æternum esse mansurum: percipere te multa alia in Deo, quibus nihil possit detrahi, nec mutari: oportere ista propius inspicere, ac diligentius investigari, ut detegantur, certaque habeantur, &c.

3. Declaras postremò omnis scientiæ certitudinem, & veritatem ab una veri Dei cognitione ita pendere, ut hac non habitâ, nulla certitudo, aut scientia vera haberi possit. Exemplum adfers. Cùm enim, inquis, naturam Trianguli considero, evidentissimè quidem mihi, utpote Geometriæ principiis imbuto apparet ejus tres angulos æquales esse duobus rectis: nec possum non credere id verum esse, quandiu ad ejus demonstrationem attendo. Sed statim atque mentis aciem ab illa deflexi, quantumvis adhuc recorder me illam clarissimè perspexisse, facile tamen potest accidere, ut dubitem an sit vera: siquidem Deum ignorem. Possem enim mihi persuadere, me talem à natura factum esse, ut interdum in iis fallar, quæ me puto quam evidentissimè percipere: cùm præsertim meminerim me multa pro veris, & certis habuisse, quæ postmodum aliis rationibus adductis, falsa esse judi-

judicari. Postquam vero percepi Deum esse : quia simul intellexi cætera omnia ab eo pendere, illumque non esse fallacem, atque inde collegi illa omnia, quæ clare, & distincte percipio, necessario esse vera : etiam si non attendam amplius ad rationes, propter quas istud verum esse judicari : modo tamen recorder me clare, & distincte percepisse, nulla ratio contraria afferri potest, quæ me ad dubitandum impellat : sed veram, & certam de hoc habeo scientiam. Neque de hoc tantum : sed & de reliquis omnibus, quæ memini me aliquando demonstrasse, ut de Geometricis & similibus.

Ad ista porro, vir eximie, cum admittam te serio loqui, nihil aliud licet dicere, nisi quod videris ægre à quoquam fidem impetraturus. Te, ante id tempus quo superiora de Deo es ratiocinatus, minùs fuisse certum illarum Geometricarum demonstrationum, quàm post modum fueris. Profecto enim earum demonstrationes ejus evidentia, ac certitudinis videntur, ut per se assensum extorqueant, & semel perceptæ intellectum amplius hære non sinant : adeo ut etiam pravo illi Genio tam facile sit laqueum mandaturus, ac dum (tametsi Deo nondum cognito) tam animose asseverasti non posse tibi imponi circa illam propositionem, illationemve, ego cogito: itaque existo. Quin- etiam quantumvis sit verum, uti nihil verius,

verius, Deum existere, esse illum omnium Authorem, non esse fallacem; Quia tamen hæc esse videntur minus evidentia, quam demonstrationes illæ Geometricæ, vel eo argumento, quòd Dei existentiam, Rerum creationem, & alia de Deo multi controvertant, has demonstrationes nemo inficitur, ecquis est, quem persuadeas istas ab illis evidentiam certitudinemque mutuari? Et quis capiat Diagoram, Theodorum, aut si qui similes sunt athei, certos omnino reddi non posse hujusmodi demonstrationum? Et quotusquisque credentium est, quem si rogaris, cur certus sit in Triangulo quadratum baseos æquale esse quadratis crurum, responsurus sit, quia scio Deum esse, & Deum non posse fallere, & ipsum esse tam hujus rei, quam aliorum omnium Authorem: & non respondeat potius, quoniam illud scio, ac persuadeor indubitata demonstratione? Quanto magis id responderent Pythagoras, Plato, Archimedes, Euclides, cæteri Mathematici, quorum nemo esse videtur, qui de Deo cogitet, ut demonstrationum certissimus fiat. Quamquam, quia fortè non de aliis, sed de te ipso solo spondebis, idque aliunde pium est: non est profecto quare contendam.

IN MEDITATIONEM VI.

*De rerum materialium existentia,
& reali mentis à corpore
distinctione.*

I.

Circa sextam, id non moror, quod initio dicis *Res materiales ut sunt obiectum pure Matheseos posse existere*: cum tamen res materiales sint obiectum mixtæ, non puræ matheseos; & obiectum puræ matheseos, ut punctum, linea, superficies, constantiaque ex iis indivisibilia, indivisibiliterque se habentia existere re ipsa non possint: In eo solum hæreo, quod heic iterum *imaginationem ab intellectu* distinguis. Quippe, ô Mens, hæ duæ videntur unius, ejusdemque facultatis actiones, ut supra insinuavimus; &, si quid sit discriminis, id non videtur amplius esse, quam secundum magis, & minus; & vide ut illa inde jam probentur.

Dixisti supra *imaginari nihil esse aliud, quàm contemplari figuram, imaginemve rei corporeæ*: Heic vero non abnuis intelligere esse contemplari *Trigonum, Pentagonum, Chiliozonum, Miriozonum, & hujusmodi cæ-*

R

tera,

tera, quæ figuræ sunt rerum corporearum. Et discrimen quidem jam statuis, quod imaginatio sit cum quadam applicatione facultatis cognoscitivæ ad corpus: intellectio verò talem applicationem, seu contentionem non exigat. Adeò ut, cum simpliciter, & sine labore percipis Trigonum, ut figuram constantem tribus angulis, id intelligere te dicas. Et cum non sine aliqua tui contentione figuram quasi presentem habes, inspicis, exploras, distinctèque & sigillatim agnoscis, discernisque tres angulos, id te dicas imaginari. Ac proinde, cum percipias quidem absque labore Chiliogonum esse figuram mille angulorum: neque tamen applicando & contendendo teipsam discernere possis, & quasi presentem habere, sigillatimque discernere omnes illius angulos, sed te perinde confuse habeas, ac circa Myriogonum, aut quamcumque aliam hujuscemodi figurarum; idcirco censeas respectu Chiliogoni, aut Myriogoni Intellectionem esse, non Imaginationem.

Veruntamen nihil sanè obstat, quin ut ad Trigonum, sic ad Chiliogonum quemadmodum intellectionem, ita imaginationem extendas. Nam & nonnihil contendis, ut figuram illam tam multorum angulorum aliquo modo imagineris: licet multitudo illa angulorum tanta sit, ut ipsam distinctè capere non possis: & aliunde percipis

cipis quidem voce Chiliogoni significari figuram mille angulorum, sed hæc est tantum vis nominis; nam non propterea in ea figura intelligis magis mille angulos, quam imaginariis.

Attendendum vero ut amittatur distinctio, & acquiratur confusio per gradus. Tetragonum enim confusius, quam Trigonum percipies, imaginaberisve, aut intelliges: sed distinctius, quam Pentagonum. Tum hoc confusius Tetragono, Hexagono distinctius, atque ita consequenter, donec non habeas quid disertè tibi proponas, &, quia jam disertè capere non possis, contendere te ipsam ut plurimum negligas.

Quamobrem, si velis quidem imaginationem simul, & intellectionem vocare, quandiu figuram distincte, & cum sensibili quadam contentione cognoscis: intellectionem vero solum dum confuse solum, & cum nullâ, aut perexiguâ contentione specularis, licebit profecto? at non erit propterea, cur plusquam unum genus internæ cognitionis adstruas, cui accidentarium solummodo sit, ut secundum magis, & minus distincte, vel confuse, intentè, vel remisse figuram quampiam intuearis. Et certe cum Heptagonum, Octagonum, cæterasque porro figuras ad Chiliogonum, aut Myriogonum usque percurrere voluerimus

& ad maiorem, minoremque distinctionem, vel remissionem, semper, continuoque adtenderimus, dicere ne poterimus, ubinam, seu in qua figura imaginatio desinat, intellectio sola remaneat? Nisi potius non apparebit series tenorque uniusmodi cognitionis, cuius continuo, insensibiliterque decrescat distinctio, & contentio; crescat confusio, & remissio. Alias certe considera, ut intellectioem deprimas, imaginationem extollas. Quid enim aliud, quam illi ludibrium, isti commendationem queris; dum illi negligentiam, & confusionem tribuis, huic vero diligentiam, & perspicuitatem adscribis.

Afferis postea vim imaginandi, prout à vi intelligendi distinguitur, ad tui essentiam non requiri: quomodo id vero, si una, eademque vis sit, cuius functiones differant secundum magis, & minus duntaxat.

Subjicis mentem imaginando sese convertere ad corpus, intelligendo, ad seipsam, ideamve, quam habet in se. Quid ita vero, si non potest mens sese ad seipsam, ideamve ullam convertere, quin simul sese convertat ad aliquid corporeum, ideamve corporea representatum? Nam Trigonum quidem; Pentagonum, Chiliogonum Myriogonum, ceteræque figuræ, earumve ideæ corporeæ omnino sunt; neque potest mens ad illas, nisi

nisi ut corporeas, corporearumve instar intelligendo attendere. Quod spectat ad ideas rerum immaterialium creditarum, ut Dei, Angeli, animæ humanæ, seu mentis, constat etiam quascumque habemus de ipsis ideas, esse vel corporeas, vel quasi corporeas, ex forma scilicet humana, & ex rebus aliis tenuissimis, simplicissimis, insensibilissimis, cujusmodi sunt aër, ætherve, de sumptas, ut supra quoque attigimus. Quod autem dicis conjicere te probabiliter solum aliquod corpus existere: quia non potes dicere serio, idcirco morandum non est.

2. Disputas deinceps de Sensu, ac præclare primùm enumerationem instituis eorum, quæ per sensus innotuerant, & credita vera à te fuerant, solâ judice, ac duce natura. Refers subinde experimenta, quæ habitam sensibus fidem ita labefactaverint, ut eò te adegerint, quò te receptam vidimus circa Meditationem primam.

Hoc porro loco mens mihi non est de veritate sensuum intendere litem. Tametsi enim fallacia, falsitasve sit non in sensu, qui mere passive se habet, refertque solum ea, quæ apparent, quæque talia ex suis causis apparere necessum est: sed in judicio, sive in mente, quæ circumspecte satis non agit, neque advertit ea, quæ procùl sunt, ex hisce, aliisve causis apparere confusiora, mi-

noraque seipsis, dum prope sunt, & ita de cæteris: attamen ubicumque fallacia sit, negandum non est, quin aliqua sit: solumque difficultas est, sic-ne semper sit, ut nunquam de rei cuiuspiam sensibus perceptæ veritate constare possit.

Sane vero nihil est necesse exempla obvia conquirere: Dico solum ad ea, quæ profers, sive potius objicis, constare omnino videri, cum Turrim & prope spectamus, & contingimus, certos nos esse, quod sit quadrata; qui remotiores habueramus ansam judicandi rotundam, vel certe dubitandi, quadratane, an rotunda, an alterius figuræ esset.

Sic sensus ille doloris, qui apparet adhuc esse in pede, aut manu, postquam ea membra rescissa sunt, fallere aliquando potest, in iis scilicet, quibus sunt rescissa; idque ob spiritus sensorios assuetos in ipsa deferre, inque ipsis sensum exprimere: attamen qui integri sunt, tam certi sunt se in pede, aut manu, quam compungi vident, dolorem sentire, ut dubitare non valeant.

Sic cum vigilemus, somniemusque per vices, donec vivimus, fallacia quidem per somnium est, quod ea videri coram appareant, quæ coram non sunt; attamen nec semper somniamus, nec, dum reverâ vigi-
lamus,

lamus, dubitare possumus vigilemus-ne, an
somnialemus potius.

Sic cum cogitare possumus nos esse na-
turæ fallacis obnoxii, etiam in rebus ve-
rissimis visis; nihilominus cogitamus etiam
nos esse à natura veritatis capaces: & ut
aliquando fallimur, ut non detecto sophis-
mate, vel baculo media ex parte in aquam
immerso; ita aliquando intelligimus ve-
rum, ut in Geometrica demonstratione,
aut in baculo ex aqua educto, adeo ut de
neutrius veritate dubitare plane possumus.
Et ut dubitare de cæteris liceat: saltem
de eo dubitare non licet, quod res tales
appareant; nec potest non esse verissimum
taleis apparere. Quod autem ratio mul-
ta dissuadeat, ad quæ nos natura impellit,
non tollit hoc saltem veritatem ejus, quod
apparet, ἢ φαινόμενον. Tametsi nihil est
neccesse heic disquirere, Ratione sensus
impulsui repugnet, eo duntaxat modo,
quo dextera manus prolabentem lævam præ-
lassitudine sustentat, an vero quodam
alio.

3. Accedis consequenter ad institu-
tum, sed levi quasi velitatione. Pergis enim,
*Nunc autem postquam incipio meipsum, me
æque Authorem originis melius nosse, non
quidem omnia, quæ habere videor, à sensibus
puto esse temerè admittenda, sed neque etiam*

omnia in dubium revocanda. Bene hoc habet, quanquam & antea idem haud dubie putaveras.

Sequitur, *Et primo, quoniam scio omnia, que clarè, & distinctè intelligo, talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo: satis est, quod possim unam rem absque altera clarè & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam: quia potest saltem à Deo seorsim poni, & non refert à qua potentia id fiat, ut diversa existimetur.* Ad hoc nihil aliud dicendum est, quàm probare te clarum ex obscuro: ne causser esse obscuritatem in illatione aliquam. Ac non hæreo quidem in eo, quod probare prius oporteat existere Deum, & ad quæ potentia ejus se extendat, ad ostendendum facere eum posse quicquid tu potes intelligere: quæsierim solum, nonne tu clare, distinctèque intelligis in Triangulo proprietatem illam, quod majora latera majoribus angulis subtendantur, separatim ab alia, qua tres simul anguli habentur pares duobus rectis? Et admittis-ne propterea Deum ita posse illam proprietatem ab hac separare, & seorsim ponere, ut Triangulus istam, & non illam habeat, vel ista quoque præterea sit seorsim à Triangulo? Sed ne te heic remorer, quod hæc separatio parum ad rem faciat, subjicis, *Ac proinde ex hoc ipso, quòd sciam me existere,*
quòd-

quòdque interim nihil planè aliud ad naturam, sive essentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc solùm, quòd sim res cogitans : rectè concludo meam essentiam in hoc uno consistere, quòd sim res cogitans. Heic remorarer, sed vel repetere sufficit quæ circa meditationem secundam dicta sunt, vel expectandum quid inferre velis.

Postremo enim, *Et quamvis, inquis, fortasse (vel potius, ut postmodum dicam pro certo) habeam corpus, quòd mihi valde arcte conjunctum est: quia tamen ex una parte claram, & distinctam habeo ideam mei ipsius, quatenus sum tantùm res cogitans, non extensa: & ex alia parte distinctam ideam corporis, quatenus est tantùm res extensa, non cogitans: certum est me à corpore meo reverà esse distinctam, & absque illo posse existere.*

Videlicet huc properabas? Ergo quia cardo difficultatis heic potissimum vertitur, consistendum nonnihil est, ut pateat quì illum stabilias. Agitur heic primum de distinctione inter te, & corpus: quòd porrò corpus intelligis? Nempe hoc crassum ex membris constans, de quo sunt haud-dubie hæc verba, *habeo mihi conjunctum: & certum est me à corpore meo esse distinctam, &c.*

Atqui, ô Mens, de hoc corpore non est difficultas. Esset quidem, si objicerem cum plerisque Philosophis te esse *ἀπελθούσαν*

perfectionem, actum, formam, speciem, & ut vulgari modo loquar, modum corporis: quippe illi non magis te ab isto corpore distinctam, separabilemque agnoscunt, quam figuram, modum-ve alium: idque seu sis anima tota, seu sis prætereà etiam *ἄς δυνάμει*, *ἄς πικτικῆς*, intellectus possibilis, seu passibilis, ut loquuntur. Sed agere placet tecum liberalius, te nimirum considerando ut *νοῦν πικτικῆν* intellectum agentem, imò & *χωριστῶν* separabilem: tametsi alia, qua illi, ratione.

Cum illi enim statuerent omnibus hominibus (nisi potius rebus) communem, præstantemque intellectui possibili, ut intelligat, eadem prorsus ratione, ac necessitate, qua lux oculo, ut videat (unde solari lumini comparare soliti erant, spectareque proinde ipsum, ut advenientem extrinsecus) ipse te potius considero (nam & tu quoque id bene vis) ut intellectum quendam specialem, qui domineris in corpore.

Repeto autem difficultatem non esse, sine separabilis, an non ab hoc corpore (unde & paulo ante innuebam non fuisse necessarium recurrere ad Dei potentiam, qua illa sint separabilia, quæ separatim intelligis) sed de corpore, quod ipsamet sis: quasi possis ipsa esse tenue corpus, intra crassum istud diffusum, aut in ejus parte sedem obtinens.

Cæterum nondum fecisti fidem esse te aliquid pure incorporeum : Et cum in secunda Meditatione enunciasses te esse non ventum, non ignem, non vaporem, non halitum, admonita profecto es, id sine probatione fuisse enunciatum.

Dicebas te de istis rebus illeic loci non disputare : at deinceps non disputasti, neque ulla ratione probasti non esse te corpus hujuscemodi. Spes erat, ut heic id præstares : &, si quid tamen disputas, si quid probas, disputas, & probas te non esse crassum corpus hoc, de quo, ut jam dixi, non est difficultas.

4. *At, inquis, habeo ex una parte claram, & distinctam ideam mei ipsius, quatenus sum tantum res cogitans, non extensa: & ex alia parte distinctam ideam corporis, quatenus est tantum res extensa, non cogitans. Enimvero, quod spectat primum ad ideam corporis, non videtur multum de ea laborandum. Nam si id quidem pronunciaris de idea corporis universe, repetendum esset, quod objecimus probandum esse tibi repugnare naturæ corporeæ, ut sit cogitationis capax : sicque principium peteretur, cum quæstio de te instituta sit, an tenue nempe corpus non sis, quasi cogitare corpori repugnet.*

Verum, quia id pronuncias, & agis certe

tè solum , de crasso isto corpore , à quo te esse distinctam , & separabilem contendis; ideò non tam inficior , quin habeas ipsius ideam , quàm te habere posse inficior , si inextensa quidem res sis. Quæso te enim, quomodo existimes in te subjecto inextenso recipi posse speciem , ideamve corporis quod extensum est ? Seu enim talis species procedit ex corpore, illa haud dubie corporea est, habetque partes extra partes , atque adeo extensa est : Seu aliunde impressa est, quia necessarium semper est , ut repræsentet corpus extensum , oportet adhuc, ut habeat partes & perinde extensa sit. Alioquin certe si partibus careat , quomodo partes repræsentabit ? si extensione , quomodo rem extensam ? si figura , quomodo rem figuratam ? si positione , quomodo rem habentem superiores, inferiores , dextras , sinistras, obliquas partes ? Si varietate, quomodo colores varios , &c. Non ergo videtur idea extensione prorsus carere : nisi vero careat, quonam modo tu, si inextensa fueris, illi subjiceris? quomodo illam tibi aptabis? quomodo usurpabis , quomodo sensim oblitterari, evanescereque tandem experieris?

Deinde, quod spectat ad ideam tui, nihil est addendum ad ea , quæ jam dicta sunt, ac in meditationem præsertim secundam. Exinde enim evincitur , tantum abesse , ut ideam

ideam tuam claram, distinctamque habeas, quin penitus nullam habere videaris. Quippe quia tametsi agnoscas cogitare te, nescias tamen qualis res sis, quæ cogitas: adeo ut cum sola hæc operatio nota sit, lateat te tamen quod est præcipuum, substantia nempe, quæ operatur. Unde succurrit comparatio, qua dici potes similis cæco, qui calorem sentiens, admonitusque eum esse à Sole putet se habere claram, & distinctam ideam solis, quatenus, si ex eo quærat quid sit sol, respondere possit, est res calefaciens. Sed, inquires, heic addo, non tantum quod sim res cogitans, sed etiam, quod *Res non extensa*. Verumtamen, ut taceam sine probatione id dici, cum in quaestione tamen sit, quæso primum, idcirco-ne ideam tuam claram, & distinctam habes? Dicis te non extensam; Dicis quid non sis, non vero quid sis. An ad habendum claram, distinctamque, seu, quod idem est, veram, germanamque alicujus rei ideam, non est necesse ipsammet rem positive, &, ut ita dicam, affirmate nosse: sufficitque nosse, quòd illa non sit alia quæpiam res? Ergone clara, distinctaque erit Bucephali idea, si quis saltem norit de Bucephalo, quòd musca non sit? Sed ne hoc urgeam, requiro potius, Tu igitur res non extensa es? Annon es diffusa per corpus? Nescio quid

responsura sis ; nam licet ego ab initio te agnoverim in cerebro solum , id tamen conijciendo potius , quàm plane assequendo opinionem tuam . Conjecturam dixi ex iis verbis , quæ postea sequuntur , dum ais *te non ab omnibus corporis partibus affici , sed tantummodo à cerebro , vel etiam ab una tantum exigua ejus parte* . Verùm certus plane non fui , an esses propterea tantum in cerebro , parte-ve illius , cùm possis esse in corpore toto , & in una solùm parte affici : ut vulgo fatemur animam diffusam toto corpore , & in oculo tamen duntaxat videre .

Dubium similiter moverunt verba illa sequentia , & *quamvis toti corpori tota mens unita esse videatur , &c* . Quippe illeic loci non asseris quidem te esse unitam toti corpori : sed te esse tamen unitam non negas . Utrumque sit , Esto primum , si placet , diffusa toto corpore , sive idem cum anima sis , sive quid diversum , quæso te , inextensa es , quæ es à capite ad calcem protensa ? quæ coæquaris corpori ? quæ tot illius partibus correspondenteis parteis habes ? An dicis te ideo esse inextensam , quod tota in toto sis , & tota in qualibet parte ? Quæso te , si dicas , quomodo id capis ? Ita-ne potest unum quid esse simul totum in pluribus locis ? Fides nos id doceat de sacro mysterio ; de te , ut de re naturali disputatur heic ; & ex lumine quidem naturali.

rali. Licet-ne intelligere plura esse loca, & non esse plura locata? Et nunquid centum sunt plura uno? Et nunquid, si res aliqua tota est in uno loco, poterit esse in aliis, nisi ipsa sit extra se, uti locus est extra loca? Dicitis quod voles: saltem & obscurum, & incertum erit, sis-ne in qualibet parte tota, & non potius in singulis partibus per singulas tui parteis. Et cum sit longe evidentius nihil posse totum simul esse in pluribus locis, etiam evidentius evadet non esse te totam in singulis partibus: sed totam duntaxat in toto, atque adeo, per tui parteis diffusam per totum, sicque habere extensionem.

Esto deinde in cerebro solum, aut in exigua solum ejus parte: cernis idem plane incommodi esse: quoniam quantulacumque sit illa pars, extensa tamen est, & tu illi coextenderis, atque idcirco extenderis, particulasque particulis illius respondentibus habes. An dices te cerebri partem pro puncto accipere? Incredibile sane: sed esto punctum. Si illud quidem Physicum sit, eadem remanet difficultas, quia tale punctum extensum est, neque partibus prorsus caret. Si Mathematicum, nosti primum id nisi imaginatione non dari. Sed detur, vel fingatur potius dari in cerebro Mathematicum punctum, cui tu adjungaris, & in quo existas, vide quam futura sit inutilis fictio. Nam ut
fingatur,

fingatur, sic fingi debet, ut sis in concursu
 nervorum per quos omnes partes informatæ
 anima transmittunt in cerebrum ideas, seu
 species rerum sensibus perceptarum. At
 primum, nervi omnes in punctum non
 coeunt, seu quia cerebro continuato in spina-
 lem medullam multi nervi toto dorso in
 eam abeunt: seu quia qui tendunt in medium
 caput, non in eundem cerebri locum desi-
 nere deprehenduntur. Sed demus concur-
 rere omnes; nihilominus concursus illo-
 rum in mathematico puncto esse nequit;
 quia videlicet corpora, non mathematicæ
 lineæ sunt, ut coire possint in mathemati-
 cum punctum. Et ut demus coire, spiri-
 tus per illos traducti exire è nervis, aut
 subire nervos non poterunt, ut pote cum
 corpora sint, & corpus esse in non loco,
 seu transire per non locum, cujusmodi est
 punctum mathematicum non possit. Et
 quamvis demus esse, & transire posse: attamen
 tu in puncto existens, in quo non sunt
 plagæ dextra, sinistra, superior, inferior, aut
 alia, dijudicare non potes unde adveniant,
 aut quid renuncient. Idem autem dico de
 iis, quos tu debeas ad sentiendum, renun-
 ciandumve, & ad movendum transmittere.
 Ut præteream capi non posse, quomodo tu
 motum illis imprimas, si ipsa in puncto sis,
 nisi ipsa corpus sis, seu nisi corpus habeas,
 quo

quo illos contingas , simulque propellas.
Nam si dicas illos per se moveri , ac te solummodo dirigere ipsorum motum : memento te alicubi negasse moveri corpus per se , ut proinde inferri possit te esse motus illius causam : ac deinde explica nobis, quomodo talis directio sine aliqua tui contentione , atque adeo motione esse valeat ? Quomodo contentio in rem aliquam , & motio illius sine contactu mutuo movens, & mobilis ? Quo modo contactus sine corpore , quando (ut lumine naturali est adeo perspicuum) tangere, nec tangi sine corpore nulla potest res ? Quanquam quid in his immoror ; cum tibi ipsi incumbat probare esse te rem inextensam, atque idcirco incorpoream ? Neque vero , quantum opinor, argumentum ex eo duces , quod homo constare vulgo dicitur ex corpore , & animo; quasi cum una pars corpus dicatur , alia non corpus dici debeat : Si enim faceres, ita distinguendi occasionem dares. Constare hominem ex duplici corpore crasso scilicet, & subtili ; adeo ut cum illud retineat commune nomen corporis , isti nomen animæ detur. Ut præteream idem de aliis animalibus dictum iri ; quibus tu mentem tibi ipsi parem non concesseris: beatis illis sane, si vel animam, te authore, habeant. Heinc igitur quando concludis , *certum esse te à corpore*

poro tuo revera esse distinctam : Vides concessum id quidem iri , sed non concessum iri propterea esse te incorpoream , & non potius speciem tenuissimi corporis à crassiore isto distincti. Addis & *te proinde posse absque illo existere*. Verum ubi concessum fuerit te perinde posse absque crasso isto corpore existere , ac existit vapor odoratus , dum è pomo exiliens in auras dispergitur , quidnam exinde lucrata eris ? Certe aliquid amplius , quàm quod Philosophi memorati volunt , qui perire te penitus in ipsa morte opinantur : instar figuræ scilicet , quæ ex superficiæ immutatione ita evanescit , ut deinceps nulla , seu nihil plane sit . Si quidem cum fueris præterea corporea quædam , seu tenuis substantia , non dicêris ipsa in morte penitus evanescere , abireve plane in nihilum : sed per tui parteis dissipatas subsistere : quantumcumque ob distractionem cogitatura amplius non sis , & neque res cogitans , neque mens , neque anima sis dicenda. Quæ tamen omnia semper objicio , non ut de conclusione à te intenta dubitans ; sed ut de vi demonstrationis à te expositæ diffidens.

5. Interspergis consequenter nonnulla eodem pertinentia , quibus omnibus non est insistendum . Id noto , quod ais *docere naturam per sensum doloris , famis , sitis , &c.*
te

te non adesse corpori , ut nauta adest navigio: sed esse te illi artissime conjunctam , & quasi permixtam , adeo ut unum quid cum illo componas. Alioquin enim, inquis, cum corpus læditur, ego, qui nihil aliud sum, quam res cogitans; non sentirem idcirco dolorem, sed puro intellectu lesionem istam perciperem, ut nauta visu percipit, si quid in nave frangatur. Et cum corpus cibo, vel potu indiget, hoc ipsum expresse intelligerem, non confusos famis, & sitis sensus haberem. Nam certe isti sensus sitis, & famis, doloris, &c. nihil aliud sunt, quam confusi quidam modi ab unione, & quasi permixtione mentis cum corpore exorti. Ac bene quidem se ista habent, sed explicandum superest, quoniam modo ista conjunctio, & quasi permixtio, aut confusio competere tibi, si sis incorporea, inextensa, & indivisibilis, possit? Si puncto enim grandior non es, quomodo conjungeris toti corpori, quod est magnitudinis tantæ? Quomodo saltem cerebro, aut exiguæ illius parti, quæ (ut dictum est) quantulacumque sit, magnitudinem tamen, seu extensionem habet? Si partibus omnino cares, quomodo misceris, aut quasi misceris partis hujus particulis: neque enim est mixtio sine partibus commiscibilibus utrinque? Et, si discreta plane es, quomodo confunderis, unumque componis cum ipsa materia? Et, cum compositio, conjunctio,

junctio, seu unio inter parteis aliquas sit, nonne debet esse proportio inter parteis hujusmodi? Quænam vero corporeæ cum incorporea intelligi potest? Capimus-ne quomodo lapis, & aër ita compingantur, v. c. in pumice, ut germana inde fiat compositio? Et major tamen est proportio inter lapidem, & aerem, qui ipse quoque corpus est, quàm inter corpus, & animam, memtemve plane incorpoream. Et nonne debet unio per contactum intimum fieri? Quomodo id vero, ut ante dicebam, sine corpore? Quomodo quod corporeum est, apprehendet quod incorporeum, ut sibi junctum teneat: aut quomodo incorporeum apprehendat corporeum, ut sibi devinctum reciproce habeat: si nihil prorsus in illo sit, neque quo apprehendatur, neque quo apprehendat? Heinc, quia te fateris sentire dolorem, quæso te quomodo te putes, si incorporea, & inextensa sis, sensus doloris esse capacem? Quippe doloris affectio non nisi ex quadam partium distractione intelligitur, cum quidpiam interjicitur, quod continuitatis solutionem faciat. Videlicet status doloris est quidam status præter naturam; quomodo vero potest præter naturam esse, afficive, quod per naturam, uniusmodi, simplex, indivisibile, intransmutabileque est? Et, cum dolor aut alteratio, aut non
sine

sine alteratione sit; quomodo potest id alterari, quo cum sit puncto impartibilis, non potest fieri alterum, desinereve esse cuiusmodi est, quin in nihilum redigatur? Addo &, cum dolor ex pede, ex brachio, partibusve aliis simul advenit, nonne oportet in te esse partes varias, in quibus illum varie excipias, ne confuse, & quasi unius duntaxat partis dolorem sentias? Sed uno verbo, generalis semper difficultas manet, quomodo corporeum cum incorporeo communicare valeat: quam proportionem statuere alterius cum altero liceat.

6. Cætera prætereo, quæ fuse, & eleganter prosequeris, ut ostendas esse aliquid præter te, ac Deum. Deducis enim esse tuum corpus, facultatesque corporeas: itemque alia corpora, quæ in tuos sensus, ac te ipsam immittant sui species, efficiantque voluptatis, & doloris passiones, unde sunt in te prosequutio, & fuga.

Ex quibus hunc tandem fructum colligis, ut cum omnes sensus circa ea, quæ ad corporis commodum spectant, multo frequentius verum indicent, quàm falsum: idcirco inferas te amplius vereri non debere, ne ea falsa sint, quæ tibi quotidie à sensibus exhibentur. Idem consequenter dicis de insomniis, quæ quia non perinde cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria

conjunguntur, ut ea, quæ vigilantibus occurrunt; ideo statuis tibi res veras non in somnis, sed vigilantibus occurrere: Et, *ex eo*, inquis, *quod Deus non sit fallax, sequitur omnino in talibus te non falli.* Quod, ut admodum pie dicis, ita cum postremo concludis, *Esse humanam vitam erroribus obnoxiam, nostræque nature infirmitatem esse agnoscendam?* facis profecto quam optime.

Hæc sunt, Vir eximie, quæ mihi circa Meditationes tuas adnotanda occurrerunt. Repeto non esse cur ipse ea cures, quod meum iudicium tanti non sit, ut haberi debeat apud te tantilli momenti. Ut enim, cum aliquis cibus palato meo suavis est, quem displicere aliis video, non defendo gustatum meum esse alieno perfectiorem: ita, cum menti placet opinio, quæ non aridet cæteris, longe absuri ut tuear me in veriore incidisse. Id potius puto vere dictum, suo quemque sensu abundare: ac tam prope iniquum habeo, velle ut omnes eadem sententiâ, quàm ut omnes eodem sint gustu. Quod dico, ut existimes tibi, per me, liberum esse, hæc, quæ censui, omnia floccifacere, nullôque plane loco habere. Abunde erit, si primum meum erga te affectum agnoscas, & non ducas pro nihilo venerationem tuæ virtutis. Potest forte aliquid esse inconsideratius prolatum, ut inter dissentendum

tiendum proclivius nihil est : id si occurrat, plane devoveo : Tu duc lituram , & sic habe, nihil mihi fuisse antiquius , quam ut demererer , & factam , tectamque tuerer amicitiam tuam. Vale , Scribebam Parisiis, Postridie Eidus Majas, an. sal. 1641.

Responsio Authoris

A D

Q U I N T A S

O B J E C T I O N E S :

 Ir Præstantissime,

Tam eleganti & accurata dissertatione Meditationes meas impugnasti, quæque ad earum veritatem illustrandam adeo profutura esse mihi videtur, ut multum me tibi debere existimem quod ipsam perscripseris, multumque etiam R. P. Mercenno, quod te ad scribendum incitarit. Quippe optime novit vir illorum omnium studiosissimus indagator, & eorum præcipue quæ spectant ad gloriam Dei promotor indefessus, nulla via melius cognosci

cognosci posse an meæ rationes pro veris demonstrationibus habendæ sint , quàm si aliquot ex iis qui doctrina , & ingenio reliquos antecedunt ipsas examinarent , ac totis viribus impugnarent , ut deinde fieret periculum an ego satis commode ad omnia quæ ab iis proposita essent responderem . Idcirco quamplurimos ad hoc provocavit , à nonnullis impetravit , & gaudeo quod etiam à te . Quamvis enim non tam Philosophicis rationibus usus fueris ad opiniones meas refutandas , quàm oratoriis quibusdam artibus ad illas eludendas , hoc tamen ipsum ideo mihi gratum est , quod inde conjiciam non facile in me rationes afferri potuisse diversas ab iis quæ in præcedentibus aliorum objectionibus quas legisti continentur . Neque enim si quæ essent , ingenium & diligentiam tuam effugissent , & judico te hîc non aliud habuisse institutum , quàm ut eorum me admoneres quibus meæ rationes , ab iis quorum ingenia sensibus ita immersa sunt ut à Metaphysicis cogitationibus prorsus abhorreant , eludi possent , atque ita mihi dares occasionem iis occurrendi . Quamobrem ego hîc non tanquam tibi Philosopho acutissimo , sed tanquam alicui ex hominibus istis carneis respondebo .

De iis quæ in Meditationem primam objecta sunt.

Ais te comprobare institutum quo mentem præjudiciis exuere conatus sum, ut pote quod nemo fingere potest esse improbandum: Sed velles ut *simpliciter ac paucis verbis*, hoc est, perfunctorie tantum id effecissem. Quasi scilicet tam facile sit omnibus se erroribus liberare quibus ab infantia imbuti sumus? & quasi nimis accurate id fieri possit quod nemo negat esse faciendum? Sed nempe indicare voluisti plerosque homines fateri quidem verbo tenus præjudicia esse vitanda, sed tamen nunquam illa vitare, quia nullum studium aut laborem in hoc impendunt, nullaque ex iis quæ semel ut vera admiserunt pro præjudiciis habenda esse arbitrantur. Tu certe hîc illorum personam egregie agis, & nihil eorum quæ ab ipsis dici possent omittis, sed interim nihil affers quod Philosophum redolere videatur; ubi enim ais opus non esse Deum fingere deceptorem, neque nos somniare, nec talia, Philosophus putasset sibi addendam esse rationem cur illa non possint in dubium revocari, vel si nullam habuisset, ut revera nulla est, id non

S

dixit.

dixisset: Neque addidisset sufficere hoc in loco humanæ mentis caliginem, aut naturæ nostræ imbecillitatem causari, nihil enim prodest ad errores nostros emendandos quòd dicatur nos errare quia nostra mens caligat, vel natura est imbecilla; idem enim est ac si tantum diceretur nos errare quia sumus erroribus obnoxii; & manifeste utilius est attendere, ut feci, ad omnia in quibus contingere potest ut erremus, ne ipsis temere assentiamur. Non etiam dixisset Philosophus *me, habendo dubia omnia pro falsis, non tam vetus exuere quàm induere novum præjudicium*; vel prius probare conatus fuisset ex tali suppositione oriri periculum alicujus deceptionis; Sed tu è contra paulo post affirmas me non posse à me extorquere ut illa pro incertis, falsisque habeam quæ falsa supposui, hoc est ut novum illud induam præjudicium quod ne induerem verebaris. Nec magis miraretur Philosophus istiusmodi suppositionem, quàm quod aliquando ut baculum qui curvus est rectum reddamus, illum in contrariam partem recurvemus, novit enim sæpe falsa pro veris utiliter sic assumi ad veritatem illustrandam; ut cum Astronomi *Æquatore*, *Zodiacum*, aliosque circulos in cœlo imaginantur, cum Geometræ novas lineas datis figuris adjungunt, & sæpe Philosophi mul-

tis in locis : Qui autem hoc vocat *recurrare ad machinam captare prestigias, sectari ambages*, aitque, *Philosophico candore, ac veritatis amore esse indignum*, non certè ipse Philosophico candore, nec ulla ratione, sed Rhetorico tantum fuce uti se velle testatur.

De iis quæ in secundam Meditationem objecta sunt.

I.

Pergis hinc Rhetoricam simulationem loco rationis usurpare : fingis enim me ludificari ubi serio ago ; & serio accipis tanquam vere dictum, & affirmatum, quod tantum interrogando, & ex vulgari aliorum sententia proposui, ut de eo ulterius inquirerem. Quod enim dixi, omnia sensuum testimonia pro incertis, imo etiam pro falsis esse habenda, omnino serium est : & ad meas Meditationes intelligendas adeo necessarium, ut quisquis illud admittere non vult, aut non potest, nihil in ipsas responsione dignum objiciendi sit capax. Sed advertenda est distinctio variis in locis à me inculcata, inter actiones vitæ, & inquisitionem veritatis : Cum enim de regenda vita quæstio est, ineptum sane esset sensibus non credere, planeque ridendi fuerunt

fuerunt illi Sceptici qui res humanas eo usque negligebant, ut ne se in præcipitia conjicerent ab amicis deberent asservari. Atque idcirco alicubi admonui *neminem sane mentis de talibus serio dubitare*; cum autem quidnam certissimè ab humano ingenio cognosci possit inquiritur, plane à ratione alienum est eadem nolle ut dubia, imo etiam ut falsa, serio rejicere, ad animadvertendum alia quædam, quæ sic rejici non possunt, hoc ipso esse certiora, nobisque revera notiora. Quod autem dixi me nondum satis intelligere quis sit ille qui cogitat, non bona fide ut serio dictum accipis, cum id ipsum explicuerim: nec etiam quod dixerim me non dubitasse de eo in quo natura corporis consistebat, nullamque vim seipsum movendi illi tribuisse, meque imaginatum esse animam instar venti, vel ignis, & talia, quæ ibi tantum ex vulgi opinione retuli, ut suis locis falsa esse ostenderem. Quæ autem fide ais *nutriri, incedere, sentire, &c. à me referri ad animam*, ut statim subjungas, *esto, modo caveamus distinctionem tuam inter animam & corpus*; ego enim paulo post expressis verbis nutritionem retuli ad solum corpus, incessum vero & sensum maxima ex parte refero etiam ad corpus, nihilque quod ad illos pertineat animæ tribuo præter id solum quod est cogitatio. Quam deinde

deinde habes rationem ut dicas *non opus fuisse tanto apparatu ad probandum me existere*; Certe ego ex his ipsimet tuis verbis optimam mihi videor habere rationem iudicandi nondum me ibi satis magno apparatu usum fuisse, quandoquidem efficere nondum potui ut rem recte intelligas: Cum enim ais me idem potuisse ex quavis alia mea actione colligere, multum à vero aberras, quia nullius meæ actionis omnino certus sum (nempe certitudine illa Metaphysica, de qua sola hic quaestio est) præterquam solius cogitationis. Nec licet inferre, exempli causa, ego ambulo, ergo sum, nisi quatenus ambulandi conscientia cogitatio est, de qua sola hæc illatio est certa, non de motu corporis, qui aliquando nullus est in somnis, cum tamen etiam mihi videor ambulare; adeo ut ex hoc quod putem me ambulare, optime inferam existentiam mentis quæ hoc putat, non autem corporis quod ambulet. Atque idem est de cæteris.

2. Incipis deinde non injucunda pro-
popeia me non amplius ut hominem in-
tegrum, sed ut animam separatam interro-
gare, quo me videris admonere hæc ob-
jectiones non à mente subtilis Philosophi,
sed à sola carne factas fuisse. Quæro te
igitur, ô caro, seu quocunque velis nomine

ceſeri , habere tam parum cum mente conſortii ut advertere non potueris quando nam emendavi illam vulgi imaginationem , per quam fingitur id quod cogitat eſſe inſtar venti , ſimilive corporis ? Emendavi enim illam proſecto cum oſtendi ſupponi poſſe nullum ventum , nec aliud corpus in mundo eſſe , ac nihilominus illa omnia , ex quibus me ut rem cogitantem agnoſco , remanere . Ac proinde quacunque poſtea interrogas , cur non poſſim igitur eſſe adhuc ventus , cur non replere ſpatium , cur non moveri pluribus motibus , & talia , tam inania ſunt ut reſponſione non egeant .

3. Nec magis urgent quæ ſubjungis , ſi ſim tenue quoddam corpus , cur non poſſim nutrirī , & reliqua ; nego enim me eſſe corpus . Atque , ut ſemel abſolvam quia ſere ſemper eodem ſtilo uteris , nec meas rationes impugnas , ſed ipſas , tanquam ſi nullæ eſſent , diſſimulando , vel imperfectas tantum & truncatas referendo , colligis varias difficultates quæ vulgo ab imperitis in meas conſuſiones , aliasve ijs affines , aut etiam diſſimiles moveri ſolent , quæque vel ad rem non pertinent , vel jam à me ſuis locis ſublatae ſunt aut ſolutæ , non operæpretium eſt ut ad ſingula quæ interrogas reſpondeam , centies enim eadem
quæ

quæ jam ante scripti essent reperenda. Sed breviter tantum de iis agam quæ lectores non plane ineptos morari posse videbuntur. Et quantum ad illos qui non tam ad vim rationum, quam ad verborum multitudinem attendunt, eorum approbationem tanti non facio ut ejus promerendæ gratia verbosior fieri velim. Primum itaque hic notabo tibi non credi, cum ais mentem adolescere, ac debilitari cum corpore, nullaque ratione id probas, nam ex eo quod non tam perfecte agat in corpore infantis, quam adulti, ac sæpe à vino, aliisque rebus corporeis ejus actiones possint impediri, sequitur tantum illam, quandiu corpori est adjuncta, ipso uti ut instrumento ad eas operationes, quibus ut plurimum occupatur, non autem perfectiorem vel imperfectiorem reddi à corpore: nec melius hoc inde inferis quàm si ex eo quod artifex non recte operetur quoties malo utitur instrumento, inferres ipsum artis suæ peritiam ab instrumenti bonitate nancisci.

Notandum etiam te plane non videri intelligere, ô caro, quidnam sit ratione uti, quandoquidem ut probes sensuum fidem mihi non debere esse suspectam, dicis etiam aliquando non utens oculo visus sim ea sentire quæ sine oculo non sentiuntur, me

ramen non esse semper expertum eandem
 falsitatem : tanquam si non sufficiat ad du-
 bitandum , quod errorem aliquando depre-
 henderimus ; & tanquam si fieri posset ut
 semper quoties fallimur adverteremus nos
 falli , cum è contra in hoc ipso error consi-
 stat quod à nobis sub specie erroris non ad-
 vertatur. Denique quia sæpe à me petis
 rationes cum ipsa , ô caro , nullas habes , &
 tibi probandi onus incumbit , advertendum
 est ad recte philosophandum non opus esse
 ut ea omnia quæ non admittimus, quia igno-
 ramus an sint vera, probemus falsa esse, sed
 tantummodo esse summopere cavendum
 nequid ut verum admittamus quod non pos-
 simus probare verum esse. Ita cum de-
 prehendo me esse substantiam cogitantem,
 formoque clarum , & distinctum istius sub-
 stantiæ cogitantis conceptum , in quo nihil
 eorum quæ ad conceptum substantiæ corpo-
 reæ pertinent, continetur , hoc plane sufficit
 ut affirmem me , quatenus me ipsum novi,
 nihil aliud esse quàm rem cogitantem, quod
 solum in 2. Meditatione de qua jam agi-
 tur affirmavi : Nec debui admittere istam
 substantiam cogitantem esse quoddam cor-
 pus agile, purum, tenue, &c. quandoquidem
 nullam habui rationem quæ id mihi per-
 suaderet ; tu si quam habes tuum est ipsam
 docere , non autem exigere à me ut probem
 id

id falſum eſſe quod non aliam ob cauſam admittere recuſavi , quàm quia mihi erat ignotum. Idem enim facis ac ſi dicenti me jam in Hollandia verſari , negares eſſe credendum niſi probarem me non eſſe etiam in China , nec in ulla alia mundi parte , quia forte fieri poteſt ut idem corpus per divinam potentiam duobus in locis diverſis exiſtat. Cùm vero addis , mihi etiam probandum animas brutorum eſſe incorporeas & craſſum corpus nihil conferre ad cogitationes , teſtaris te non modo ignorare cujus ſint partes probandi , ſed etiam quid à quoque ſit probandum : nam ego neque animas brutorum puto eſſe incorporeas , nec craſſum corpus nihil conferre ad cogitationem , ſed tantum iſtarum rerum conſiderationem nullo modo eſſe hujus loci.

4. Quæris hic obſcuritatem ex æquivocatione vocis *anima* , ſed quam ego tam accuratè ſuſtuli ſuis locis , ut hic pigeat repetere ; Itaque dicam tantum nomina ut plurimum impoſita fuiſſe ab imperitis, ideòque non ſemper ſatis apte rebus reſpondere, noſtrum autem non eſſe illa mutare poſtquam uſu recepta ſunt , ſed tantum licere ipſorum ſignificationes emendare cum advertimus illas ab aliis non rectè intelligi : Sic quia forte primi homines non diſtinxe-

runt in nobis illud principium quo nutrimur, crescimus, & reliqua omnia nobiscum brutis communia sine ulla cogitatione peragimus, ab eo quo cogitamus; utrumque unico *animæ* nomine appellarunt, ac deinde animadvertentes cogitationem à nutritione esse distinctam, id quod cogitat vocarunt *mentem*, hancque animæ præcipuam partem esse crediderunt: Ego vero animadvertens principium quo nutrimur toto genere distinguere ab eo quo cogitamus, dixi *animæ* nomen, cum pro utroque sumitur, esse æquivocum, atque ut specialiter sumatur pro *actu primo*, sive *præcipua hominis forma*, intelligendum tantum esse de principio quo cogitamus; hocque nomine mentis ut plurimum appellavi ad vitandam æquivocationem: *Mentem* enim non ut animæ partem, sed ut totam illam animam quæ cogitat considero. Hæres vero, inquis, an ergo existimem animam semper cogitare, sed quidni semper cogitaret, cum sit substantia cogitans? & quid miri quod non recordemur cogitationum quas habuit in matris utero, vel in lethargico, &c. cum nequidem recordemur plurimarum, quas tamen scimus nos habuisse dum essemus adulti, sani, & vigilantes. Ad recordationem enim cogitationum quas mens habuit, quandiu corpori est conjuncta, requiritur ut quedam
ipfarum

ipsarum vestigia in cerebro impressa sint, ad quæ se convertendo, sive se applicando recordatur: quid autem miri si cerebrum infantis, vel lethargici vestigiis istis recipiendis sit ineptum.

Denique ubi dixi, *forſan fieri poſſe, ut id quod nondum novi* (nempe meum corpus) *non ſit diverſum ab eo me quem novi* (nempe à mea mente) *nescio, de hac re non diſputo,* &c. objicis, si nescis, si non disputas, cur te nihil eſſe iſtorum aſſumis: ubi falſum eſt me quicquam aſſumpſiſſe quod nescirem, nam plane è contra, quia nesciebam eſſetne corpus idem quod mens necne, nihil ea de re aſſumpſi, ſed ſolam mentem conſideravi, donec poſtea in 6. Meditatione illam realiter à corpore diſtingui, non aſſumpſi, ſed demonſtravi. Tu vero, ô caro, in hoc plurimum peccas, quod cum nullam, vel minimam habeas rationem ad probandum mentem à corpore non diſtingui, nihilominus tamen id aſſumis.

5. Quæ de imaginatione ſcripſi ſatis clara ſunt attendenti, ſed nihil miri ſi forte iis qui non meditantur ſint perobſcura. Moneo autem ipſos, ea quæ ad hanc quam de me habeo notitiam non pertinere affirmavi, non pugnare cum iis quæ dixeram antea me nescire an ad me pertinerent, quia

plane aliud est pertinere ad me ipsum, quam pertinere ad eam quam de me habeo notitiam.

6. Quæcunque hic habes, ô caro optima, non tam mihi videntur esse objectiones, quam obmurmurationes quædam nulla responsione indigentes.

7. Hic etiam multa obmurmuras, sed quæ, non magis quam præcedentia, egent responsione. Nam quæ de brutis inquiris non sunt hujus loci, quia mens meditata apud se ipsam potest experiri se cogitare, non autem an bruta etiam cogitent necne; sed hoc postea ex eorum operationibus à posteriori tantum investigat. Nec hæreo in iis quæ me inepte loquentem introducis abnegandis, quia mihi satis est semel monuisse te non omnia mea fideliter referre. Sæpe vero attuli criterium quo dignoscitur mentem aliam esse à corpore, nempe quod tota mentis natura consistat in eo quod cogitet, tota autem natura corporis in eo quod sit res extensa, nihilque prorsus commune sit inter cogitationem, & extensionem. Ostendi etiam sæpe distincte mentem posse independentem à cerebro operari, nam sane nullus cerebri usus esse potest ad pure intelligendum, sed tantum ad imaginandum vel sentiendum: Et quamvis fortè accidente imaginatione, vel sensu
(ut

(ut fit cùm cerebrum perturbatur) non facile mens aliis rebus intelligendis vacet, experimur tamen cùm imaginatio est minus fortis nos sæpe aliquid ab ipsa plane diversum intelligere, ut cùm inter dormiendum advertimus nos somniare, opus quidem est imaginationis quod somniemus, sed quod nos somniare advertamus, opus est solius intellectus.

8. Hic, ut sæpe alibi, tantum ostendis te non satis intelligere illa quæ conaris reprehendere. Neque enim abstraxi conceptum ceræ ab ejus accidentium conceptu, sed potius indicare volui quo pacto ejus substantia per accidentia manifestetur, & quomodo ejus perceptio reflexa & distincta, qualem nullam, ô caro, videris unquam habuisse differat à vulgari & confusa. Nec video quonam fretus argumento pro certo affirmes canem simili modo atque nos dijudicare, nisi quia cùm videas illum etiam carne constare, eadem omnia quæ in te sunt putas esse etiam in illo; sed ego qui nullam in eo mentem animadverto, nihil simile iis quæ in mente cognosco in ipso reor inveniri.

9. Miror te hic fateri omnia illa quæ in cera considero demonstrare quidem me distinctè cognoscere quòd existam, non autem quis aut qualis sim, cùm unum sine alio non demonstratur. Nec video quid amplius

ea de re expectes ; nisi ut dicatur cujus coloris , odoris & saporis sit mens humana, vel ex quo sale , sulphure ; & mercurio sit conflata : vis enim ut ipsam instar vini , labore quodam Chymico examinemus. Quod te profecto dignum est , ô caro , & iis omnibus qui cum nihil nisi admodum confuse concipiant , quid de quaque re querendum sit ignorant : sed quantum ad me nihil unquam aliud requiri putavi ad manifestandam substantiam , præter varia ejus attributa , adeo ut quo plura alicujus substantiæ attributa cognoscamus , eo perfectius ejus naturam intelligamus ; Atque ut multa diversa attributa in cera distinguere possumus , unum quod sit alba , aliud quod sit dura , aliud quod ex dura fiat liquida , &c. Ita etiam in mente totidem sunt, unum quod habeat vim cognoscendi albedinem ceræ ; aliud , quod habeat vim cognoscendi ejus duritiem ; aliud , quod mutationem duritiei , sive liquefactionem , &c. Potest enim quis nosse duritiem , qui non ideo novit albedinem , nempe qui cæcus natus est, & ita de cæteris. Unde clare colligitur nullius rei tot attributa cognosci, quam nostræ mentis , quia quotcumque cognoscuntur in qualibet alia re , tot etiam numerari possunt in mente , ex eo quod illa cognoscat , atque ideo ejus natura omnium
est

est notissima Denique hic obiter reprehendis, quod cum nihil in me esse admiserim præter mentem, nihilominus loquar de cera quam videam, quam tangam, quod sine oculis, & manibus fieri non potest: sed notare debuisti me accurate monuisse non ibi agi de visu & tactu, quæ fiunt ope organorum, sed de sola cogitatione videndi, & tangendi, ad quam organa ista non requiri quotidie in somnis experimur: nec sane hoc non notasti, sed tantum monere voluisti quam absurdæ sæpe, atque injustæ cavillationes ab iis qui non tam aliquid intelligere quàm impugnare satagunt, excogitentur.

---

*De iis quæ in tertiam Meditationem
objecta sunt.*

I.

Euge hic tandem aliquam contra me affers rationem, quod nullibi prius te fecisse animadverti; ut enim probes non esse regulam certam quod ea quæ valde clare, & distincte percipimus sint vera, dicis ingenia permagna quæ videntur debuisse plurima clare, & distincte percipere, censuisse nihilominus rerum veritatem, vel in Deo, vel in puteo esse absconditam: In quo fateor

fateor te recte ab autoritate argumentari, sed meminisse debuisses, ô caro, te hic affari mentem à rebus corporeis sic abductam, ut ne quidem sciat ullos unquam homines ante se exitisse, nec proinde ipsorum autoritate moveatur. Quod deinde affers de Scepticis, locus est communis non malus, sed nihil probans, ut neque quòd quidam pro falsis opinionibus mortem oppetant, quia probari nunquam potest illos clare, & distincte percipere id quod pertinaciter affirmant. Quod denique addis non tam de veritate regulæ esse laborandum, quàm de Methodo ad dignoscendum an fallamur, necne, cum existimamus nos aliquid clare percipere, non inficior; sed hoc ipsum accuratè à me præstitum fuisse contendo suis in locis, ubi primum abstuli omnia præjudicia, & postea enumeravi omnes præcipuas ideas, ac distinxì claras ab obscuris, aut confusis.

2. Miror verò ratiocinium quo probare vis omnes nostras ideas esse adventitias, nullasque à nobis factas, quia, inquis, mens facultatem habet non tantum percipiendi ipsas ideas adventitias, sed præterea illas variè componendi, dividendi, contrahendi, ampliandi, comparandi, & id genus similia: unde concludis ideas Chimærarum, quas mens facit componendo, dividendo, &c. non esse
ab

ab ipsa factas, sed adventitias: Quo pacto etiam posses probare nec signa ulla facta fuisse à Praxitele, quoniam à se non habuit marmor ex quo illa exculperet; nec te has objectiones fecisse, quia ex verbis non à te inventis, sed ab aliis mutuatis ipsis composuisti. At certe nec forma chimerae in partibus caprae, aut leonis, nec forma tuarum objectionum in singulis verbis quibus usus es, sed in sola compositione consistit. Mirabile etiam est quod ideam *Rei* non posse esse in mente sustineas, nisi simul sint *idea animalis, plantæ, lapidis, omniumque universalium*: tanquam si ut agnoscam me esse rem cogitantem debeam agnoscere animalia, & plantas, quoniam debeo *Rem*, sive quid sit *Res* agnoscere. Nec verius hic de veritate agis. Ac denique cum ea tantum de quibus nihil affirmavi impugnes, non nisi in ventos præliaris.

3. Hic ut convellas rationes ob quas de rerum materialium existentia censui esse dubitandum, quæris *cur ergo supra terram ambularem*, &c. in quo manifeste principium petitur assumis enim id quod esset probandum, nempe tam certum esse me supra terram ambulare ut de eo non possit dubitari. Et cum rationibus, quas mihi objeci, & refutavi, unam vis addere, *quamobrem in ceco nato nulla sit idea coloris, aut in surdo vo-*

do vocis , plane ostendis te nullam habere ullius momenti ; qui enim scis nullam esse ideam colorum in cæco nato? cum interdum in nobis , etsi claudamus oculos , nihilominus sensus lucis , & colorum excitentur ; & quamvis quod ais concedatur , nunquid eodem jure dici potest ab eo qui negat existentiam rerum materialium , cæcum natum non habere ideas colorum , quia ejus mens facultate illas formandi est destituta, quo à te dicitur ipsum easdem non habere quia oculis est privatus ? Quæ subjungis de duabus ideis solis nihil probant : sed cum ambas pro una accipis , quoniam ad unum solem referuntur , idem est ac si diceres verum & falsum non differre , cum de eodem subjecto affirmantur : & cum illam quam ex rationibus astronomicis colligimus negas esse ideam , nomen ideæ ad solas imagines in phantasia depictas, contra id quod expresse assumpsi , restringis.

4. Idem hic facis , cum negas substantiæ esse veram ideam , quia nempe substantia non imaginatione , sed solo intellectu percipitur : Atqui dudum ego protestatus sum , ô caro, nihil mihi negotii esse cum illis qui sola sua imaginatione , non autem intellectu uti volunt . Ubi vero ais *substantiæ ideam nihil habere realitatis quod non habeat ex ideis eorum accidentium, sub quibus,*
vel

vel quorum inſtar concipitur , probas te revera nullam habere diſtinctam , quia nunquam ſubſtantia inſtar accidentium concipi poteſt , nec ſuam realitatem ab iis mutuari : ſed contra vulgo à Philoſophis accidentia ſubſtantiarum inſtar concipiuntur , nempe quoties realia eſſe dicuntur : Nulla enim accidentibus realitas (hoc eſt nulla entitas pluſquam modalis) tribui poteſt , quæ non ab idea ſubſtantiaæ deſumatur. Porro ubi ais ideam Dei haberi tantum ex eo quod audiverimus quædam attributa de Deo enuntari , vellem adderes undenam ergo primi homines , à quibus iſta audivimus , eandem Dei ideam habuerint , ſi enim à ſe ipsis , cur non etiam eandem à nobis habere poſſumus ? ſi vero a Deo revelante , ergo Deus exiſtit.

Cum autem addis *eum qui infinitum quid dicit , attribuere rei quam non capit nomen quod non intelligit.* Non diſtinguis intellectionem modulo ingenii noſtri conformem , qualem de infinito nos habere unusquisque apud ſe ſatis experitur , à conceptu rerum adæquato , qualem nemo habet non modo de infinito , ſed nec forte etiam de ulla alia re quantumvis parva. Nec verum eſt intelligi infinitum per finis , ſive limitationis negationem , cum è contra omnis limitatio negationem infiniti contineat.

Nec

Nec verum etiam est *ideam omnes illas perfectiones quas Deo tribuimus representantem non habere plus realitatis objectivæ quam habeant res finitæ*. Fateris enim ipsemet istas perfectiones ab intellectu nostro ampliari ut Deo tribuantur; An ergo existimas illa quæ sic ampliata sunt non ideo majora esse non ampliatis? Et unde esse potest facultas omnes perfectiones creatas ampliandi, hoc est aliquid ipsis majus, sive amplius concipiendi, nisi ex eo quod idea rei majoris, nempe Dei, sit in nobis? Nec denique verum est perpusillum fore Deum si non sit major quam à nobis intelligatur, intelligitur enim esse infinitus, atque infinito nihil majus esse potest. Atqui confundis intellectum cum imaginatione, fingisque nos Deum imaginari instar hominis alicujus permagni, tanquam si quis nunquam visum elephantem imaginaretur esse instar animalculi acati quammaximi, quod tecum fateor esse ineptissimum.

5. Multa hic dicis ut mihi videaris contradicere, nec tamen ullo modo contradicis cum plane idem quod ego concludas. Sed tamen multa hinc inde permisces, à quibus valde dissentio, ut quod axioma, *nihil est in effectu quod non præextiterit in causa*, de causa materiali potius quam de efficiente sit intelligendum, nunquam enim perfectio forme
in

in causa materiali, sed in sola efficiente præexistere potest intelligi, & quod formalis realitas ideæ sit substantia, & talia.

6. Si quid haberes ad existentiam rerum materialium probandam, procul dubio hic attulisses, sed cum tantum interrogas *an ergo mea mens incerta sit esse aliquid præter se in mundo*; &ingas non opus esse ut argumenta ad id quæras, atque ita provoces tantum ad præjudicatas opiniones, multo clarius ostendis nullam te ejus quod affirmas dare posse rationem, quàm si omnino tacuisses. Quæcumque vero hic disputas de ideis non egent responsione, quia tu nomen ideæ ad solas imagines in Phantasia depictas restringis; ego vero ad id omne quod cogitatur extendo. Sed obiter quære liber quo argumento probes, *nihil agere in se ipsum?* Nempe non soles uti argumentis, hoc autem probasti exemplo digiti, qui se ipsum non verberat, & oculi qui se in se ipso non videt, sed in speculo: Quibus facile est respondere non esse oculum qui speculum videt magis quàm se ipsum, sed mentem quæ sola & speculum, & oculum, & se ipsam quoque agnoscit. Atque etiam dari possunt alia exempla in rebus corporeis, ut cum turbo se in gyrum vertit, nunquid ista conversio actio est quam in se ipsum exercet? Denique notandum est me non affirmasse *ideas*

rerum materialium ex mente deduci, ut non satis bona fide hic fingis, expressè enim postea ostendi ipsas à corporibus sæpe advenire, ac per hoc corporum existentiam probari: hic vero tantum exposui, nullam in iis tantam realitatem inveniri, ut ex eo quod nihil sit in effectu quod non formaliter, vel eminenter præextiterit in causa, concludi debeat illas à sola mente non potuisse proficisci, quod nullo modo impugnas.

7. Hic nulla habes quæ non jam ante dixeris, & à me fuerint explosa, unum monebo de idea infiniti, quàm ais non posse esse veram, nisi comprehendam infinitum, dicique posse ad summum me cognoscere partem infiniti, & quidem partem minimam, quæ non melius infinitum refert, quàm exigui capilli effigies hominem integrum repræsentat. Moneo inquam, è contra plane repugnare, si quid comprehendam, ut id quod comprehendo sit infinitum, idea enim infiniti ut sit vera nullo modo debet comprehendi, quoniam ipsa incomprehensibilitas in ratione formali infiniti continetur, & nihilominus est manifestum ideam quam habemus infiniti non repræsentare tantum aliquam ejus partem, sed revera totum infinitum, eo modo quo debet repræsentari per humanam ideam, etsi procul dubio alia multo perfectior, hoc est, accuratior & distinctior

stinctior, haberi possit à Deo, aliave natura intelligente, quæ sit humana perfectior: Eadem ratione qua non dubitamus quin Geometriæ imperitus totius trianguli ideam habeat, cum figuram esse tribus lineis comprehensam intelligit, etsi à Geometris alia multa de eodem triangulo cognosci possint, atq; in ejus idea animadverti, quæ ab illo ignorantur. Ut enim sufficit intelligere figuram tribus lineis contentam ad habendam ideam totius trianguli; sic quoque sufficit intelligere rem nullis limitibus comprehensam, ut vera & integra idea totius infiniti habeatur.

8. Eundem hic repetis errorem cum veram ideam Dei haberi negas, etsi enim omnia quæ in Deo sunt non cognoscamus, omnia ea nihilominus sunt vera quæ in eo esse cognoscimus. Quæ vero intermiscis, ut *panem non esse eo qui panem desiderat perfectiorem, ex eo quòd percipiam aliquid esse actu in ideâ, non ideo esse actu in re cujus est idea; me judicare id quod ignoro, & talia, testantur tantum te, ô caro, multa temere velle impugnare, quorum sensum non assequeris; Neque enim ex eo quod quis panem desideret, infertur panem esse ipso perfectiorem, sed tantum illum qui pane eget esse imperfectiorem se ipso cum non eget: Et ex eo quod aliquid sit in idea, non infero idem esse in rerum natura, nisi cum nulla alia istius ideæ causa red-*

sa reddi potest præter rem quam repræsentat actu existentem, quod non de pluribus mundis, nec de ulla alia re, præterquam de solo Deo, verum esse demonstravi: Nec judico id quod ignoro, rationes enim attuli cur id judicarem, & quidem tam firmas ut nullam ex ipsis vel minimum impugnare poteris.

9. Cùm negas nos continuo causæ primæ influxu indigere, ut conservemur, negas rem quam Metaphysici omnes ut manifestam affirmant, sed de quâ sæpe illiterati non cogitant, quia tantum ad causas *secundum fieri*, non autem *secundum esse* attendunt. Sic Architectus est causa domus, & pater filij *secundum fieri* tantum, ideòque cùm opus absolutum est, potest absque istiusmodi causâ remanere; sed sol est causa lucis ab ipso procedentis, & Deus est causa rerum creatarum non modo *secundum fieri*, sed etiam *secundum esse*, ideòque debet semper eodem modo influere in effectum, ut eundem conservet. Hocque apertè demonstratur ex eo quòd explicui de partium temporis independentia, quòdque frustra conaris eludere proponendo necessitatem consecutionis quæ est inter partes temporis in abstracto considerati, de quo hic non est quæstio, sed de tempore, seu duratione rei durantis, cujus non negas sin
gula

gula momenta posse à vicinis separari, hoc est rem durantem singulis momentis desinere esse. Cùmque ais *vim esse in nobis quæ ut perseveremus prestare sufficiat, nisi corrumpens causa superveniat*, non advertis te creaturæ tribuere perfectionem creatoris, quòd nempe independentem ab alio in esse perseveret, ac creatori imperfectionem creaturæ, quòd nempe per positivam actionem tendere debeat in non ens, si quando velit efficere ut esse desinamus. Quod deinde addis de *progressu in infinitum*, nempe *non absurdum esse illum dari*, à te ipso postea infirmatur, *fateris enim absurdum esse in causis ita inter se connexis ut inferior sine superiore agere non possit*, de talibus enim tantum hic quæstio est, nempe de causis *in esse*, non de causis *in fieri*, ut sunt parentes; nec proinde Aristotelis auctoritas hic mihi adversatur: Ut neque etiam id quod ais de Pandora; fateris enim omnes perfectiones quas in hominibus animadverto, variis gradibus posse à me adaugeri, adeo ut postea videam tales esse ut in humanam naturam cadere non possint: quod omnino mihi sufficit ad Dei existentiam demonstrandam. Est enim illa ipsa vis perfectiones omnes humanas eòsque ampliandi, ut plusquam humanæ esse cognoscantur, quam urgeo & contendo non futuram fuisse in nobis, nisi à Deo facti essemus. Atqui

T

quòd

quod tibi non appareat me iſtud evidentiffime demonſtraſſe , nequaquam miror , quia non hæcenus animadverti te ullam ex meis rationibus recte percepiffe .

10. Cum reprehendis id quod dixi , nihil ideæ Dei addi , nihilque ab ea detrahi poſſe , non videris attendiſſe ad id quod vulgo ajunt Philoſophi , eſſentias rerum eſſe indiviſibiles ; idea enim repræſentat rei eſſentiam , cui ſi quid addatur , aut detrahatur , protinus fit alterius rei idea : Sic Pandora , ſic falſi omnes Dii ab iis qui verum Deum non recte concipiunt , effinguntur. At poſtquàm ſemel concepta eſt idea veri Dei , quamvis novæ detegi poſſint in ipſo perfectiones quæ nondum fuerant animadvertæ , non ideo tamen augetur ejus idea , ſed tantum diſtinctior redditur , & expreſſior , quia omnes in eadem illa quæ prius habebatur , debuerunt contineri , quandoquidem ſupponitur fuiſſe vera. Ut neque augetur idea trianguli cum variæ in eo proprietates quæ prius fuerunt ignoratæ advertuntur : Neque enim , ut ſcias , *idea Dei formatur à nobis ſucceſſivè ex perfectionibus creaturarum ampliatis* , ſed tota ſimul ex hoc quod ens infinitum , omniſque ampliatiõis incapax mente attingamus. Cum autem petis *undenam probem ideam Dei eſſe in nobis tanquam notam artificis operi impreſſam* , & quis ſit *modus*

des impressionis, quæve forma istius notæ? Idem est ac si aliqua in tabella tantum artificii deprehendens ut ipsam à solo Apelle pingi potuisse judicarem, diceremque inimitabile istud artificium esse veluti quandam notam, quam Apelles tabellis omnibus suis impressit ut ab aliis dignoscantur, tu vero quæres quæ forma istius notæ, quisve modus impressionis? certe risu potius quam responsione dignus videreris. Quid cum pergis? *si non est aliud ab opere, tu ipsa ergo es idea, tu ipsa nihil aliud es quam cogitationis modus, tu ipsa es & nota impressa, & subjectum impressionis.* Nunquid æque acutum est ac si dixissem artificium illud quo Apellis tabellæ ab aliis dignoscuntur non esse quid diversum ab ipsis tabellis, urgeres, ergo tabellas istas nihil aliud esse quam artificium, nec ex ulla materia constare: ergo ipsas esse tantum modum pingendi, &c.

Quid cum ut neges nos ad imaginem Dei factos esse, dicis, ergo Deum esse hominiformem, & ea colligis in quibus humana natura differt à divina? es ne in eo acutior quam si ut negares quasdam Apellis tabellas ad similitudinem Alexandri factas fuisse, diceres ergo Alexandrum fuisse instar tabellæ, tabellas autem ex ligno, & pigmentis compositas esse, non ex ossibus & carne, ut Alexander. Nempe non est de

ratione imaginis, ut in omnibus eadem sit cum re cuius est imago, sed tantum ut illam in aliquibus imitetur: Et perspicuum est perfectissimam illam vim cogitandi quam in Deo esse intelligimus, per illam minus perfectam quæ in nobis est representari. Cum verò mavis conferre Dei creationem cum fabri operatione, quam cum generatione parentis, sine ulla ratione id facis: etsi enim illi tres agendi modi toto genere diversi sint, propius tamen est à productione naturali ad divinam, quam ab artificiali argumentari. Sed nec tantam similitudinem esse dixi inter nos & Deum, quanta est inter filios & parentes; nec etiam semper nulla est similitudo inter opus fabri, & ipsum fabrum, ut patet cum statuarius sibi simile signum exculpit. Quam mala autem fide refers mea verba, cum fingis me dixisse à me percipi similitudinem in eo quòd sim res incompleta, & dependens, cum è contra ista in dissimilitudinis argumentum attulerim, ne putaretur me velle homines Deo æquare: Dixi enim me non modò percipere me in istis Deo esse inferiorem, & interim ad majora aspirantem, sed etiam majora ista in Deo esse, quibus majoribus aliquid simile in me sit, cum ad ipsa ausim aspirare. Denique cum mirum esse ais cur non ceteri hominum idem quòd ego de Deo intelligant, cum in illis, æque ac in me, impresse-

impreserit ideam sui, idem est ac si mirare-
ris quod cum omnes norint ideam trianguli,
non tamen omnes æque multa in ipsa anim-
advertant, & forte nonnulli falsa quædam de
ipsa ratiocinentur.

*De iis que in Meditationem quartam
objecta sunt.*

I.

QUAMNAM *nihili* ideam habeamus, &
quomodo de *non ente* participemu
satis explicui, vocando illam nega-
tivam, & dicendo nihil hoc aliud significare
quam nos non esse summum ens, & nobis
deesse quamplurima. Sed tu nodos ubique
in scirpo quæris. Et cum ais *me videre ali-*
qua Dei opera non omnino absoluta, plane af-
fingis id quod nullibi scripsi, nec censui,
sed tantum si quædam spectarentur, non
prout habent in mundo rationem partis, sed
ut totum quid, tunc videri posse imperfecta.
Quæcunque deinde affers pro causa finali,
ad efficientem sunt referenda; ita ex usu
partium in plantis, in animalibus &c. effe-
ctorem Deum mirari, & ex inspectione ope-
rum cognoscere, ac glorificare opificem
par est, non autem quo fine quidque fece-
rit divinare; Ac quamvis in Ethicis, ubi

ſæpe conjecturis uti licet , aliquando ſit pi-
 um conſiderare quem finem conſpicere poſſi-
 mus Deum ſibi in regendo univerſo pro-
 poſuiſſe , certè in Phyiſicis , ubi omnia fir-
 miſſimis rationibus niti debent, eſt ineptum.
 Nec fingi poteſt aliquos Dei fines , magis
 quàm alios , in propatulo eſſe, omnes enim
 in imperſcrutabili ejus ſapientiæ abyſſo ſunt
 eodem modo reconditi. Nec etiam ſin-
 gere debes neminem mortalium cauſas alias
 poſſe intelligere , nulla enim non eſt co-
 gnitu multo facilior quàm Dei finis : & eas
 ipſas quas in exemplum difficultatis propo-
 nis non nemo exiſtimat ſe noviſſe. Denique
 quia hic tam ingenuè interrogas, *quas putem
 mentem meam habituram fuiſſe Dei, & ſui idæ
 eas , ſi ex quo infuſa eſt in corpus manſiſſet huc
 uſque in eo clauſis oculis , & abſque ullo aliorum
 ſenſuum uſu:* ingenuè , & candidè reſpondeo
 meo non dubitare (modo ipſam in cogitando
 non impeditam à corpore, ut neq; etiam adju-
 tam ſupponamus, quin eaſdem, quas nunc ha-
 bet, Dei & ſui idæ fuiſſet habitura, niſi tan-
 tum quod multo puriores, & clariores habu-
 iſſet: Senſus enim ipſam in multis impediunt,
 ac in nullis ad illas percipiendas juvant : &
 nihil obſtat quo minus omnes homines eaſ-
 dem ſe habere æque animadvertant , quàm
 quia in rerum corporearum imaginibus per-
 cipiendis nimium occupantur.

2. Hic ubique male assumis pro positiva imperfectione, quod simus erroribus obnoxii, cum tamen sit tantum (præsertim respectu Dei) majoris perfectionis in creaturis negatio. Nec recte quadrat comparatio civium Rei publicæ cum partibus universi: civium enim malitia, cum refertur ad Rempublicam, est aliquid positivum; non autem quod homo sit errori obnoxius, sive quod non habeat omnes perfectiones, cum refertur ad bonum universi: Sed melius institui potest comparatio inter eum qui velle totum humanum corpus oculistegi, ut elegantior appareret, quia nulla ejus pars oculo pulchrior videtur, & eum qui putat nullas creaturas in mundo errori obnoxias, hoc est non plane perfectas esse debuisse. Planeque falsum est quod supponis, *Deum nos destinare operibus pravis, nobisque tribuere imperfectiones, & talia.* Ut etiam plane falsum est *Deum ad illa pauca que dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertamque facultatem judicatricem ei tribuisse.*

3. Vis ut hic paucis dicam ad quid se voluntas possit extendere quod intellectum effugiat? Nempe ad id omne in quo contingit nos errare. Ita cum judicas mentem esse tenue quoddam corpus, intelligere quidem potes, ipsam esse mentem, hoc est, rem

cogitantem; itemque tenue corpus esse rem extensam, unam autem & eandem esse rem quæ cogitet, & quæ sit extensa, profecto non intelligis, sed tantummodo vis credere, quia jam ante credidisti, nec libenter de sententia decedis. Ita cum pomum, quod forte venenatum est, judicas tibi in alimentum convenire, intelligis quidem ejus odorem, colorem, & talia grata esse, non autem ideo ipsum pomum tibi esse utile in alimentum, sed quia ita vis; ita judicas. Atque sic fateor quidem nihil nos velle de quo non aliquid aliquo modo intelligamus, sed nego nos æque intelligere ac velle, possumus enim de eadem re velle permulta, & perpauca tantum cognoscere. Cum autem prave judicamus, non ideo prave volumus, sed forte pravum quid; nec quidquam prave intelligimus, sed tantum dicimur prave intelligere, quando judicamus nos aliquid amplius intelligere quam revera intelligamus. Quæ postea de indifferentia voluntatis negas, etsi per se manifesta sint, nolo tamen coram te probanda suscipere, talia enim sunt ut ipsa quilibet apud se debeat experiri, potius quam rationibus persuaderi, tuque, ô caro, ad ea quæ mens intra se agit non videris attendere. Ne sis igitur libera si non lubet, ego certe mea libertate gaudebo; cum & illam apud me experiar: & à te nulla
 ratione,

ratione , sed nudis tantum negationibus impugnetur. Majoremque forte apud alios merebor fidem , quia id affirmo quod expertus sum , & quilibet apud se poterit experiri , quam tu quæ idem negas ob id tantum quod forte non experta sis. Quanquam etiam evinci possit ex tuis verbis te id ipsum esse expertam , negando enim *nos cavere posse ne erremus* , quia non vis voluntatem in quicquam ferri ad quod non determinetur ab intellectu , simul concedis *cavere nos posse ne in errore perseveremus* , quod omnino fieri nequit absque illa voluntatis libertate se ipsam sine determinatione intellectus in unam , aut alteram partem movendi , quam negabas. Nam si semel intellectus determinavit voluntatem ad falsum aliquod judicium proferendum , quæro à te , cum primum ipsa incipit cavere ne in errore perseveret , à quonam ad id determinatur ? Si à se ipsa : Ergo potest ad aliquid ferri ad quod ab intellectu non impellitur , quod tamen negabas , & de quo solo controversia est : si vero ab intellectu : Ergo ipsa non cavet , sed tantummodo sicut prius ferebatur in falsum , quod ipsi ab intellectu proponebatur , ita jam casu contingit , ut feratur in verum , quia intellectus ei verum proponit. Sed præterea vellem scire quam naturam falsi concipias , & quo pacto putes illud esse posse objectum

intellectus? Ego enim qui per falſum nihil aliud intelligo quam veri privationem, plane repugnare mihi perſuadeo, ut intellectus falſum ſub ratione veri apprehendat, quod tamen eſſet neceſſe ſi determinaret unquam voluntatem ad falſum amplectendum.

4. Quantum ad fructum harum Meditationum ſatis præmonui in præſatiuncula quam te legiſſe exiſtimo, non magnum illum futurum pro iis qui rationum mearum ſeriem, & nexum comprehendere non curantes in ſingulas tantùm earum partes diſputare ſtudebunt. Et quantum ad Methodum qua poſſimus ea dignoſcere quæ revera clare percipiuntur, ab iis quæ clare percipi tantum putantur, etſi credam ipſam à me ſatis accurate traditam eſſe, ut jam dictum eſt, nequaquam tamen confido illos, qui de præjudiciis exuendis tam parum laborant ut querantur quod non ſimpliciter ac pauciſſimis de ipſis ſim loquutus eam facile eſſe percepturos.

*De iis que in quintam Meditationem
objecta sunt.*

I.

QUIA hic relatis pauculis meis verbis addis me ea tantum habere de quæstione proposita, cogor monere te non satis ad coherentiam eorum quæ scripsi attendisse; talem enim illam puto, ut ad cujusque rei probationem conferant omnia quæ ipsam præcedunt, & maxima pars eorum quæ sequuntur: adeo ut bona fide non possis referre quantum de aliqua quæstione habeam, nisi etiam totum id quod de reliquis scripsi recenseas. Quod vero ais tibi durum videri statuere aliquid immutabile, & æternum præter Deum, merito sic videretur, si de re existente quæstio esset, vel tantum si quid ita immutabile statuerem, ut ejus immutabilitas à Deo non penderet. Sed quemadmodum Poëtæ fingunt à Iove quidem fata fuisse condita, sed postquam condita fuere, ipsum se iis servandis obstrinxisse: Ita ego non puto essentias rerum, mathematicalq; illas veritates quæ de ipsis cognosci possunt, esse independentes à Deo; sed puto nihilominus, quia Deus sic voluit, quia sic disposuit, ipsas esse immutabiles

& æternas ; quod seu durum , seu molle esse velis , sufficit mihi quod sit verum.

Quæ deinde contra Dialecticorum universalialia habes , me non tangunt , ut pote qui ipsa , non ut illi , intelligam. Sed quantum ad essentias , quæ clare , & distincte cognoscuntur , qualis est ea trianguli , alteriusve cuiusvis figuræ Geometricæ , facile cogam te ut fatearis illarum ideas quæ in nobis sunt , à singularibus non esse desumptas , hic enim illas falsas dicis , quia scilicet cum præconcepta tua de natura rerum opinione non conveniunt.

Et paulo post ais *objectum pure Matheseos, ut punctum, lineam, superficiem, constantiaque ex iis indivisibilia, indivisibiliterque se habentia* existere re ipsa non posse ; unde sequitur nullum triangulum, nihilque omnino ex iis quæ ad ipsius, aliarumve figurarum Geometricarum essentias pertinere intelliguntur, unquam extitisse, ac proinde istas essentias non esse ab ullis rebus existentibus desumptas. At, inquis, sunt falsæ, opinione tua scilicet, quia naturam rerum talem esse supponis, ut eæ non sint ipsi conformes. Sed nisi omnem Geometriam falsam quoque esse contendas, negare non potes quin de ipsis multæ veritates demonstrantur, quæ cum eadem semper sint, merito dicuntur immutabiles & æternæ. Quod autem forte non
sint

sint conformes ei rerum naturæ quam tu supponis, ut nec etiam illi quam Democritus, & Epicurus ex atomis effinxerunt, est tantum ipsis denominatio extrinseca quæ nihil mutat; & nihilominus haud dubie sunt conformes veræ illi rerum naturæ quæ à vero Deo condita est: Non quod sint in mundo substantiæ longitudinem habentes sine latitudine, aut latitudinem sine profunditate; sed quia figuræ Geometricæ non considerantur ut substantiæ, sed ut termini sub quibus substantia continetur. Interim autem non concedo ideas istarum figurarum nobis unquam per sensus fuisse illapsas, ut vulgo omnes sibi persuadent: Etsi enim haud dubiè dari possint in mundo, quales à Geometricis considerantur, nego tamen ullas dari circa nos, nisi forte tam minutas, ut nullo modo sensus nostros attingant: nam componuntur ut plurimum ex lineis rectis, at nequidem unquam ulla pars lineæ, quæ revera recta esset, sensus nostros movit, quippe cum illas quæ maxime rectæ nobis visæ sunt, pulicario perspicillo examinamus, planè irregulares, & undulatum ubique incurvas esse deprehendimus: Ac proinde cum primum olim in infanzia figuram triangularem in charta depictam aspeximus, non potuit illa figura nos docere quo pacto verus triangulus, ut à Geometris consideratur, esset

esset concipiendus, quia non aliter in ea continebatur quam velut in rudi ligno Mercurius: Sed quia jam ante in nobis erat idea veri trianguli, & facilius à mente nostra, quam magis composita figura picti trianguli concipi poterat, idcirco visa ista figura composita non illam ipsam, sed potius verum triangulum apprehendimus. Eodem plane modo quo dum respicimus in chartam, in qua lineolæ atramento ita ductæ sunt ut faciem hominis repræsentent, non tam excitatur in nobis idea istarum lineolarum, quam hominis: quod omnino non contingeret nisi facies humana nobis aliunde nota fuisset, atque essemus magis assueti de illa, quam de lineolis istis cogitare, quippe quas sæpe etiam cum aliquantulum à nobis remotæ sunt, ab invicem distinguere nequimus: Ita sane triangulum Geometricum ex eo qui in charta pictus est agnoscere non possemus, nisi aliunde mens nostra ejus ideam habuisset.

2. Hic non video cujus generis rerum velis esse existentiam, nec quare non æque proprietas, atque omnipotentia dici possit, sumendo scilicet nomen proprietatis pro quolibet attributo, sive pro omni eo quod de re potest prædicari, ut hic omnino sumi debet. Quin etiam existentia necessaria est revera in Deo proprietatis stri-
ctissimo

Ætissimo modo sumpta, quia illi soli competit, & in eo solo essentiæ partem facit. Nec proinde existentia trianguli cum existentia Dei debet conferri, quia manifeste aliam habet relationem ad essentiã in Deo quam in triangulo. Nec magis est petitio principii quod existentia inter ea quæ ad essentiã Dei pertinent numeretur, quam quod æqualitas trium angulorum cum duobus rectis inter trianguli proprietates recensetur. Nec verum est essentiã, & existentiam in Deo, quemadmodum in triangulo, unam absque alia posse cogitari; quia Deus est suum esse, non autem triangulus. Nec tamen inficior quin existentia possibilis sit perfectio in idea trianguli, ut existentia necessaria est perfectio in idea Dei; efficit enim illam præstantiorem quam sint ideæ illarum Chimærarum quarum existentia nulla esse posse supponitur. Nec proinde vel minimum ulla in re argumenti mei vires infregisti, hæresque semper delusus illo sophismate, quod ais tam facile à me solvi potuisse. Ad ea autem quæ subjungis, jam alibi satis respondi. Et plane falleris cum ais non demonstrati existentiam de Deo, ut demonstratur de triangulo quod ejus tres anguli sint æquales duobus rectis: utriusque enim est par ratio, nisi quod demonstratio probans in Deo existentiam sit altera multò

multo simplicior, & clarior : Cætera denique prætereo, quia dum ais me nihil explicare, nihil ipse explicas, & nihil probas, nisi tantum te probare nihil posse.

3. Contra ea quæ hic habes de Diagona, Theodoro, Pythagora, aliisque, oppono Scepticos, qui de ipsis Geometricis demonstrationibus dubitabant, & affirmo ipsos id facturos non fuisse si Deum ut par est cognovissent. Nec recte probatur unam rem aliã esse notiozem ex eo quod pluribus vera videatur; sed tantum ex eo quod illis qui utramque, ut par est, cognoscunt, appareat esse cognitu prior, evidentior, & certior.

De iis quæ in 6. Meditationem objecta sunt.

I.

DE eo quod neges res materiales, ut sunt objectum puræ Matheseos, existere, jam ante egi. Falsum autem est intellectionem Chiliogoni esse confusam, distinctissime enim & clarissime multa de eo possunt demonstrari, quod certè non fieret si non nisi confuse, vel, ut ais, nomine tenus perciperetur: Sed revera illud totum simul clarè intelligimus, etsi non possimus totum simul imaginari: Ex quo patet vires intelli-

intelligendi, & imaginandi non differre tantum secundum magis & minus, sed ut duos modos operandi plane diversos. Quippe in intellectione mens se sola utitur, in imaginatione vero formam corpoream contemplatur. Ac quamvis figuræ Geometricæ sint omnino corporeæ, non tamen idcirco ideæ illæ, per quas intelliguntur quando sub imaginationem non cadunt, corporeæ sunt putandæ. Ac denique te sola dignum est, ô caro, existimare *ideas Dei, Angeli, & mentis humane esse corporeas, vel quasi corporeas, ex forma scilicet humanâ, & ex rebus aliis tenuissimis, simplicissimis, insensibilissimis, cujusmodi sunt aër, æther, desumptas.* Quisquis enim Deum, aut mentem ita sibi repræsentat, rem non imaginabilem conatur imaginari, & nihil nisi corpoream ideam effingit, cui nomen Dei, vel mentis falso tribuit: Nam in vera mentis idea sola cogitatio cum ejus attributis, quorum nulla corporea sunt, continetur.

2. Hic manifeste ostendis te præjudiciis tantum niti, nunquam illa exuere, cum velis nos in iis in quibus falsitatem nunquam deteximus, nullam falsitatem suspicari; atque ideo cum turrim & prope spectamus, & contingimus, certos nos esse quod sit quadrata, si quadrata appareat, & cum rêvera vigilamus, dubitare nos non posse vigilemusne, an somniamus,

mus, & talia : Nullam enim habes rationem existimandi omnia, in quibus error esse potest, jam olim à te fuisse animadversa; Et facile probari posset te in iis interdum falli quæ certa esse sic admittis. Cum autem eo redis, *ut saltem dubitare non liceat quin res tales appareant quales apparent*, ad viam redis, hocque ipsum in secunda Meditatione asserui : Sed hic de veritate rerum extra nos positarum quæstio erat, de quâ nihil veri attulisti.

3. Non hîc hæreo in iis quæ tædiose sæpe repetiisti; me quædam non probasse, quæ tamen demonstravi: me egisse de crasso tantum corpore, cum tamen egi de quolibet etiam quam maxime subtili, & talia : Quid enim istiusmodi affirmationibus nulla ratione fulcitis opponi debet aliud quam negatio? Sed obiter tamen vellem scire quo argumento probes me potius de crasso corpore quam de subtili egisse? Nempe quia dixi, *habeo mihi conjunctum*, & certum est me à corpore meo esse distinctam, quæ verba non video cur non æque subtili, ac crasso corpori convenient, nec puto præter te quemquam videre. Cæterum in 2. Meditatione fidem feci mentem intelligi posse ut substantiam existentem, etsi nihil intelligamus existere quod sit ventus, vel ignis, vel vapor, vel halitus, vel quodvis aliud

aliud corpus quantumvis subtile & tenue; an vero in rei veritate ab omni corpore esset diversa, dixi me ibi non disputare: hîc autem de eo ipso disputavi, & demonstravi: Tu vero quæstionem de eo quod potest intelligi, cum quæstione de eo quod revera est confundendo nihil horum te intellexisse testaris.

4. Hic queris *quomodo existimem in me subiecto inextenso recipi posse speciem, ideamve corporis quod extensum est.* Respondeo nullam speciem corpoream in mente recipi, sed puram intellectionem tam rei corporeæ quam incorporeæ fieri absque ulla specie corporeâ; ad imaginationem vero, quæ non nisi de rebus corporeis esse potest, opus quidem esse specie quæ sit verum corpus, & ad quam se applicet, sed non quæ in mente recipiatur. Quod ais de idea solis, quam ex solo ejus calore cæcus elicit, facile refutatur. Potest enim cæcus ille claram, & distinctam habere ideam solis, ut rei calefacientis, etsi non habeat ejusdem, ut rei illuminantis; Nec recte me illi cæco comparas, primo quia cognitio rei cogitantis, multo latius patet quam rei calefacientis, imo etiam latius quam quicquid de ulla alia re cognoscimus, ut suo loco ostensum est; ac deinde quia nulli possunt arguere ideam illam solis, quam format cæcus, nō omnia quæ
de

de sole percipi possunt continere, nisi qui visu præditi ejus lumen, & figuram insuper agnoscunt, tu vero non modo nihil amplius, sed nequidem id ipsum quod ego de mente cognoscis: adeo ut hac in parte tu potius cæcus, ego ad summum lusciosus cum tota humana gente dici possim. Neque vero addidi mentem non esse extensam, ut quid ipsa esset explicarem, sed tantum ut monerem illos errare qui putant esse extensam: Eodem modo quo, si qui affirmarent Bucephalum esse Musicam, id non frustra de ipso ab aliis negaretur. Et sane in iis quæ hic subjungis ut probes mentem esse extensam, quia scilicet corpore utitur quod est extensum, non melius ratiocinari mihi videris quàm si ex eo quod Bucephalus hinniat, vel mugiat, & ita edat sonos qui referri possunt ad Musicam, concluderes de Bucephalo quod sit Musica. Etsi enim mens sit unita toti corpori, non inde sequitur ipsam esse extensam per corpus, quia non est de ratione ipsius ut sit extensa, sed tantum ut cogitet. Nec intelligit extensionem per speciem extensam in se existentem, quamvis eandem imagine-tur convertendo se ad speciem corpoream quæ est extensa, ut jam dictum est. Nec denique necesse est ut ipsa sit corpus, etsi habeat vim movendi corpus.

5. Quæ hic habes de unione mentis cum corpore,

corpore, similia sunt præcedentibus. Nihil ullibi in meas rationes objicis, sed tantum dubia proponis, quæ tibi ex meis conclusionibus sequi videntur, etsi revera ex eo tantum oriantur, quod ea quæ ex natura sua sub imaginationem non cadunt, ad ejus tamen examen velis revocare. Ita hic ubi mentis, & corporis permissionem, cum permissione duorum corporum vis comparare, sufficit ut respondeam nullam inter talia institui debere comparisonem, quia sunt toto genere diversa, partésque in mente non esse imaginandas ex eo quod ipsa partes in corpore intelligat. Unde enim habes id omne quod mens intelligit, in ipsa esse debere? Profecto si hoc esset, cum magnitudinem orbis terrarum intelligit, illam etiam in se haberet, atque ita non modo esset extensa, sed etiam extensione major orbe terrarum.

6. Hic nulla in re mihi contradicis, & satis multa nihilominus dicis, ut nempe lector inde cognoscat ex prolixitate verborum, rationum tuarum multitudinem non esse æstimandam.

Haëtenus vero mens cum carne differuit, atque ut par erat in multis ab ipsa dissensit: Sed jam in conclusione verum Gassendum agnosco, illumque ut præstantissimum Philosophum suspicio, ut virum candore animi, atque integritate vitæ celebrem amplector,
&

& ejus semper amicitiam quibuscunque poterō obsequiis demereri conabor. Itaque rogo ne illi grave sit quod libertate Philosophica usus fuerim in ejus objectionibus refutandis ; ut mihi profecto pergratum fuit quicquid in ipsis continetur : Et inter cetera gavisus sum quod à viro tanti nominis , in Dissertatione tam longa , & tam accurate conscripta , nulla ratio allata sit quæ meas rationes oppugnaret , nullaque etiam in meas conclusiones , ad quam mihi non perfacile fuerit respondere .

OBJEC-

O B J E C T I O N E S

S E X T Æ.

Perlectis attentissime tuis meditationibus, & iis quæ hæcenus objectis respondisti, nonnulli etiamnum scrupuli supersunt, quos à te justum est auferri. Primus est, non videri adeo certum nos esse, ex eo quod cogitemus; Ut enim certus sis te cogitare, debus scire quid sit cogitare seu cogitatio, quidve existentia tua, cumque necdum scias quid sint illa, qui nosse potes te cogitare, vel existere? Cum igitur dicens *cogito* nescias quid dicas: cumque addens, *sum igitur*, nescias etiam quid dicas, imo nequidem scias te dicere, vel cogitare quidpiam, quoniam ad hoc necesse videtur ut scias te scire quid dicas, iterumque ut noveris quod scias te scire quid dicas, & sic in infinitum, constat te scire non posse an sis, vel etiam an cogites.

Sed ut sit secundus scrupulus, cum ais te *cogitare & existere*, contendet quispiam te decipi, neque cogitare, sed tantum moveri, teque nihil aliud esse quam motum corporeum, cum nullus dum tuam demonstrationem animo complecti potuerit, quâ putas te demonstrasse nullum mouum corporeum esse

esse posse, quam vocas cogitationem. An igitur ea qua uteris Analyti motus omnes tuæ materiæ subtilis ita secuisti, ut certus sis, nobisque attentissimis, & ut putamus satis perspicacibus, ostendere possis repugnare cogitationes nostras in illos motus corporeos refundi?

Tertius scrupulus persimilis est, cum enim nonnulli patres Ecclesiæ cum Platonicis existimarent Angelos esse corporeos, unde & Concilium Lateranense conclusit illos pingi posse; idemque penitus de anima rationali putarint, quippe quam opinarentur ex eis aliqui profectam ex traduce, dixerunt tamen tam Angelos, quam animam cogitare, quod proinde fieri posse per motus corporeos, vel etiam ipsos esse motus corporeos censuisse videantur, à quibus cogitationem minime distinxerint. Quod & simiarum, canum, & aliorum animalium cogitationibus confirmari potest, canes enim dormiendo latrant, ac si lepores, vel fures insequerentur, sciuntque se vigilando currere, imo & somniando latrare, quamvis nihil tecum in iis à corporibus distinctum agnoscimus. Quod si negaris canem scire se currere, aut cogitare, præter quam quod id dicis, nec probas, ipse canis de nobis forsitan simile iudicium efformat, nempe nos nescire an curramus, aut cogitemus, dum currimus, vel cogitamus:
neque

neque enim modum illius internum operandi vides, quemadmodum nec ille tuum inspicit, nec desunt viri magni qui belluis rationem concedant, olimque tribuerint. Tantumque abest ut credamus omnes illarum operationes absque sensu, vita & anima operæ Mechanicæ posse satis explicari, quin illud & *admirator*, & risu dignum quolibet pignore certare velimus: Ac denique non desunt plures, qui hominem ipsum etiam absque sensu, & intellectu dicturi sint, & omnia posse facere beneficio elateriorum mechanicorum, & absque ulla mente, si tandem simia, canis, & elephas hocce modo suis omnibus operationibus fungi queant, cum si ratio mediocris belluarum differat à ratione hominis, secundum plus & minus solummodo differant, quæ non mutant essentiam.

Quartus scrupulus est de scientia Athei, quam contendit esse certissimam, & etiam, juxta tuam regulam, evidentissimam: dum asserit, si ab æqualibus æqualia demantur, quæ supersunt æqualia fore: tres angulos trianguli rectilinei æquales esse duobus rectis, & mille similia: quandoquidem de iis cogitare nequit, quin ea certissima credit, quod contendit ita verum esse, ut etiamsi neque deus existat, neque sit possibilis, ut illi putat, non minus sit certus de illis veritatibus, quam si reverà existeret: negat-

que ullam dubitandi rationem ei posse afferri, quæ tantisper eum deturbet, aut dubium efficiat, quam enim afferes, an Deum, si sit, illum posse decipere? sed negabit se in his etiam à Deo suam omnipotentiam exerente posse decipi.

Hincque nascitur quintus scrupulus, qui radices figit in illa deceptione, quam ipsi Deo penitus denegas; cum enim plurimi Theologi censeant continuo damnatos tum angelos, tum homines per ideam ignis torquentis sibi à Deo inditam decipi, adeo ut firmissime credant, clarissimeque videre atque percipere putent se revera torqueri ab igne, licet nullus sit ignis, nunquid similibus ideis nos Deus potest decipere, nobisque continuo illudere, speciebus vel ideis in animas nostras immissis? adeo ut existimemus nos clare videre, & singulis sensibus percipere, quæ tamen non sint extra nos, ut neque cælum sit, aut terra, neque brachia, pedes, oculos, &c. habeamus. Quod quidem facere potest absque injuria, & iniquitate cum sit supremus omnium Dominus, deque suis absolute possit disponere; præsertim cum id efficere queat ad deprenendam hominum superbiam, & illorum puniendam peccata, vel propter peccatum originale, aut alias ob causas nobis occultas. Quæ sane confirmari videntur illis scripturæ locis,

locis, quæ probant nos scire nihil posse, qualis est locus Pauli 1. ad Cor. cap. 8. vers. 2. *Siquis, inquit, se existimat aliquid scire, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire; & locus Ecclesiastæ, c. 8. v. 17. Intellexi quòd omnium operum Dei nullam potest homo invenire rationem eorum quæ sunt sub sole: & quanto plus laboraverit ad querendum tanto minus inveniet, etiamsi dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire.* Quod autem sapiens id dixerit ob præmeditatis rationes, & non pertransennam, vel incogitanter, & ex abrupto, constat ex toto illius libro, præsertim ubi quæstio proponitur de mente, quam contendis immortalem. Nam versic. 19. cap. 3. ait eundem esse interitum hominis, & jumentorum: quod ne respondeas de solo corpore intelligi, subjungit hominem nihil amplius habere jumento: & loquens de ipso spiritu hominis, negat ullum esse qui noverit an ille sursum ascendat, hoc est an sit immortalis, an verò cum spiritibus jumentorum descendat, hoc est corrumpatur. Nec est quod dicas in persona impiorum loqui, alioqui ea de re serio monere, & quæ attulerat refellere debuisset: vel etiam neges te ad ea respondere debere, quod ad Theologos scriptura pertineat, cum enim sis Christianus, te paratum esse decet ad omnibus aliquid adversus fidem, præsertim vero adversus ea, quæ

statuere cupis, objicientibus respondendum,
& pro viribus satisfaciendum.

Sextus scrupulus oritur ex indifferentia
judicii, seu libertatis, quam negas ad arbi-
trii perfectionem attingere, sed ad solam
imperfectionem adeo ut indifferentia tolla-
tur, quoties mens clare perspicit quæ cre-
denda, vel facienda, vel omitenda sunt.
Quibus positis, numquid vides te Dei li-
bertatem destruere, à qua tollis indifferen-
tiam, dum creat mundum hunc potius, quam
alium, aut nullum condit. Cum sit tamen
de fide Deum ab æterno fuisse indifferen-
tem, ut conderet unum, vel innumeros,
vel etiam nullum. Quis vero dubitat Deum
omnia tam agenda, quam omittenda sem-
per clarissimo intuitu perspexisse? non igitur
clarissima rerum visio, atque perceptio
tollit arbitrii indifferentiam: quæ si non
possit humane libertati convenire, neque di-
vinæ congruet, quandoquidem essentialiter re-
rum sunt, instar numerorum, indivisibiles,
& immutabiles, quapropter non minus in-
cluditur indifferentia in divini, quam in
humani arbitrii libertate.

Septimus scrupulus erit de superficie, in
qua, vel cujus ope ais fieri omnes sensatio-
nes: non enim intelligimus qui fieri possit
ut neque sit pars corporum quæ sentiuntur,
neque pars ipsius aëris, & vaporum, quorum
illam

illam negas esse partem ullam , vel etiam extremum : Necdum etiam capimus nulla esse cujuscumque corporis , aut substantiæ accidentia realia , quæ virtute divina possint absque ullo subiecto existere, neque vera existant in altaris Sacramento, uti asseris. Non est tamen quod Doctores nostri moveantur, donec viderint num sis illa demonstraturus in tua Physica cujus nobis spem facis , quamque vix credunt ea nobis adeo clare proposituram , ut ipsa possint , vel debeant amplecti , rejectis antiquioribus.

Octavus scrupulus oritur ex tua responsione ad quintas objectiones. Qui fieri possit ut veritates Geometriæ, aut Metaphysicæ, quales sunt à te memoratæ , sint immutabiles , & æternæ , nec tamen independentes à Deo : Nam in quo genere causæ dependent ab eo ? numquid ergo potuit efficere , ut natura trianguli non fuerit ? & qua ratione, amabo , potuisset ab æterno facere ut non fuisset verum bis 4. esse octo ? aut triangulum non habere tres angulos ? Vel igitur istæ veritates pendent ab intellectu solo , dum hæc cogitat, vel à rebus existentibus, vel sunt independentes , cum Deus non videatur efficere potuisse ut ulla ex istis essentiis , seu veritatibus non fuerit ab æterno.

Nonus denique scrupulus maximè nos urget , cum ais sensuum operationibus esse

diffidendum, & intellectus certitudinem sensuum certitudine longè majorem esse: quid enim si nulla possit intellectus certitudine gaudere, nisi prius eam à sensibus bene dispositis habeat? si quidem non potest ille alicujus sensus errorem corrigere, nisi prius alter sensus prædictum emendet errorem; apparet baculus fractus in aqua ob refractionem, qui tamen rectus sit, quis corriget illum errorem? an intellectus? nusquam, sed tactus; idemque de reliquis esto judicium. Itaque si sensus omnes rite dispositos adhibeas, qui semper idem renuntient, maximam omnium certitudinem, cujus homo sit naturaliter capax, assequeris, quæ sæpe numero te fugiet, si mentis operationi fidas, quæ sæpe aberrat in iis, de quibus nequidem dubitari posse credebatur.

Hæc sunt præcipue quæ nobis remoram injiciunt: Quibus etiam subjungas certam rationem, certosque characteres, qui nos certissimos reddant quandonam rem aliquam ita complete absque alia intelligimus, ut certum sit unam ab alia ita distingui, ut seorsim possint, saltem Dei virtute, subsistere: hoc est, quomodo possimus certo, clare, distincteque cognoscere illam intellectus distinctionem non ab ipso fieri intellectu, sed ab ipsis rebus procedere. Enimvero cum immensitatem Dei contemplamur,
non

non cogitantes de illius justitia ; vel cum de illius existentia , non cogitantes de Filio , vel Spiritu sancto , numquid complete percipimus illam existentiam , vel Deum existentem , absque illis personis , quas peræquæ possit aliquis infidelis negare , atque negas mentem , vel cogitationem de corpore : Quemadmodum igitur male quis concludet Filium , & Spiritum sanctum à Deo Patre essentialiter esse distinctos , aut ab eo separari posse , ita neque tibi concesserit quispiam cogitationem , vel mentem humanam à corpore distingui , licet unum absque alio concipias , & unum de alio pernegetes , neque putes id fieri per ullam tuæ mentis abstractionem. Quibus sane si satis facias , nil penitus nobis superesse videtur quod Theologis nostris displiceat .

A P P E N D I X.

Pauca quedam ab aliis quesita hic subiungentur , ut conjunctim ad ipsa & ad proximè præcedentia respondeatur , quia sunt ejusdem argumenti. Quidam itaque ex doctissimis & perspicacissimis hæc tria diligentius explicari voluerunt.

1. Quomodo certo sciam me habere claram ideam animæ meæ.

2. Quomodo certo sciam ideam illam esse prorsus diversam à quacumque alia re.

3. Quomodo certo sciam illam nihil prorsus habere corporeitatis. *Alii vero proposuerunt ea quæ sequuntur.*

Philosophi & Geometræ,

ad

DOMINVM CARTESIVM.

QUantumvis apud nos cogitemus, num revera mentis nostræ, seu humanæ Idola, hoc est cognitio, atque perceptio quidpiam corporeum in se contineat, asserere non audemus, nulli corpori quocumque velis motu affecto, id quod vocamus cogitationem, ulla ratione convenire. Cum enim cernamus quædam corpora quæ non cogitant, & alia, ut pote humana, & forte brutorum quæ cogitant, numquid ipse nos sophismatis reos perages, & audaciæ nimix, si propterea concludamus nulla esse corpora quæ cogitant? Vix ut dubitemus nos à te continuo deridendos, si primi argumentum illud ex ideis, tam pro mente quam pro Deo, propositum audissemus, & illud

illud deinde tua consuiſſes Analyſi : qua te ipſum præoccupaſſe , & præveniſſe videris , adeo ut jam tuæ ipſe menti callum obduxiſſe videaris , quæ non ſit deinceps libera ut videat ſingulas , quas in te reperis , animæ proprietates , vel operationes à motibus corporeis dependere : vel nodum ſolvas , quo vinculis adamantinis exiſtimas nos ipſos detineri , quo minus mentes noſtræ corpus omne prætervolent.

Nodus eſt, nos optime percipere 3. & 2. facere 5. & ſi æqualia ab æqualibus auferas, adhuc æqualia futura : his & mille aliis convincimur , idemque penes te reperies. Cur ſimiliter non convincimur ex ideis tuis , vel noſtris , animam hominis eſſe diſtinctam à corpore , & Deum exiſtere ? Dices, te non poſſe nobis hanc veritatem in os , niſi meditemur tecum , ingerere. En ſepties legimus quæ ſcripſiſti , & mentem Angelorum inſtar pro viribus attollimus, necdum tamen perſuademur. Neque tamen exiſtimamus te potius dicturum mentes omnes noſtras bruto ſcincino infectas , & Methaphyſicis rebus quibus à 30. annis aſſueti ſumus , proſus ineptas , quàm ut fatearis tuas rationes hæcenus ex ideis mentis , & Dei hauſtas non eſſe tanti ponderis , tantarumque virium , ut mentes hominum doctorum , totis viribus è maſſa corporea

porea se proripientium sibi possint, atque debeant subicere.

Quin potius arbitramur te prorsus idem fastidium, si meditationes tuas eo relegas animo, quo illas ad examen analyticum revocares, si ab inimico tibi propositæ fuissent. Denique quamdiu nescimus quid à corporibus, & illorum motibus fieri possit, cum & fatearis nullum omnia scire posse quæ Deus in aliquo subjecto posuit, atque ponere valet, absque ipsius Dei revelatione, qui scire potuisti hanc à Deo non fuisse positam in quibusdam corporibus vim, & proprietatem, ut dubitent, cogitent, &c. Hæc sunt sive argumenta, sive mavis præjudicia nostra, quibus si medearis, quantas, Deus immortalis! tibi gratias omnes simul habituri sumus, vir clarissime, qui nos ab istis spinis tuam sementem suffocantibus eripueris. Quod faxit Deus Opt. Max. cujus uni gloriæ cernimus te sceliciter tua omnia obstrinxisse.

RESPON-

R E S P O N S I O

ad

Sextas objectiones.

I.

Verum quidem est neminem posse esse certum se cogitare, nec se existere, nisi sciat quid sit cogitatio, & quid existentia; Non quod ad hoc requiratur scientia reflexa, vel per demonstrationem acquisita, & multo minus scientia scientiæ reflexæ, per quam sciat se scire, iterumque se scire se scire, atque ita in infinitum, qualis de nulla unquam re haberi potest: Sed omnino sufficit ut id sciat cognitione illa interna, quæ reflexam semper antecedit, & quæ omnibus hominibus de cogitatione, & existentia ita innata est, ut quamvis forte præjudiciis obruti, & ad verba magis, quam ad verborum significationes attenti fingere possimus nos illam non habere, non possimus tamen revera non habere. Cum itaque quis advertit se cogitare, atque inde sequi se existere, quamvis forte nunquam antea quæsierit quid sit cogitatio, nec quid existentia, non potest tamen non utramque satis nosse, ut sibi in hac parte satisfaciatur.

V 6

2. Nec

2. Nec etiam fieri potest, cum quis advertit se cogitare, intelligitque quid sit moveri, ut putet se decipi, seque non cogitare, sed tantum moveri: Cum enim plane aliam habeat ideam, sive notionem cogitationis, quàm motus corporei, necesse est ut unum tanquam ab alio diversum intelligat; etsi propter consuetudinem plures diversas proprietates, & inter quas nulla connexio cognoscitur, uni & eidem subjecto tribuendi, fieri possit & dubitet, vel etiam ut affirmet se esse unum & eundem, qui cogitat, & qui loco movetur. Notandumque est duobus modis ea, quorum diversas habemus ideas, pro una & eadem re sumi posse; nempe vel unitate & identitate naturæ, vel tantum unitate compositionis. Ita, exempli causa, non eandem quidem habemus ideam figuræ & motus: ut neque eandem habemus intellectiōnis & volitionis; neque etiam ossium & carnis, neque cogitationis & rei extensæ: Atqui nihilominus clare percipimus illi eidem substantiæ, cui competit ut sit figurata, competere etiam ut possit moveri, adeo ut figuratum & mobile sit unum, & idem unitate naturæ; Itemque rem intelligentem, & volentem esse etiam unam & eandem unitate naturæ: Non autem idem percipimus de re, quam consideramus sub forma ossis, & de re, quam consideramus

sideramus sub forma carnis, nec idcirco possumus illas pro una & eadem re sumere unitate naturæ, sed tantum unitate compositionis, quatenus scilicet unum & idem est animal quod habet ossa & carnes. Iam vero quæstio est an rem cogitantem, & rem extensam percipiamus esse unam & eandem unitate naturæ, ita scilicet ut inter cogitationem & extensionem, aliquam talem affinitatem, siue connexionem inveniamus, qualem inter figuram & motum, vel intellectionem & volitionem advertimus, an potius dicantur tantum esse unum & idem unitate compositionis, quatenus in eodem homine reperiuntur, ut ossa & carnes in eodem animali, quod ultimum affirmo, quia distinctionem siue diversitatem omnimodam inter naturam rei extensæ, & rei cogitantis, non minus quàm inter ossa & carnes, animadverto.

Quia vero etiam autoritate hic certatur, ne forte ipsa veritati præjudicet, ad id quod additur, *neminem adhuc meam demonstrationem animo complecti potuisse*, cogor respondere, quanvis nondum à multis fuerit examinata, nonnullos tamen esse qui se illam intelligere affirmant; & quemadmodum unus testis, qui postquam in Americam navigavit, ait se vidisse Antipodas, majorem meretur fidem, quam mille alii qui

negarunt illos esse , propter hoc solum quod ignorarent : Ita etiam apud eos qui rationum momenta , ut par est , examinant , pluris facienda est autoritas unius dicentis se aliquam demonstrationem recte intelligere , quàm mille aliorum , qui eandem à nemine posse intelligi nulla adjuncta ratione affirmant : Etsi enim ipsi non intelligant , hoc non impedit quo minus ab aliis possit intelligi ; & quia hoc ex illo concludentes ostendunt se non satis accurate ratiocinari , non valde magnam fidem merentur.

Ad id denique quod quæritur , an eâ quâ utor *Analysi* motus omnes mee materiae subtilis ita secuerim , ut certus sim , virisque attentissimis , atque , ut putant , satis perspicacibus ostendere possim repugnare cogitationes in motus corporeos refundi , hoc est , ut interpretor , cogitationes & motus corporeos esse unum & idem : respondeo mihi quidem esse certissimum , sed non ideo spondere aliis , quantumvis attentis , & suo iudicio perspicacibus idem posse persuaderi , saltem quandiu non ad res purè intelligibiles , sed tantum ad imaginabiles attentionem suam convertent , ut apparet illos fecisse , qui distinctionem cogitationis à motu per dissectionem alicujus materiae subtilis intelligendam esse fixerunt : Nam ex eo tantum intelligitur quod notiones rei cogitantis , & rei

rei extensæ, sive mobilis sint plane diversæ, atque à se mutuo independentes: repugnetque ut illæ res, quæ à nobis tanquam diversæ, & independentes clare intelliguntur, separatim, saltem à Deo, poni non possint: adeo ut quotiescunque illas in uno & eodem subjecto reperimus, ut cogitationem & motum corporeum in eodem homine, non debeamus idcirco existimare ipsas ibi esse unum & idem unitate naturæ, sed tantum unitate compositionis.

3. Quod hic de Platonis, eorumque sectatoribus affertur, jam ab universa Ecclesia Catholica, & vulgo ab omnibus Philosophis explosum est: Concilium autem Lateranense conclusit quidem Angelos pingi posse, non autem ideo concessit esse corporeos: & quamvis revera corporei crederentur, non certe magis in ipsis, quam in hominibus, mentes à corporibus inseparabiles possent intelligi; Nec quoque si fingetur animam humanam esse ex traduce, ideo concludi posset esse corpoream, sed tantum ut corpus nascitur à corpore parentum, ita ipsam ab eorum anima proficisci. Quantum ad canes & simias, etsi concederem in iis esse cogitationem, non inde ullo modo sequeretur mentem humanam à corpore non distingui, sed contra potius in aliis quoque animalibus mentes à corporibus

bus esse distinctas : quod illi ipsi Platonici, quorum autoritas mox laudabatur, post Pythagoricos censuerunt, ut ex eorum metempsychosi manifestum est. At vero nullam plane in brutis esse cogitationem non modo dixi, ut hic assumitur, sed etiam firmissimis rationibus, & quæ à nemine hæctenus fuerunt refutatæ, probavi : Atqui revera illi qui affirmant canes scire se vigilando currere, imo & somniando latrare, tanquam si in ipsorum cordibus versarentur, id dicunt, & non probant. Etsi enim addant se non credere operationes belluarum absque sensu, vitâ, & animâ (hoc est, ut interpretor, absque cogitatione, neque enim id vulgo vocatur vita, nec anima corporea, nec sensus organicus brutis à me denegatur) ope Mechanice posse explicari, quin illud & adûvator, & risu dignum quolibet pignore certare velint, id pro ratione haberi non debet : idemque de qualibet alia re quantumvis vera dici posset: quin & pignoribus certari non solet, nisi ubi rationes desunt ad probandum ; & cum olim eodem fere modo viri magni Antipodas irriserint, non statim pro falso habendum puto quidquid ab aliquibus irridetur.

Quod denique subjungitur, non deesse plures, qui hominem ipsum, etiam absque sensu, & intellectu, dicturi sint & omnia posse facere beneficio

beneficio elateriorum Mechanicorum , absque
ullâ mente , si tandem ſimia , canis , & ele-
phas hocce modo ſuis omnibus operationibus fun-
gi queant , non ſane etiam ratio eſt qua
quicquam proberur , niſi forte quorſdam
homines tam confuſe omnia concipere , & an-
ticipatis opinionibus verbo tenus intellectis
adeo tenaciter adhærere , ut , potius quàm
illas mutant , de ſe iſtis id negent quod
non poſſunt non ſemper apud ſe experiri :
Nam ſane fieri non poteſt quia ſemper apud
noſmetipſos experiamur nos cogitare , nec
proinde ex eo quod oſtendatur bruta ani-
mantia omnibus ſuis operationibus absque
ulla cogitatione fungi poſſe , quiſquam
concludet ſe iſtum ergo etiam , non cogita-
re , niſi qui cum prius ſibi perſuaſerit ſe non
aliter operari quàm bruta , propter hoc ſci-
licet quod illis cogitationem tribuerit , adeo
pertinaciter adhærebit iſtis verbis , homines
& bruta eodem modo operantur , ut cum illi
oſtendetur bruta non cogitare , malit ſe et-
iam illa ſua , cujus non poteſt non eſſe ſibi
conſcius , cogitatione exuere , quàm mutare
opinionem quod ipſe , eodem modo ac bru-
ta , operetur : Cujus tamen generis homi-
num multos eſſe non mihi facile perſuadeo :
Sed ſane multo plures , & majori cum ratio-
ne inveniuntur , qui ſi concedatur cogitatio-
nem à motu corporeo non diſtingui , eandem
illam

illam in brutis , atque in nobis esse contendent , quoniam omnes motus corporeos in illis , quemadmodum in nobis animadvertent , addentesque *differentiam, que est tantum secundum plus, & minus, non mutare essentiam,* quamvis forte minus rationis esse putent in belluis quam in nobis , mentes tamen esse in ipsis ejusdem plane speciei cum nostris optimo jure concludent .

4. Quantum ad scientiam Athei facile est demonstrare illam non esse immutabilem , & certam , ut enim jam ante dixi , quominus potentem originis suæ authorem assignabit , tanto majorem habebit occasiōnem dubitandi an forte tam imperfecta sit naturæ , ut fallatur etiam in iis quæ sibi quam evidentissima apparebunt , illoque dubio liberari nunquam poterit , nisi à vero , & fallere nescio Deo se creatum esse prius agnoscat .

5. Quod autem repugnet homines à Deo decipi, clare demonstratur , ex eo quod forma deceptionis sit non ens , in quod non potest ferri summum ens . Et in hoc omnes Theologi consentiunt, omnisque fidei Christianæ certitudo ex hoc pender . Cur enim revelatis à Deo crederemus , si nos interdum ab ipso decipi arbitraremur ? Et quamvis vulgo Theologi affirmant damnatos igne inferni torqueri , non ideo tamen cen-

sent ipsos decipi per falsam ideam ignis torquentis sibi à Deo inditam , sed potius ab igne vere torqueri , quia ut viventis hominis incorporeus spiritus tenetur naturaliter in corpore , sic facile per divinam potentiam teneri potest post mortem corporeo igne , &c. Vide Mag. lib. 4. sent. dist. 44. Quantum autem ad loca scripturæ , non existimo meum esse ad ipsa respondere, nisi si quando videantur adversari alicui opinioni quæ mihi sit peculiaris : cum enim tantum afferuntur in illis quæ apud omnes Christianos sunt vulgares , quales sunt ex quæ hic impugnantur , nempe quod aliquid sciri possit , & quod animæ humanæ non sint similes iis jumentorum vererer crimen arrogantia si non mallet responsionibus ab aliis jam inventis contentus esse , quam novas excogitare , quia nunquam me Theologicis studiis immiscui , nisi in quantum ad privatam meam institutionem conferebant , nec tantum in me divinæ gratiæ experior , ut ad illa sacra vocatum putem. Itaque profiteor me nihil in posterum de talibus responsurum ; sed nondum id servabo hac vice , ne forte aliquibus occasionem præbeam existimandi me ideotacere , quod loca proposita non satis commode possim explicare. In primis igitur ajo locum D. Pauli 1. ad Corinth. cap. 8. vers. 2. debere tantum intelligi de scientia , quæ
non

non est cum charitate conjuncta, hoc est. De scientia Atheorum, quia quisquis Deum, ut par est, novit, non potest ipsum non diligere, nec charitatem non habere. Hocque probatur ex verbis proxime præcedentibus, *scientia inflat, charitas vero edificat, & ex proxime sequentibus: Si quis autem diligit Deum, hic (nempe Deus) cognitus est ab eo.* Ita enim non vult Apostolus nullam plane scientiam haberi posse, quia fatetur diligentes Deum ipsum cognoscere, hoc est, de ipso habere scientiam; sed ait tantum eos qui non habent charitatem, nec proinde satis Deum norunt, etsi forte in cæteris rebus aliquid se scire existiment, nondum tamen cognoscere quemadmodum oporteat scire, quia nempe incipiendum est à Dei cognitione, ac deinde aliarum omnium rerum cognitiones huic uni sunt subordinandæ, quod in meis Meditationibus explicui: atque ideo hic ipse locus, qui contra me afferbatur, meam hac de re opinionem tam aperte confirmat, ut non putem ipsum ab iis qui à me dissentiant posse recte explicari. Quod si quis contendat pronomen *hic* non referri ad Deum, sed ad hominem qui à Deo cognoscatur & approbetur; alius Apostolus, nempe D. Ioannes epist. 1. cap. 2. meæ explicationi prorsus favet, nam vers. 2. hæc habet, *in hoc scimus quoniam cognovi-*

mus eum, si mandata ejus observamus, cap. 4. vers. 7. qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum.

Nec dispar ratio est de locis Ecclesiastæ: Notandum enim Salomonem in illo libro non quidem agere personam impiorum, sed suam tantum, quatenus scilicet, cum peccator & à Deo averfus ante fuisset, ibi poenitentiam agens, ait à se quidem, humana tantum utente sapientia, & illam ad Deum non referente, nihil inveniri potuisse quod plane satisfaceret, sive in quo non esset vanitas. Ideoque hinc inde variis in locis monet oportere converti ad Deum, ut expressè in cap. 11. vers. 9. *Et scito quod pro omnibus his adducet te Deus in judicium, & in sequentibus, usque ad libri finem. Specialiter autem in cap. 8. vers. decimo septimo, hæc verba, Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem, eorum quæ sunt sub sole, &c. non intelligenda sunt de quovis homine, sed de eo quem descripsit in versu præcedenti. Est homo qui diebus, & noctibus somnum non capit oculis.* Tamquam si vellet ibi Propheta monere, illos qui nimis assidui sunt in studiis, non aptos esse ad assequendam veritatem; hocque profecto non facile ii, quibus sum notus, de me dictum esse existimabunt. Sed præcipue attendendum est ad hæc verba *quæ sunt sub sole,*

sole, sæpius enim repetuntur in illo libro, & semper designant res naturales, ad exclusionem earum subordinationis ad Deum, quia nempe cum Deus sit supra omnia, non continetur inter ea quæ sunt sub sole: Adeo ut loci citati verus sensus sit, hominem non posse res naturales recte scire, quandiu Deum non cognoscit, ut ego etiam affirmavi. Denique in cap. 5. vers. 29. manifestum est non dici, *eundem esse interitum hominis, & iumentorum*, neque etiam *hominem nihil amplius habere iumento*, nisi tantum ratione corporis: nam ibi fit tantum mentio eorum quæ pertinent ad corpus; & statim postea subiungitur seorsim de anima, *Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus iumentorum descendat deorsum?* Hoc est, an humanæ animæ beatitudine cælesti fruituræ sint, quis hoc novit per humanas rationes, & quandiu ad Deum se non convertit? Certe humanam animam non esse corpoream naturali ratione probare conatus sum; sed an sursum sit ascensura, sola fide cognosci posse concedo.

6. Quantum ad arbitrii libertatem, longe alia eius ratio est in Deo, quam in nobis; repugnat enim Dei voluntatem non fuisse ab æterno indifferentem ad omnia quæ facta sunt, aut unquam fient, quia nullum bonum, vel verum, nullumve credendum,

dum, vel faciendum, vel omittendum fingi potest, cujus idea in intellectu divino prius fuerit, quam ejus voluntas se determinavit ad efficiendum ut id tale esset: Neque hic loquor de prioritate temporis, sed ne quidem prius fuit ordine, vel natura, vel ratione ratiocinata, ut vocant, ita scilicet ut ista boni idea impulerit Deum ad unum potius quam aliud eligendum. Nempe, exempli causa, non ideo voluit mundum creare in tempore, quia vidit melius sic fore, quam si creasset ab æterno: nec voluit tres angulos trianguli æquales esse duobus re-ctis, quia cognovit aliter fieri non posse, &c. Sed contra, quia voluit mundum creare in tempore, ideo sic melius est, quam si creatus fuisset ab æterno: & quia voluit tres angulos trianguli necessario æquales esse duobus re-ctis, idcirco jam hoc verum est, & fieri aliter non potest, atque ita de reliquis. Nec obstat quod dici possit merita sanctorum esse causam cur vitam æternam consequantur, neque enim ita ejus sunt causa, ut Deum determinent ad aliquid volendum, sed tantum sunt causa effectus, cujus Deus voluit ab æterno ut causa essent. Et ita summa indifferentia in Deo summum est ejus omnipotentia argumentum. Sed quantum ad hominem, cum naturam omnis boni, & veri jam à Deo determinatam inveniat, nec
in

in aliud ejus voluntas ferri possit, evidens est ipsum eo libentius, ac proinde etiam liberius bonum, & verum amplecti, quo illud clarius videt, nunquamque esse indifferentem, nisi quando quidam sit melius, aut verius ignorat, vel certe quando tam perspicue non videt, quin de eo possit dubitare: Atque ita longe alia indifferentia humanæ libertati convenit quam divinæ. Neque hic refert quod essentialiter rerum dicantur esse indivisibiles: nam primo, nulla essentia potest univoce Deo, & creaturæ convenire; ac denique indifferentia non pertinet ad essentialitatem humanæ libertatis, cum non modo simus liberi, quando ignorantia recti nos reddit indifferentes, sed maxime etiam quando clara perceptio ad aliquid prosequendum impellit.

7. Non aliter concipio superficiem, à qua sensus nostros affici puto, quam ab omnibus Mathematicis, vel Philosophis concipi solet (vel saltem debet) illa, quam à corpore distinguunt, & omni profunditate carere supponunt. Sed duobus modis superficiem nomen apud Mathematicos usurpatur; nempe vel pro corpore, ad cujus solam longitudinem, & latitudinem attenditur, quodque nulla cum profunditate spectatur, et si non negetur ipsum aliquam habere; vel tantum pro corporis modo, quando scilicet
omnis

omnis ei profunditas denegatur. Et idcirco ad vitandam ambiguitatem, dixi me loqui de ea superficie, quæ cum sit tantum modus, non potest esse pars corporis, corpus enim est substantia, & modus non potest esse pars substantiæ. Sed non negavi esse corporis extremum, quia è contra, maxime proprie vocari potest extremitas tam corporis contenti, quam continentis, eo sensu quo dicuntur ea corpora esse contigua, quorum extremitates sunt simul. Nam sane cum duo corpora se mutuo tangunt, una & eadem est utriusque extremitas, quæ neutrius pars est, sed utriusque idem modus, qui etiam potest manere, quamvis ista corpora tollantur, modo tantum alia, quæ sint ejusdem accurate magnitudinis, & figuræ, in ipsorum loca succedant. Quin & locus ille, qui ab Aristotelicis dicitur esse superficies corporis ambientis, non potest intelligi esse alia superficies, quam hæc, quæ non est substantia, sed modus. Neque enim mutatur locus turris, etsi aër ipsam ambiens mutetur, vel aliud corpus in locum ipsius turris substituatur, nec proinde superficies, quæ hic pro loco sumitur, pars ulla est aëris ambientis, vel turris. Ad accidentium autem realitatem explodendam, non mihi videtur opus esse expectare alias rationes ab iis quæ jam à me tractatæ sunt: Nam primo

cum omnis sensus tactu fiat , nihil præter superficiem corporum potest sentiri : Atqui si quæ sint accidentia realia , debent esse quid diversum ab ista superficie , quæ nihil aliud est quàm modus : Ergo si quæ sint, non possunt sentiri. Quis autem unquam existimavit illa esse nisi quia putavit sentiri. Ac deinde , omnino repugnat dari accidentia realia , quia quicquid est reale, potest separatim ab omni alio subjecto existere, quicquid autem ita separatim potest existere, est substantia non accidens. Nec refert quod dicatur accidentia realia non naturaliter, sed tantum per divinam potentiam à subjectis suis seungi posse : Nihil enim aliud est fieri naturaliter , quàm fieri per potentiam Dei ordinariam , quæ nullo modo differt ab eius potentia extraordinaria : nec aliud quicquam ponit in rebus : adeo ut si omne id , quod naturaliter sine subjecto esse potest , sit substantia , quicquid etiam per quantumvis extraordinariam Dei potentiam potest esse sine subjecto , substantia est dicendum. Fa-
 teor quidem unam substantiam alteri substantiæ posse accidere ; atqui cum hoc contingit, non ipsa substantia est quæ habet formam accidentis , sed solus modus quo accidit , ut cum vestis accidit homini , non ipsa vestis sed tantummodo *vestitum esse* est accidens. Quia vero præcipua ratio quæ movit

movit Philosophos ad ponenda accidentia realia , fuit , quod putarint sine illis sensuum perceptiones explicari non posse , promisi me id minutatim de singulis sensibus in Physicis expositurum , non quod velim ut mihi ulla in re credatur , sed quia ex iis quæ jam de visu in Dioptrica explicui , putavi recte judicantes facile facturos esse conjecturam de eo quod in cæteris præstare possim.

8. Attendenti ad Dei immensitatem, manifestum est nihil omnino esse posse quod ab ipso non pendeat , non modo nihil substans, sed etiam nullum ordinem , nullam legem , nullamve rationem veri , & boni : alioqui enim , ut paulo ante dicebatur , non fuisset plane indifferens ad ea creanda quæ creavit . Nam si quæ ratio boni ejus præordinationem antecessisset , illa ipsum determinasset ad id quod optimum est faciendum : sed contra , quia se determinavit ad ea quæ jam sunt facienda, idcirco , ut habetur in Genesi , *sunt valde bona* , hoc est , ratio eorum bonitatis ex eo pendet quod voluerit ipsa sic facere . Nec opus est quæ- rere in quonam genere causæ ista bonitas, aliæve tam Mathematicæ , quam Methaphysicæ veritates à Deo dependeant : cum enim causarum genera fuerint ab iis enumerata , qui forte ad hanc causandi rationem

non attendebant, minime mirum esset si nulum ei nomen imposuissent, sed tamen imposuerunt, potest enim vocari efficiens: eadem ratione qua Rex est legis effector, etsi lex ipsa non sit res Physice existens, sed tantum, ut vocant, ens morale. Nec opus etiam est quærere qua ratione Deus potuisset ab æterno facere, ut non fuisset verum bis 4. esse 8. &c. fateor enim id à nobis intelligi non posse; atqui, cum ex alia parte recte intelligam nihil in ullo genere entis esse posse quod à Deo non pendeat, & facile illi fuisse quædam ita instituire, ut à nobis hominibus non intelligatur ipsa posse aliter se habere quam se habent, esset à ratione alienum propter hoc quod nec intelligimus, nec advertimus à nobis debere intelligi, de eo quod recte intelligimus dubitare. Nec proinde putandum est æternas veritates pendere ab humano intellectu, vel ab alijs rebus existentibus, sed à solo Deo, qui ipsas ab æterno, ut summus legislator instituit.

9. Ut recte advertamus quænam sit sensus certitudo, tres quasi gradus in ipso sunt distinguendi. Ad primum pertinet tantum illud quo immediate afficitur organum corporeum ab objectis externis, quodque nihil aliud esse potest quam motus particularum istius organi, & figuræ, ac situs mutatio ex illo motu procedens. Secundus

us continet id omne quod immediate resultat in mente ex eo quod organo corporeo sic affecto unita sit, talesque sunt perceptiones doloris, titillationis, sitis, famis, colorum, soni, saporis, odoris, caloris, frigoris, & simillum, quas oriri ex unione, ac quasi permissione mentis cum corpore in sexta Meditatione dictum est. Tertius denique comprehendit omnia illa iudicia, quæ occasione motuum organi corporei de rebus extra nos positis ab ineunte ætate facere consuevimus. Ut exempli causa, cum baculum video, non putandum est aliquas species intentionales ab ipso ad oculum advolare, sed tantum radios luminis ex isto baculo reflexos, quosdam motus in nervo optico, & illo mediante, etiam in cerebro excitare, ut satis prolixè in Dioptrica explicui; atque in hoc cerebri motu, qui nobis cum brutis communis est, primus sciendi gradus consistit. Ex ipso vero sequitur secundus, qui ad solam coloris, luminisve ex baculo reflexi perceptionem se extendit, oriturque ex eo quod mens cerebro tam intime conjuncta sit, ut à motibus qui in ipso fiunt afficiatur: atque nihil aliud ad sensum esset referendum, si accurate illum ab intellectu distinguere vellemus. Nam quod ex isto coloris sensu quo afficior iudicem baculum extra me positum esse coloratum: itemque

quod ex istius coloris extensione , terminatione , ac situs relatione ad partes cerebri , de ejusdem baculi magnitudine , figura , & distantia ratiociner , etsi vulgo sensui tribuatur , ideoque hîc ad tertium sentiendi gradum retulerim , manifestum tamen est à solo intellectu pendere ; Atque magnitudinem , distantiam , & figuram per solam ratiocinationem unas ex aliis percipi posse in Diop. demonstravi. Sed in hoc tantum differentia est , quod ea quæ nunc primum ob novam aliquam animadversionem judicamus , intellectui tribuamus ; quæ vero à prima ætate eodem plane modo , atque nunc , de iis quæ sensus nostros afficiebant judicavimus , aut etiam ratiocinando conclusimus , referamus ad sensum , quia nempe de iis tam celeriter propter consuetudinem ratiocinamur , & judicamus , aut potius iudiciorum , jam olim à nobis de rebus similibus factorum recordamur , ut has operationes à simplici sensus perceptione non distinguamus. Ex quibus patet cum dicimus intellectus certitudinem sensuum certitudine longe esse majorem , significari tantum ea iudicia , quæ jam provecta ætate ob novas aliquas animadversiones facimus , certiora esse iis , quæ à prima infantia , & absque ulla consideratione formavimus , quod absque dubio est verum ; Nam de primo, &
secundo

secundo sentiendi gradu manifestum est hic non agi, quia nulla in ipsis fallitas esse potest. Cum itaque dicitur *baculum apparere fractum in aquâ ob refractionem*, idem est ac si diceretur, eo illum modo nobis apparere, ex quo infans judicaret ipsum fractum esse, & ex quo etiam nos secundum præjudicia quibus ab ineunte ætate assuevimus idem judicamus. Quod autem hic additur, nempe *illum errorem non intellectus, sed tactu corrigi*, non potest à me concedi: quia etsi ex tactu baculum rectum esse judicemus, idque eo judicandi modo, cui ab infantia sumus assueti, quique idcirco *sensus* vocatur, non tamen hoc sufficit ad errorem visus emendandum, sed insuper operæ est, ut aliquam rationem habeamus, quæ nos doceat credendum esse hac de re iudicio ex tactu, potius quam iudicio ex visu elicitò: quæ ratio cum in nobis ab infantia non fuerit, non sensui, sed tantum intellectui est tribuenda: Atque ideo in hoc ipso exemplo solus est intellectus, qui sensus errorem emendat, nec ullum unquam afferri potest, in quo error ex eo contingat quod mentis operationi, magis quàm sensui fidamus.

10. Quandoquidem ea quæ supersunt, tanquam dubia, potius quam tanquam objectiones, proponuntur, non mihi tantum assumo ut aushim spondere me illa, de quibus vi-

deo plerosque doctissimos , & ingeniosissimos viros adhuc dubitare , sufficienter esse expositurum : Sed tamen ut quicquid in me est præstem , & causæ non desim , dicam ingenue qua ratione contigerit , ut meipsum iisdem dubiis plane liberarim , sic enim si forte aliis eadem usui sint gaudebo : sed mitus , saltem nullius temeritatis conscius mihi ero. Cum primum ex rationibus in his Meditationibus expositis mentem humanam realiter à corpore distingui , & notiores esse quam corpus , & reliqua collegissem , cogebam quidem ad assensionem , quia nihil in ipsis non coherens , atque ex evidentibus principiis juxta Logicæ regulas conclusum advertēbam : sed fateor me non idcirco fuisse plane persuasum , idemque fere contigisse quod astronomis , qui postquam solem esse aliquoties terra majorem rationibus evicerunt , non possunt tamen à se impetrare dum in illum oculos convertunt , ut judicent non esse minorem. Postquam autem ulterius perrexi , & iisdem innixus fundamentis ad rerum Physicarum considerationem transivi , primo attendendo ad ideas , sive notiones , quas de unaquaque re apud me inveniebam , & unas ab aliis diligenter distinguendo , ut judicia omnia mea cum ipsis consentirent , adverti nihil plane ad rationem corporis pertinere , nisi tantum
quod

quod sit res longa , lata, & profunda, variarum figurarum , variorumque motuum capax ; ejusque figuras , ac motus esse tantummodos , qui per nullam potentiam sine ipso possunt existere ; colores verò , odores , saporés, & talia , esse tantum sensus quosdam in cogitatione mea existentes , nec minus à corporibus differentes , quàm dolor differt à figura , & motu teli dolorem incutientis ; ac denique gravitatem, duritiem, vires calefaciendi, atrahendi, purgandi, aliasque omnes qualitates , quas in corporibus experimur, in solo motu, motusve privatione, partiumque configuratione, ac situ consistere.

Quæ opiniones cum plurimum differrent ab iis, quas prius de iisdem rebus habueram, cœpi deinde considerare quas ob causas aliter antea credidissem , præcipuamque esse animadverti , quod primum ab infantia varia de rebus Physicis , utpote quæ ad vitæ , quam ingrediebar , conservationem conferebant , judicia tulissem, easdemque postea opiniones, quas tunc de ipsis præconceperam , retinuissem: cumque mens, illa ætate, minus recte organis corporeis uteretur , iisque firmitus affixa nihil absque ipsis cogitaret , res tantum confusas advertibat, & quamvis propriæ suæ naturæ sibi conscia esset , nec minus apud se ideam cogitationis , quam extensionis haberet , quia tamen

nihil intelligebat quin simul etiam aliquid imaginaretur, utrumque pro uno & eodem sumebat, notionesque omnes, quas de rebus intellectualibus habebat, ad corpus referebat; & cum deinde in reliqua vita nunquam me illis præjudiciis liberaſſem, nihil omnino ſatis diſtincte cognoſcebam, nihilque quod non ſupponerem eſſe corporeum. Etiamſi earum rerum, quas corporeas eſſe ſupponebam, tales ſæpe ideas, ſive conceptus effingerem, ut mentes potius quam corpora, referrent: nam cum, exempli cauſa, concipiebam gravitatem inſtar qualitatis cujuſdam realis, quæ craſſis corporibus ineſſet, etſi vocarem illam qualitatem, quatenus ſcilicet ad corpora, quibus inerat, ipſam referebam, quia tamen addebam eſſe realem, revera putabam eſſe ſubſtantiam: eodem modo quo veſtis in ſe ſpectata ſubſtantia eſt, etſi, cum ad hominem veſtitum refertur, ſit qualitas: Atque etiam mens, etſi revera ſubſtantia ſit, nihilominus tamen corporis, cui adjuncta eſt, qualitas dici poteſt. Et quamvis gravitatem per totum corpus, quod grave eſt, ſparſam eſſe imaginaret, non tamen ipſi eandem illam extensionem, quæ corporis naturam conſtituit, tribuebam, vera enim corporis extenſio talis eſt, ut omnem partium penetrabilitatem exclu-dat; tantumdem autem gravitatis, quantum eſt

est in ligno decem pedum , putabam esse in massâ auri , alteriusve metalli , unius pedis , quin & illam eandem omnem in punctum Mathematicum contrahi posse judicabam ; quin etiam , dum corpori gravi manebat coëxtensa , totam suam vim in quolibet ejus parte exercere posse videbam , quia ex quacunque parte corpus illud funi appenderetur , tota suâ gravitate funem trahebat , eodem plane modo ac si gravitas ista in sola parte funem tangente , non etiam per reliquas sparsa fuisset . Nec sine jam mentem alia ratione corpori coëxtensam , totamque in toto , & totam in quolibet ejus parte esse intelligo . Sed ex eo præcipue apparet illam gravitatis ideam fuisse ex parte ab illa , quam habebam mentis , desumptam , quod putarem gravitatem deferre corpora versus centrum terræ , tanquam si aliquam ejus cognitionem in se contineret : Neque enim hoc profecto sine cognitione fieri , neque ulla cognitio nisi in mente esse potest . Attamen alia etiam nonnulla gravitati tribuebam , quæ non eodem modo de mente possunt intelligi , ut quod esset divisibilis , mensurabilis , &c. Postquam autem hæc satis animadverti , & mentis ideam à corporis , motusque corporei ideis accurate distinxî , omnesque alias qualitatum realium , formarumve substantia-

lium

lium ideas, quas ante habueram, ex ipsis à me conflatas, effectasve fuisse deprehendi, perfacile me omnibus dubiis, quæ hic proposita sunt, exolui: Nam primo non dubitavi quin claram haberem ideam mentis, utpote cujus mihi intime conscius eram: nec quin idea illa ab aliarum rerum ideis esset plane diversa, nihilque corporeitatis habere, quia cum cæterarum etiam rerum veras ideas quæsissem, ipsasque omnes in genere cognoscere mihi viderer, nihil plane in iis, quod ab idea mentis non omnino differret, inveniebam; & longe majorem distinctionem esse videbam inter ea, quæ, quamvis de utroque attente cogitarem, nihilominus distincta apparebant, qualia sunt mens & corpus, quam inter ea, quorum quidem unum possumus intelligere non cogitantes de alio; sed quorum tamen unum non videmus absque alio esse posse, cum de utroque cogitamus. Ut sane immensitas Dei potest intelligi, quamvis ad ejus justitiam non attendatur: sed plane repugnat ut ad utramque attendentes, ipsum immensum, & tamen non justum esse putemus. Potestque etiam Dei existentia recte cognosci, quamvis personæ sacrosanctæ Trinitatis ignorentur, utpote quæ non nisi à mente per fidem illustrata percipi possunt; atqui cum perceptæ sunt, nego in-

rer ipsas distinctionem realem ratione essentia divinx posse intelligi, quamvis ratione relationum admittatur. Ac denique non timui ne me mea forsitan Analyti præoccupassem, ac decepisssem cum ex eo quod viderem quædam esse corpora quæ non cogitant, vel potius clare intelligerem quædam corpora sine cogitatione esse posse, malui arguere cogitationem ad naturam corporis non pertinere, quam ex eo quod viderem quædam alia corpora, utpote humana, quæ cogitant, concludere cogitationem esse corporis modum: Nam revera nunquam vidi, aut percepi humana corpora cogitare, sed tantum eisdem esse homines, qui habent & cogitationem, & corpus: Hocque fieri per compositionem rei cogitantis cum corporea ex eo perspexi, quod rem cogitantem separatim examinando, nihil in illa deprehenderim quod ad corpus pertineret, ut neque ullam cogitationem in natura corporea seorsim considerata: contra autem examinando modos omnes tam corporis; quam mentis, nullum plane animadverti, cujus conceptus à rei, cujus erat modus conceptu non penderet. Atque ex eo quod duo quædam simul juncta sæpe videamus, non licet concludere ipsa esse unum & idem; sed ex eo quod aliquando unum ex ipsis absque alio advertamus, optime infertur esse diversa. Neque

que ab hac illatione potentia Dei nos debet deterrere, quia non minus conceptui repugnat ut ea, quæ tanquam duo diversa clare percipimus, fiant intrinsece, & absque compositione unum, & idem, quam ut ea, quæ nullo modo distincta sunt, separentur: atque ideo si Deus quibusdam corporibus vim cogitandi indiderit, (ut revera illam humanis indidit) hanc ipsam vim potest ab iis separare, sicque nihilominus est ab ipsis realiter distincta. Nec miror quod olim, antequam me sensuum præjudiciis liberassetem, recte quidem perceperim 2. & 3. *facere 5. & cum ab equalibus equalia auferuntur, quæ remanent esse equalia*, & multa ejusmodi, cum tamen animam hominis ab ejus corpore distinctam esse non putarem, nam facile adverteo non contigisse, dum adhuc plane infans essem, ut de propositionibus istis, quas omnes æque admittunt, quicquam falsi judicaret, quia tunc nondum mihi usui erant, nec pueri discunt prius numerare 2. & 3. quam capaces sint judicandi an sint 5. &c. contra autem à prima infantia mentem, & corpus (ex quibus scilicet me compositum esse confuse advertebam) tanquam unum quid concepì: atque id in omni fere imperfecta cognitione contingit, ut multa simul instar unius apprehendantur, quæ postea per accuratius examen sunt distinguenda.

guenda. Sed valde miror doctos homines, & Metaphysicis rebus à triginta annis affuetos, postquam Meditationes meas sepius legerunt, arbitrari, me, si easdem eo relegerem animo, quo ipsas ad examen analyticum revocarem, si mihi ab inimico propositæ essent, rationes in iis contentas non crediturum tantum esse ponderis, tantarumve virium, ut iis debeant omnes assentiri; cum interim ipsi nullum plane vitium in istis meis rationibus ostendant. Ac profecto multo plus mihi tribuunt quam debent, vel etiam quam ulli homini sit tribuendum, si putent me aliqua uti Analyfi, cujus ope vel veræ demonstrationes evertantur, vel falsæ ita tegantur, & adornentur, ut à nemine alio everti possint: cum è contra eam tantum me quæsi-visse profitear, qua verarum rationum certitudo, ac falsarum vitia cognoscantur. Atque ideo non ita moveor, quod viri docti nondum meis conclusionibus assentiantur, quàm quod post attentam, & sapius repetitam mearum rationum lectionem nihil in ipsis vel male assumptum, vel non rectè illatum esse ostendant. Nam quod conclusiones ægre admittant, id facile tribui potest inveteratæ consuetudini aliter de ipsis judicandi; ut jam ante notatum est Astronomos non facile imaginari solem esse majorem terra, quamvis certissimis rationibus

tionibus id demonstrent; Non autem video causam ullam esse posse cur nec ipsi, nec ulli alii, quod sciam, quicquam hæcenus in rationibus meis reprehenderint, nisi quia sunt omnino veræ, ac certæ, cum præsertim ipsæ ex nullis obscuris, ignotisve principiis, sed primum à summa rerum omnium præjudiciis liberæ omnium evidentissima, & certissima esse apparent, gradatim deductæ sint, hinc enim sequitur plane nullos in iis errores esse posse, quin facile à quovis mediocri ingenio prædito advertantur. Atque hic idcirco mihi videor merito posse concludere, non tam ea quæ scripsi infirmari autoritate doctissimorum virorum, qui ipsis sæpe perlectis nondum possunt assentiri, quam è contra eorundem autoritate confirmantur, ex eo quod nullos errores, sive paralogismos, post tot accurata examina, in demonstrationibus meis annotarint.

F I N I S.

Objectiones septimæ
I N
MEDITATIONES
De prima Philosophia cum
notis Authoris.

Amstelodami,
Apud Ludovicum Elzevirium, 1642.
Cum Authoris consensu.

OBJECTIONES

SEPTIMÆ.

Cum notis Authoris

Sive

DISSERTATIO

De

Prima Philosophia.

Multa ex me quaris, V. C. circa A
 novam vestigandi veri metho-
 dum, iisque ut respondeam, non
 modo postulas, sed instanter ur-
 ges. Silebo tamen, nec morem geram, mihi B
 nisi illud ante concesseris, abducamus ani-
 mum penitus tota in dissertatione ab iis, qui
 ea de re aut scripsere, aut dixere aliquid,
 addoque quæsitæ tuæ sic componas, ut ne vi-
 dearis postulare quid senserint, & quo ani-
 mo, quo exitu rectene an secus; sed perinde
 quasi nemo senserit, scripserit, dixerit iis de
 de rebus quicquam, quæras dumtaxat ea,
 quæ meditati tibi, & novam aliquam Phi-
 losophandi methodum vestiganti, aliquid
 difficultatis habere videbuntur, ut hoc pa-
 cto, & verum quæramus, & ita quæramus,
 ut amicitia, observantiaque leges erga vi-
a 2
ros

4 *Objectiones & Responsiones septimæ.*

ros doctos, saluæ, & incolumes retineantur,
 Quia annuis, & spondes, ego quoque tuos
 ad nutus respondeo. Itaque

N O T Æ.

A **M**ulta ex me quæris. Cum hanc dissertationem ab ejus authore acceperim, postquam enixe rogassem, ut ea quæ ab ipso, in meas Meditationes de prima Philosophia, conscripta fuisse audiebam, vel in lucem ederet, vel saltem ad me mitteret, ut reliquis objectionibus in easdem Meditationes ab aliis factis adjungerentur: Non potui recusare quin illam hic adjungerem, Nec etiam dubitare, quin ego is sim quem ille hoc in loco alloquitur. Etsi profecto non meminerim me unquam ab eo quæsiuisse quid de meâ vestigandi veri methodo sentiret: Quin è contra, cum ante sesquiannum velitationem quamdam ab ipso in me conscriptam vidissem, in qua veritatem non queri, sed ea quæ nunquam scripsi, nec cogitavi, mihi affingi judicabam, non dissimulavi me in posterum quicquid ab illo solo veniret responsione indignum crediturum. Sed quoniam addictus est Societati, ob doctrinam ac pietatem celeberrimæ, cujusque omnia membra ita inter se conjuncta sunt, ut raro quicquam ab uno ex ipsis fiat, quod non ab omnibus approbetur: fateor me non modo postulasse, sed & instanter urfisse, ut
 aliqui

Objectiones & Responsiones septimæ. §

aliqui ex ea Societate mea scripta examinare , ac quicquid in iis à veritate alienum esset ; mihi indicare dignarentur. Rationes etiam multas addidi , ob quas id mihi non recusatum iri sperabam : Ac monui , me ob hanc spem quicquid in posterum , vel ab hoc authore , vel à quovis alio ejusdem Societatis , de meis opinionibus scriberetur , maximi esse facturum ; atque non dubitaturum quin illud , cujuscunque tandem nomen ferret , non ab illo uno , sed à pluribus ex doctissimis & prudentissimis ejusdem Societatis esset compositum , examinatum , & correctum ; atque ideo nullas contineret cavillationes , nulla sophismata , nulla convicia , nullamque inanem loquacitatem , sed tantum firmissimas & solidissimas rationes ; atque ex iis argumentis , quæ jure in me afferri possunt , nullum in eo esset omissum : adeo ut per illud unum scriptum erroribus me omnibus meis liberatum iri considerem ; Et si quid ex iis quæ vulgavi non foret in eo refutatum à nemine posse refutari sed omnino verum & certum esse arbitraretur. *Quamobrem nunc hæc omnia de hac Dissertatione judicarem , crederemque ipsam totius Societatis jussu scriptam esse , si nullas in ea cavillationes nulla sophismata , nulla convicia , nullamque inanem loquacitatem contineri certus essem. Sed sane si quæ sint , nefas puto illam , à tam sanctis viris profectam esse , suspicari : Et*

C *Objectiones & Responsiones septima.*

quoniam hac in re iudicio meo non fido, dicam
hic ingenue ac candide quid mihi videatur, non
ut ullo modo meis verbis lector credat, sed tantum
ut ipsi prebeam occasionem ad examinandam ve-
ritatem.

B Silebo tamen &c. Hic promittit auctor no-
ster se nullius scriptum impugnaturum, sed tan-
tum ad ea quæ ab ipso quæsiui responsurum: Et
tamen nihil unquam ab ipso quæsiui; Nec qui-
dem unquam hominem sum alloquutus, aut vidi;
Atque ea quæ me simulat à se quærere, compo-
nit ut plurimum ex verbis, quæ in Meditationi-
bus meis habentur: adeo ut sit plane manifestum
nihil præter illas ab ipso impugnari. Cause au-
tem cur contrarium fingat fortasse sunt honestæ
ac piæ: Sed ego non alias possum suspicari, quam
quod credat sibi hoc pacto magis liberum esse quid-
libet mihi affingere, quia nempe ex meis scriptis
mendacii argui non poterit, cum se illa non im-
pugnare profiteatur; Ac præterea quod cavere
velit ne lectoribus suis occasionem det ea exami-
nandi, daret enim fortasse, si de iis loqueretur;
Quodque malit me tam ineptum, atque imperi-
tum describere, ut ipsos ab omnibus iis, quæ un-
quam à me proficiantur, legendis absterreat.
Ita larvâ quadam, ex fragmentis mearum Me-
ditationum male compactâ, vultum meum non
tegere, sed deformare conatur: Ego vero illam de-
traho, & rejicio; tum quia *Histrionia* faciendæ
non sum assuetus; tum etiam quia hic, ubi mihi
cum

Objectiones & Responsiones septimæ. 7
eum viro religioso, de re admodum seria questio
est, parum deceret.

Q U Æ S T I O P R I M A.

An, &

Quo pacto dubia pro falsis habenda.

QUæris primo siue legitima lex illa vestigandi veri, Quidquid habet vel minimum dubitationis, illud pro falso habendum est. Ut respondeam quærenda mihi sunt à te nonnulla. 1. Quid sit istud Minimum dubitationis. 2. Quid illud, Habendum pro falso. 3. Quatenus habendum pro falso. Ac dubitationem quod attinet.

§ I. *Quid minimum Dubitationis.*

Quid est istud Minimum? Pluribus, ais, te non morabor. Illud habet dubitationis aliquid, de quo possum dubitare an sit, vel an ita se habeat, non temere quidem, sed validas ob rationes. Præterea illud habet dubitationis aliquid, circa quod, etsi mihi clarum videatur, possum decipi à malo aliquo Genio, qui mihi velit illudere, & artibus suis, ac præstigiis efficere, ut id clarum, & certum appareat, quod revera sit falsum. Primum

dubitationis habet non parum ; secundum nonnihil quidem , sed illud minimum , satis tamen , ut illud dubium vocetur , & sit. Vis exemplum ? esse terram cœlum , colores ; te habere caput , te oculos , te corpus , & mentem dubia sunt primi generis : secundi vero hæc , 2 , & 3 , faciunt 5. Totum est sua parte majus , & similia.

Præclare sane. At, ita si se res habet, quid quaeso erit, quod dubitationis habeat nonnihil ? quid immune ab eo metu, quem vaser
D intentat Genius ? nihil, ais, omnino nihil, quoad Deum esse, nec posse decipere, certo, & firmissimis ex Metaphysicæ principiis exploratum habeamus, ut ea sit lex unica. Ignorata illa re, *an sit Deus, & si sit, an possit esse deceptor, non videor de ulla alia re plane certus esse unquam posse.* Et vero, ut hic mentem meam penitus agnoscas, nisi scivero Deum esse, & Veracem Deum, qui genium illum malum coerceat, vereri semper potero, ac debebo ut ne mihi illudatur, & falsum veri specie veluti clarum & certum obtrudatur. Ubi vero penitus intellexero Deum esse, nec eum posse & decipi, & decipere, adeoque necessario impedire, mihi ne Genius imponat in iis, quæ clare, & distincte intellexero, tum enimvero, si quæ erunt talia, si quid clare, & distincte percepero, hæc vera, hæc certa esse dicam, ut tunc temporis ea sit regula

gula veri, certique, *Illud omne eſt verum, quod valde clare, & diſtincte percipio.* Nihil eſt, quod ultra quæram: venio ad ſecundum, ac

§ 2. *Quid, pro falſo habendum.*

Dicis gratia, Cum dubium ſit habere te oculos, te caput, te corpus, adeoque illud habere debeas pro falſo, ex te ſcire velim quid ſit illud, habere pro falſo, an credere, & dicere falſum eſt me habere oculos, caput, corpus? an credere, & *voluntate plane in contrarium verſa* dicere, Non habeo oculos, caput, corpus, ſive, ut verbo dicam, Credere, dicere. ponere E oppoſitum ejus, quod dubium eſt? Hoc ipſum, ais. Belle. At respondeas adhuc velim. Non eſt certum 2 & 3 facere 5. an ergo credam, & ponam, 2, & 3, non faciunt 5. Crede, ais, & pone. Pergo. Non eſt certum me, iſta dum loquor, vigilare, & non ſomniare. An ergo credam, & dicam. Ita dum loquor, non vigilo, ſed ſomnio. Crede, ais, & dic. Apponam & hoc ultimum, ut ne ſim moleſtus. Non eſt certum id quod dubitanti vigiletne an dormiat, apparet clarum, & certum, certum eſſe, & clarum. An ergo credam, & dicam. Quod dubitanti vigiletne, an dormiat, apparet clarum, & certum, id non eſt clarum & certum, ſed obſcurum, & falſum? Quid heres? *Plus æquo indulgere non poteſ diffidentiæ.*

An tibi numquam contigit, quod bene multis, ut somnianti certa, & clara ea viderentur, quæ dubia postea, quæ falsa compereris? *sane prudentiæ est numquam illis plane confidere, qui te vel semel decipere.* At, ais, alia summe certorum ratio est. Sunt ea istiusmodi, ut vel somniantibus, aut deliris apparere non possint dubia. Serione loqueris, amabo te, qui illa summe certa sic confingas, ut ne somniantibus quidem, aut deliris apparere possint dubia? Quæ sunt illa porro? ac si dormientibus, si male sanis, quæ ridicula sunt, quæ absurda, certa interdum videntur, & summe certa, quidni etiam certa, & summe certa, falsa videantur, & dubia? Novi ego, qui dormitabundus aliquando pulsari horam quartam audiverit, & sic numeravit Una, Una, Una: ac tum præ rei absurditate, quam animo concipiebat, exclamavit. *Næ delirat horologium!* quater pulsavit horam primam. Et vero quid adeo est absurdum, & à ratione alienum, quod dormienti, quod deliro venire non possit in mentem? quod non probet somnians, non credat, & de eo tanquam à se præclare invento, excogitatorque non gratuletur? Sane ut ne pluribus tecum contendam, nunquam effeceris, ut hoc effatum, *Quod dubitanti somniet ne, an vigilet videretur certum, est certum, & ita certum, ut statui possit velut fundamentum scientiæ.*

ſcientiæ alicujus, & Metaphyſicę ſummè certæ, & accuratæ, hoc inquam habeam tam certum, atque illud, 2. & 3 faciunt 5: nedum tam certum, ut de eo nullo modo quiſquam dubitare poſſit, nec decipi circa illud à Genio aliquo malo: nec vereor tamen, ea ſi in mente perſtitero, ut me quiſquam putet pervicacem. Quare aut ex lege illa tua ſic dicam. Non eſt certum id eſſe certum, quod apparet certum ei, qui dubitat vigiletne an dormiat. Ergo quod dubitanti vigiletne an dormiat apparet certum, id reputari poſteſt, ac debet tanquam falſum, & omnino pro falſo habendum eſt: aut ſane ſi quam habes aliam peculiarem tibi regulam, mecum communicabis. Venio ad tertium, &

§ 3. *Quatenus habendum pro falſo.*

Quæro, cum certum non videatur 2. & 3 facere 5. cumque ex præcedenti regula debeam credere, & dicere, 2. & 3 non faciunt 5. an continuo illud ita debeam credere, ut mihi perſuadeam aliter habere ſe non poſſe, atque illud certum eſſe. Miraris quæſitum illud meum. Nec mihi mirum, cum ipſe mirer. Reſpondeas tamen neceſſe eſt, à me ſi reſponſum expectas. Vis habeam illud certum, 2. & 3 non faciunt 5? Imo vis illud eſſe, & videri omnibus certum, &

ita certum, ut etiam ab artibus mali Genitutum sit?

Rides, ais, Id sano homini quæ veniat in mentem?

Quid igitur? dubium erit, & incertum, perinde atque illud 2. & 3. faciunt? Hoc si ita est, si dubium est, illud, 2. & 3. non faciunt, credam, & tua ex lege dicam illud esse falsum, adeoque ponam contrarium, & ita statuam, 2. & 3. faciunt. Atque eodem modo in cæteris me geram, & quia certum non videtur esse corpus aliquod, dicam Nullum est corpus, & quia certum non est illud, Nullum est corpus, dicam voluntate penitus in contrarium versa aliquod est corpus, simulque & corpus erit, & non erit.

G Ita est, ais, atque illud est dubitare, in orbem ferri, ire, redire, hoc & illud affirmare, & negare, clavum figere, & refigere.

Præclare omnino, at ut iis utar, quæ dubia erunt, quid faciam? Quid de illo 2. & 3. faciunt? & de isto aliquod est corpus? ponamne? an negabo?

Nec pones, ais, nec negabis; neutro uteris; utrumque habebis velut falsum, nec ab iis quæ sic nutant quidquam expectabis, nisi illud quoque nutans, dubium, & incertum.

Quia nihil superest quod rogem, respondeo vicissim, ubi tamen doctrinæ tuæ brevem fecero

fecero syllabum 1. De rebus omnibus ac præsertim de materialibus possumus dubitare, quæ antehac habuimus. 2. Aliquid habere pro falso est, assensionem suam ab eo, tanquam ab aperte falso, cohibere, & voluntate plane in contrarium versa opinionem suam de eo tanquam falsam, & imaginariam fingere. 3. Eatenus, id quod dubium haberi debet pro falso, ut oppositum illius sit quoque dubium, & pro falso habeatur.

N O T Æ.

P Vderet me esse nimis diligentem, & multa verba impendere, in omnibus annotandis, quæ meis fere verbis hic expressa, pro meis tamen non agnosco. Sed rogo tantum lectores ut memoriâ repetant ea, quæ in 1. Meditatione, atque initio 2, ac 3, ipsarumque synopsi à me scripta sunt: agnoscent enim fere omnia quæ hic habentur inde quidem esse desumpta; sed ita turbata, distorta, & perperam interpretata proponi, ut quamvis ibi nihil non valde consentaneum rationi contineant, hic tamen magna ex parte absurdissima videantur.

Validas ob rationes. Dixi sub finem 1. C
Meditationis, nos posse de iis omnibus, quæ nunquam adhuc satis clare perspeximus, dubitare ob

validas & meditata rationes : quia nempe ibi tantum agebatur de summa illa dubitatione , quam sæpe metaphysicam , hyperbolicam , atque ad usum vitæ nullo modo transferendam esse inculcavi ; & ad quam id omne , quod vel minimum suspicionis asserre potest , pro satis valida ratione sumi debet. Hic vero vir amicus & candidus proponit in exemplum eorum , de quibus dixi dubitari ob validas rationes , an sit terra , an habeam corpus , & similia , ut nempe sui lectores , qui de hac Metaphysica dubitatione nihil scient , ipsam ad usum vitæ referentes , me non sane mentis esse arbitrentur.

D Nihil , ais , omnino nihil. Quo sensu istud Nihil debeat intelligi satis explicui variis in locis : Ita nempe , ut quandiu attendimus ad aliquam veritatem , quam valde clare percipimus , non possimus quidem de ipsa dubitare ; Sed quando , ut sæpe accidit , ad nullam sic attendimus , etsi recordemur nos antea multas ita perspexisse , nulla tamen sit de qua non merito dubitemus , sed nesciamus id omne quod clare percipimus verum esse. Hic vero , vir accuratus , hoc Nihil ita intelligit , ut ex eo quod semel dixerim nihil esse de quo non liceat dubitare , nempe in prima Meditatione , in qua supponebam me non attendere ad quicquam quod clare perciperem , concludat me etiam in sequentibus nihil certi posse cognoscere : Tanquam si rationes , quas interdum habemus ad dubitandum de re aliqua , non sint legitime

ac valida, niſi probent de eadem re ſemper eſſe dubitandum.

Credere, dicere, ponere oppoſitum ejus **E** quod dubium eſt. *Vbi dixi dubia eſſe aliquan- diu pro falſis habenda, ſive tanquam falſa reji- cienda, tam manifeſte explicui me tantum intel- ligere, ad veritates metaphyſice certas investi- gandas, non majorem habendam eſſe rationem dubiorum, quam plane falſorum, ut nemo ſana- mentis videatur poſſe aliter mea verba interpreta- ri; & nemo mihi aſſingere, me voluiſſe crede- re oppoſitum ejus quod dubium eſt, præſertim, ut paulo poſt habetur, ita credere ut mihi per ſuadeam aliter habere ſe non poſſe, atque il- lud certum eſſe, niſi qui pro cavillatore haberi non erubeſcat: Et quamvis hoc ultimum ab Authore noſtro non affirmetur; ſed ut dubium tantum proponatur, miror tamen virum tam ſanctum voluiſſe hac in parte imitari peſſimos il- los detractores, qui ſæpe ſic tantum narrant ea quæ de aliis credi volunt, addentes ſe ipſos non credere, ut impunius maledicant.*

Alia ſummæ certorum ratio eſt. Sunt ea **F** iſtiusmodi ut vel ſomniantibus aut deliris ap- parere non poſſint dubia. *Nefciô per quam Analyſin vir ſubtiliſſimus hoc ex meâ ſcriptis deducere potuerit, non enim memini me quæ- quam tale unquam, vel per ſomnium cogitaſſe Concludere quidem potuiſſet ex meis, Id om- ne quod ab aliquo clare ac diſtincte percipitur eſſe verum,*

verum, quamvis ille aliquis possit interim dubitare somnietne an vigilet, imo etiam, si lubet, quamvis somniet, quamvis sit delirus: Quia nihil potest clare ac distincte percipi, à quocunque elemum percipiatur, quod non sit tale quale percipitur, hoc est, quod non sit verum. Sed quia soli prudentes recte distinguunt, inter id quod ita percipitur, & id quod tantum videtur, vel apparet, nolo mirari quod vir bonus unum pro altero hic sumat.

G Atque illud est dubitare, in orbem ferri &c. Dixi dubiorum non majorem habendam esse rationem quam si omnino falsa essent, ut ab illis cogitatio plane avocetur; non autem ut modo unum, modo ejus contrarium affirmetur. Sed nullam author noster occasionem cavillandi non quaesivit. Interim vero notatis dignum est, ipsum hic in fine, ubi ait se brevem facere doctrine mee syllabum, nihil eorum mihi tribuere, quæ in præcedentibus, aut sequentibus reprehendit, vel irridet: ut nempe sciamus illum ista tantum mihi per jocum affinxisse, non serio credidisse.

R E S P O N S I O.

R Esp. 1. Si lex illa, in vestigando vero, id quod vel minimum dubitationis habet pro falso habendum est, sic intelligatur: Cum vestigamus quid sit certum non debemus ullo modo niti iis, quæ non sunt certa,

certa, aut quæ habent dubitationis aliquid, legitima est, usu recepta, & communissima apud omnes Philosophos.

Resp. 2. Si dicta lex ita intelligatur. Cum vestigamus quid sit certum, ita debemus rejicere omnia, quæ certa non sunt, aut aliquo modo dubia, ut illis nullo pacto utamur, adeoque ea spectemus perinde quasi non essent, aut potius ea non spectemus omnino, sed ab iis penitus abducamus animum: legitima quoque est, tuta, tritaque etiam à Tyronibus, atque affinitatem habet, tantam cum præcedenti, ut ab ea vix differat.

Resp. 3. Si dicta lex ita sumatur, Cum vestigamus quid certum sit, ita debemus rejicere dubia omnia, ut ponamus ea de facto non esse, aut esse illorum oppositum revera, & utamur ea suppositione tanquam certo aliquo fundamento, sive utamur iis non existentibus, aut nitamur eorum non existentia; Illegitima est, fallax, & cum bona pugnans Philosophia, ut quæ supponat dubii aliquid, & incerti ad vestigandum verum, & certum, aut quæ supponat tanquam certum, id quod alio, atque alio modo se potest habere, puta ea quæ dubia sunt de facto non existere, cum fieri possit ut existant.

Resp. 4. Si quis ea lege intellecta, ut paulo ante, vellet uti ad vestigandum verum, certumque, is oleum, & operam perderet,

ac versaret molam citra mercedem, ut qui non magis conficeret, id quod quærit, quam illius oppositum. Vis exemplum? Vestigat aliquis an possit esse corpus, aut corporeus, eoque inter cætera utitur, Non est certum **H** corpus aliquod existere. Ergo ex lege lata ponam, & dicam oppositum, Nullum corpus existit. Tum resumet, Nullum corpus existit. Sum vero ego & existo, ut mihi aliunde probe compertum est. Ergo non possum esse corpus. Præclare quidem, at ecce ut eodem ex capite ducat oppositum. Non est certum, ait, aliquod corpus existere. Ergo ex lege ponam, dicamque Nullum corpus existit. At quale illud Nullum corpus existit? Dubium sane, & incertum quis illud præstet? unde? Confecta res est. Dubium illud est, Nullum corpus existit. Ergo ex lege dicam, aliquod corpus existit. Sum vero, & existo. Ergo possum corpus esse, si aliud vetat nihil. En possum esse corpus, & Non possum esse corpus. An feci satis? Vereor ut ne plane fecerim, quantum ex quæsitis sequentibus colligo. Itaque

N O T A.

Hic in duabus primis responsionibus omne id approbat, quod de re proposita censui quodne ex meis scriptis elici potest: Sed
addis

addit esse communissimum, tritumque etiam à Tyronibus. In duabus autem ultimis id reprehendit quod me censuisse vult credi, quamvis sit tam absurdum ut in mentem nullius hominis sani venire possit. Astute sane ut quicumque Meditationes meas non legerunt, vel non tam attente legerunt, ut recte sciant quid in iis contineatur, ipsius authoritate commoti, me ridiculas opiniones habere arbitrentur; Atque ut aliis, qui id non credent, saltem persuadeat, nihil à me esse allatum, quod non sit communissimum, tritumque etiam à Tyronibus. Ego vero de hoc ultimo non disputo. Neque ullam unquam ex novitate mearum opinionum laudem quaesivi: Nam contra ipsas omnium antiquissimas puto, quia verissimas; Et nulli rei magis soleo studere, quam simplicissimis quibusdam veritatibus animadvertendis, que cum mentibus nostris sint innate, statim atque aliis admonetur, non putat se illas unquam ignorasse. At certe facile potest intelligi hunc authorem non aliam ob causam mea impugnare, quam quia & bona, & nova esse arbitratur: Nam sane, si tam absurda crederet ac fugit, contemptu & silentio potius, quam tam longa & affectata refutatione digna iudicasset.

Ergo ex lege lata ponam & dicam oppositum. Vellem scire quibus in tabulis istam unquam legem scriptam invenerit: Iam quidem supra satis illam inculcavit; Sed ibi etiam satis negavit

20 *Objectiones & Responsiones septima.*

negavi meam esse, Nempe in notis ad verba. Credere, dicere, ponere oppositum ejus quod dubium est; Nec ille opinor meam esse sustinebit si ea de re interrogetur; Induxit enim me, supra in 3. s, de iis quae dubia sunt sic loquentem, Nec pones, nec negabis, neutro uteris, utrumque habebis velut falsum; Ac paulo post in suo doctrinae meae syllabo, oportere assensionem suam à dubio, tanquam ab aperte falso, cohibere; ac voluntate plane in contrarium versa opinionem suam de eo tanquam falsam & imaginariam fingere, quod plane aliud est, quam ponere & dicere oppositum, ita scilicet ut istud oppositum pro vero habeatur, quemadmodum hic supponit. Atque ubi ego in 1. Meditatione dixi me velle aliquandis conari mihi persuadere oppositum eorum quae antea temere credideram, statim addidi me id velle, ut velut aequatis utrimque praedudiciorum ponderibus non magis in unum quam in aliud propenderem, non autem ut alterutrum pro vero sumerem, idue tanquam scientiae summe tertium fundamentum statuerem, ut alibi etiam cavillatur. Itaque vellem scire quo instituto legem illam suam attulerit; Si ut ipsam mihi affingat; desidero ejus candorem, patet enim ex dictis ipsum recte scire meam non esse, quia fieri non potest ut quis putet utrumque habendum esse velut falsum, sicut dixit me putare, ac simul unius oppositum ponat & dicat esse verum, ut in hac lege habetur;

Si vero tantum animi causa ipsam attulit, ut aliquid haberet quod impugnaret, miror acumen ejus ingenii, quod nihil magis verisimile aut subtile potuerit excogitare; Miror otium, quod tam multa verba impenderit, in refutanda opinione tam absurda, ut nequidem ulli puero septuenni probabilis videri possit, Notandum enim est illum huc usque nihil prorsus præter ineptissimam istam legem impugnasse; Miror denique vim ejus imaginationis, quod cum tantum in istam vanissimam, & ex cerebro suoeductam chimeram præliaretur, eodem tamen plane modo composuerit gradum, iisdemque semper usus sit verbis, ac si me adversarium habuisset, sibi que repugnantem coram vidisset.

QUAESTIO SECUNDA.

An sit bona Methodus Philosophandi, per abdicationem dubiorum omnium.

QUÆRIS 2. An bona sit methodus philosophandi per abdicationem eorum omnium, quæ quovis modo dubia sunt. Hanc nisi methodum fufius aperias, non est quod à me responsum expectes, sic vero facis.

Ut philosopher, ais, ut vestigem sitne aliquid certi, & summe certi, & quid illud sit, sic facio. Omnia quæ olim credidi, quæ antehac scivi, cum dubia sint, & incerta, pro falsis

falsis habeo, eaque penitus abdicō, ac mihi persuadeo nec esse terram, nec cœlum, nec quidquam eorum, quæ olim credidi in mundo esse, sed nec mundum ipsum, nec corpus ullum, nec mentem, verbo dico, nihil. Tum facta illa generali abdicatione, atque obtestatus nihil esse, penitus philosophiam ingredior meam, eaque duce verum & certum vestigo caute, prudenter, perinde tanquam esset Genius aliquis potentissimus, & callidissimus, qui me vellet in errorem inducere. Quare ut ne decipiar circumspicio attente, atque illud habeo plane constitutum nihil admittere, quod non sit istiusmodi, ut in eo, quantumvis nitatur Genius ille vaferrimus, mihi nullo modo possit imponere, sed ne ipse quidem possim à me extorquere, id ut esse dissimulem, nedum negem. Cogito igitur, volvo, & revolvo, quoad occurrat aliquid tale, atque illud ubi offendi, eo tanquam Archimedeo puncto utor ad eruenda cætera, eoque pacto alia ex aliis certa penitus & explorata indipiscor.

Præclare omnino, ac, speciem quod attinet, facile responderem Methodum illam videri mihi illustrem, & eminentem: verum, quia responsum expectas accuratum, nec illud à me reddi potest, nisi antea usu, & exercitatione aliqua tentem illam tuam methodum, tritam, tutamque ineamus viam; exploremus

ploremus ipsi, quid in ea sit tandem : & quia flexus illius nostri, calles, & diverticula, teque in ea diu exercuisti, ducem mihi te præbe. Age, fare expeditum habes aut socium, aut discipulum : quid jubes ? Ad illud iter, etsi novum, & mihi tenebris non assueto formidandum accedo lubens, adeo me veri species potenter allicit. Audio te, jubes id faciam, quod te facientem videro ; ibi pedem figam, ubi fixeris. Præclara sane imperandi, ducendique ratio. Ut mihi places. Audio.

§ I. *Aditus aperitur in Methodum.*

Principio, ais, ut vetera revolui animo, cogor tandem fateri nihil esse ex iis, quæ olim vera putabam, de quo non liceat dubitare, idque non per inconsiderantiam, vel levitatem, sed propter validas & meditata rationes, ideoque etiam ab iisdem non minus, quam ab aperte falsis assensionem esse cobibendam, si quid certi velim invenire. Quare non male agam; si voluntate plane in contrarium versa, meipsum fallam, ac veteres illas opiniones aliquandiu omnino falsas, imaginariasque esse fingam, donec tandem velut æquatis præjudiciorum ponderibus nulla amplius prava consuetudo iudicium meum à recta rerum perceptione detorqueat. Supponam igitur Genium aliquem malignum, eundem-

eundemque summe potentem, & callidum omnem suam industriam in eo posuisse, ut me falleret. Putabo cœlum, aerem, terram, colores, figuras, sonos, cunctaque externa nihil aliud esse quam ludificationes somniorum, quibus insidias credulitati meæ tetendit. Persuadebo mihi nihil plane esse in mundo, nullum cœlum, nullam terram, nullas mentes, nulla corpora, aio nullas mentes, nulla corpora, &c. hæc meta fit, & princeps meta. Considerabo me ipsum tanquam manus non habentem, non oculos, non carnem, non sanguinem, non aliquem sensum, sed hæc omnia me habere falso opinantem. Manebo obstinate in hac meditatione defixus.

Hic si placet subsistamus aliquantulum, ut novos resumamus spiritus. Rei novitas nœ nonnihil commovet. Iubes abdicem vetera omnia?

Iubeo, ais, omnia.

L Omniane? omnia qui dicit, nihil excipit. Omnia, addis.

M *Ægre sane, facio tamen. At oppido durum est; atq; ut ingenue fatear, non sine scrupulo id facio; ac nisi eum mihi eximis, vereor ut ne pro voto aditus ille noster succedat. Fateris vetera omnia dubia esse, & ut ais, coactus fateris. Quidni eam mihi vim poteris inferri, ut etiam ipse coactus fatear? Quid te, quæso, coegit? Audivi quidem ex te modo*

do validas fuisse, & meditata rationes; at quæ sunt illæ tandem? si validæ: cur abdicas? quin retines? si dubiæ, & suspicionum plenæ, quæ te illæ vi coegerunt?

En, ais, sunt in propatulo. Has uti fundibularios, soleo præmittere, ut pugnam inchoent. Nempe sensus nos aliquando decipiunt. Aliquando somniamus. Delirant interdum nonnulli, atque ea se videre credunt, quæ minime vident, quæ nusquam sunt.

Dixisti? Validas cum promisisti, cum meditata; expectavi certas, & omnis dubitationis expertes, quales nempe tua deposcit libella, qua nunc utimur, usque adeo accurata, ut vel unbram dubitationis recuset. An vero sunt tales illæ tuæ? non dubitationes metæ, & suspensiones duntaxat? Sensus nos aliquando decipiunt. Aliquando somniamus. Delirant nonnulli. Id vero unde habes certo, & citra dubitationem ullam, & ex regula illa tua, quam semper habes in manibus: *Summopere cavendum est nequid ut verum admittamus, quod non possimus probare verum esse?*

An fuit tempus aliquod, in quo diceres certo indubitanter nunc me sensus decipiunt, hoc probe scio. Nunc somnio; paulo ante somniabam: hic phrænesim patitur, & videre se putat quæ minime videt, nec mentitur? si fuisse dicis, vide ut probes: imo vide ne Genius ille malus, cujus tu meministi forsan

illuſerit tibi : atque omnino verendum eſt, ne dum dicis modo tanquam validi aliquid, & meditati, Sensus nos aliquando decipiunt, vaſer ille digito te commonſtret, & illudat illuſo. Si vero negas; cur tam fidenter aſſeris, ſomniamus interdum. **N**on ex lege tua prima ſic tecum ſtatuis? Non eſt omnino certum ſensus nos aliquando decepiſſe; ſomniaſſe nos aliquando, aliquando deliraſſe homines. Ergo ſic dicam, & ſtatuum, Numquam nos ſensus decipiunt, ſomniamus nunquam, delirat nemo.

At, ais, ſuſpicor.

Hic nempe ſcrupulus meus. Ubi pedem admovi, validas illas rationes ſenſi molles, & inſtar ſuſpicionum evanidas, adeoque premere formidavi. *Suſpicor.*

Ita, ais, ſuſpicor. Sat ſi ſuſpicere. Sat ſi dicas vigilemne, an dormiam neſcio. Neſcio an me ſensus fallant, an non fallant.

Tua pace dixero, haud mihi eſt fatiſ : nec plane video cur ita colligas. Vigilemne an ſomniem neſcio. Ergo aliquando ſomnio. Quid ſi nunquam? quid ſi ſemper? quid ſi ne ſomniare quidem poſſis? te vero cachinnis excipiat Genius eo, quia tibi tandem ſuaſit ſomniare te aliquando, te decipi, cum id minime fiat? Crede mihi ex quo Genium illum induxiſti, ex quo validas, & meditataſ rationes ad illud forſan revocaſti, malum induxiſti,

induxisti, à quo boni habeas nihil. Quid si O
catus ille omnia tibi, velut dubia, & nutan-
tia proponat, cum firma sint, cum certa,
atque ea quidem mente, ut cum abdicaris
omnia, nudum te in foveam agat præcipi-
tem? Num consultius egeris, si priusquam
te abdicēs, certam tibi legem proponas, ex
qua, quæ abdicabuntur, bene sint abdicata?
Magna profecto res est, & momenti summi P
generalis illa veterum omnium abdicatio;
ac si me audis, cogitationes tuas vocabis in
senatum, ut serio deliberes.

Imo, ais, plus æquo diffidentiae indulge-
re non possum, ac scio nihil inde periculi,
vel erroris sequuturum.

Quid ais scio? an certo, & citra dubitatio- Q
nem omnem, ut hæc saltem reliquæ tanti nau-
fragii Veritatis tholo appendantur; aut, quia
novam Philosophiam aperis, deque familia
cogitas, hoc in propylæo literis aureis in-
scribatur; Plus æquo diffidentiae indulgere
non possum; ut inquam adyta illa tua intra-
turi jubeantur vetus illud ponere, 2. & 3.
faciunt 5. hoc vero retinere, Plus æquo dif-
fidentiae indulgere non possum? At si Ty-
roni contingat ut obmurmuret, ut illud fran-
gat dentibus, Ponere jubeor illud vetus à
nevine unquam vocatum in dubitationem,
2. & 3. faciunt 5. quia fieri potest, ut mihi
Genius illudat aliquis; jubeor vero retinere

R hoc anceps, hoc rimarum plenum, Plus æquo diffidentia indulgere non possum, quasi in eo mihi Genius non possit imponere? quid dices? Et vero an tu mihi illud præstabis, ut non verear modo, non formidem, metus mihi non sit à malo Genio? sane me licet

S confirmes manu, & verbo non sine timore ingenti nimia diffidentia hæc vetera, & mihi prope ingenita abdicō, & ejuro velut falsa. Argumentum in Barbara recte concludit. Item sum aliquid constans ex corpore & anima; ac, si mihi licet ex vultu, & voce conjicere, nequidem ipse tu, qui ducem te cæteris præbes, qui viam munis, immunis es à formidine. Age ingenue, & candidè, ut soles, an sine scrupulo hoc vetus abdicas,

T Habeo ideam claram & distinctam Dei? an illud Id omne verum est, quod valde

V clare, & distinctè percipio? An istud Cogitare, nutrire, sentire minime pertinent ad corpus, sed ad mentem? quid sexcenta id genus persequar? de iisdem serio anquiro, responde, amabo te; potes hoc in exitu veteris Philosophiæ, & in aditu novæ hæc excutere, extuere, ejurare velut falsa, aio ex animo? An dices, & pones oppositum, nunc, modo Non habeo ideam claram & distinctam Dei. Male hæctenus credidi nutrire, cogitare, sentire ad corpus minime pertinere, sed ad mentem? Sed ô me propositi

poſiti immemorem ! quid feci ? totum me tibi principio commiferam , me ſocium, me diſcipulum, & ecce hæreo in aditu, & meticuloſus, & obſtinatus. Ignosce ; peccavi largiter, & tenuitatem ingenii mei probavi duntaxat. Debueram omni metu poſito in abdicationis caliginem intrepide me inferre, & hæſi, & reſtiti. Compensabo, ſi parcis, & factum male ampla, ac liberali manu miſſione veterum omnium plane delebo. Abdico, abjuro vetera omnia. Nec ægre feres ſi cælum, aut terram, quæ nulla eſſe vis, non obteſter. Nihil eſt omnino, nihil. Age, præi, ſequor. Te ſane facilem ! ſic præire non renuiſ.

N O T A E .

QUæ antehac ſcivi, cum dubia ſint. **I**
Hic poſuit ſcivi pro ſcire putavi. Eſt enim contrarietas inter verba ſcivi & dubia ſunt : Quam tamen haud dubie non animadvertit, nec illi eſt malitiæ tribuendum. Alioqui enim non tam leviter attigiſſet ; ſed fingens à me eſſe proſectam, multis ipſam verbis exagitaſſet.

Aio nullas mentes, nulla corpora. **Hoc K**
ait, ut infra diu multumque cavilletur, quod initio, cum ſupponerem mentis naturam nondum mihi eſſe ſatis proſpectam, illam inter res dubias

enumerarim; postea vero, advertens rem quæ cogitat non posse non existere; illamque rem cogitantem nomine mentis appellans, dixerim mentem existere: Tanquam si fuisset oblitus me prius idem negasse, cum mentem pro re mihi ignota sumebam; Et tanquam si ea, quæ tunc, quia mihi dubia erant, negabam, in perpetuum neganda esse censuissem, nec fieri posset, ut evidentiâ, & certa mihi postea redderentur. Notandumque ipsum ubique considerare dubitationem, & certitudinem, non ut relationes cognitionis nostræ ad objecta, sed ut proprietates objectorum quæ perpetuo ipsis inhereant, adeo ut ea, quæ semel dubia esse cognovimus, non possint unquam reddi certa. Quod tantum ejus bonitati, non malitiæ est tribuendum.

L *Omniane?* Hic cavillatur in verbo *Omnia*, ut supra in verbo *Nihil*, inaniter.

M *Coactus fateris.* Hic ludit in verbo *coactus* æque inaniter. Eæ enim sunt satis validæ rationes ad cogendum nos ut dicitemus, quæ ipse dubiæ sunt, nec proinde retinendæ: ut jam supra notatum est. Atque validæ quidem sunt, quandiu nullas alias habemus, quæ dubitationem tollendo certitudinem inducant; Et quia tales nullas inveniebam in I. Meditatione, quantumvis circumspicerem, & meditarer, idcirco eas, quas habui ad dubitandum, dixi esse validas, & meditatas. Sed hoc non est ad caput nostræ authoris, addit enim *Validas cum promissisti*

promiſiſti expectavi certas, quales tua depoſcit libella, tanquam ſi hæc quam fingit libella ad ea que in prima Meditatione dicta ſunt referri poſſit. Et paulo poſt ait, An fuit tempus aliquod in quo diceres certo, indubitanter nunc me ſenſus decipiunt, hoc probe ſcio &c. Non videns hic ruruſus in eſſe contrarietatem, quod aliquid indubitanter teneatur, & ſimul de illo iſſo dubitetur. Nempe eſt vir bonus.

Cur tam fidenter aſſeris, ſomniamus interdum. **N** Hic ruruſus ſine malitia errat: Nihil enim proſuſus ſidenter aſſerui, in prima Meditatione, que tota dubitationis plena eſt, & ex qua ſola hæc verba deſumpſit: Eademque ratione potuit in ea invenire ſomniamus nunquam, atque ſomniamus interdum. Et cum paulo poſt addit, Nec plane video cur ita colligas. Vigilemne an ſomniem nescio. Ergo aliquando ſomnio, aſſingit mihi ratiocinationem ſe ſolo dignam, quia nempe eſt vir bonus.

Quid ſi catus ille (Genius) omnia tibi, **O** velut dubia, & nutantia proponat, cum firma ſint, cum certa. Hic clare patet, quod ſupra monui, dubitationem & certitudinem conſiderari ab illo tanquam in objectis, non tanquam in noſtra cogitatione. Alioqui enim quomodo poſſet fingere aliquid mihi proponi tanquam dubium, quod non eſſet dubium, ſed certum? cum ex hoc ſolo, quod proponatur ut dubium, dubium reddatur. Sed forte Genius impedivit ne vide-

ret esse repugnantiam in suis verbis. Dolendum est quod ejus cogitationi *Genius* ille tam saepe obversetur.

P Magna profecto res est, & momenti summi. generalis illa veterum omnium abdicatio. Hoc ego satis monui in fine responsionis ad 4. objectiones; atque in praefatione harum Meditationum, quas idcirco non nisi solidioribus ingeniis legendas obtuli; Praemonui etiam illud idem valde expresse in Dissertatione de Methodo gallice edita anno 1637 pag. 16 & 17. Vbi quia duo genera ingeniorum descripsi, quibus abdicatio ista summopere est vitanda, si forte horum alterutrum in *Authore* nostro reperiat, non mihi debet imputare suos errores.

Q Quid ais scio &c. Cum dixi me scire nihil mihi periculi esse ex illa abdicatione, addidi, quia tunc non rebus agendis, sed tantum cognoscendis incumberebam: Ex quo tam clare patet me ibi tantum loquutum esse de morali sciendi modo, qui sufficit ad vitam regendam, & quem à *Metaphysico* illo, de quo hic quaestio est, plurimum differre saepe inculcavi, ut solus *Author* noster id videatur posse ignorare.

R Hoc anceps, hoc rimarum plenum, Plus æquo diffidentiae indulgere non possum. Hic rursus repugnantia est in ejus verbis. Nemo enim nescit eum qui diffidit, quandiu diffidit, nec proinde quicquam affirmat, nec negat, ne ab ullo quidem *Genio* in errorem induci posse; à quo

quo tamen eum, qui 2. & 3. simul addit, posse decipi probat exemplum, quod supra ipsemet attulit, de eo qui quater numerabat horam primam.

Non sine timore ingenti nimix diffidentix hæc vetera ab dico, &c. *Etsi multis hic verbis conetur persuadere non esse nimium diffidendum, notatu tamen dignum est illum ne minimam quidem speciem rationis asserre ad id probandum; nisi tantum quod timeat, sive diffidat ne non sit diffidendum. In quo rursus repugnancia est, nam ex eo quod timeat tantum, non autem certo sciat sibi non esse diffidendum, sequitur ipsi esse diffidendum.*

An sine scrupulo vetus hoc abdicas, **H**abeo ideam claram, & distinctam Dei? an illud Id omne verum est, quod valde clare, & distincte percipio? *Vetera hæc vocat, quia timet ne pro novis & à me primum animadversis habeantur. Sed per me licet. Scrupulum etiam vult injicere de Deo, sed obiter tantum: forte ne qui norunt quam studiose omnia quæ ad pietatem, ac generaliter ad mores spectant, ab hac abdicatione exceperim, ipsum calumniari arbitrentur. Denique non videt abdicationem non pertinere nisi ad eum, qui nondum quicquam clare ac distincte percipit. Ut exempli causa Sceptici, quibus est familiaris, nihil unquam, quatenus Sceptici, clare perceperunt; Ex hoc enim ipso quod aliquid clare percepissent, de eo dubitare, ac*

Sceptici esse desissent. Et quia vix etiam alii ulli ante istam abdicationem quicquam clare unquam percipiant, ea scilicet claritate que ad certitudinem metaphysicam requiritur, Idcirco hæc abdicatione perutilis est iis qui tam clare cognitionis sunt capaces, illamque nondum habent; Non autem auctori nostro, ut res iudicat, sed existimo ipsi ab illa studioso esse cavendum.

V *An istud Cogitare, nutrir, sentire mihi me pertinent ad corpus, sed ad mentem? Hæc verba refert tanquam mea, & simul tanquam tam certa ut à nemine in dubium possint revocari: Sed tamen nihil magis notabile est in meis Meditationibus, quam quod nutritionem referam ad solum corpus, non autem ad mentem, sive ad eam hominis partem que cogitat. Adeo ut ex hoc uno clare probetur, primo illum eas minime intelligere, quamvis refutandas susceperit, falsumque esse ex eo quod in 2. ex vulgi opinione loquens nutritionem ad animam retulerim; Ac deinde ipsum multa pro indubitatis habere que non sine examine sunt admittenda. Sed tandem hic in fine verissimè conclusit, se in his omnibus tenuitatem ingenii sui probasse dumtaxat.*

§ 2. Paratur ingressus in Methodum.

X *V* *Etera, ais, ubi abdicavi omnia, philosophari sic incipio. Sum, cogito: Sum dum cogito. Hoc pronuntiatum, Ego existo;*

existo, quoties à me profertur, vel mente concipitur, necessario est verum.

Plæclare, vir eximie, Archimedeum punctum occupas: mundum haud dubie, si lubet, movebis. En jam nutant omnia. At te quaeso, vis enim opinor ad vivum refecari omnia, ut nihil sit tua in Methodo non aptum, non coherens, non necessarium, cur mentis meministi, cum ais, mente concipitur? An non exulare iussisti corpus, & mentem? Sed forte excidit, adeo est arduum, etiam expertis, oblivisci penitus eorum, quibus à pueris assuevimus, ut mihi rudi, si fors vacillem, haud male sit sperandum. Sed perge obsecro.

Denuo, ais, meditabor quidnam sim, quidnam me olim crediderim, priusquam in has cogitationes incidissem, ex quo deinde subducam, quidquid allatis rationibus, vel minimum potuit infirmari, ut ita præcise remaneat illud tantum, quod certum est, & inconcussum.

Audebone, priusquam intro pedem feras, ex te sciscitari quo consilio, tu, qui vetera omnia tanquam dubia & falsa abdicaris solenni ritu, ea iterum velis inspicere: perinde quasi ex panniculis illis speres certi aliquid? Quid si male olim de te credidisti? imo, quia omnia, quæ paulo ante ejurasti, dubia erant, & incerta (secus cur abdicaf-

ses?) quæ fiet, ut eadem modo dubia non sint & incerta? nisi forte abdicatio illa sit veluti quoddam Circæum medicamentum, ut ne dicam lixivium? Quanquam malo suspicere consilium tuum, & venerari. Sæpe fit, ut, qui amicos inducunt in palatia & basilicas videndi causa, posticis familiaribus, non prætoria, aut decumana porta ingrediantur. Sequor etiam per specus subterraneos, dum ad veritatem aspirem aliquando.

Quidnam igitur, ais, antehac me esse putavi? Hominem scilicet.

Hic etiam patiære artem tuam admirer, qui, ut certa vestiges, utare dubiis; ut nos educas in lucem, jubeas in tenebras mergi.

Z Vis consulam quem me olim esse crediderim: vis resumam Centonem illum veterem, & detritum, & jam diu abdicatum, Sum homo. Quid si Pythagoras, aut ex discipulis illius unus aliquis hic adsit? Quid si dicat tibi fuisse se olim Gallum Gallinaceum? ut ne ceritos, & phanaticos, & deliros, & phræneticos inducam. Sed peritus es, & ductor expertus: flexus nosti, & diverticula sperabo bene.

Quid est homo, ais.

Si vis ut respondeam, rogem ante permitte. Quem quaris hominem? aut quid quaris, cum quaris Quid sit homo? An homo ille, quem mihi fingebam olim, quem me esse

esse credebam, & quem, ex quo abdicavi tua gratia, pono me non esse? Hunc si quaeris, si quem mihi formabam male, est constat quoddam ex anima, & corpore: An feci satis. Opinor, quia sic pergis.

N O T Æ.

Philosophari sic incipio. Sum, cogito: X
 Sum dum cogito. Notandum est illum hic fateri, initium philosophandi, sive initium firmæ alicujus propositionis statuendæ, à me factum esse à cognitione propriæ existentia: ut sciatur ipsum aliis in locis, ubi sinxit me illud à positivâ sive affirmativâ dubiorum omnium abdicacione fecisse, contrarium ejus quod revera sentiebat affirmasse. Non addo, quam subtiliter hic me Philosophari incipientem inducat, Sum cogito &c. satis enim in omnibus, vel me tacente, candor ejus agnosci potest.

Cur mentis meministi, cum ais, mente Y
 concipitur? An non exulare jussisti corpus & mentem? Iam dudum præmonui illum parare has argutias ex verbo mentis. Sed mente concipitur nihil hic aliud significat, quam cogitatur; & ideo male supponit fieri mentionem mentis quatenus est pars hominis. Præterea est corpus, & mentem, cum reliquis omnibus antea rejecerim, tanquam dubia, sive nondum à me clare percepta, hoc non impedit quo minus eadem

postea resumam si contingat ut ipsa clare percipiam. Sed nempe Auctor noster hoc non capit, quia putat dubitationem esse aliquid objectis inseparabiliter inherens: Querit enim paulo post Qui fiet ut eadem modo (quæ scilicet antea dubia erant) non amplius dubia sint, & incerta; Vultque me ipsa solenni ritu ejurasse; Admiratur artem meam, qui, ut certa vestigem, utar dubiis, &c. tanquam si pro fundamento Philosophiæ sumpsissem, dubia omnia semper habenda esse pro falsis.

Z Vis consulam quem me olim esse crediderim: vis resumam centonem illum &c. Utar hic exemplo valde familiari, ad facti mei rationem ipsi explicandam, ne deinceps illam non intelligat, aut se non intelligere ausit simulare. Si forte haberet corbem pomis plenam, & vereretur, ne aliqua ex pomis istis essent putrida, velletque ipsa auferre, ne reliqua corrumpere, quo pacto id faceret? An non in primis omnia omnino ex corbe rejiceret; ac deinde singula ordine perlustrans, ea sola, quæ agnosceret non esse corrupta resumeret, atque in corbem reponeret, aliis relictis? Eadem ergo ratione, ii qui nunquam recte philosophati sunt varias habent in mente sua opiniones, quas cum à pueritia coacervare cœperint, merito timent ne pleneque ex iis non sint vere, ipsasque ab aliis separare conantur, ne ob earum misturam reddantur omnes incertæ: Hocque multa meliore via facere possunt, quam si
omnes

omnes simul & semel, tanquam incertas falsasve rejiciant; ac deinde singulas ordine perbustrantes eas solas resumant, quas veras & indubitatas esse cognoscent. Atque ita non male initio omnia rejeci, deinde advertens nihil certius, evidentiusque à me cognosci, quam quod ego cogitans existerem, non male etiam hoc primum asserui; ac denique non male quesivi postea, quem me olim esse credidissem, non ut eadem omnia de me adhuc crederem, sed ut, si quæ perciperem vera esse, resumerem; si quæ falsa, rejicerem; & si quæ incerta in aliud tempus examinanda reservarem. Unde patet Authorem nostrum inepte hoc vocare artem eliciendi certa ex incertis, vel ut infra Methodum somniandi; Et ea, quæ hic de Pythagoræ gallo gallinaceo, atque in duobus sequentibus paragraphis de aliorum opinionibus, circa naturam corporis, & animæ, nugatur, nihil plane ad rem pertinere: Cum ego nec debuissim, nec voluerim recensere quicquid alii unquam de iis crediderunt, sed tantum quid sponte, ac natura duce, mihi olim visum fuerit, aut vulgo aliis videatur, sive id verum sit, sive falsum quia non recensui ut ipsa crederem sed tantum ut examinarem.

§ 3. Quid corpus.

Quid, ais, Corpus? Quid per corpus intelligebam olim?

Non

Non ægre feres si omnia circumspectam, si ubique verear, ut ne in plagas incidam quare quonam quæso de corpore interrogas? An de eo, quod mihi olim in animo proponebam certis ex proprietatibus constans, & quidem, ut suppono ex legibus abdicationis, male? an de quovis alio, si forte esse potest? quid enim scio? dubito, possit, nec ne. Si primum quæris, facile respondebo, Per corpus intelligebam illud omne, quod aptum est figura aliqua terminari, loco circumscribi, spatium sic replere, ut ex eo aliud omne corpus excludat, sensu percipi, nec non moveri ab alio quopiam à quo tangatur. En primum quod ita intellexi, ut quidquid haberet, ea, quæ percensui, illud à me vocaretur corpus, nec continuo tamen putarem præter illud, nihil aliud aut esse, aut vocari posse corpus, maxime cum aliud sit, Intelligebam per corpus hoc, aut illud. Aliud, Intelligebam nihil præter hoc, aut illud esse corpus. Si secundum, respondebo ex Recentiorum Philosophorum opinione; Neque enim tam sensum meum exigis, quam quid sentire quis possit. Per corpus intelligo illud omne quod aptum est vel loco circumscribi, ut lapis; vel definiri loco, adeo ut sit in eo toto totum, & totum in quavis parte, ut indivisibilia quantitatis, aut lapidis, & similia, quæ nonnulli recentiores inducunt

ad instar Angelorum, aut animarum indivisibilibus, & docent non sive plausu, saltem suo, ut videre est apud Oviedonem: vel extendi actu, ut lapis; vel virtute, ut dicta indivisibilia: vel esse partibilia in partes aliquot, ut lapis; vel impartibile, ut indivisibilia præfata; vel moveri ab alio, ut lapis sursum: vel à se, ut lapis deorsum: vel sentire, ut canis; vel cogitare, ut simia; vel imaginari, ut mulus: ac si quid olim offendi, quod aut moveretur ab alio, vel à se, quod sentiret, quod imaginaretur, quod cogitaret, id, aliud nisi obstitit, vocavi corpus, & etiam nunc voco.

At male, ais, & perperam. Namque habere vim seipsum movendi, item sentiendi, vel cogitandi nullo pacto ad naturam corporis pertinere judicabam.

Judicabas? Quia dicis, credo, liberae sunt cogitationes. At dum ita cogitabas, suum cuique sensum sinebas esse liberum: neque eum te credam, ut esse volueris arbiter cogitationum omnium, has ut rejiceres illas probares: nisi forte aliquis tibi fuit canon certus, & expeditus, de quo quia siluisti, cum nos abdicare jussisti omnia, utar concessa nobis à natura libertate. Olim judicabas; judicabam olim: Ego quidem sic, tu vero aliter, forte ambo male; certe non sine dubitatione aliquà, si quidem

quidem & tibi , & mihi primo in aditu exuenda fuit ea vetus opinio , Quare ut ne diu liſ iſta protrahatur , ſi tuo peculiari ex ſenſu corpus velis definire , uti primo loco factum eſt, nihil veto ; ultro admitto; dum ſis memor tua illa definitione non omne univerſum corpus , ſed certum quoddam genus à te comprehenſum deſcribi , omitti vero cætera , quæ ex virorum doctorum mente, an ſint an eſſe poſſint , vocantur in diſceptationem , aut ſane de quibus nihil certo, ea ſaltem , quam requiris, certitudine , poſſumus definire , ſierine poſſint, an non ; adeo ut rectene an ſecus definitum ſit omne corpus hætenus , dubium ſit, & incertum. Quare perge, ſi placet, dum ſequor ; & ſane tam lubens , quam ipſa eſt lubentia , adeo me trahit nova illa, & inaudita expectatio trahendi certi ex incerto.

N O T Æ.

A a **V**el ſentire , ut canis ; vel cogitare, ut ſimia ; vel imaginari , ut mulus. *Hic logomachiam parat , atque ut poſſit efficere , me male poſuiſſe differentiam , inter mentem & corpus , in eo quod illa cogitet , hoc vero non , ſed ſit extenſum , ait id omne quod ſentit , quod imaginatur , quid cogitat à ſe*

se corpus vocari. Sed sane vocet etiam mulum, aut simiam si lubet, atque si unquam possit efficere, ut nova ista nomina sint usu recepta, ipsis uti non recusabo. Interim vero nullum habet jus reprehendendi, quod utar receptis.

§ 4. *Quid anima.*

Quid, ais, anima? Quid per animam intelligebam? Nempe quid hæc esset, vel non advertebam, vel exigui nescio quid imaginabar instar venti, ignis, vel ætheris, quod crassioribus mei partibus esset infusum: ad illam vero referebam nutriri, incedere, sentire, cogitare.

Abundè sane. At patieris opinor hic à te rogitem nonnihil. De animo cum quaeris, sensa nostra vetera, & quæ olim de eo credidimus, exposcis?

Ita est, ais.

B b

An vero putas nos sensisse bene, ut hac tua methodo nihil sit opus? an deerasse neminem tantis in tenebris? sane tam varix sunt, & tam discrepantes Philosophorum sententiæ circa animam, ut mirari fatis non possim artem illam tuam, quæ tam vili ex fæce medicamentum certum, & salubre confecturam confidat. Quamquam viperino ex veneno fit theriaca. Vis igitur addam ad illam tuam de anima opinionem
quid

quid sentiant , aut sentire possint nonnulli? Bene, an male , ex me non quæris ; sat si ita opinentur , ut à sua mente abduci se posse nullis rationum momentis existiment. Animam dicent nonnulli esse certum quoddam genus corporis ita vocitatum. Quid stupes ? Is eorum sensus ; nec sine aliqua , ut putant, veri specie. Nempe cum corpus appelletur , & vero sit illud omne, quod est extensum, quod trinam habet dimensionem , quod est divisibile certas in partes, cumque in equo, dicis gratia, aliquid animadvertant extensum , ac partibile , puta carnem, ossa , ac compagem illam externam , quæ incurrit in sensus , concludant vero vi , & momento rationum , præter illam compagem esse adhuc internum aliquid , & illud quidem tenue , fufum , & extensum per compagem , & dimensum trine, & partibile, adeo ut abscisso pede, abscindatur quoque illius interni pars quædam ; intelligunt conflatum equum ex duobus extensis, & trine dimensis , & partilibus , adeoque ex corporibus duobus , quæ , ut differunt inter se , ita & nominibus distinguuntur, atque alterum, puta externum Corporis appellationem retinet, alterum , quod interius est , vocatur Anima. Porro sensum quod attinet , quod imaginationem , quod cogitationem , putant
illi

illi tum sentiendi , tum cogitandi , & imaginandi vim inesse animæ, sive interno corpori , cum habitudine tamen aliqua ad externum , sine quo nullus sit sensus. Alii aliud dicent , & comminiscuntur , ut quid enim singula persequar ? Nec deerunt qui putent omnes omnino animas esse tales , quales paulo ante sunt descriptæ.

Apage, ais, hoc impium.

Ita sane impium. At cur quæris ? Quid Atheis facias ? quid carneis hominibus , quorum cogitationes omnes in facibus ita sunt defixæ , ut præter corpus , & carnem sentiant nihil ? Imo vero quia tua illa methode stabilire vis , & demonstrare hominis animum esse incorporeum , & spiritua-

C c

Corpus,

Corpus, Animus, Mens. Sit inquam qui tibi roganti sic respondeat, an fecerit tatis? sed artem tuam nolo pravertere; sequor. Sic ergo progredieris.

N O T A.

Bb **I**Ta est, ais. *Hic, & fere omnibus aliis in locis, inducit me sibi ea, quæ ab opinione mea plane diversa sunt, respondentem. Sed nimis tædiosum esset omnia ejus figmenta recensere.*

Cc Imo vero quia stabilire vis, & demonstrare animum hominis esse incorporeum, id minime debes supponere. *Falso hic fingit me supponere id quod debui probare; Atque ad talia, quæ tam libere finguntur, & nulla vel minima ratione fulciri possunt, nihil aliud responderi debet quam falsa esse. Nec ullo modo de eo, quod vocandum est corpus, vel animus, vel mens disputavi: Sed duo explicui, nempe id quod cogitat, & id quod est extensum, ad quæ alia omnia referri probavi, hæcque esse duas substantias realiter distinctas rationibus evici; Vnam autem ex his substantiis vocavi mentem, aliam corpus, quæ nomina si ipsi displicent, alia potest iis tribuere, non repugnabo.*

§ 5. Tentatur ingressus in
Methodum.

Bene est, ais, jacta sunt fundamenta feliciter. Ego sum, dum cogito. Hoc certum, hoc inconcussum. Extruendum deinceps, ac providendum caute, ne mihi Genius malus imponat. Sum. Sed quid sum? Haud dubie **D d** aliquid eorum, quæ olim censebam. Esse vero hominem credebam: hominem habere corpus & animam. An ergo sum corpus? an Mens? Corpus est extensum, loco comprehensum, impermeabile, aspectabile. An quidquam illorum est in me? extensio? qui in me esset, cum nulla sit? hanc principio abdicavi. An tangi posse, posse videri? Etsi sane putem modo me videri, me à memet tangi; attamen non videor, non tangor. Hoc certum mihi ex **E e** quo abdicavi. Quid ergo? Attendo, cogito, volvo, revolve, nihil occurrit. Fatigor eadem repetere. Nihil eorum, quæ ad corpus pertinent, in me reperio. Non sum corpus. Sum tamen, & esse me cognosco, & dum cognosco me esse, nihil quod sit corporis cognosco. Sumne igitur Mens? Quid **F f** olim mentis esse credebam? an aliquid illorum in me est? putabam mentis esse cogitare. At at cogito. *εὐγενεα, εὐγενεα.* Sum, cogito; sum dum cogito, sum res cogitans,

cogitans, sum mens, intellectus, ratio. En Methodum illam meam, qua feliciter sum prætergressus. Tu sequere, sodes.

O te felicem, tantis qui in tenebris uno prope saltu evaseris in lucem! At, te quaeso, manum ne recuses, ut nutantem firmes, tuis dum insisto vestigiis. Ea ut eadem repeto, sed, meo pro modulo, paulo lentius. Sum, cogito. Sed quid sum? An aliquid eorum, quæ olim me esse credebam? sed an credebam bene? Id incertum. Dubia abdicavi omnia, & habeo tanquam falsa.

G g Non bene credidi.

Imo vero, clamás, ibi pedem fige.

Figam? nutant omnia. Quid si aliud sim.

Meticulosus es, addis. Aut corpus es, aut mens.

Sim igitur. Quanquam haud dubie vacillo, manum licet prehenses, vix audeo insistere. Quid, te quaeso, quid si sim animus? quid si aliud quid. Nescio.

H h Periinde est, ais, aut corpus, aut mens.

Esto igitur. Sum corpus, aut mens. An non corpus? Ero haud dubie corpus, si quid in me reperero, quod esse corporis olim credideram. Quanquam vereor ut bene crediderim.

Euge, addis, verendum nihil.

Audebo igitur, quia sic facis animos.

Credide-

Credideram olim Cogitare esse aliquid corporis. At at cogito. *ἴσθησις*, *ἴσθησις*. Sum, cogito, sum res cogitans, sum corporeum quid, sum extensio, divisibile aliquid; voces mihi prius significationis ignotæ. Quid succenses, & prætervectum manu repellis? Ripam teneo, & quo tu stas in littore, sto ego tua, & abdicationis illius tuæ gratia.

At perperam, addis.

Quippe quid peccavi?

Male, apponis, olim credideras cogitare I i
esse aliquid corporis. Credere debueras esse aliquid Mentis.

Quin ergo monueras principio? Quia tibi me accinctum vidisti, & paratum ad vetera prorsus abdicanda, jussisti, ut saltem hoc retinerem, imo à te sumerem, veluti Naulum Cogitare est aliquid mentis? Atq, omnino sum tibi author, hoc ut effectum Tyronibus deinceps inculces, ac ne cum cæteris, ne cum illo vetere, Duo, & 3. faciunt 5. abjurent, accurate præcipias. Quanquam sintne illi obsecuturi, haud facile præstabo. Suus cuique est sensus, ac paucos reperias, qui id tibi, quod olim silentes Pythagoræ, in eo, *αὐτὸς ἴσθαι* con-
quiescant. Quid si sint, qui renuant? qui recusent? qui sua illa in veteri opinione persistent? Quid facies? Ac cæteros ne ap-
c pellem,

pellem , unum te volo. Cum polliceris te
 confecturum vi, & momento rationum ani-
 mam humanam non esse corpoream , sed
 plane spiritualem, hoc si proposueris velu-
 ti demonstrationum tuarum fundamen-
 tum, Cogitare est aliquid proprium men-
 tis, siue rei plane spiritualis, & incorporeæ,
 an non videbere id novis verbis postulare,
 quod veteri in quæstione sit positum?
 Quasi quisquam sit ita stupidus , ut si cre-
 dat Cogitare esse aliquid proprium rei spi-
 ritualis, & incorporeæ, sciat vero, & sibi
 sit conscius se cogitare (quotusquisque por-
 ro est, qui venam illam divitem cogitatio-
 nis in se non repererit , ut monitare sit
 opus) dubitare possit in se aliquid esse
 spirituale , & minime corporatum? Ac,
 ne putes hæc à me jactari gratis , quam-
 multi sunt , iique graves Philosophi , qui
 bruta velint cogitare , adeoque qui putent
 cogitationem , non quidem esse commu-
 nem cujusslibet corporis, sed animæ exten-
 sæ , qualis est in brutis , adeoque non esse
 propriam quarto modo mentis , & rei spi-
 ritualis. Quid ii , quæso , cum jubeantur
 hanc suam opinionem abdicare , ut tuam
 gratis induant? ac tu ipse ista dum postu-
 las , num gratiam petis, num principium?
 Sed quid contendo? si male sum præter-
 vectus, vis ut repedem?

N O T Æ.

Sed quid ſum? Haud dubie aliquid eo- D d
rum quæ olim cenſebam. Hoc, ut &
alia innumera, ſuo more ſine ulla veri
ſpecie mihi affingit.

Hoc certum mihi ex quo abdicavi. Fal- E e
ſum hic ruruſus mihi affingit. Nunquam enim
concluſi quidquam, ex eo quod abdicarem; ſed
contrarium expreſſe monui, per hæc verba,
Fortaſſis vero contingit ut hæc ipſa quæ ſuppo-
no nihil eſſe quia mihi ſunt ignota, in rei ta-
men veritate non differant ab eo me quem
novi &c.

Summe igitur meus? Faluſum etiam eſt F f
me quæſiſſe an meus eſſem, non dum enim
quid nomine mentis intelligerem explicueram:
ſed quæſivi an aliquid in me eſſet ex iis, quæ
animæ prius à me deſcriptæ tribuebam, cum-
que non omnia quæ ad ipſam retuleram in me
invenirem, ſed ſolam cogitationē, ideo non dixi
me eſſe animam, ſed tantum rem cogitantem,
atque huic rei cogitanti nomen mentis, ſive
intellectus ſive rationis impoſui, non ut aliquid
amplius ſignificarem nomine mentis quam no-
mine rei cogitantis, atque ideo *vūgnūg*, *vūgn-
rūg* exclamarem, ut hic ineptiſſime cavillatur.
Nam contra expreſſe addidi voces illas mihi
prius fuiſſe ſignificationis ignotæ; adeo ut di-

bitari non poſſit quin præciſe idem tantum per illas ac per nomen rei cogitantis intellexerim.

Non bene credidi. Imo vero, clamas.

G g *Hoc ruruſus falſiſſimum. Nullibi enim unquam ſuppoſui ea, quæ ante credideram, eſſe vera, ſed tantum examinavi an vera eſſent.*

H h *Aut ſum corpus, aut mens. Falſum ruruſus me unquam hoc poſuiſſe.*

I i *Male, apponis, olim credideras cogitare eſſe aliquid corporis, credere debueras eſſe aliquid mentis. Falſum quoque me hoc apponere, dicat enim ſi velit rem quæ cogitat melius vocari corpus quam mentem, per me licet, non ipſi mecum ea de re ſed cum Grammaticis eſt diſputandum. Sed ſi fingat me aliquid amplius nomine menti, quam nomine rei cogitantis ſignificaffe, meum eſt negare: ut paulo poſt ubi addit. Hoc ſi poſueris cogitare eſt aliquid proprium menti, ſive rei plane ſpiritualis, & incorporeæ &c. num gratiam petis, num præcipium, Nego me ullo modo poſuiſſe mentem eſſe incorpoream, ſed in 6. demum Meditatione demonſtraſſe.*

Tædet autem me toties ipſum falſitatis arguere, diſſimulabo deinceps; & reliquos ejus ludos, ad finem uſque, cum ſilentio ſpectabo: Quanquam ſane diſpudeat videre P. R. præ nimia cavillandi cupiditate comicum focum induiſſe; atque hic ſe ipſum, ut meticuloſum, lentum, parvi ingenii deſcribendo, non Epi-
dicos,

dicos, aut Parmenones veteris Comædiæ, sed hodiernæ vilissimam illam personam, que insulsitate sua risum movere affectat, imitari voluisse.

§ 6. Iterum tentatur ingressus.

Placet, ais, dum mea proxime premas vestigia.

Obsequor, nec te vel transversum unguem defero. Resume.

Cogito, ais.

Ego quoque.

Sum, addis, dum cogito.

Sum pariter ego dum cogito.

Quid vero sum, apponis.

O sapienter! hoc enim quaero, tecumque dico lubens, quid vero sum?

Pergis, Quem me olim esse credidi? de me quis mihi olim fuit sensus?

Verba ne quaeso ingemines; sat illa audio. At at precor adiuva. Ubi ponam vestigium tantis in tenebris non video.

Dic, ais, mecum, mecum vestiga. Quidnam me olim esse credidi?

Olim? fuitne olim? olim ne credidi? K k

Erras, addis.

Imo tu ipse, si pateris, dum olim ingris. Vetera abdicavi omnia: etiam illud, olim nihil fuit, nihil est. At te benignum

num ductorem ! ut manum præhensas , ut trahis.

Cogito, ais, sum.

Ita est. Cogito, sum. Hoc habeo, & unum habeo, ac præter illud unum nihil est, nihil fuit.

Euge, addis, quid de te olim credidisti ?

Vis opinor me probare, an dies 15. vel mensem integrum in tyrocinio illo abdicationis posuerim, horam quidem posui hic dumtaxat tecum; at oppido tanta contentione animi, ut extensionem temporis operationis intensio compenset. Posui mensem, & si vis abnum. En Cogito, sum. Nihil præterea est. Abdicavi omnia.

Sed recordare, ais, memineras.

Quid est hoc, recordare? Cogito quidem modo olim me cogitasse; at an continuo olim cogitavi, quod modo cogitem me olim cogitasse?

Timidus es, ais, Umbram vereris. Resume. Cogito.

O me infelicem ! intenduntur tenebræ, nec illud Cogito, quod mihi antea clarum apparebat, modo animadyerto. Somnio me cogitare, non cogito.

Imo, ais, qui somniat cogitat.

K k

Allucet. Somniare cogitare est, & cogitare somniare.

Nusquam,

Nusquam, ais, latius patet cogitare K K
quam somniare. Qui somniat cogitat; qui
vero cogitat, non continuo somniat, sed
vigilans cogitat.

Itane vero? sed an illud somnias? an ve-
ro cogitas? Quid si somnias cogitare pa-
tere latius? an ideo latius patebit? Sane si
lubet somniabo latius patere somniare,
quam cogitare. Sed unde habes latius pa-
tere cogitare, si nullum est; sed somnia-
re duntaxat? Quid si quoties putasti te
cogitare vigilantem, non cogitasti vigi-
lans, sed somnias te cogitare vigilantem,
ut hoc unum sit duntaxat Somniare, cu-
jus opera somnias interdum te somniare,
interdum te vigilantem cogitare. Quid
hic facias? files. Vin me audire! vadum
aliud vestigemus, hoc dubium est & infi-
dum, ut mirari satis non possim cur inten-
tatum antea mihi modo aperire volueris.
Ex me igitur ne quæras quem me olim
esse crediderim, sed quem me modo som-
niem olim me somniasse. Si facis respon-
deo. Ac ne verba illa somniantum sermo-
nem nostrum interturbent, verbis utor vi-
gillantium, dum sis memor Cogitare deinceps nihil aliud significare, quam somnia-
re, & nihilo plus ponas tuis in cogitatis,
quam somnias suis in somniis: imo Me-
thodum illam tuam inscribas *Methodum*

somniandi, sitque artis illius tuæ summa.

K k *Vt quis bene ratiocinetur, somniet. Placet opinor consilium quia sic pergis.*

L l *Quidnam igitur antehac me esse putavi.*

En lapidem, ad quem paulo ante offenderam. Cavendum tibi, mihi que quare patere ex te quæram, cur illud non præmittas, velut effatum. Sum aliquid eorum, quæ esse olim credideram, aut, Sum illud, quod olim credidi me esse?

Non est opus, ais.

Imo tua pace, opus maxime, aut inani labore fatigaris dum vestigas, quid te olim fuisse putaveris. Et vero fac fieri posse, ut non sis illud, quod olim te esse credidisti, ut Pythagoræ contigit, sed aliquid aliud; an non frustra quæres quid te olim fuisse credideris?

At, ais, effatum illud vetus est, & abdicatum.

Est omnino, si quidem abdicata sunt omnia; at quid facias? aut sistendum hic, aut utendum eo.

Imo, ais, tentandum iterum, & alia via. En sum vel corpus, vel mens. An corpus?

Ne ultra quæso. Unde habes istud Sum corpus, vel Mens. Cum & corpus, & mentem abdicaris? imo quid si neque sis
corpus,

corpus, neque mens, sed animus, aut aliquid aliud? quid enim scio? hoc vestigamus, ac si scirem, si nossem, haud ita fatigarer. Neque enim velim putes deambulandi, aut spatiandi tantum gratia, has me in abdicationis oras plenas caliginis, & timoris venisse; una me certi spes aut trahit, aut impellit.

Resumamus igitur, ais, sum vel corpus, vel aliquid non corpus, sive non corporeum.

Aliud iter, & novum, ingrederis modo. At an illud certum?

Certissimum, ais, & necessarium.

Cur ergo abdicasti? an non verebar merito ut ne quid esset retinendum, ac fieri posse, ut plus æquo diffidentiae indulgeres. Sed esto. Sit hoc certum. Quid tandem?

An sum corpus, pergis? an quidquam reperio in me eorum, quæ olim ad corpus pertinere censui?

En alterum offendiculum. Impingemus haud dubie, nisi hanc præmiseris cynosuram. Recte olim censui de iis quæ pertinent ad corpus, vel, **Nihil ad corpus pertinet præter ea quæ olim pertinere intellexi.** L I.

Quippe cur, ais?

Nempe si ommisisti aliquid olim, si censuisti

fuiſti male (homo es , & humani à te nihil alienum putas) ſupervacaneus erit omnis ille labor tuus , atque omnino vereri debes , tibi ut ne contingat quod ruſtico nuper. **Mm** Iſubi primum vidit lupum à longe hæſit , & egit ita cum hero ſuo adoleſcente ingenuo quem comitabatur. Quid video? animal haud dubie. Movetur, ingreditur. Quodnam vero animal? Nempe unum aliquod eorum, quæ novi. Quæ porro illa ſunt? Bos , Equus , Capra , Aſinus. An eſt bos? non: Cornua non habet. An equus? vix caudatum eſt non eſt. An Capra? barbata illa; hoc imberbe; capra non eſt. Aſinus ergo eſt, cum nec bos, nec equus, nec capra ſit. Quid rides? exitum fabulæ expecta. Attenim, ait, adoleſcens herus, quidni eſſe equum perinde conficis, atque aſinum? Age. An eſt bos? Non. Cornua non habet. An aſinus? minime Auriculas non video. An capra? nihil barbæ habet; non eſt. Eſt ergo equus. Turbatus nonnihil ruſticus Analyſi illa nova. At at, exclamavit, non eſt animal. Nempe animalia, quæ novi ſunt Bos, equus, capra, aſinus. Non eſt bos, non equus, non capra, non aſinus. Ergo aſſiliens & triumphans non eſt animal. Ergo aliquid non animal. Strenuum ſane Philoſophum, non ex Lycæo, ſed ex armento. Vis peccatum illius? Sat,

Sat, ais, video. Male posuit apud se in animo, etsi reticuit, Novi animalia omnia, aut nullum est animal præter ea quæ novi. At quid illud nostrum ad institutum?

Nempe lacti lacte non videtur similis. Ne dissimules. Taces nonnihil, quod habes in animo. An non istud Novi omnia, quæ spectant, & spectare possunt ad corpus, aut illud. Nihil ad corpus pertinet, Min præter illud, quod olim pertinere intellexi? Et vero si omnia non uosti: si ommissisti vel unum; si aliquid, quod revera sit corporis, aut rei corporeæ, ut animæ, menti tribuisti: si cogitationem, si sensum, si imaginationem male removisti à corpore, aut anima corporea: addo si vel suspicaris aliquid illorum à te commissum, an vereri non debes eundem exitum, ut quidquid concludas, sit conclusum male? sane, licet trahas, eum nisi obicem removes, obstinatus hic persto, nec pedem ultra moveo.

Repedemus, ais, & tertio tentemus ingressum. Aditus omnes, vias, flexus, & meandros obeamus.

Placet admodum, at ea lege, ut quæ occurrent dubia, non tondeamus modo, sed eradamus. Age, præi, nihil non ad vivum refeco. Pergis

§ 7. *Tertio tentatur ingressus.*

- N n Cogito, ais.
 Nego. Somnias te cogitare.
 Hoc, ais, voco Cogitare.
 Male vocas. Ficum ego ficum voco.
 Somnias. Hoc habes. Perge.
 Sum, ais, dum cogito.
 Esto. Quia sic loqui vis, non rixabor.
 Hoc certum, addis, & evidens.
- N n Nego. Somnias dumtaxat esse tibi certum, & evidens.
 Perstas, Ergo saltem certum est, & evidens somnianti.
 Nego. Videtur dumtaxat, apparet.
 Non est.
 Urges. De eo non dubito. Hoc mihi sum conscius, nec in eo me genius decipit, etsi moliatur.
 Nego. Somnias te tibi esse conscius, te non dubitare, hoc tibi esse evidens. Sunt duo illa admodum diversa. Somnianti (adde & vigilant) aliquid videtur certum, & evidens; & somnianti (perinde ac vigilant) aliquid est certum, & evidens. Atque hæc meta est. Non ultra. Quærendus est alius aditus, ut ne somniantes ætatem hic teramus. Quanquam dandum aliquid, & ut metatur sementis faciendæ. Certus es, perge. Facis.

Quem,

Quem, ais, me olim eſſe credidi?

Apage olim. Invia illa via eſt. Quoties dixi occluſa eſſe vetera omnia? Es dum cogitas, & certus es te eſſe dum cogitas. Ajo dum cogitas, præteritum omne dubium eſt & incertum, ac ſolum tibi ſuper eſt præſens. Perſtaſ tamen. Amo te, quem nec adverſa fortuna frangat.

Nihil, ais, eſt in me qui ſum, qui cogito, qui ſum res cogitans, nihil inquam eorum, quæ ad corpus, aut rem corpoream pertinent.

Nego. Probas.

Ex quo ais, abdicavi omnia nullum eſt corpus, nullus animus, nulla mens, verbo, nihil. Ergo ſi ſum, uti ſum certus me eſſe, non ſum corpus, aut quidquam corporeum.

Ut mihi places dum ita incaleſcis, dum ratiocinaris, teque ad formam paulatim refers. Perge, hac via citius labyrinthorum iſtorum reperiemus exitum, & quia liberalis es, ero liberalior. Nego ego & antecedens, & conſequens, & conſequentiam. Nec ſtupeas quæſo: non abſre nego. En cauſas. Nego conſequentiam, eo, quia tu pari modo poſſes arguere oppoſitum hoc pacto. Ex quo abdicavi omnia non eſt mens, non animus, non corpus, verbo nihil. Ergo ſi ſum, uti ſum, Non
ſum.

sum Mens. En nucem cariosam, cujus tu
 vitia agnosces ex sequentibus. Interim te-
 cum ipse delibera num melius tuo ex an-
 tecedenti ita deinceps sis conclusurus. Er-
 go si sum, uti sum, nihil sum. Aut sane
 male positum fuit antecedens, vel posi-
 tum destruitur postea allata conditionali,
 Si sum. Quare nego antecedens illud.
 Ex quo abdicavi omnia non est ullum cor-
 pus, non animus, non mens, non aliud
 quid, & quidem merito. Etenim dum
 abdicas omnia, vel male abdicas omnia,
 vel omnia non omnino abdicas; nec enim
 potes; cum necessario sis ipse, qui abdi-
 cas. Atque ut accurate respondeam Cum
 dicis *Nihil est, non corpus, non animus, non
 mens, &c.* aut excludis te à propositione
 illa tua *Nihil est, &c.* Et intelligis *Nihil
 est, &c.* præter me, quod necessario debes
 facere ut propositio illa tua fiat, & perse-
 veret, perinde atque in Logica de iis vulgo
 dicitur. Omnis propositio scripta in hoc
 libro est falsa. Ego mentior, & sexcentis
 istiusmodi, quæ seipsas excludunt; aut te-
 met ipse quoque includis, ut neque esse ve-
 lis dum abdicas, dum dicis *Nihil est, &c.*
 Si primum stare nequit propositio, Ex quo
 abdicavi omnia *Nihil est, &c.* Es enim,
 & aliquid es; & necessario es vel corpus,
 vel animus, vel Mens, vel quidpiam aliud,
 adeoque

adeoque existit necessario vel corpus, vel animus, vel mens, vel quid aliud. Si secundum, peccas, & quidem peccatum geminum, tum quod satagas id, quod fieri nequit, ac velis nihil esse, cum sis. Tum quod propositum illud tuum destruas in consequente, dum addis, Ergo si sum, uti sum, &c. Etenim qui fieri, potest, ut sis, si nihil sit? & quandiu ponis nihil esse, qui potes ponere te esse? & si ponis te esse, an non destruis paulo ante positum Nihil est &c. Falsum igitur est antecedens, falsum & consequens. At pugnam instauras.

Dum, ais, Dico Nihil est, non sum certus me esse corpus, me animum, me mentem, aut aliud quid. Imo non sum certus esse aliquod aliud corpus, aut animum, aut mentem, Ergo ex lege abdicationis, qua dubia ponuntur velut falsa, dicam, & ponam, Non est corpus, non animus, non mens, non aliquid aliud. Ergo si sum, uti sum, non sum Corpus.

Præclare omnino, at, te quæso, patere O O
ut singula singillatim excutiam, ut librem, ut trutinem. Dum dico, Nihil est, &c. non sum certus me esse corpus, animum, mentem, aliud quid. Distinguo antecedens. Non es certus te esse corpus determinate, te animum determinate, te mentem.

64 *Objectiones & Responsiones septima.*

tem determinate, te aliquid aliud determinate. Esto antecedens. Hoc enim quaeris. Non es certus te esse indeterminate vel corpus, vel animum, vel mentem, vel aliud quid, nego antecedens. Es enim, & es aliquid, & es necessario vel corpus, vel animus, vel mens, vel aliud quidpiam; neque id potes serio in dubium vocare te quantumvis sollicitet Genius. Venio ad consequens. Ergo ex lege abdicationis dicam Non est corpus, non animus, non mens, non aliud quidpiam. Distingo consequens. Dicam determinate non est corpus, non animus, non mens, non aliud quid, esto consequentia; dicam indeterminate non est vel corpus, vel animus, vel mens, vel aliquid aliud. Nego consequentiam. Atque eodem modo distinguam, illud tuum ultimum consequens. Ergo si sum, uti sum, non sum corpus. Determinate, concedo. Indeterminate, nego. Eo me liberalem. Propositiones tuas altero tanto auxi. At animum non despondes; aciem restituis. Ut te amo.

P P Novi, ais, me existere. Quaero quis sim ego ille, quem novi. Certissimum est hujus sic praecise sumpti notitiam non pendere ab iis, quae existere nondum novi.

Quid praeterea? Omniane dixisti? Consequentiam ego aliquam, ut paulo ante expectabam.

pectabam. Forte veritus es ne meliorem exitum non sortiretur. Prudenter sane tuo pro more ; sed resumo singula. Nosti te existere. Esto. Quæris quis sis ille quem nosti. Ita est , & tecum quæro , & diu est ex quo quærimus. Notitia illius , quem quæris non pendet ex iis , quæ nondum nosti existere. Quid dicam nondum liquet satis , nec satis video , quo pertineat effatum illud tuum. Et vero , si quæris quis sis ille quem nosti , quæro ego quoque. Cur quæris , si nosti ?

P p

At novi, ais , me esse ; non novi quis sim.

Præclare ; at unde agnosces quis sis ille qui es, nisi ab iis , quæ aut nosti olim , aut olim scies ? non opinor ab iis , quæ olim nosti. Dubiis scatent, & abdicata sunt. Ergo ab iis quæ nondum scis , scies vero postea ; nec video , cur hic commovearis adeo.

Nondum, ais, novi ista existere.

Spera bene, cognosces aliquando.

At addis, quid faciam interea?

Expectabis. Quanquam te diu non patiar ancipitem. Distinguam, ut ante. Non nosti quis sis determinate & clare , Concedo. Non nosti quis sis indeterminate , & confuse. Nego. Nosti enim te esse aliquid , & necessario vel corpus , vel animam,

mum, vel mentem, vel aliquid aliud. At
 quid tum? nosces te postea clare, & deter-
 minate. Quid hic facias? Unus te ille echi-
 nus *Determinate, Indeterminate* sæculum
 P p integrum remorabitur. Aliud iter, si quod
 est residuum, implora. Aude tamen: nec
 enim hastas abjeci. Res magnæ, & novæ,
 novis, & magnis difficultatibus obvallan-
 tur.

Una, ais, restat via, quæ si habet obi-
 cem, si vel offendiculum, actum est, pe-
 dem referam, nec me unquam hæ abdicat-
 tionis oræ videbunt erronem. Vis hanc
 etiam explorare?

Placet; at ea lege, ut, quia extrema est,
 extrema omnia expectes à me: præi.

§ 8. *Quarto tentatur ingressus
 & desperatur.*

Qq Sum, ais.

Nego.

Pergis. Cogito.

Nego.

Addis, Quid tu negas?

Nego te esse, te cogitare: ac probe-
 novi, quid feci, cum dixi, Nihil est. Om-
 nino facinus insigne. Uno ictu amputavi
 omnia: Nihil est: non es, non cogitas.

At, te quæso, ais, Certus sum, mihi
 sum

sum conscius, hæc mea conscientia est me esse, me cogitare.

Vel si manum pectori admoneas, vel si iures, & obtestere, Nego. Nihil est, non es, non cogitas, non es tibi conscius. En Remora, quam, ut probe noscas, ut vites, en pono ob oculos. Si vera est hæc propositio Nihil est, vera quoque est hæc, & necessaria, Non es, non cogitas. Sed vera est hæc Nihil est; ut vis. Ergo vera quoque illa Non es, non cogitas.

Nimius est, ais, iste rigor. Emolliendus non nihil.

Quia rogas, facio, & ultro. Es: permitto. Cogitas, do. Es res cogitans, adde, substantia cogitans, adeo verbis delectaris magnificis; gaudeo, gratulor; at ne plura. Vis tamen, & sic ultimos colligis spiritus.

Sum, ais, substantia cogitans, & novi Qq
me existere substantiam cogitantem, &
novi substantiam existere cogitantem, &
habeo clarum, & distinctum substantiæ
istius cogitantis conceptum, & tamen non
novi existere corpus, non novi quidquam
eorum, quæ ad conceptum substantiæ cor-
poræ pertinent; imo corpus non existit,
non res ulla corporea, abdicavi omnia.
Ergo noticia existentia, aut existentis rei
cogitantis non pendet ex notitiâ existentia
aut

aut existentis corporis. Ergo cum existam, & existam substantia cogitans, & corpus non existat, non sum corpus. Ergo mens. Hæc sunt, hæc, quæ me cogunt ut assentiar, cum nihil in ipsis sit non cohærens, atque ex evidentibus principiis juxta Logicæ regulas conclusum.

O Cygneam vocem! At quin antea sic loquebare, clare & perspecte amissa procul abdicatione illa tua? Est profecto de te quod querar, qui nos hic diu errare sis passus, imo duxeris per avia, & invia, cum uno passu has ad metas nos potueris sistere; est quod & succenseam, atque omnino nisi admodum esses amicus in te stomachum erumperent: nec enim agis ut solebas olim candide, & rotunde, imo est tibi quod asserves velut peculiari in penu,

R nec mecum communices. Stupes. Diu te non tenebo. En querelæ caput. Quærebas paulo ante, vix ante passus centum, quis ille esses, quem noras: nunc non modo scis quis ille sit, sed & clarum, & distinctum habes illius conceptum. Aut tegebas non nihil, teque ignorare simulabas, quod caleres maxime: aut venam veri certique habes subterraneam, quam occultas. Quanquam malo quærere si digitorum intendis in fontes, quam queri. Unde quæso habes clarum illum & distinctum substan-

tiæ

tix cogitantis conceptum? si à verbis, ab ipsa re, adeo est clara & evidens, postulabo etiam, atque etiam, eum ut mihi conceptum tam clarum, tam distinctum vel semel ostendas, ejus ut aspectu reficiar, maxime cum ab illo pene uno veritatem, quam vestigamus tantis laboribus, expectemus.

Nempe, ais, Certo scio me esse, me cogitare, me existere substantiam cogitantem. R r

Expecta si placet, me ut formando conceptui tam arduo comparem. Scio ego quoque, & probe novi me existere, me cogitare, me existere substantiam cogitantem. Perge nunc demum, si placet.

Imo, ais actum est. Cum cogitavi me existere substantiam cogitantem, formavi conceptum clarum, & distinctum substantix cogitantis.

Papæ! quam subtilis es, & acutus! ut momento penetras, & pervadis omnia, quæ sunt, & quæ non sunt, & quæ esse queunt, & quæ nequeunt. Formas conceptum clarum, & distinctum substantix cogitantis, dum concipis clare & distincte existere substantiam cogitantem. An ergo, si clare cognoscas, ut cognoscis profecto, adeo es felicitis ingenii, nullum moniem R r existere sine valle, continuo habebis conceptum

ceptum clarum, & distinctum montis sine valle? sed artem quia non novi, factum demiror novum. Aperi quæsiō, & quæ clarus sit, & distinctus ille conceptus, ostende.

In promptu est, ais, Concipio clare, & distinctè existere substantiam cogitantem, & nihil concipio corporeum, nihil spirituale, nihil aliud præterea, sed solam substantiam cogitantem. Ergo conceptus ille meus substantiæ cogitantis clarus est & distinctus.

Audio te tandem, ac, ni fallor, capio. Clarus est conceptus ille tuus, quia certo cognoscis: distinctus est, quia nihil aliud cognoscis. An rem digito attingi? Opinor. Nam addis.

Illud, ais, plane sufficit, ut affirmem me, quatenus me ipsum novi, nihil esse aliud, quam rem cogitantem.

Abunde omnino, ac si clare mentem tuam cepi, Conceptus clarus, & distinctus substantiæ cogitantis, quem formas in eo est, quod repræsentet tibi substantiam existere cogitantem nihil attendendo ad corpus, ad animum, ad mentem, ad quidquam aliud, sed tantum quod existat. Atque ita dicis, te quatenus te nosti, nihil aliud esse, quam substantiam cogitantem, non vero corpus, non animum, non mentem, non quid aliud: adeo ut, si accurate existeres,

existeres, quatenus te nosti, esses tantum substantia cogitans, & præterea nihil. Tibi, opinor, & arrides, & applaudis, ac putas me longo isto, quo utor præter morem, verborum ductu moras necere, pugnam defugere, ut infractam tuam illam aciem declinem. At profecto alia mihi mens est. Vis apparatus illum omnem, & triarios, quos in extremam dimicationem caute servasti, etsi cuneatim, & ferratim ordinatos verbo unico difflem? faciam tribus, ut ne vel nuncius restet. En pri- R r
mum. A nosse ad esse non valet consequentia. Hoc meditare saltem dies 15. & meditationis extabit fructus, & ille quidem non pænitendus, si oculos subinde referas ad sequentem abacum. Substantia cogitans ea est, quæ vel intelligit, vel vult, vel dubitat, vel somniat, vel imaginatur, vel sentit, adeoque actus cogitativi, ut intelligere, velle, imaginari, sentire, omnes sub ratione communi cogitationis, sive perceptionis, sive conscientiæ conveniunt, atque substantiam, cui insunt, dicimus esse rem Cogitantem.

Substan-

Substantia cogitans

Corporea, sive habens
corpus, & illo
utensIncorporea, sive non
habens corpus nec
illo utensExtensa &
partibilisInextensa &
impartibilis

Deus Angelus

Anima Anima
equi canisMens Mens
Socratis Platonis

- R_r En secundum. Determinatè, Indeterminatè. Distinctè, confusè. Explicitè, implicitè. Atque illud quoque animo volvas & revolvās ad dies 5. Erit operæ pretium, si tuis ipse propositionibus singula, ut decet, applices, si divides, si distinguas. Nec vero facere defugerem modo, nisi vereretur
- R_r tardium. En tertium. Quod nimis concludit, nihil concludit. Nec meditando tempus assignatur. Instat, urget. Age, refer animum ad tua illa, & vide num eodem modo progrediar. Sum res cogitans novi me esse substantiam cogitantem, substantiam cogitantem existere, & tamen nondum novi Mentem existere, imo nulla mens existit: nihil est, abdicata sunt omnia. Ergo notitia existentia, aut existentis substantia cogitantis non pendet à notitia existentia, aut existentis mentis. Ergo cum existam, & existam res cogitans, & mens non existat,

exiſtat, non ſum mens, ergo corpus. Quid files? quid pedem refers? Nec dum ego ſpem abjeci omnem. Sequere me nunc demum. Euge, maſte animo, veterem formam admoveo, & methodum regendæ rationis antiquis omnibus, quid ajo? omnibus omnino hominibus familiarem. Patere, quaſo, nec ægre feras: tuli ego te. Viam illa forſan aperiet, ut ſolet intricatis, & desperatis in rebus. Aut ſane, ſi minus id præſtiterit, ſaltem, dum nos recipimus, methodi illius tuæ, ſi quod ſit vitium, digito commonſtrabit. Ecce igitur rem tuam in forma.

§ 9. *Tuto ſit receptus in veteri forma.*

Nulla res quæ talis eſt, ut de ea dubitare poſſim an exiſtat, de facto exiſtit. S f

Omne corpus eſt tale ut de eo dubitare poſſim an exiſtat.

Ergo Nullum corpus exiſtit de facto.

An non major propoſitio tua eſt, ut ne vetera revocem? Eſt & minor propoſitio, ut tua quoque ſit conſuſio. Reſumo igitur.

Nullum corpus exiſtit de facto.

Ergo Nullum de facto exiſtens eſt corpus. S f
pus. Pergo. Nullum de facto exiſtens eſt corpus.

d

Ego

Ego (ego substantia cogitans) sum existens de facto.

Ergo ego (ego substantia cogitans) non sum corpus.

S *f* Quid vultus renidet, in eoque se veraperit novum? arridet credo forma, & quod forma conficitur, at ecce risum Sardonium. Loco corporis pone mentem, & tunc bona ex forma colliges. Ergo ego (ego substantia cogitans) non sum mens. Nempe.

Nulla res, quæ talis est, ut de ea dubitare possim an existat, de facto existit.

Omnis mens est talis, ut de ea dubitare possim an existat.

Ergo nulla mens existit de facto.

Nulla mens existit de facto.

Ergo Nullum de facto existens est Mens.

Nullum existens de facto est Mens.

Ego (ego substantia cogitans) sum existens de facto.

Ergo ego (ego substantia cogitans) non sum Mens.

Quid ergo? forma bona est, legitima: nusquam peccat, nusquam falsum conficit, nisi fors ex falso. Ergo quod vitium displicet in consequenti, non à forma fit, necesse est, sed ab aliquo male posito in præmissis. Et vero an bene posatum putas hoc

tux peregrinationis firmamentum, Nulla res quæ talis est, ut de ea dubitare possim an existat, aut an vera sit, de facto existit, aut vera est? an certum illud an ita exploratum, ut firmo, & libero animo huic possis insistere? Fare, quæso, Cur illud negas, habeo corpus? haud dubie quia dubium videtur tibi. An vero illud quoque dubium non est. Non habeo corpus? An quisquam est, qui scientiæ suæ omnis, & disciplinæ, atque illius maxime, quam cæteris uti magistræ velit imponere, fundamentum stabilit illud, quod prudenter falsum existimet. Sed abundè, hæc meta ultima, & errorum finis, Nihil est quod sperem deinceps: Quare quæsito tuo An sit bona Methodus philosophandi per abdicationem dubiorum omnium respondeo, ut expectas, ingenuè, libere, & citra verborum involucra.

N O T Æ .

Hucusque R. P. jocatus est: & quia in sequentibus serio agere, ac plane aliam personam induere velle videtur, hic breviter ea interim ponam quæ in his joci animadverti. Hæc ejus verba, Olim fuitne **K k** olim? &, somnio me cogitare, non cogito. Et talia, facetiæ sunt, persona quam
d 2 sumpsit

sumpsit dignissime ; Vt & gravis questio , An cogitare latius pateat quam somniare , atque argutum dictum , De Methodo somniandi , & , Ut quis bene ratiocinetur somniet . Sed non puto me istis ullam vel minimam dedisse occasionem , quia expresse significavi me , dum loquebar de abdicatis , non affirmare quod essent , sed tantummodo quod viderentur ; adeo ut querendo quid me olim esse putassem , quererem tantum quid mihi tunc videretur me olim putasse ; Ac dum dixi me cogitare , non inquisivi , an cogitarem vigilans , an somnians ; Et miror eam ab illo vocari Methodum somniandi , à qua non parum videtur fuisse excitatus .

L1 *Ratiocinatur etiam convenienter sue personæ , cum , ut queram quid me antehac esse putarim , vult à me præmitti velut effatum , Sum aliquid eorum quæ me esse olim credideram , aut , Sum illud quod olim credidi me esse . Ac paulo post ad querendum an sim corpus , vult præmitti hanc Cynosuram , Recte olim censui de iis quæ pertinent ad corpus , vel , Nihil ad corpus pertinet , præter ea quæ olim pertinere intellexi . Nam dicta , quæ rationi manifeste repugnant , apta sunt ad risum movendum ; & manifestum est utiliter à me quæri potuisse , quid olim me esse credideram , atque an essem corpus , etsi nescirem an quidquam essem eorum quæ credideram ,*

deram, nec an bene credidiſſem, ut nempe auxilio eorum, que tunc de novo eſſem percepturus, iſtud ipſum examinarem; atque, ſi nihil aliud, ſaltem addiſcerem nihil à me illa via poſſe inveniri.

Egregie ruruſus perſonam ſuam agit nar- Min
 rando fabellam de ruſtico: Nihilque in ea
 magis ridiculum, quam quod ille, putando
 ipſam meiſ verbis applicare, applicet tantum
 ſuis: Mox enim me reprehendebat, quod non
 ſuppoſuiſſem hoc eſſatum, Recte olim cen-
 ſui de iis quæ pertinent ad corpus, vel, Ni-
 hil ad corpus pertinet præter ea quæ olim
 pertinere intellexi: Nunc autem hoc ipſum,
 quod querebatur à me dictum non fuiſſe, quod-
 que totum ex ſua imaginatione eduxit, tan-
 quam ſi meum eſſet reprehendit, & cum ab-
 ſurda ruſtici ſui ratiocinatione comparat. Ego
 vero nunquam negavi rem cogitantem eſſe cor-
 pus, propterea quod ſuppoſuerim me olim de
 natura corporis recte cenſuiſſe; Sed propterea
 quod hoc nomine corpus non utendo, niſi ad
 rem mihi ſatis notam, nempe ſubſtantiam
 extenſam ſignificandam, agnoverim rem cogi-
 tantem ab ea differre.

Elegantia jam ſæpius dicta, quæ hic re- N n
 petuntur, Cogito, aiſ, Nego ſomnias. Et,
 Certum, addiſ, & evidens. Nego ſomnias,
 videtur dumtaxat, apparet, non eſt, &c.
 Hoc nomine ſaltem riſum movent, quod in

eo qui serio ageret essent inepta. Ne vero Tyrones forte hic errent putantes dubitanti vigilante, an somniet, nihil aliud posse esse certum & evidens, sed tantum videri, aut apparere, velim ut recordentur ejus quod ante notatum est, (ad F) nempe id quod clare percipitur, à quocunque demum percipiatur, verum esse, non autem videri, aut apparere verum dumtaxat. Etsi profecto pauci sint, qui recte distinguant inter id, quod revera percipitur, & id quod percipi putatur, quia pauci claris ac distinctis perceptionibus sunt assueti.

○ ○ Huc usque Actor noster nullius memorandi præli imaginem nobis exhibuit, sed exiguos tantum obices sibi proposuit, in quos ubi aliquandiu gesticulatus est, statim cecinit receptoi, & in aliam partem se convertit: Hic primum incipit ingens certamen, in hostem sua scena dignissimum, nempe in umbram meam, nullis quidem aliis visibilem, sed quam ex proprio suo cerebro eduxit, & ne non satis vana videretur, ex ipso Nihilo conflavit. Serio vero in ipsam certat, argumentatur, sudat, facit inducias, Logicam in auxilium vocat, instaurat pugnam, singula excutit, librat, trutinat; Et quia tam valentis adversarii ictus clypeo non audet excipere, corpore ipsos declinat, distinguit, & denique per diverticula, Determinate, & Indeter-

determinate fugiens evadit. Cujus sane rei spectaculum est per jucundum ; Presertim si tanti dissidii causa intelligatur, Nempe cum in meis scriptis forte legisset, si quas veras opiniones, antequam serio philosophemur, habeamus, eas tam multis aliis, vel falsis, vel saltem dubiis esse permistas, ut, ad illas ab his secernendas, optimum sit omnes initio rejicere, sive nihil plane ex iis non abdicare, ut postea commodius quae verae fuerant agnosci, vel novae inveniri, ac sole vere admitti possint. Quod plane idem est, ac si dixissem, ad cavendum, ne in canistro, vel corbe pomis pleno aliqua corrupta haberentur, principio omnia esse effundenda, nihilque prorsus in eo relinquendum, & deinde ea sola, vel resumenda, vel aliunde assumenda, in quibus nullum vitium esse cognosceretur, At ille rem tam alte speculationis non capiens, vel certe, ut sit, simulans se non capere, miratus est praecipue quod diceretur Nihil non esse abdicandum, ac diu multumque de isto Nihilo cogitando, sic illud cerebro suo infixit, ut quamvis nunc in ipsum saepe praeliatur, non facile tamen eo se possit liberare.

Post tam secundum praelium, opinione P P
victoriae elatus novum hostem laeßit, quem
quidem rursus putat esse umbram meam,

80 *Objectiones & Responſiones ſeptimæ.*

ea enim perpetuo ejus phantaſiæ obverſatur, ſed nunc ipſam ex nova materia componit, nempe ex verbis. Novi, me exiſtere quæro quis ſim &c. Et, quia hæc minus ipſi nota eſt quam præcedens, cautius aggreditur, & eminus dumtaxat. Primum telum, quod jactat, hoc eſt, Cur quæris, ſi noſti? Quod quia putat ab hoſte excipi hoc umbone, Novi me eſſe, non novi quis ſim, ſtatim hanc longiorẽ haſtam intorquet, Unde agnoſces quis ſcis, niſi ab iis, quæ aut noſti olim, aut olim ſcies? Non ab iis, quæ olim noſti. Dubiis ſcatent, & abdicata ſunt. Ergo ab iis quæ nondum ſcis, ſcies vero poſtea. Quo iectu miſerabilem Vmbram valde commotam, ac prope proſtratam, audire ſe putat exclamantem, Nondum novi iſta exiſtere. Tuncque iram ſuam in miſericordiam mutans eam ſolatur hiſ verbis, Spera bene, cognoſces aliquando. Ad quæ ipſam voce querula, & ſupplici, ſic reſpondentem inducit, Quid faciam interea? Ille vero imperioſe, ut victorem decet, Expectabis, inquit; Verum tamen, quia eſt miſericors, non diu patitur ancipitem, ſed ruruſus fugiens ad diverticula determinate, indeterminate; clare, confuſe: quia neminem ibi ſe inſequentem videt, ſolus triumphat. Quæ proſecto omnia eximia ſunt, in eo genere facetiæ, quod petitur ab inexpectata ſtultitiæ ſimulatione, in viro cujus

vultus

vultus & vestitus multum sapientiæ, gravitatisque promittebant. Sed ut hoc clarius pateat, considerandus est Actor noster tanquam vir gravis, & doctus, qui, ad impugnandam eam Methodum quærendæ veritatis, quæ jubet ut, rejectis omnibus incertis, incipiamus à cognitione propriæ existentie, atque inde progrediamur ad examen naturæ nostræ, sive ejus rei quam jam existere cognoscimus, probare conatur per hanc viam nullum aditum patere ad ulteriorem cognitionem, hacque utitur ratione, Cum noveris tantum te esse, non autem quis sis: non potes hoc discere ab iis quæ olim nosti, cum omnia abdicaveris: Ergo ab iis quæ nondum scis. Ad quæ vel puer triennis posset respondere, Nihil obstare quominus disceret ab iis quæ olim noverat, quia etsi fuissent abdicata, cum dubia erant, poterant tamen resummi postea, cum vera esse constaret: Ac præterea etsi concederetur disci nihil posse ab olim cognitis, saltem alteram viam, per ea, quæ nondum noverat, sed studio, & animadversione esset cogniturus, omnino patere. Sed hic noster fingit sibi adversarium, qui non modo priorem viam concedit esse occlusam, sed etiam qui alteram ipsemet claudit hoc verbulo, Non novi ista existere. Tanquam si nova existentie cognitio nulla posset acquiri; ac tanquam si ejus ignoratio omnem essentie cognitionem impediret, Quod sane est quam

maxime infulsam. Sed nempe alludit ad mea verba, scripsi enim, fieri non posse ut ea, quam jam habeo, notitia rei, quam novi existere, pendeat à notitia ejus, quod existere nondum novi; Atque hoc, quod tantum dixi de presenti, ridicule transfert ad futurum, eadem ratione ac si, quia jam non possumus videre illos, qui nondum nati sunt, sed hoc anno nascentur, concluderet nos nunquam videre ipsos posse. Nam sane perspicuum est rei, quæ cognoscitur ut existens, notitiam illam, quæ jam habetur, non pendere à notitia ejus, quod nondum cognoscitur ut existens; quia hoc ipso quod aliquid percipitur ut pertinens ad rem existentem, necessario etiam percipitur existere: Sed longe aliud est de futuro, quia nihil obstat quominus notitia ejus rei, quam novi existere, augetur aliis rebus, quas existere nondum novi, sed tum demum sum cogniturus, cum eas ad ipsam pertinere percipiam. Pergit vero inquisiens, Spera bene, cognosces aliquando. Ac deinde, Te diu non patiar ancipitem. Quibus verbis jubet nos à se. expectare, vel ut demonstret per viam propositam ad nullam ulteriorem cognitionem posse deveniri; vel certe si supponat illam ab adversario esse occlusam (quod tamen esset ineptum) ut aliquam aliam aperiat: Sed tantummodo subjungit, Nosti quis sis indeterminate

minate & confusè , non autem determinatè & clarè . Ex quibus verbis nihil proclivius est , quam ut concludamus , nobis ergo viam patere ad ulteriorem cognitionem , quia meditando , & advertendo possumus efficere , ut id quod indeterminate ac confuse dumtaxat cognoscimus , clare ac determinate postmodum percipiamus . Sed nihilominus ille concludit , verba Determinate , indeterminate esse echinum quod nos sæculum possit remorari , atque ideo aliud iter esse querendum . Quibus omnibus nihil aptius , ad summam ineptitudinem , & imbecillitatem ingenii proprii simulandam , excogitari ab eo potuisse mihi videtur .

Sum, ais. Nego. Pergis, Cogito. Nego &c. Qg Hic rursus præliatur in priorem umbram , putansque se statim in primo congressio ipsam obtruncasse , gloriabundus exclamat , Omnino facinus insigne , uno ictu amputavi omnia . Sed quia hæc umbra ab ejus cerebro vitam habet , nec nisi simul cum illa mori potest , etiam obtruncata reviviscit ; Et manus pectori admovens jurat se esse , se cogitare . Quo novo precandi genere mollitus veniam illi vivendi concedit , ac multa , spiritibus ultimis collectis , ineptissime garriendi , quæ ipse non resistat , sed potius amicitiam cum illa contrahit , atque ad alias delicias transit .

Primo sic ipsam objurgat, Querebas paulo Rr
d 6 ante,

ante, vix ante paſſus centum, quæ eſſes, nunc non modo ſcis, ſed & clarum, & diſtinctum habes illius conceptum. *Deinde rogat conceptum tam clarum, tam diſtinctum ſibi oſtendi, ejus ut aſpectu reficiatur. Tum fingit illum ſibi oſtendi in hiſ verbis, Certo ſcio me eſſe, me cogitare, me exiſtere ſubſtantiam cogitantem, actum eſt. Quæ non ſufficere probat hoc exemplo. Cognoviſtis etiam nullum montem exiſtere ſine valle, ergo habes conceptum clarum, & diſtinctum montis ſine valle. Idemque ſic interpretatur, Clarus eſt conceptus ille tuus quia certo cognoviſtis: diſtinctus eſt quia nihil aliud cognoviſtis. Atque adeo conceptus clarus & diſtinctus, quem formas, in eo eſt, quod repræſentet tibi ſubſtantiam exiſtere cogitantem, nihil attendendo ad corpus, ad animum, ad mentem, ad quicquam aliud, ſed tantum quod exiſtat. Poſtremo ſtratioticos animos reſumendo, putat ſe ibi videre magnum apparatus, triariosque cuneatim ac ferratim ordinatos, quos omnes novus Pyrgopolinices difflat ſpiritu,*

Quaſi ventus folia, aut panicula tectoria,

Et ita ut ne vel nuntius reſtet. Primo flatu emittit hæc verba, A noſſe ad eſſe non valet conſequentia: ſimulque oſtentat, inſtar vexilli,

vexilli, abacum quemdam in quo substantiam cogitantem pro arbitrio descripsit. Secundo flatu emittit hæc, *Determinate, indeterminate. Distincte, confuse. Explicite, implicite. Tertio hæc, Quod nimis concludit, nihil concludit. Hocque ultimum ita explicat, Novi me existere substantiam cogitantem, & tamen nondum novi mentem existere, ergo notitia existentiae meæ non pendet à notitia existentis mentis. Ergo cum existam, & mens non existat, non sum mens; ergo corpus. Quibus auditis illa silet, pedem refert, animum despondet, ac se captivam duci ab eo patitur in triumphum. Vbi multa immortalis risu digna possem ostendere. Sed malo parcere Actoris togæ; ac etiam meum esse non puto de rebus tam levibus disridere. Quapropter hic ea tantum notabo, quæ à veritate aliena cum sint, forte tamen ab aliquibus crederentur, tanquam à me concessa, si de ipsis plane tacerem. In primis nego eum juste queri, quasi dixissem me habere clarum & distinctum mei conceptum, priusquam sufficienter explicuissem qua ratione habeatur, atque, ut ait, cum vix ante passus centum quaesivissem quis essem: Nam, inter ista duo, recensui omnes proprietates rei cogitantis, nempe quod intelligat, velit, imaginetur, recorderetur, sentiat &c. itemque omnes alias proprietates vulgo notas, quæ ad ejus conceptum non*

d 7

pertinent,

pertinent, ut unas ab aliis distinguerem, quod solum post sublata præjudicia potuit optari. Sed fateor illos, qui præjudicia non exuunt, non facile ullius unquam rei clarum & distinctum conceptum habere posse: manifestum enim est eos conceptus, quos in pueritia habuimus, claros, & distinctos non fuisse; ac proinde ab ipsis, nisi fuerint depositi, alios, quoscunque postea acquirimus, obscuros reddi, & confusos. Cum itaque vult sibi ostendi clarum istum & distinctum conceptum, ejus ut aspectu reficiatur, nugas agit. Vt etiam cum me inducit illum sibi ostendentem in his verbis, Certo scio me esse &c. Cum vero vult eas ipsas nugas refutare hoc exemplo, Certo etiam scis nullum montem existere sine valle, ergo habes conceptum clarum & distinctum montis sine valle, *sophismate* se ipsum fallit, nam ex antecedentibus tantum sequitur, Ergo clare & distincte percipis nullum montem existere sine valle; non autem, habes conceptum montis sine valle, quia, cum nullus sit, non debet haberi, ut percipiatur nullum montem esse sine valle. Sed nempe est adeo felicis ingenii, ut ipsa smet illas ineptias, quas finxit, non possit sine novis ineptiis refutare. Cum vero ait postea, me concipere substantiam cogitantem, & nihil concipere corporeum, nihil spirituale &c. de corporeo concedo, quia prius explicueram quid per nomen corporis vel rei corporeæ

corporeæ intelligerem, nempe id tantum quod est extensum, sive in cuius conceptu extensio continetur. Quod autem addit de spirituali crasse affingit; ut & aliis pluribus in locis, ubi me inducit dicentem, sum res cogitans, sed non sum corpus, nec animus, nec mens, &c. non possum enim de re cogitante negare, nisi ea in quorum conceptu nullam cogitationem contineri scio, quod me scire de animo, vel de mente, nunquam scripsi, nec cogitavi. Cumque postea dicit se recte capere meam mentem, ac me putare clarum esse conceptum meum, quia certo cognosco; & distinctum, quia nihil aliud agnosco, se ipsum valde tardi ingenii esse fingit: Aliud enim est clare percipere, ac certo scire. Cum multa, non tantum ex fide divina, sed etiam quia prius ea clare perspeximus, jam certo sciamus, que tamen non clare iam percipimus; & aliarum rerum cognitio minime impedit, quominus ea, quam habemus alicujus rei, sit distincta; nec ullum vel minimum verbum unquam scripsi ex quo tales assertiones deduci possent. Preterea assertum ejus, A nosse ad esse non valet consequentia, est plane falsum: Etsi enim ex eo, quod noscimus alicujus rei essentiam, non sequatur illam existere; nec ex eo quod putemus nos aliquid cognoscere, sequatur illud esse, si fieri possit ut fallamur:

fallamur : Omnino tamen *A* nosse ad esse valet consequentia , quia plane fieri non potest , ut aliquam rem cognoscamus , nisi revera ipsa sit prout illam cognoscimus ; nempe vel existens , si eam existere percipimus ; vel hujus aut illius naturæ , si tantum ejus natura nobis sit nota. Falsum etiam est , aut saltem ab illo absque ulla vel minima ratione affirmatum , aliquam substantiam cogitantem esse partibilem , ut habet in illo abaco , in quo diversas substantiæ cogitantis species , tanquam ab oraculo aliquo edoctus , proponit : Nullam enim possumus cogitationis extensionem , aut partibilitatem intelligere , ac omnino est absurdum id verbo affirmare ut verum , quod nec à Deo est revelatum , nec assequimur intellectu.

Atque hic tacere non possum opinionem istam , de partibilitate substantiæ cogitantis , periculosissimam , ac religioni Christianæ quâ maxime adversantem mihi videri ; quia quamdiu quis illam admittet , realem humanæ animæ à corpore distinctionem nunquam vi rationis agnoscat. Verba Determinate , indeterminate. Distincte , confuse. Explicite , implicite . Cum sola , ut hic , ponuntur , nullum plane habent sensum ; nec aliud sunt quam offusivæ , quibus videtur *Author* noster velle discipulis suis persuadere , cum nihil boni habet quod dicat , se tamen aliquid boni cogitare. Aliud etiam ejus effatum , Quod nimis concludit,
nihil

nihil concludit, non sine distinctione debet admitti: Nam si per verbum nimis intelligat tantum aliquid amplius, quam id quod querebatur, ut cum infra reprehendit argumenta quibus existentiam Dei demonstrari, ob id quod putet per illa plus concludi, quam leges prudentiæ exigant, aut quisquam mortalium deponat, plane falsum est & ineptum, quia quo plus concluditur, modo recte concludatur, tanto melius est, nec ulla unquam prudentiæ leges huic rei possunt adversari; Si vero intelligat per verbum nimis, non simpliciter aliquid amplius quam querebatur, sed aliquid quod sine controversia sit falsum, tunc quidem est verum, Sed plane errat R. P. cum tale quid mihi affingere conatur. Cum enim ita scripsi, Notitia eorum quæ novi existere, non pendet à notitia eorum quæ existere nondum novi: Atqui novi rem cogitantem existere, ac nondum novi corpus existere; ergo notitia rei cogitantis non pendet à notitia corporis. Nihil nimis, & nihil non recte conclusi. Cum vero assumit, Novi rem cogitantem existere, ac nondum novi mentem existere, imo nulla mens existit, nihil est, abdicata sunt omnia. Rem plane nugatoriam, ac falsam assumit: Non enim possum quidquam affirmare, aut negare de mente, nisi sciam quid per hoc nomen Mens intelligam; nihilque possum
intelli-

intelligere, ex iis quæ per illud solent intelligi, in quo non contineatur cogitatio: Adeo ut repugnet, ut quis cognoscat rem cogitantem existere, ac non cognoscat mentem, sive aliquid ejus quod significatur nomine mentis, existere. Quodque subjungit, Imo nulla mens existit, nihil est, abdicata sunt omnia, tam absurdum est, ut responsionem non mereatur, Cum enim post abdicacionem agnita sit existentia rei cogitantis, agnita simul est existentia mentis (saltem quatenus hoc nomine res cogitans significatur) nec proinde amplius est abdicata. Cum denique usus syllogismo in forma, id extollit tanquam Methodum aliquam regendæ rationis, quam meæ opponat, videtur velle persuadere, me syllogismorum formas non probare, ac proinde Methodum aliquam à ratione valde alienam habere; Hoc autem falsum esse satis patet ex meis scriptis, in quibus nunquam non usus sum syllogismis, cum locus id postulavit.

S s Hic assert syllogismum ex falsis præmissis, quas meas esse affirmat, ego vero nego & pernego. Nam quantum ad hanc majorem, Nulla res quæ talis est ut de ea dubitare possim an existat, de facto existit, tam absurda est, ut non verear ne ullis persuadere possit eam à me esse profectam, nisi quibus una persuadeat me rationis compotem non esse. Nec possum satis mirari quo consilio, qua fide, qua

qua spe , qua confidentia id susceperit : Nempe in prima Meditatione , in qua nondum de ulla veritate statuenda , sed tantummodo de præjudiciis tollendis agebam , postquam ostendi eas opiniones , quibus credendis quammaxime fueram assuetus , in dubium posse revocari , ac proinde ab iis , non minus quam ab aperte falsis , assensionem esse cohibendam , ne quo mihi in veritate quaerenda impedimento esse possent , Addidi hæc verba. Sed nondum satis est hoc advertisse , curandum est ut recorder , assidue enim recurrunt consuetæ opiniones , occupantque credulitatem meam, tanquam longo usu & familiaritatis jure sibi divinctam , fere etiam me invito ; nec unquam iis assentiri , & credere desuescam , quamdiu tales esse supponam quales sunt revera , nempe aliquo, quidem, modo dubias , ut jam jam ostensum est , sed nihilominus valde probabiles, & quas multo magis rationi consentaneum sit credere quam negare. Quapropter ut opinor non male agam, si, voluntate plane in contrarium versa , me ipsum fallam , illasque aliquandiu omnino falsas, imaginariasque esse fingam, donec tandem , velut æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus , nulla amplius prava consuetudo iudicium meum à recta rerum perceptione detorqueat. Ex quibus Author noster elegit hæc verba, ceteris rejectis,

Opiniones

Opiniones aliquo modo dubias, voluntate plane in contrarium versa, omnino falsas imaginariasque esse fingam; *Ac præterea in locum verbi fingam substituit ponam, credam, & ita credam ut contrarium ejus quod dubium est pro vero affirmem. Voluitque hoc esse tanquam effatum sive regulam certam qua semper uterem, non ad præjudicia tollenda, sed ad fundamenta Metaphysicæ summe certæ & accurate statuenda. Primo tamen cunctanter tantum, & per ambages hoc proposuit, nempe in §. 2. & 3. primæ suæ questionis: Quin & in 3. illo §. postquam supposuit ex ista regula se debere credere, 2. & 3. non facere §. querit an continuo illud ita debeat credere, ut sibi persuadeat aliter habere se non posse. Ad quod absurdissimum quæsitum inducit me post aliquot ambages, & verba superflua, sic denique respondentem, Nec pones, nec negabis, neutro uteris, utrumque habebis velut falsum. Ex quibus verbis, mihi ab illo ipso tributis, plane manifestum est eum recte scivisse, me ut verum non credere contrarium ejus quod dubium est, ac neminem ex mea sententia eo uti posse pro majore propositione alicujus syllogismi ex quo certa conclusio expectetur: Contradictoria enim sunt, nec ponere nec negare neutro uti, atque unum ex iis ut verum affirmare, atque eo uti. Sed sensim postea eorum, que*
tanquam

tanquam mea retulerat, oblitus, non modo contrarium affirmavit, sed & tam sæpe inculcavit, ut fere hoc unum in tota sua dissertatione reprehendat, & omnia illa duodecim peccata quæ deinceps ad finem usque mihi asfingit ex hoc uno componat. Unde profecto, tum hic, ubi hanc majorem, Nulla res quæ talis est ut de ea dubitare possim an existat, de facto existit, meam esse affirmat, tum aliis omnibus in locis ubi quid tale mihi tribuit, nisi prorsus ignorem quid verbum mentiri significet, illum inexcusabiliter mentiri, sive contra mentem & conscientiam loqui evidentissime demonstratur: Et quamvis admodum inritus tam inhonesto verbo utar, exigit tamen hoc à me defensio veritatis, quam suscepi, ut quod ille tam aperte facere non erubescit, ego saltem nomine proprio vocare non recusem. Cumque in toto hoc scripto nihil aliud fere agat, quam ut hoc idem ineptissimum mendacium, sexcentis variis modis expressum, lectori persuadeat, & inculcet, non video ipsum aliter posse excusari, quam quia forte tam sæpe idem affirmavit, ut paulatim sibi ipsi persuaserit esse verum, nec amplius pro mendacio suo cognoscat. Quantum deinde ad minorem, Omne corpus est tale, ut de eo dubitare possim an existat, vel, Omnis mens est talis, ut de ea dubitare possim an existat. Si de quovis tempore indefinite intelligatur,

tur, ut ad ejus conclusionem debet intelligi, est quoque falsa, & nego meam esse: Nam statim post initia secundæ Meditationis, ubi certo perspexi rem cogitantem existere, quæ res cogitans ex vulgari usu mens appellatur, non amplius dubitare potui quin mens existeret; ut etiam post sextam Meditationem, in qua corporis existentiam cognovi, non amplius de ipsa potui dubitare. Quam stupendi vero ingenii est author noster, qui duas falsas præmissas tam artificiose potuit excogitare, ut ex iis, in bona forma, conclusio falsa sequeretur. Sed, non intelligo cur hic mihi risum Sardonium adscribat, cum lætitiæ causam dumtaxat, non quidem per magnæ, sed certe veræ ac solidæ in ejus dissertatione repererim: nempe quod ille, multa ibi reprehendendo, quæ non mea sunt, sed à se mihi afficta, clare ostendat se nullum non movisse lapidem, ut aliquid reprehensione dignum inveniret in meis scriptis, & tamen nihil omnino invenisse.

T t At certe illum non ex animo hætenus risisse, satis declarant, tum seria oburgatio qua hanc partem concludit, tum maxime sequentes ejus responsiones, in quibus non modo tristis, & severus, sed etiam profecto est crudelis. Nam cum nullas odii habeat causas, nihilque invenerit reprehendendum, præter illud unum absurdum, quod mihi

mihî prudens & ſciens affinxit, quodque paulo ante non potui honeſtius quam mendacium ejus nominare: Quia tamen putat ſe jam illud Lectori ſuo plane perſuaſiſſe (Non quidem vi rationum, ut pote quas nullas habet; Sed primo admirabili affirmandi confidentia, quæ, in viro pietatem & charitatem Chriſtianam peculiariter profeſſo, tanta, & tam ſine pudore, de re falſa eſſe poſſe nunquam putatur; Ac deinde pertinaci & frequenti ejuſdem repetitione qua ſæpe fit, ut ex conſuetudine audiendi, etiam res quas falſas ſcimus, conſuetudinem eas pro veris habendi acquiramus: atque hæc due machine apud plebem, illoſque omnes qui res accurate non examinant, omni pondere rationum potentiores eſſe ſolent) Nunc victo ſuperbe inſultat, & me tanquam puerum gravis Pædagogus objurgat, plurimumque peccatorum reum facit in ſequentibus 12. reſponſionibus, quam in Decalogo præcepta habeantur. Excusandus tamen eſt R. P. quia non amplius apud ſe eſſe videtur; ſed, cum pluſculum poti duas tantum res pro una ſoleant videre, tanto ille charitatis zelo turbatus eſt, ut in unico contra mentem & conſcientiam propriam dicto ſuo duodecim peccata mihi tribuenda inveniat: quæ, niſi me aperte, ac citra verborum involucria hic loqui puderet, non deberem aliter quam

convitia,

convitia, & calumnias vocare: sed quia jam puto meas esse vices jocandi, hallucinationes tantum dicam; Et velim ut Lector animadvertat, ne minimum quidem verbum, ab ipso, contra me, in sequentibus haberi, in quo non sit hallucinatus.

R E S P O N S I O.

R Esp. I. Peccat Methodus circa principia. Nempe nulla habet, & infinita habet. Ac cæteræ quidem facultates, ut ex certis educant certa; clara, evidentia, & innata sibi ponunt principia. Totum est sua parte majus. Ex nihilo nihil fit, & sexcenta id genus, quibus subnixæ evehunt sese in altum, & ad veritatem tuto contendunt. Hæc vero secus, ut faciat aliquid, non ex aliquo, sed ex nihilo, amputat, abdicat, ejurat omnia, ad unum principia vetera, ac voluntate plane in contrarium versa ne videatur alis omnino carere, fingit & aptat sibi è cera, ac principia ponit nova veterum plane contraria, Atque eo pacto vetera exiit præjudicia, ut induat nova: certa deponit ut assumat dubia: alas sibi aptat, sed cereas: subvehit sese in altum, at ut cadat: Denique ex nihilo molitur aliquid, ut faciat nihil.

Resp.

Resp. 2. Peccat Methodus circa media. Nempe nulla habet dum tollit vetera, nec adhibet nova. Reliquæ disciplinæ formas habent logicas & syllogismos, & modos argumentorum certos, quorum ductu, velut Ariadnæo filo, ex labyrinthis expediant sese, & res involutas extricent facile, & tuto. Hæc vero contra, formam veterem deturpat, dum novo pallet metu, quem sibi à Genio fingit, dum veretur ut ne somniet; dum dubitat an deliret. Propone syllogisum pallebit ad majorem, quæcunque sit illa tandem. Forte, ait, Genius me decipit. Quid vero ad minorem? trepidabit, dubiam dicet. Quid si somniam? quoties somnianti visa sunt certa, & clara, quæ post somnium falsa comperta sunt? Quid denique faciet ad conclusionem? Omnes omnino velut laqueos & pedicas fugitabit. An non deliri, & pueri, & amentes præclare se credunt ratiocinari, cum omni mente, & judicio deficientur? Quid si mihi idem contingat modo? quid si fucum faciat, & offucias Genius? malus est. Nec dum Deum novi existere, & ab eo deceptorum coerceri. Quid hic facias? quid cum dicet, & obstinato animo, consequentiam dubiam esse nisi antea certo scias te nec somniare, nec desipere, sed esse Deum,

& veracem Deum, & ab eo Genium malum haberi in vinculis? Quid cum ſyllogiſmi hujus repudiabit materiam, & formam. Idem eſt dicere aliquid in rei alijus natura, ſive conceptu contineri, ac dicere ipſum de ea re eſſe verum. Atqui exiſtentia &c. Quid alia id genus, quæ ſi urgeas, Expecta dicet quoad eſſe Deum ſciam, & Genium videam ligatum. At ſaltem, ais, id habet commodi, dum nullos adhibet ſyllogiſmos, tuto vitat paralogiſmos. Præclare enimvero, ut ne mucroſus ſit puer, denaſcitur. Num melius cæteræ matres ſuos emungunt? Quare unum hoc habeo, quod dicam. Sublata omni forma, nihil remanet, niſi informe.

Reſp. 3. Peccat Methodus contra finem, dum nihil certi aſſequitur, ſed nec poteſt aſſequi, cum ipſa ſibi vias omnes ad veritatem occludat. Ipſemet vidisti, & expertus es tuis in erroribus Ulyſſeis, quibuſte, meque ſocium fatigaſti. Contendeſbas te eſſe mentem, aut habere mentem: id vero minime potuiſti conficere, ſed hæſiſti in ſalebris, & vepribus, & quidem toties, ut meminiffe vix poſſim. Quanquam & recordari proderit modo, ut reſponſioni huicce noſtræ ſuum ſit robur. En igitur ſumma capita, quibus ipſa ſibi
Metho-

Methodus nervos succidit, omnemque plane spem ad veritatis lucem præcludit. 1. Nescis an somnias an vigiles, adeoque nihilo plus debes tuis incogitatis, & ratiocinationibus (si quas tamen habes, non vero somnias dumtaxat te habere) ponere, quam somnians in suis. Hinc dubia omnia, & nutantia, & ipsæ conclusiones incertæ. Exempla non afferam, obi ipse, & percutte apothecas memoriæ tuæ, & si quid repereris, quod ea labe non sit infectum, profer: gratulabor. 2. Antequam sciam Deum existere, qui Genium malum liget, dubitare debeo de omni re, & omnem omnino propositionem habere suspectam, aut sane, quæ vulgaris est philosophia & vetus ratiocinandi methodus, ante omnia definiendum est an sint, & quæ illæ tandem propositiones immunes, deque iis retinendis monendi sunt Tyrones. Hinc, perinde atque ex præcedenti dubia omnia. Et ad vestigandum verum profus inutilia. 3. Si quid sit quod habeat, vel minimum dubitationis, id voluntate plane in contrarium versa falsum esse crede, & crede oppositum, eoque utere tanquam principio. Hinc aditus omnes ad veritatem præclusi. Quid enim speres ab illo, caput non habeo. Nullum est corpus, nulla mens, & sexcentis istiusmodi? Ne-

que verò dicas abdicationem illam non esse perpetuam, sed Iustitii inftar, ad tempus, ad mensem, ad dies 15. Ut quisque majori contentione in illam incumbet. Esto enim sit ad tempus; at est eo tempore quo veritatem vestigas, quo uteris abdicatis, & abuteris, perinde quasi ab iis veritas omnis pendeat, & in iis veluti necessario in stereomate consistat. At, ais, ea utor ut stylobatam, & columnam stabiliam, ut solenne est Architectis. An non illi machinas extemporaneas extruunt, iis utuntur, ut columnam elevent, & suo in loco stabiliant, tum velut præclare suo defunctam munere dissolunt, & amovent? Quid nã illos imiter? Imitare per me licet, at vide ne & stylobata, & columna extemporaneæ illi machinæ sic innitantur, ut hac remota illa concidant. Atque illud est quod in Methodo reprehensione dignum putem. Falsa ponit fundamenta, iisque ita nititur, ut remotis illis illa quoque sit amovenda.

Respons. 4. Methodus peccat excessu. Hoc est plus molitur quam ab ea prudentiæ leges exigant, plus quam ab ea quisquam mortalium deponat. Petunt quidem nonnulli, sibi ut demonstretur Dei existentia, & humanæ mentis immortalitas, at profecto nemo repertus est hætenus,
qui

qui ſibi ſatis eſſe non duxerit, ſi Deum
exiſtere, & mundum ab eo adminiſtrari,
& animas hominum eſſe ſpirituales, &
immortales tam certo ſciat, atque illud
2. & 3. faciunt 5. aut iſtud habeo caput,
habeo corpus, ut ſuperflua ſit omnis cura
majoris alicujus certitudinis veſtigandæ.
Præterea, ut in practicis, aut agendis re-
bus certi ſunt fines certitudinis, qui ſuffi-
ciant abunde, ut quiſque prudenter, & tuto
ſe gerat; ita in meditandis & ſpeculandis
rebus definiti ſunt limites, quos qui attingit
certus eſt, & ita certus, ut merito aut de-
ſperatis, aut damnatis aliis, quæ quis ulte-
rius tentare vellet, in eo prudenter, ac
ſecurè conquieſcat. Ne plus ultra, Ne
quid nimis. At, ais, hæc laus non vulgaris
Metas promovere, & vadum ab omnibus
retro ſeculis intentatum pervadere. Ita
ſane laus eximia, at dum vadum vadari poſ-
ſit citra naufragium, quare

Reſp. 5. Peccat deſpectu. Hoc eſt, dum
plus ſtringit, quam ſit par, nihil colligit.
Unum te volo teſtem, te judicem. Quid
præſtitifti apparatus illo magnifico? quid
abdicatione illa tam ſoleni, adeo gene-
rali & generoſa, ut ne tibi ipſi peperceris,
niſi hoc tritum Cogito, ſum, ſum res co-
gitans? hoc, inquam, ita, vel plebeculæ
familiare, ut nemo repertus ſit ab orbe
condito,

condito qui de eo vel leviter dubitarit , ne dum qui ſeriò popoſcerit probari ſibi ſe eſſe, ſe exiſtere, ſe cogitare, ſe eſſe rem cogitantem, ut merito gratis tibi nemo fit habiturus, niſi forte, quod ego mea pro amicitia, & ſingulari erga te voluntate facio, ut prolixam tuam erga genus humanum voluntatem probet, & laudet conatum.

Reſp. 6. Peccat commune peccatum, quod in cæteris arguit. Nempe miratur mortales omnes cinnino hæc dicere, & ponere tam confidenter Habeo caput, habeo oculos &c. Et ſeiſam non miratur, dum pari confidentia dicit Non habeo caput &c.

Reſp. 7. Peccat peculiare ſibi peccatum. Nempe quod cæteri hominum aliquotenus certum habent, & ſufficienter, habeo caput, eſt corpus, eſt mens, illa ſingulari ſibi conſilio oppoſitum. Non habeo caput, non eſt corpus, non mens, non modo certum, ſed ita certum ut in eo fundari poſſit accurata Metaphyſica, ponit, eoque nititur uſque eo, ut hoc ſi fulcrum removeris, in vultum procumbat.

Reſp. 8. Peccat imprudens. Nempe non advertens Dubium eſſe gladium ancipitem, dum alteram fugit aciem, ab altera læditur. Dubium illi eſt an aliquod corpus exiſtat;

exiſtat; quia dubium removet & ponit op-
poſitum, Nullum eſt corpus, atque in hoc
dubio, tanquam ſi eſſet certum, dum im-
prudens nititur, vulneratur.

Reſp. 9. Peccat prudens, dum ſciens,
ac volens, & monita occæcat ſeſe, & vo-
luntaria abdicatione eorum quæ ſunt ne-
ceſſaria ad veſtigandum verum, ſua delu-
di ſe ſinit Analyſi non modo id coſciens
quod intendit, ſed illud etiam, quod maxi-
me reformidat.

Reſp. 10. Peccat commiſſione, dum,
quod vetat ſolenni edicto, redit ad vetera,
& contra leges abdicationis, repetit abdi-
cata. Sat recordaris.

Reſp. 11. Peccat omiſſione, dum,
quod præſcribit, uti firmamentum Sum-
mopere cavendum eſt ne quid ut verum
admittamus, quod non poſſimus probare
verum eſſe, non ſemel prætergreditur,
impune aſſumens uti ſumme certum, &
verum, nec probans, ſenſus nos aliquando
deludunt; ſomniamus omnes; nonnulli
delirant, & alia id genus.

Reſp. 12. Methodus aut nihil habet
boni, aut nihil novi, plurimum vero ſu-
perflui. Etenim ſi dicat ſua illa abdicatione
dubiorum ſe intelligere abstractionem,
ut vocant Metaphyſicam, qua dubia non
conſiderantur, niſi ut dubia, adeoque ab

iis animus avocatur, ubi quaeritur certi aliquid, neque tunc in iis plus ponitur, quam in falsis, Boni aliquid dicet, sed nihil Novi, nec nova erit illa abstractio, sed vetus, & omnium philosophorum ad unum.

Si abdicatione illa dubiorum ita velit amandari dubia, ut supponantur, & dicantur esse falsa, & iis tanquam falsis, aut eorum oppositis tanquam veris utatur, Novi dicet aliquid, sed nihil Boni, eritque abdicatione illa quidem nova, sed spuria.

Si dicat se vi, & momento rationum id conficere certó, & evidenter, Ego sum res cogitans, & qua cogitans nec sum mens, nec animus, nec corpus, sed res ab iis sic abducta, ut possim intelligi, nondum intellectis illis, perinde atque intelligitur animal, sive res sentiens nondum intellecta re hinniēte, rugiente, &c. Boni aliquid dicet, sed nihil novi, cum id ubique pulpita resonent, ac disertis verbis id doceant quotquot animantes aliquas censent cogitare, ac, si cogitatio etiam sensum complectitur, ut illud quoque cogitet quod sentiat, videat, audiat, quotquot existimant bruta sentire, hoc est ad unum omnes.

Si dicat probatum à se rationibus validis, & meditatiis se revera existere rem, &
substan.

substantiam cogitantem, & dum existit, non existere reapse mentem, non corpus, non animum, Novi dicet aliquid, sed nihil boni, & nihilo plus quam si diceret existere animal, nec esse tamen leonem, aut vulpem, &c.

Si dicat se cogitare, hoc est se intelligere, velle, imaginari, sentire, & sic cogitare, ut suam illam cogitationem actu reflexo intueatur, & consideret, adeoque cogitet, sive sciat, & consideret se cogitare, (quod vere est esse conscius, & actus alicujus habere conscientiam) id vero esse proprium facultatis, aut rei, quæ sit posita supra materiam, quæque sit plane spiritualis, eoque pacto se esse mentem, se spiritum, dicet quod nondum dixit, & quod debuit dicere, & quod expectabam ut diceret, & quod sæpius sæpe, ubi vidi parturientem sed inani conatu, volui suggerere, dicet, inquam, boni aliquid, sed novi nihil, cum illud nos à nostris olim præceptoribus acceperimus, & illi à suis, atque opinor alii ab aliis jam inde ab Adamo.

Id porro si dicat quæ & quanta supererunt? quæ redundabunt? quanta battologia? quæ machinæ aut ad pompam, aut ad præstigias? Quorsum fallaciæ sensuum, somniantium illusiones, ludibria delirantium? quis finis abdicationis illius adeo

austeræ , ut ne nobis plus residui esse patiatur , quam hilum ? Cur peregrinationes tam longæ , ita diuturnæ exteras iuras , procul à sensibus umbras inter , & spectra ? Quid faciunt illa tandem ad stabilendum Dei existentiam , perinde quasi stare illa non possit , nisi omnia sus deque vertantur ? sed cur interpolationes opinionum tot ac tantæ , ut veteres ponantur , iuduantur novæ , iisque abjectis rursus veteres assumantur ? An forte , ut sacris olim Bonæ Deæ , & Conscii , & cæterorum sui singulis erant ritus , ita hæ novorum arcanorum novæ sunt carimoniæ At quin illa procul amissis ambagibus nitide , clare , breviter sic verbo veritatem exhibuit. Cogito , habeo cogitationis conscientiam , ergo sum mens ?

Denique si dicat intelligere , velle , imaginari , sentire , hoc est cogitare sic esse propria mentis , ut nulla prorsus animalia , præter hominem , cogitent , nulla imaginentur , sentiant , videant , audiant , &c. novi dicet aliquid , sed nihil boni , & illud quidem gratis , & ingratis , nisi fors aliquid asservat , & abscondit (quod unicum superest per fugium) suo tempore velut è machina stupentibus exhibendum . At illud , quandiu est , ex quo expectatur , ut plane sit desperandum . ?

Resp.

Ref. ult. Hic vereris opinor Methodo illi tuæ quam amas, quam amplecteris, ignoſco, quam uti filiulam oſcularis tuam, times ut ne, quia tot peccatorum feci ream, quia, ut ipſe vides, rimas agit & undique diffluit, vereres ad teſtas abjiciendam putem. Ne vereare, amicus ſum. Vincam expectationem tuam, aut ſane fallam; ſilebo & expectabo. Novi te, & aciem ingenii tui acrem, ac perſpicacem. Ubi tempus aliquod ad meditandum acceperis, ac maxime ubi Analyſim illam tuam fidam ſecreto in reſſu conſulueris, pulverem excuties, ſordes ablues, terſam, & politam Methodum noſtris ſiſtes aſpectibus. Interea hoc habe, meque audi tuis dum quæſitis pergo reſpondere, iſſque complector bene multa, quæ brevitatis ſtudio perſtrinxi leviter, ut ea, quæ mentem attinent, quæ conceptum clarum, ac diſtinctum, quæ verum, quæ falſum, & ſimilia, ſed ea ipſe relegis, quæ prudentibus excidere, &

*Quæſtio 3. An poſſit inſtaurari
Methodus.*

Quæris 3. an * *Plura non miſſa ſunt à
R. P. Cumque reliqua ab eo rogarentur, reſpondit ſibi nunc otium non eſſe plura compo-*

108 *Objectiones & Responsiones septimæ.*
nendi. Nobis verò religio fuit vel minimam
ejus scripti syllabam omittere.

N O T Æ.

Satis esse putarem egregium hoc de mea
qualicumque investigandi veri Methodo
judicium retulisse, ad ejus falsitatem, &
absurditatem declarandam, si profectum esset
ab ignoto: Sed quia ejus Author in tali loco
est constitutus, ut non facile ab ullo credatur,
ipsum esse, vel non compotem sui; vel eximie
mendacem, & maledicum, & impudentem,
Ne nimia ejus auctoritas contra manifestam
veritatem aliquid possit, rogo lectores ut me-
minerint illum supra, ante has responsiones,
nullam vel minimam rem contra me probasse,
sed ineptis tantum cavillationibus usum fuisse,
ad opiniones mihi tam ridiculas affingendas
ut ne refutatione quidem indigerent; Nunc
vero in his responsionibus ipsum ne conari qui-
dem aliquid probare, sed falso supponere om-
nia, quæ mihi affingit, jam ante à se fuisse
probata; Utque æquitas ejus judicii magis ap-
pareat, illum prius in accusando jocatum tan-
tum fuisse, hic autem postea in judicando
maxime serium esse ac severum; atque in un-
decim primis responsionibus indubitanter &
decretoriè me condemnare, ac demum in duo-
decima deliberare, & distinguere, Si dicat
hoc,

hoc, nihil habet novi, si hoc, nihil boni &c. cum tamen in iis omnibus agat tantum de una & eadem re diversis modis spectata, nempe de uno suo figmento cuius absurditatem atque insusceptibilem similitudine hic declarabo.

Testatus sum ubique in meis scriptis, me Architectos in eo imitari, quod, ut solida ædificia construant, in locis ubi saxum, vel argille, vel aliud quodcumq; firmum solum arenosa superficie confectum est, fossas primùm excavent, omnemque ex iis arenam, & alia quævis arenæ mixta aut permista rejiciant, ut deinde in solo firmo ponant fundamenta: Sic enim ego dubia omnia, instar arenæ, primùm rejeci; ac deinde animadvertens dubitari non posse quin saltem substantia dubitans, sive cogitans existat, hoc usus sum tanquam saxo in quo Philosophiæ meæ fundamenta locavi. Author autem noster similis est Cementario cuidam, qui cum in sua urbe magnus artifex haberi vellet, atque ideo summopere invideret Architecto sacellum ibi construenti, studiosissime quæsit occasiones ad ejus artem reprehendendam: Sed quia erat tam rudis, ut nihil eorum quæ ab illo fiebant capere posset, nihil aliud ausus est attingere, quam prima, & maxime obvia initia. Nempe notavit eum principio fodere, ac non modo arenam, & terram mobilem, sed & ligna, & lapides, & quævis alia arenæ admixta rejicere, ut ad solum firmum

perveniret, ibique sacelli jaceret fundamenta :
 Et præterea audivit ipsum aliquando, quaerentibus cur ita foderet, respondisse, terre superficiem, cui insistimus, non semper esse satis firmam ad magna ædificia sustinenda ; & arenam præcipue esse instabilem, quia non modo magnis ponderibus pressa subsidet, sed etiam aquæ præterfluentes eam non raro secum abducunt ; unde sequitur inexpectata ruina eorum quæ ab ipsa sustentantur ; & denique cum tales ruine in fodinis interdum accidunt, earum causam ad Lemures, aut malos Genios loca subterranea inhabitantes, solere à fossoribus referri. Ex quibus sumpsit occasionem fingendi fossionem illam, qua Architectus utebatur, haberi ab ipso pro sacelli constructione ; atque vel fossam, vel saxum in ejus fundo relictum, vel certe id quod supra fossam ita construeretur, ut ipsa interim vacua remaneret, pro sacello construendo ; Ipsumque Architectum esse tam fatuum, ut timeret ne terra cui insistebat sub pedibus suis fatisceret, neve à Lemuribus everteretur. Quæ cum forte persuasisset quibusdam pueris, aliisque Architecture tam ignavis, ut iis novum esset, ac mirum, fossas fieri ad locanda ædificiorum fundamenta ; & qui facile credebant illi quem norant, satisque peritum artis suæ, ac probum virum esse putabant, de Architecto sibi ignoto, & quem nihil adhuc struxisse, se
 fossas

fossas tantum excavasse audiebant. Tantopere delectatus est hoc suo figmento, ut speraverit se idem universo mundo esse persuasurum. Et quamvis jam Architectus omnes fossas à se primum factas lapidibus implevisset, atque ibi sacellum suum ex solidissima materia firmissime construxisset, omnibusque videndum exhiberet, manebat ille nihilominus in eadem spe & instituto nugas suas cunctis hominibus persuadendi. Atque in hunc finem stans quotidie in plateis, ludos de Architecto plebi transfundi exhibebat. Quorum tale erat argumentum.

Primo inducebat illum jubentem ut fossæ fierent; & non modo ex iis arena omnis, sed etiam ea omnia que arena essent admista, aut superstructa, etiam cimenta, etiam lapides quadrati, verbo Omnia rejicerentur, & Nihil plane relinqueretur. Atque hæc verba Nihil, Omnia, etiam cimenta, etiam lapides, valde inculcabat: Simulque fingebat se velle artem illam ab eo addiscere, ac cum ipso descendere in istas fossas. Ducem te præbe, cæbat, age, fare, expeditum habes aut socium aut discipulum, quid jubes? Ad illud iter et si novum, & mihi tenebris non asueto formidandum, accedo lubens. Audio te, jubes id faciam quod te facientem videro, ibi pedem figam ubi fixeris. Præclara sane Imperandi ducendique ratio, ut mihi places, audio. Deinde

112 *Objectiones & Responsiones septimæ.*

Deinde simulans sibi metum esse à Lemuribus in istis fossis, ita risum spectatorum elicere conabatur. Et vero an tu mihi illud præstabis ut non verear modo, non formidem, metus mihi non sit à malo Genio? sane me licet confirmes manu & verbo, non sine timore ingenti istuc descendo.

Ac paulo post. Sed o me propositi immemorem! quid feci? totum me tibi principio commiseram, me socium, me discipulum, & ecce hæreo in aditu, & meticulosus, & obstinatus. Ignosce: peccavi largiter, & tenuitatem ingenii mei probavi dumtaxat. Debueram omni metu deposito in istius fossæ caliginem intrepide me inferre, & hæsi, & restiti.

Tertio representabat Architectum sibi ostendentem in fossæ fundo lapidem, sive saxum, cui totum ædificium suum inniti vellet. Hocque ita risu excipiebat. Præclare vir exinie Archimedeum punctum occupas, mundum haud dubie si lubet movebis. Enjam nutant omnia. At te quaeso, vis enim opinor ad vivum rescari omnia, ut nihil sit tua in arte non aptum, non coharens, non necessarium, cur lapidem hic retines? an non exulare iussisti lapides cum arena? Sed forte excidit, adeo est arduum etiam expertis oblivisci penitus eorum quibus à pueris assuevimus, ut mihi rudi si fors vacillem

cillem haud male ſit ſperandum &c. *Item* Architectus rudera quaedam ſimul cum arena ex foſſis rejecta colligebat, ut iis ad edificandum uteretur, qua de re alter ita jocabatur. Audebone priuſquam intro pedem feras, ex te ſciſcitari quo conſilio, tu, qui rudera omnia ut non ſatis firma rejeceris ſolenni ritu, ea iterum velis inſpicere: perinde quaſi ex panniculis illis ſperes firmi aliquid? &c. Imo, quia omnia quæ paulo ante rejeciſti nutantia erant & infirma (ſecus cur rejeciſſes) qui fiet ut eadem modo non nutantia ſint & infirma? &c. *Et paulo poſt.* Hic etiam patiſcere artem tuam admirer, qui ut firma ſtabillas utare infirmis, ut nos educas in lucem jubeas in tenebris mergi, &c. *Atque hic multa ineptiſſime differebat de nominibus & officiis Architecti & Cementarii, nihil ad rem facientia, niſi ut nominum ſignificatione conſuſa, unum ab alio diſtingui minus poſſet.*

Quarto actū ſtabant uterque in foſſæ fundo, ibique Architectus ſacelli ſui conſtructionem incipere conabatur, ſed fruſtra: Nam primò cum ibi lapidem quadratum locare vellet, ſtatim à Cementario monebatur ſe juſſiſſe ut lapides omnes rejicerentur, atque hoc ideo pugnare cum regulis ſuæ artis, quo verbo, tanquam Archimedeæ demonſtratione victus, ab opere deſiſtere cogebatur: Cumque deinde camenta,

cum lateres, cum calcem aqua & sabulo fermentatam, sive quidvis aliud assumebat, semper in gerebat Cementarius omnia rejecisti, nihil retinuisti, solisque istis verbis Nihil, Omnia &c. tanquam incantamenti quibusdam omnia ejus opera destruebat. Atque utebatur oratione tam simili iis quæ supra à 5. ad 9. s. habentur, ut hic non opus sit eam referre.

Quinto denique, cum videbat satis magnam plebis coronam circa se esse collectam, Comædiæ suæ hilaritatem, novo more, in tragicam severitatem mutabat, calcisque maculis ex facie sua abstersis, serio vultu assumpto, censoria voce, omnes Architecti errores (eos scilicet quos supponebat in præcedentibus actibus esse demonstratos) enumerabat, & condemnabat. Totumq; hoc enarrabo ejus judicium, quale ipsum protulit ultima vice, qua hos ludos populo dedit, ut, quam accurate illud Author noster sit imitatus, agnoscat. Fingebat se rogatum fuisse ab Architecto, ut suum de ejus arte judicium expromeret, eique respondebat hoc pacto.

*Primo peccat Ars illa circa fundamenta. Nempe nulla habet, & infinita habet. Ac cæteræ quidem domuum construendarum artes fundamenta ponunt firmissima, ut lapides quadratos, lateres, cæmentata, & sexcenta id genus, quibus subnixæ
ædificia*

ædificia evehunt in altum. Hæc vero secus, ut construat aliquid, non ex aliquo, sed ex nihilo, diruit, effodit, rejicit omnia ad unum fundamenta vetera, ac voluntate plane in contrarium versa, ne videatur alis omnino carere, fingit & aptat sibi è cera, ac fundamenta ponit nova, veterum plane contraria, Atque eo pacto veterum vitat instabilitatem, ut incurrat in novam: firma evertit, ut assumat infirma: alas sibi aptat, sed cereas: tollit ædificium in altum, at ut cadat: Denique ex nihilo molitur aliquid, ut faciat nihil.

Quæ omnia vel solum sacellum ab Architecto jam constructum irridende falsitatis arguebat: In eo enim erat manifestum, & firmissima ipsum posuisse fundamenta; & nihil destruxisse, quod non fuisset destruendum; & nulla in re ab aliorum præceptis deflexisse, nisi ubi aliquid melius habuerat; & ædificium ita in altum sustulisse, ut nullam ruinam minaretur; Et denique non ex nihilo, sed ex solidissima materia; non Nihil, sed firmum, & duraturum sacellum, in honorem Dei construxisse. Ut & consimilia etiam, in quibus hallucinatus est Author noster, ex solis Meditationibus à me editis satis patent. Nec vero arguendus est Historicus ex quo Cæmentarii verba exscripsi, quod eum induxerit alas Architecturæ tribuentem, & alia multa, que
parum

parum ipsi videntur convenire : hoc enim de industria forsitan fecit, ut perturbationem animi talia dicentis exprimeret. Atque profecto eadem omnia Methodo querenda veritatis non melius conveniunt, cui tamen ab Authore nostro tribuuntur.

Respondabat 2. Peccat Architectura illa circa media. Nempe nulla habet, dum tollit vetera, nec adhibet nova. Reliquæ ejusmodi artes normam habent, & libellam, & perpendiculum, quorum ductu velut Ariadneo filo, ex labyrinthis expediunt sese, & cæmenta quantumvis informia disponant facile, & recte. Hæc vero contra formam veterem deturpat, dum novo pallet metu, quem sibi à Lemuribus fingit, dum veretur ne terra subsidat, dum dubitat an non arena diffugiet. Propone columnam. Pallebit ad stereobatam & basim, quæcunque sit illa tandem. Forte, ait, Lemures illam dejicient. Quid vero ad scapum? trepidabit, infirmum dicet. Quid si ex gypso tantum sit, non ex marmore? quoties alia nobis visa sunt dura, & firma, quæ, factò experimento, fragilia comperita sunt? Quid denique faciet ad Epistylum? Omnia omnino velut laqueos & pedicas fugitabit. An non mali Architecti alia sæpe struxerunt, quæ quamvis firma putarent, sponte tamen sunt collapsa? quid si huic

si huic idem contingat modo? Quid si Lemures solum concutiant? mali sunt. Nec dum novi basim subnixam saxo tam firmo, ut in illud lemures nihil possint. Quid hic facias? Quid cum dicet & obstinato animo epistylîi firmitatem dubiam esse, nisi antea certò scias, nec columnam ex fragili materia constare, nec arenæ inniti, sed firmo saxo, & saxo quod nulli unquam Lemures valeant commovere? Quid cum columnæ hujus repudiabit materiam & formam? (*Hic joculari audacia proferebat effigiem unius ex illis ipsis columnis, quas Architectus in sacello suo posuerat*) Quid alia id genus, quæ si urgeas. Expecta, dicet, quoad saxum sub esse sciam, nullosque ibi lemures versari. At saltem, ais, id habet commodi, dum nullas adhibet columnas, tutò cavet ne quas malè construat. Præclarè enimvero, ut ne mucosus &c. *Vi supra. Hoc enim est nimis sordidum, ut repetatur; Et rogo Lectorem, ut singulas hasce responsiones, cum earum comparibus Authoris nostri velit conferre.*

Atque hæc responsio, ut præcedens, vel à solo sacello impudentissimi mendacii arguebatur. Quoniam & in eo multe solidissimæ columnæ extabant, & inter cæteras illa ipsa, cujus, tanquam ab Architecto repudiata, effigiem ostendebat. Eademque ratione me non
 impre-

improbare ſyllogiſmos , nec earum veterem formam deturpare ſatis iudicant mea ſcripta , in quibus ſemper iis uſus ſum cum fuit opus . Et inter cæteros illum ipſum , cuius hic fingit me repudiare materiam , & formam , ex me exſcripſit . Habeo enim illum in fine reſponſionis ad primas Objectiones Propositione I. ubi Deum exiſtere demonſtro . Nec video quo inſtituto id ſingat , niſi forte ad inveniendum ea omnia , que ut vera , & certa propoſui , pugnare cum abdicacione dubiorum , quam ſolam nomine mea Methodi vult intelligi . Quod plane idem eſt , & non minus puerile , ac ineptum , quam ſigmentum Cementarii ſumentis foſſionem , que fit ad iacienda ædificiorum fundamenta , pro tota arte Architec̃ti ; & id omne quod ab eo conſtruitur , tanquam pugnans cum iſta foſſione , reprehendentis .

Reſpondebat 3. Peccat ars illa contra finem , Dum nihil firmi conſtruit ; ſed nec poteſt conſtruere , cum ipſa ſibi vias omnes ad opus faciendum occludat . Ipſemet vidisti , & expertus es , tuis in erroribus Ulyſſeis , quibus te , meque ſocium fatigaſti . Contendebas te eſſe Architec̃tum , aut habere artem Architec̃ti : id verò minime potuiſti conficere , ſed hæſiſti in ſalebris , & vepribus , & quidem toties , ut meminiffe vix poſſim . Quinquam & recordari proderit modo , ut reſponſioni huicce noſtræ

stre suum sit robur. En igitur summa capita quibus ipsa sibi ars illa nervos succidit, omnemque plane spem ad opus promovendum præcludit. 1. Nescis an infra superficiem terræ sit arena, vel saxum, adeoque nihilo plus debes fidere saxo (si cui tamen unquam saxo insistas) quam arenæ. Hinc dubia omnia, & nutantia, & ipsæ structuræ infirmæ. Exempla non afferam, obi ipse, & percurre Apothecas memoriæ tuæ, & si quid repereris quod ea labe non sit infectum, profer: gratulabor. 2. Antequam invenerim solum firmum, infra quod nullam arenam mobilem esse sciam, nullosque Lemures ipsam commoventes, debeo omnia rejicere, & omnem omnino materiam habere suspectam, aut sane, quæ vulgaris est Architectura & vetus, ante omnia definiendum est an sint, & quæ illæ tandem materiæ non rejiciendæ, deque illis in fossa retinendis monendi sunt fossiores. Hinc, perinde atque ex præcedenti, infirma omnia, & ad constructionem ædificiorum prorsus inutilia. 3. Si quid sit quod vel minimum concuti possit, id voluntate plane in contrarium versa jam collapsum esse crede, & crede esse effodiendum, & utere fossa vacua tanquam fundamento. Hinc aditus omnes ad ædificationem præclusi. Quid enim speres ab illo

Nulla

Nulla hic jam est terra, Nulla arena, nulli lapides, & sexcenta istiusmodi? Neque vero dicas fossionem illam non esse perpetuam, sed, iustitii instar, ad tempus, & ad altitudinem quamdam, ut quoque in loco magis alta est arena. Esto enim sit ad tempus; at est eo tempore quo putas te ædificare, quo uteris fossæ vacuitate, & abuteris, perinde quasi ab ea ædificatio omnis pendeat, & in ea veluti necessario in stercore consistat. At, ais, ea utor ut stylobatam & columnam stabiliam, ut solenne est aliis Architectis. An non illi machinas extemporaneas extruunt, iis utuntur, ut columnam elevent &c. *ut supra.*

In quibus etiam nihil est magis ridicule à Cementario, quam ab Authore nostro excogitatum. Quod enim rejectione dubiorum non magis mihi vias præcluserim, ad cognitionem veritatis; quam Architectus fossione, ad sacelli constructionem, satis declarant ea que postea demonstravi: vel certe aliquid in iis, aut falsum, aut incertum notare debuisset. Quod cum nec faciat, nec possit, ipsum inexcusabiliter hallucinari est confitendum. Nec magis unquam laboravi ut probarem me, sive rem cogitantem, esse mentem; quam alter, ut probaret se esse Architectum: sed sane Author noster magno conatu, & labore nihil hic probavit, nisi se mentem, saltem bonam, non habere.

Nec

Nec ex eo quod metaphysica dubitatio eo usque procedat, ut quis supponat se nescire an somniet, an vigilet, magis sequitur eum nihil certi posse invenire; quam ex eo quod Architectus dum fodere incipit, nondum sciat, an saxum, an argillam, an quid aliud infra arenam sit inventurus, sequitur illum ibi non posse saxum invenire, vel invento fidere non debere. Nec ex eo quod antequam quis sciat Deum existere, habeat occasionem dubitandi de omni re (nempe de omni re cujus claram perceptionem animo suo presentem non habet, ut aliquoties exposui) magis sequitur omnia esse ad vestigandum verum inutilia; quam ex eo quod Architectus omnia ex fossis suis rejici curasset, antequam firmum solum esset inventum, sequebatur nulla videri, aut alia in ipsis fuisse, que sibi postea in jaciendis fundamentis usui fore judicaret. Nec magis ineptè errabat Cementarius dicendo, juxta vulgarem & veterem Architecturam, illa non esse ex fossis rejicienda, & de iis retinendis movendos esse fossores; quam errat Author noster, tum dicendo ante omnia definiendum esse an sint, & quæ illæ tandem propositiones à dubitatione immunes: qui enim definirì possent ab eo quem nullas adhuc nosse supponimus! Tum affirmando hoc esse præceptum vulgare, ac veteris Philosophiæ, in ea enim nihil tale reperitur. Nec magis insulse fingebat Cementarius Architectum velle uti fossâ vacuâ pro fundamento, omnemque

ejus ædificationem ab ea pendere; *Quam aperte hallucinatur Author noster dicendo me uti opposito ejus quod dubium est ut principio, & abuti abdicatis, perinde quasi ab iis veritas omnis pendeat, & in iis veluti necessario in stereomate consistat: immemor verborum que pro meis supra retulerat Nec pones, nec negabis, neutro uteris, utrumque habebis velut falsum. Nec denique imperitiam suam magis declarabat Cæmentarius fossam ad jacienda fundamenta excavatam comparando extemporaneæ machine, cujus usus esset ad columnam erigendam; quam Author noster, eidem machine comparando abdicationem dubiorum.*

Respondebat 4. Ars illa peccat excessu. Hoc est plus molitur, quam ab ea prudentiæ leges exigant, plus quam ab ea quisquam mortalium deposcat. Petunt quidem nonnulli sibi ut firma ædificia construantur, at profecto nemo repertus est hætenus, qui sibi satis esse non duxerit, si ædes, in quibus habitaret, æque firmæ essent, ac ipsa terra, quæ nos sustinet, ut superflua sit omnis cura majoris alicujus firmitatis quærendæ. Præterea ut ad inambulandum certi sunt fines stabilitatis soli, qui sufficiant abunde, ut quisque supra illud tuto incedat, ita in domibus ædificandis certi sunt limites, quos qui attingit certus est &c. ut supra

Vbi quamvis injuste Architectus à Cæmentario

tario culparetur, multo tamen injustius in re simili ab Authore nostro reprehendor. Verum enim est, in domibus construendis certos esse fines, infra summam firmitatem soli, ultra quos progredi operæ pretium esse non solet, iique variis sunt pro magnitudine molis construende: nam & humiliores case ipsi arenæ tutò imponuntur; neque hæc minus firma est, ad illas sustinendas; quam saxum, ad altas turres. Sed falsissimum est, in fundamentis Philosophiæ statuendis tales esse aliquos dubitandi limites infra summam certitudinem, in quibus prudenter ac securè con- quiescere possimus, Cum enim veritas in indivisibili consistat, potest contingere, ut quod non agnoscimus esse summe certum, quantumvis probabile appareat, sit planè falsum: nec sanè ille prudenter philosopharetur, qui ea scientiæ omnis suæ poneret fundamenta, que cognosceret esse fortasse falsa. Et verò quid respondebit Scepticis, qui omnes dubitationis limites transcendunt? qua ratione ipsos refutabit? Nempe desperatis, aut damnatis annumerabit. Egre- gè certe: sed quibus illi eum interim annume- rabunt? Neque putandum est eorum sectam dudum esse extinctam; viget enim hodie quam maxime, ac fere omnes, qui se aliquid ingenii præ cæteris habere putant, nihil inventes in vulgari Philosophia quod ipsis satisfaciat, ali- amque veriorum non videntes, ad Scepticam transfugiunt. Atque ii sunt præcipuè, qui Dei

existentiam & humane mentis immortalitatem sibi demonstrari exposcunt. Adeo ut valde mali exempli ea sint quæ ab Authore nostro hic dicuntur, præsertim cum eruditus clueat, ostendunt enim ipsum non putare Atheorum Scepticorum errores posse refutari; atque ita illos quantum in se est sulcit, & confirmat. Quippe omnes hodierni Sceptici non dubitant quidem in praxi quin habeant caput, quin 2. & 3. faciant 5. & talia: sed dicunt se tantum iis uti tanquam veris, quia sic apparent; non autem certò credere, quia nullis certis rationibus ad id impelluntur: Et quia non eodem modo ipsis apparet Deum existere, mentemque humanam esse immortalem; ideo his nequidem in praxi tanquam veris utendum putant, nisi prius sibi probata fuerint, rationibus magis certis, quam sint ulle ex iis ob quas apparentia omnia amplectuntur. Quæ cum à me sic probata sint, & à nemine ante me, saltem quod sciam, nulla major, & indignior maledicentia excogitari posse mihi videtur, quam ea est Authoris nostri, dum in tota hac sua dissertatione, unum illum errorem in quo Scepticorum secta consistit, nempe nimiam dubitationem continuè mihi affingit, & sexcenties inculcat. Estque profecto liberalis in meis peccatis recensendis: etsi enim hic dicat laudem esse non vulgarem Metas promoveri, & vadum ab omnibus retro sæculis intentatum pervadere, nullamque habeat rationem

tionem suspicandi, hoc à me factum non esse, in eadem illa re de qua agit, ut mox ostendam, Hoc tamen ipsum pro peccato mihi apponit, Quia, inquit, est sane laus eximia, at dum vadum vadari possit citra naufragium, Nempe vult à Lectoribus credi me ibi naufragium fecisse, sive errorem aliquem commisisse: quod tamen ipsemet nec credit, nec quidem ulla ratione suspicatur. Nam sane si vel minimam excogitare potuisset rationem, ad suspicandum me aliquid errasse, in toto illo itinere, in quo mentem à cognitione propriae existentiae, ad cognitionem existentiae Dei, & distinctionem sui ipsius à corpore, perduxi, procul dubio ipsam in dissertatione tam longa, tam verbosa, & rationum tam vacua non omisset; longaeque maluisset illam proferre, quam mutare questionem, ut semper fecit, quoties argumentum postulabat ut ea de re loqueretur, ac inepte me inducere disputantem. An res cogitans esset Mens. Non habuit itaque rationem ullam ad suspicandum me aliquid errasse in iis, quae asserui, & quibus Scepticorum dubitationem omnium primus everti, Fatetur hoc eximia laude dignum esse; Ac nihilominus satis habet frontis, ut hoc nomine me reprehendat, ipsamque illam dubitationem affingat, quae ceteris omnibus mortalibus qui eam nunquam refutarunt, meliori jure quam uni mihi tribui posset. *Cementarius autem*

Respondet 5. Peccat defectu. Hoc est

dum plus molitur quam sit par, nihil absolvit. Unum te volo testem, te judicem. Quid præstitisti apparatus illo magnifico? quid fossione illa tam solenni, adeo generali & generosa, ut ne quidem firmissimis lapidibus peperceris, nisi hoc tritum, Saxum, quod invenitur infra omnem arenam, est solidum & firmum? Hoc inquam ita vel plebeculæ familiare &c. *ut supra*

Hicque expectabam, tum à Cementario, tum etiam ab Authore nostro, ut aliquid probaretur: Sed ut ille petebat tantum quid Architectus præstitisset fossione, nisi quod saxum retexisset, dissimulando ipsum ei saxo sacellum suum superstruxisse; ita noster querit dumtaxat quid præstiterim dubiorum rejectione, nisi hoc tritum Cogito, sum: quia nempe pro nihilo ducit, quod ex his, & Dei existentiam, & reliqua multa demonstrarim. Atque unum me vult testem, tam insignis scilicet audaciæ suæ; ut & alibi, de aliis etiam non veris, ait Credere ad unum omnes. Ubique pulpita resonare. Se à præceptoribus suis accepisse, illosque ab aliis, jam inde ab Adamo & talia. Quibus non major debetur fides, quam juramentis quorundam hominum, qui eò pluribus nisi solent, quo id, quod volunt persuadere, magis incredibile, ac falsum putant. Alter vero

Respondet. 6. Peccat commune peccatum,

tum, quod in cæteris arguit. Nempe miratur mortales omnes omnino hæc dicere, & ponere tam confidenter, Satis firma est arena quæ nos sustinet. Hoc solum in quo stamus non movetur &c. Et se ipsam non miratur, dum pari confidentia dicit, Arena est rejicienda &c.

Quod non magis erat ineptum, quam quod Author noster in re simili affirmat.

Respondebat 7. Peccat peculiare sibi peccatum. Nempe quod cæteri hominum aliquatenus firmum habent, & sufficienter, terram in qua stamus, arenam, lapides; illa singulari sibi consilio oppositum, fossam scilicet ex qua arena lapides & reliqua sublata sunt, non modo pro re firma, sed pro tam firma, ut in ea fundari possit solidissimum sacellum, sumit, eoque nititur usque eo, ut hoc si fulcrum removeris in vultum procumbat.

Vbi non magis hallucinatur, quam Author noster, dum immemor est verborum Nec pones, nec negabis, &c.

Respondebat 8. Peccat imprudens. Nempe non advertens instabilitatem soli esse gladium ancipitem, dum alteram fugit aciem, ab altera læditur. Arena non est illi solum satis stabile; quia illam removet, & ponit oppositum, fossam scilicet arena vacuum, atque in hac fossa tanquam si esset res fir-

ma, dum imprudens nititur, vulneratur.

Vbi rursus meminisse tantum oportet verborum, Nec pones, nec negabis. Hocque de gladio dignius est sapientia Cæmentarii, quam Authoris nostri.

Respondebat 9. Peccat prudens, dum sciens, ac volens, & monita occæcat sese, & voluntaria rejectione eorum, quæ sunt necessaria ad ædificandas domos, sua deludi se finit regula, non modo id conficiens quod non intendit, sed illud etiam, quod maxime reformidat.

Quod quam verum esset de Architecto constructio sacelli; & quam simile verum sit de me, quæ demonstravi declarant.

Respondebat 10. Peccat commissione, dum, quod vetat solenni edicto, redit ad vetera, & contra leges fissionis, resumit rejecta. Sat recordaris.

Quod imitando Author noster non recordatur verborum Nec pones, nec negabis &c. Alioqui enim qua fronte fingeret, id solenni edicto vetitum, quod nequidem negandum esse prius dixit.

Respondebat 11. Peccat omissione, dum quod præscribit, uti firmamentum, Summoperè cavendum est, ne quid ut verum admittamus, quod non possimus probare verum esse, non semel prætergreditur, impune

pune assumens, uti summe certum & verum, nec probans, Arenosum solum non satis firmum est ad ædificia sustinenda, & alia id genus.

Vbi plane, ut Author noster, hallucinabatur, applicans fossioni, ut noster dubiorum rejectioni, quod pertinet tantum ad structionem, tam ædificiorum, quam Philosophiæ: Verissimum enim est nihil admittendum esse ut verum, quod non possimus probare esse verum, cum de eo statuendo, vel affirmando quæstio est; sed cum tantum de effodiendo, vel abdicando, sufficit quod suspicemur.

Respondebat 12. Ars illa aut nihil habet boni, aut nihil novi, plurimum vero superflui. Etenim; 1. si dicat, sua illa rejectione arenæ se intelligere fossionem illam qua cæteri utuntur Architecti, dum arenam non rejiciunt, nisi quatenus non est satis firma ad ædificiorum molem sustinendam, Boni aliquid dicet, sed nihi novi, nec nova erit illa fossio, sed vetus, & omnium Architectorum ad unum.

2. Si fossione illa arenæ ita velit amandari omnem arenam, ut tollatur, & nihil ejus retineatur, & ea tanquam nulla, aut ejus opposito, nempe vacuitate loci quem illa prius implebat, tanquam re solida & firma utamur; Novi dicet aliquid, sed nihil Boni, eritque fossio illa quidem nova, sed spuria.

3. Si dicat ſe vi & momento rationum id conficere certo & evidenter, Ego ſum peritus Architecturæ, illamque exerceo; & tamen qua talis nec ſum Architectus, nec Cæmentarius, nec bajulus, ſed res ab iis ſic abducta, ut poſſim intelligi, nondum intellectis illis, perinde atque intelligitur animal, ſive res ſentiens, nondum intellecta re hinniente, rugiente, &c. Boni aliquid dicet, ſed nihil Novi, cum id ubique compita reſonent, ac diſertis verbis doceant quotquot homines aliquos cenſent Architecturæ eſſe peritos; ac, ſi Architectura etiam parietum conſtructionem complectitur, ut illi quoque Architecturam ſciant, qui calcem cum arena temperant, qui lapides cædunt, qui materiam apportant, quotquot exiſtimant operarios id agere, hoc eſt ad unum omnes.

4. Si dicat probatum à ſe rationibus validis, & meditatiſ ſe revera exiſtere, & eſſe Architecturæ peritum, & dum exiſtit, non exiſtere reapse Architectum, non Cæmentarium, non bajulum. Novi dicet aliquid, ſed nihil boni, & nihilo plus quam ſi diceret exiſtere animal, nec eſſe tamen leonem, aut vulpem. &c.

5. Si dicat ſe ædificare, hoc eſt Architectura uti in ædificiis conſtruendis, & ſic ædificare ut ſuam illam actionem actu reflexo intueatur, & conſideret, adeoque ſciat
& con-

& conſideret ſe ædificare (quod vere eſt eſſe conſcium, & actus alicujus habere conſcientiam) id vero eſſe proprium Architecturæ, ſive artis quæ ſit poſita ſupra peritiam bajulorum, eoque pacto ſe eſſe Architectum, dicet quod nondum dixit, & quod debuit dicere, & quod expectabam ut diceret, & quod ſæpius ſæpe, ubi vidi parturientem ſed inani conatu, volui ſuggerere, dicet inquam boni aliquid ſed novi nihil, cum illud nos à noſtris olim præceptoribus acceperimus, & illi à ſuis, atque opinor alii ab aliis, jam inde ab Adamo.

Id porro ſi dicat, quæ & quanta ſupere-
runt? quæ redundabunt? quanta battologia?
quæ machinæ aut ad pompam aut ad præſti-
gias? Quorſum arenæ inſtabilitas, & terræ
commotiones, & Lemures, ſive inania ter-
riculamenta? quis finis ſoſſionis illius adeo
profundæ, ut ne nobis plus reſidui eſſe patia-
tur quam hilum? Cur peregrinationes tam
longæ, ita diuturnæ, exteræ in oras, procul
à ſenſibus, umbras inter & ſpectra? Quid
faciunt illa tandem ad ſtabiliendum ſacel-
lum, perinde quaſi ſtare illud non poſſit,
niſi omnia ſuſque deque vertantur? ſed cur
interpolationes materiæ tot ac tantæ,
ut veteres ponantur, eligantur novæ, iſque
abjectis ruriſum veteres aſſumantur? An for-
te, ut dum ſumus in templo, vel coram mag-
natibus,

natibus, aliter nos gerere debemus, quam in gurgustio vel popina, ita hæ novorum arcanorum novæ sunt carimonix? At quin illa procul amissis ambagibus, nitide, clare, breviter, sic verbo veritatem exhibuit. A Edifico, habeo istius ædificationis conscientiam, ergo sum Architectus?

6. Denique si dicat domos construere, earum cubicula, cellas, porticus, januas, fenestras, columnas, & reliqua mente præordinare, disponere, ac deinde ad ea construenda materiariis, latomis, cæmentariis, scandulariis, bajulis, operariisque cæteris præesse, ipsorumque opera dirigere, ita esse proprium Architecti, ut nulli prorsus alii artifices id possint, novi dicet aliquid, sed nihil boni, & illud quidem gratis & ingratiss, nisi fors aliquid asservat & abscondit (quod unum superest perfugium) suo tempore velut è machina stupentibus exhibendum. At illud quamdiu est, ex quo expectatur? ut plane sit desperandum.

Resp. ult. Hic vereris opinor arti illi tuæ, quam amas, quam amplecteris, ignosco, quam uti filiulam oscularis tuam, times ut ne, quia tot peccatorum feci ream, quia, ut ipse vides, rimas agit & undique diffluit, veteres ad testas abjiciendam putem. Ne vereare, amicus sum. Vincam expectationem tuam, aut sane fallam; Silebo & expectabo.

pectabo. Novi te, & aciem ingenii tui acrem, ac perspicacem. Ubi temporis aliquid ad meditandum acceperis, ac maxime ubi regulam illam tuam fidam secreto in recessu consulueris, pulverem excuties, sordes ablues, tersam, & politam Architecturam nostris sistes aspectibus. Interea hoc habe, meque audi tuis dum quæritis pergo respondere, iisque complector bene multa, quæ brevitatis studio perstrinxi leviter, ut ea, quæ fornices attinent, quæ fenestrarum aperturas, quæ columnas, quæ porticus, & similia. Sed en Programma novæ Comœdiæ.

An possit instaurari Architectura.

Quæris 3. an * *Ad quæ verba cum pervenisset, aliquot ejus amici, videntes nimiam invidentiam, & odium, quibus percellabatur, jam plane in morbum transisse, non passi sunt ipsum diutius ita in plateis declamare, sed protinus ad Medicum deduxerunt.*

Ego certe non ausim quidquam tale de Authore nostro suspicari: sed pergam tantum hic notare, quam accurate illum in omnibus sit imitatus. Eodem plane modo agit Iudicem, integerrimum scilicet, ac valde circumspecte ac religiose caventem, ne quid temere pronunciet, Cum postquam undecies me condemnavit, ob id

unum quod dubia rejecerim , ad certa ſtabilienda ;
 & quaſi ſoſſas fecerim , ad jacienda & dificii fun-
 damenta , duodecima demum vice rem exami-
 nat , aitque 1. Si eam intellexerim , ut revera
 ſcit me intellexiſſe , patétque ex verbis Nec po-
 nes nec negabis &c. ab ipſo mihi tributis ; tunc
 quidem me aliquid Boni habere ſed nihil No-
 vi ; 2. Si vero intellexerim alio illo modo , ex
 quo præcedentia undecim peccata deſumpſit , &
 quem tamen ab omni ſenſu meo tam remotum
 eſſe novit , ut ſupra in 3. 5. primæ ſuæ queſtio-
 nis induxerit me de ipſo cum admiratione ac riſu
 dicentem , Id ſano homini quâ veniat in men-
 tem ? Tunc me ſcilicet aliquid Novi habere ſed
 nihil Boni. Quis unquam in conviciando , non
 dicam tam impudens , tam mendax , tam veri
 omnis veriſimiliſque contemptor ; ſed tam im-
 prudens & immemor fuit , ut in meditata , at-
 que elaborata diſſertatione , ſexcenties unam &
 eandem opinionem alicui exprobraret , à qua
 faſſus eſſet , in principio ejuſdem diſſertationis ,
 illum ipſum , cui eam exprobrabat , adeo abhor-
 rere , ut ipſam nulli homini ſano in mentem ve-
 nire poſſe putaret ?

Quantum ad queſtiones que ſequentur (n.
 3.4.5.) tam apud Authorem noſtrum quam
 apud Cementarium , nihil planè ad rem perti-
 nent , nec à me vel Architecto unquam ſunt
 mote ; Sed veriſimile eſt ipſas primum à Ce-
 mentario fuiſſe excogitatas , ut , cum nihil eorum
 que

que ab Architecto facta fuerant auderet attingere, ne imperitiam suam nimis declararet, aliquid tamen amplius quam solam ejus fossionem repr. hendere videretur; Authoremque nostrum illum etiam hac in parte esse imitatum. 3. Cum enim ait, rem cogitantem posse intelligi non intellecta mente, nec animo, nec corpore, non melius philosophatur quam Cementarius, cum ait Architecture peritum non esse magis Architectum, quam Cementarium, aut Bajulum, & sine ullo ex iis posse intelligi. 4. Ut etiam sanè æque ineptum est, dicere rem cogitantem existere non existente mente, quam Architecture peritum non existente Architecto (saltem cum sumitur nomen mentis ut illud usui consentiente à me sumi significavi) Et non magis repugnat rem cogitantem existere sine corpore, quam Architecture peritum sine Cementario, vel Bajulo. 5. Item cum ait non sufficere, quod substantia aliqua sit cogitans, ut sit posita supra materiam, & plane spiritualis, quam solam vult vocari mentem; sed insuper requiri ut actu reflexo cogitet se cogitare, sive habeat cogitationis suæ consuetudinem, æque hallucinatur ac Cementarius, cum ait Architecture peritum debere actu reflexo considerare se habere illam peritiam, priusquam esse possit Architectus: Etsi enim revera nemo sit Architectus qui non sepe considerarit, aut saltem considerare potuerit, se habere ædificandi peritiam, manifestum tamen est

est istam considerationem non requiri ut sit *Architectus* : Nec magis etiam similis consideratio, siue reflexio requiritur, ut substantia cogitans sit posita supra materiam. Etenim prima quævis cogitatio per quam aliquid advertimus, non magis differt à secunda per quam advertimus nos istud prius advertisse, quam hæc à tertia per quam advertimus nos advertisse nos advertisse : nec ulla vel minima ratio afferri potest, si prima concedatur rei corporeæ, cur non etiam secunda. Quapropter notandum est *Authorem nostrum* multo periculosius errare hac in parte quam *Cementarium* : tollendo enim veram & maxime intelligibilem differentiam, quæ est inter res corporeas & incorporeas, quod nempe hæc cogitent, ille non item, & aliam in ejus locum substituendo, quæ nullo modo essentialis videri potest, quod nempe hæc considerent se cogitare, ille non considerent, facit omne quod in se est ad impediendum ne realis humane mentis à corpore distinctio intelligatur. 6. Minus etiam est excusandus quod *brutorum animalium* cause faveat, eisque non minus quam hominibus cogitationem tribui velit, quam *Cementarius* quod sibi, & sui similibus, *Architecture* peritiam, non minus quam *Architectis* arrogare sit conatus.

Ac denique in omnibus satis apparet, utrumque eodem modo, non quid verum aut verisimile esset cogitasse, sed tantummodo quid fingi posset ad detrahendum de inimico, illumque apud eos
qui

qui ipsum non nossent, nec de rei veritate curiosus inquirere curarent, ut planè imperitum & stultum describendum. Et quidem appositè Historicus Camentarii, ad insanam ejus invidiam exprimendam refert illum Architecti fossionem, ut apparatus magnificentum, extulisse, saxum verò fossione ista resectum, sacellumque ipsi superstructum, ut rem nullius momenti contempsisse; nec minus tamen pro amicitia, & singulari erga ipsum voluntate gratias egisse, &c. Itemque in conclusione inducit ipsum egregia hæc epiphonemata proferentem. Id porro si dicat, quæ & quanta supererunt? quæ redundabunt? quanta battologia? quæ machinæ aut ad pompam aut ad præstigias? &c. Et paulò post. Hic vereris opinor arti illi tuæ, quam amas, quam amplecteris. Ignosco &c. Itemque Ne vereare amicus sum &c. Hæc enim omnia Camentarii morbum tam graphice representant, ut nihil ad id aptius ab ullo poëta fingi potuisse videatur. At mirum est Authorem nostrum eadem omnia tanto cum affectu imitari, ut quid ipse agat non advertat, illoque cogitationis actu reflexo, quo mox ajebat homines à brutis distingui, non utatur. Non enim profecto diceret nimium esse apparatus verborum in meis scriptis, si consideraret quanto majorem habeat, ad unicam dubitationem de qua egi, non dico impugnamdam, quia nullis rationibus impugnat, sed (liceat uti verbo duriusculo) quia nullū aliud æque aptum ad

ad rei veritatem exprimendam occurrit) allatrandam, quam ego ad eandem proponendam. Nec etiam battologiæ meminisset, si adverteret quam proluxa, quam superflua, quam inani loquacitate usus sit in tota sua *Dissertatione*, in cuius tamen fine affirmat se brevitati studuisse. Quia vero ibidem ait se mihi esse amicum, ut quam amicissimè cum ipso agam, quemadmodum *Cementarius* ab amicis suis ad *Medicum* ductus fuit, ita ego hunc nostrum *Superiori* suo commendabo.

Admo-

Admodum Reverendo Patri

P A T R I D I N E T
Societatis Jesu

Præposito provinciali per
Franciam

Renatus Des Cartes S. D.

Um nuper R. P. Mer-
cenno per literas signifi-
casssem me valde cupere,
ut dissertatio, quam au-
diebam à R. P. * in me scriptam
esse, vel ab ipso R. P. * in lucem
ederetur, vel saltem ad me mitte-
retur, ut eam cum reliquis obje-
ctionibus ab aliis ad me missis edi-
curarem, rogasssemque ut hoc, vel
ab illo, vel certe, quia æquissimum
esse judicabam, à Reverentia tua
impetrare conaretur: Respondit
se literas illas meas R. tuæ legen-
das tradidisse; ipsasque non modo
tibi fuisse gratas; sed & multa sin-
gularis

gularis prudentiæ, humanitatis, ac benevolentiaë erga me tuæ signa sibi à te esse demonstrata. Hocque etiam re sum expertus, quia statim postea ista dissertatio ad me fuit missa. Quæ me non modo ad agendas tibi maximas gratias impellunt, sed etiam ad opinionem meam de illa dissertatione libere aperiendam, simulque ad consilium de studiorum meorum instituto petendum invitant. Equidem cum primum illam in manibus meis tenui, tanquam de magno thesauro gaudebam: Nihil enim mihi optatius est quam, vel opinionum mearum certitudinem experiri, si forte à magnis viris examinataë nulla in parte falsæ reperiantur; vel saltem errorum admoneri, ut ipsos emendem. Et quemadmodum in corporibus bene constitutis talis est partium omnium inter se communicatio & consensus, ut singulæ non
suis

suis privatis viribus tantum utan-
 tur ; sed præcipuè etiam commune
 quoddam sit totius robur , quod
 ad unamquamque dum operatur
 accedit : Ita cum scirem quam ar-
 cta soleat esse inter omnes vestros
 animorum conjunctio , non unius
 R. P. * dissertationem , sed totius
 Societatis æquum , & accuratum
 de opinionibus meis judicium ha-
 bere me arbitrabar. Ubi verò illam
 legi plane obstupui , & longe aliud
 mihi de ipsa credendum esse cog-
 novi. Nam sane , si profecta esset
 ab Authore , qui eodem spiritu ,
 quo tota vestra Societas , regere-
 tur , major , aut saltem non minor
 in ea benignitas , & mansuetudo ,
 & modestia , quam in privatorum
 eadem de re scriptis , appareret :
 At contra si cum aliorum in meas
 meditationes objectionibus confe-
 ratur , nemo non credet illas potius
 à Religiosis factas ; hanc autem
 tanta

tanta cum acerbitate scriptam esse, ut ne privatum quidem, & nullis specialibus votis magis quam reliquos homines ad virtutem impulsum decere possit. Appareret etiam amor Dei, ejusque promovendæ gloriæ desiderium ardens: At contra principia ex quibus existentiam Dei & humanæ animæ à corpore distinctionem deduxi, magno in ea studio, contra rationem ac veritatem, falsa autoritate ac figmentis impugnantur. Appareret quoque doctrina, & ratio, & ingenium: At, nisi forsan latinæ linguæ notitiam, qualem olim plebecula Romæ habebat, pro doctrina numeremus, nullam plane in ea inveni; nullumque ratiocinium non illegitimum, aut falsum; nec etiam ullum acumen ingenii, quod non cæmentario dignius sit, quam patre Societatis. Omitto prudentiam, cæterasque virtutes, quæ cum

cum in societate vestra eximie sint, nullæ tamen in ista Dissertatione apparent, nec ullum vel minimum sui odorem in ipsam transfuderunt. Sed appareret saltem veritatis reverentia, & probitas, & candor: At contra patet ex notis, quas ei ad-junxi, nullum convicium fingi posse ab omni veri specie magis remotum, quam id totum quod mihi in ipsa exprobratur. Ac proinde ut magna unius partis à communi totius corporis lege dissensio indicat ipsam morbo aliquo sibi peculiari laborare; ita omnino ex dissertatione R. P. * manifestum est ipsum ea sanitate non frui, quæ in reliquo vestro corpore existit. Neque vero minoris facimus, vel caput, vel totum hominem, ob id quod forte pravi humores, contra ejus voluntatem, ac citra culpam, in pedem, aut digitum influxerint; sed contra æstimamus constantiam, ac virtutem

cum

cum dolorem curationis ferre non
 recusat : Et nemo unquam con-
 tempfit C. Marium quod varices
 in cruribus haberet ; sed non minus
 sæpe laudatur quod unam forti ani-
 mo secari sit passus, quam ob sep-
 tem suos consulatus, & plurimas
 victorias ab hostibus reportatas.
 Eodemque modo, cum non igno-
 rem quam pio & paterno affectu
 omnes tuos prosequaris, quo dete-
 rior dissertatio illa mihi videtur,
 eo pluris facio integritatem, ac
 prudentiam tuam, quod illam ad
 me mitti volueris, eoque magis to-
 tam Societatem suspicio, & colo.
 Sed quia ipsemet R. P. * suam
 Dissertationem ad me mittendam
 dedit, ne temere videar judicare
 id illum sponte non fecisse, quid
 me ad hoc credendum impellat, &
 simul omnia quæ mihi hætenus
 cum ipso intercesserunt enarrabo.
 Scripsit jam ante anno 1640. alios
 quos

quosdā in me tractatus de Opticis, quos audio ipsum discipulis suis legisse, ac etiam exscribendos dedisse, non forte omnibus, id enim ignoro, sed saltem nonnullis (nempe, ut credibile est, maxime charis & fidelibus, cum enim ab uno, in cujus manibus visi fuerant, exemplar peti curassem, non potuit impetrari) Deinde theses de iis edidit, quas per triduum in collegio vestro Parisiensi, magno cum apparatu, & insolita celebritate ventilavit: Ubi quidem de nonnullis etiam aliis rebus, sed præcipue de meis opinionibus disputavit, multasque de me (nempe haud difficiles de absente) victorias reportavit. Quin & vidi velitationem, five præfationem istarum disputationum initio recitatam, & à R. P.* elucubratam, in qua de nulla plane alia re quam de me impugnando agebatur, & nullum tamen

verbum ut meum reprehendebatur, quod unquam scripserim aut cogitarim, quodque non sit tam aperte absurdum, ut non magis, quam ea quæ in dissertatione mihi affingit, ulli homini sano venire possit in mentem, ut notis in ipsam factis, & ad authorem, quem nondum sciebam esse ex Societate, privatim missis, tunc explicui. In thesibus autem non modo quasdam meas opiniones falsas esse aiebat, quod sane cuilibet licet, præsertim si rationes habeat ad id probandum; sed etiam, ut candore solito uteretur, verborum quorundam significationes mutabat, ut exempli causa angulo, qui hætenus ab opticis *Refractus* fuit appellatus, dabat nomen anguli *Refractionis*, pari acumine, quo in sua Dissertatione per corpus dicit à se intelligi id quod cogitat, & per animam id quod est extensum; Atque hujus
 artificii

artificii ope , nonnulla mea inven-
 ta , verbis , a meis valde diversis ,
 expressa , tanquam sua proferebat ,
 meque , tanquam si de illis aliud
 quid plane ineptum sensissem , ar-
 guebat. Quorum ubi fui admoni-
 tus , dedi statim literas ad R. P.
 Rectorem ejus Collegii, quibus ro-
 gabam , *ut quandoquidem opiniones
 meae dignae visa fuerant quae ibi publi-
 ce refutarentur , me quoque non in-
 dignum judicaret ad quem refutatio-
 nes istas mitteret , quique inter vestros
 discipulos censeret posse ;* Aliaque
 multa addebam quibus omnino mi-
 hi videbat id debere impetrare , ut
 inter caetera , *quod longe malim à
 vestris quam ab ullis aliis doceri , quia
 vos ut Praeceptores adhuc meos , &
 totius meae primae aetatis institutores
 unicos , summopere colo & observo ;
 Quodque tam expresse in Disserta-
 tione de Methodo pag. 75. rogarim
 omnes ut me errorum quos in scriptis*

*meis invenirent monere dignarentur ,
 tamque paratum ad illos emendandos
 me esse ostenderim , ut non putarim
 quemquam fore , præsertim religio-
 sam vitam professum , qui me mallet
 absentem apud alios erroris condem-
 nare , quam mihimet ipsi meos erro-
 res ostendere , de cujus saltem chari-
 tate erga proximum non mihi liceret
 dubitare. Ad quæ , non ipse R. P.
 Rector, sed R. P. * principio re-
 spondit se tractatus suos , five ra-
 tiones quibus meas opiniones im-
 pugnat, intra octiduum esse mis-
 surum ; Ac paulò post alii quidam
 Patres Societatis idem intra sex
 menses ejus nomine promiserunt :
 forte quia cum tractatus istos non
 probarent (expresse enim eorum
 quæ ab illo in me suscepta fuerant
 conscios se non fuisse fatebantur)
 id temporis ad illos emendandos
 requirebant ; Ac denique R. P. *
 literas ad me dedit, non solum sua
 manu*

manu scriptas , sed etiam communi
 Societatis sigillo munitas , ut tunc
 tandem illum ex Superiorum vo-
 luntate scribere appareret : iisque
 significavit 1. sibi à R. P. Rectore
 præceptum esse, ut cum literæ quas ad
 illum scripseram se præsertim specta-
 rent, ipse ad eas responderet , sui que
 instituti rationem aperiret. 2. Nul-
 lum à se suscipi, sed nec iri susceptum
 peculiare prælium adversus meas opi-
 niones. 3. Quod nihil dedisset petiti-
 oni quam proposui Methodi p. 75, id
 sue tribuendum ignorantia, quia Me-
 thodum non perlegerat. 4. De Notis
 meis in suam prolusionem se nihil ad-
 dere, ab eo quod pridem significarat,
 fuissetque scripturus, nisi aliter sua-
 sissent amici, hoc est, nihil omnino,
 quia nihil antea significarat, nisi
 tantum se rationes, quas contra me
 habebat, esse missurum, adeo ut tan-
 tū per hæc verba declararet se nun-
 quā eas esse missurum, quia dissua-

ferant amici. Ex quibus omnibus etsi erat manifestum illum summo de me maledicendi studio flagrasse; Idque privato consilio, & non consentientibus reliquis Patribus Societatis suscepisse, ac proinde alio quam vos spiritu agi; Et denique nihil minus velle, quam ut ea videam, quæ in me scribit: Etsi etiam mihi valde indignum videretur hominẽm religiosum, cum quo nulla mihi unquam inimicitia, nec quidem notitia intercesserat, tam publice, tam aperte, tam insolenter de me maledixisse, nihilque aliud habere excusationis, quam quod diceret se Dissertationem meam de Methodo non legisse, quod quam verum esset, clare patebat ex eo, quod Analytice meam, tum in thesibus, tum in prolusione, aliquoties reprehendisset, quamvis nullibi de ipsa egissem, nec quidem nomen Analyseos

lyseos scripsssem , præterquam in ea Dissertatione de Methodo quam se non legisse fingebat. Verumtamen quia se in posterum quieturum esse promittebat, libenter præterita dissimulabam. Et minime mirabar R. P. Rectorem nihil severius pro prima vice in illum decrevisse, quam ut ipsemet mihi facti sui rationem aperiret, atque ita non occulte fateretur, se nihil eorum, quæ contra me in thesibus, disputatione, ac tractatibus suis magno cum fastu protulerat, coram me tueri posse; nihilque habere, quod ad Notas, quas in ejus velitationem scripseram, responderet. At certe miror hunc R. P. * tanto me laceffendi desiderio arsisse, ut quamvis ei prior illa velitatio tam parum foeliciter successisset; atque ex quo nullum se peculiare prælium in meas opiniones suscepturum esse promise-

rat, nihil mihi novi cum illo, vel alio ullo ex vestris intercessisset, Dissertationem tamen suam postea scripserit. Nisi enim in ea peculiare prælium adversus meas opiniones contineatur; nescio certe quidnam sit in opiniones alicujus præliari: Nisi forsan eo nomine se excuset, quod non revera meas opiniones, sed alias plane insanas mihi à se per calumniam affectas impugnet; Vel etiam quod non sperarit illam unquam ad manus meas esse perventuram. Nam sane patet ex stylo non eo instituto fuisse conscriptam, ut objectionibus in meas Meditationes factis annumeraretur; Patetque etiam ex aliis illis tractatibus quos à me noluit videri, quid enim in iis pejus quam in ipsa potuit esse? Patet denique ex mira ejus licentia opiniones à meis quammaxime diversas mihi affingendi: neque enim
 tanta

tanta usus fuisset, si hoc sibi unquam à me publice exprobratum iri putasset. Ideoque quod ipsam acceperim non sane illi, sed Societati, ac tibi, maximas gratias habeo, atque ago. Vellemque ut ea qualiscunque occasio, quæ mihi nunc datur gratiam referendi, cum ejus in me injuriarum dissimulatione, potius quam cum aliqua ultione, conjungi posset: ne id mea causa facere videar, quod revera non committerem, nisi etiam ad laudem Societatis, & tuam, veritatumque scitu perutilium patefactionem conducere existimarem. Sed cum R. P. * Mathesim doceat in vestro Collegio Parisiensi, quod spectari potest ut primarium totius orbis terrarum, Mathesis autem sit facultas, qua ego præcipue uti dicor, ut nullus est in tota vestra Societate qui autoritate sua plus possit ad meas opiniones impug-

nandas, ita nullus etiam est cujus errores ea in re admissi facilius vobis omnibus tribuerentur, si de ipsis tacerem. Multi enim sibi persuaderent illum unum ex universo vestro corpore fuisse delectum, ad iudicium de meis ferendum, ideoque non minus ei soli, quam vobis omnibus simul sumptis, hac de re credi oportere; nec etiam aliter de vobis, quam de ipso esse iudicandum. Ac præterea consilium sequutus est ut ad cognitionem veritatis aliquandiu impediendam & retardandam valde efficax, sic ad ipsam plane supprimendam non sufficiens, quodque cum tandem detegeretur nullo vobis honori esset. Quippe non conatus est meas opiniones rationibus refutare, sed alias plane ineptas & absurdas, verbis fere meis expressas, pro meis proposuit, ac tanquam refutatione indignas derisit. Quo artificio facile

cile omnes eos, qui me non norunt, nec scripta mea viderunt, ab iis legendis avertisset; ac etiam eos, qui viderunt quidem, sed nondum satis intelligunt, hoc est fere omnes qui viderunt, ab ipsis ulterius examinandis revocasset; nunquam enim suspicati fuissent hominem religiosum, præsertim ex vestra Societate, adeo confidenter opiniones pro meis proponere, & irridere, quæ revera meæ non essent. Atque ad hoc multum juvisset, quod suam dissertationem non palam omnibus, sed privatim tantum amicis suis lectitasset: Ita enim facile cavisset, ne ulli eam viderent, qui possent ejus figmenta dignoscere; ac cæteri majorem ei fidem ideo habuissent, quod putassent, eum nolle ipsam in lucem edere ne famæ meæ noceret, ac mihi esse amicum. Nec interim fuisset periculum ne à non satis

multis legeretur : Nam si tantum
 Sociis suis , in vestro Parisiensi
 Collegio, id quod sperabat persua-
 fisset , hinc facile ad omnes alios
 vestræ Societatis, toto orbe spar-
 sos, eadem opinio transfisset; atque
 ab his etiam ad alios homines fere
 omnes qui Societatis vestræ autho-
 ritati credidissent. Nec sane mi-
 rarer si hoc contigisset : nam cum
 vestri sint semper suis quisque stu-
 diis quammaxime occupati, fieri
 non potest , ut singuli examinent
 omnes novos libros , qui quotidie
 magno numero prodeunt in lucem,
 sed crediderim expectari iudicium
 ejus qui primus ex Societate quem-
 que librum legendum suscipit , ac
 prout ille de eo judicat , cæteros
 postea , vel etiam legere , vel ab-
 stinere. Jamque mihi videor ejus
 rei fecisse experimentum circa tra-
 ctatum quem edidi de Meteoris ;
 cum enim partem Philosophiæ
 conti-

contineat, quæ nisi admodum fallor accuratius, & verius in ipso explicatur, quam in illis scriptis aliorum, nullam puto esse causam cur Philosophi, qui Meteora singulis annis in unoquoque ex vestris Collegiis docent. illum prætermittant, quã quia forte, falsis de me R. P. * judiciis credentes, nunquam legerunt. At quandiu tantum illa ex meis, quæ ad Physicam aut Mathematicam pertinebant, impugnavit, parum curavi; cum autem in sua Dissertatione principia illa Metaphysica, quorum ope Dei existentiam, realemque humanæ animæ à corpore distinctionem demonstravi, non rationibus, sed maledictis evertenda suscepit, harum veritatum cognitio tanti est momenti, ut nemini probo possit displicere, quod ea quæ de illis scripti pro viribus defendam. Nec sane difficulter id præstabo, cum enim

mibi nihil aliud quam nimiam dubitationem objecerit, non opus est ad ostendendum quam injuste ipsam mihi affingat, ut referam loca omnia mearum Meditationum, in quibus eam diligenter, ac, ni fallor, accuratius quam ullus alius cujus scripta habeamus, refutavi & sustuli; Sed satis est si moneam ejus quod expresse scripsi initio meæ responsionis ad tertias Objectiones, Nempe nullas dubitandi rationes fuisse à me propositas, eo fine ut ipsas persuaderem, sed contra ut refutarem: eodem plane modo quo Medicinæ scriptores morbos describunt, quorum curandorum Methodum volunt docere. Quis tam audax, & tam impudens in calumniando unquam fuit, ut accusaret Hippocratem, aut Galenum, quod causas ex quibus morbi nasci solent exponant, atque inde concluderet, ipsos nihil aliud docere quam

quam Methodum ægrotandi? Certe qui tantam in R. P. * audaciam fuisse sciunt, non facile sibi persuaderent ipsum hac in re privato tantum consilio usum esse, nisi ego ipse testarer; notumque facerem quo pacto, & ea quæ prius in me scripserat non probata sint à vestris, & ultima ejus dissertatio tuo jussu ad me fuerit missa: Quod cum nullibi commodius possim quam in hac epistola, non abs re esse puto eam simul cum notis meis in Dissertationem, edi curare.

Atque, ut ego etiam ex ipsa fructum percipiam dicam hic aliquid de Philosophia quam conscribo, & quam, nisi quid obstiterit, post annum unum aut alterum in lucem edere decrevi. Cum anno 1637. nonnulla ejus specimina vulgarem nihil non facere conatus sum ut præcaverem invidiam, quam mihi, licet indigno, imminere advertebam;

tebam ; Hæc causa fuit cur nomen meum istis speciminibus præfigi noluerim, non, ut quibusdam forte visum est, quod rationibus in iis contentis non fiderem, vel eorum me puderet ; Hæcque etiam fuit causa, cur declararim expressis verbis in Dissertatione de Methodo pag. 66, mihi non in animo esse ut dum viverem Philosophia mea vulgaretur. Quo in instituto adhuc manerem, si ut sperabam, & ratio postulabat, hoc me, saltem aliqua ex parte, invidia liberasset. At plane secus accidit. Ea enim est fortuna speciminum meorum, ut, quamvis non à multis intelligi potuerint, quia tamen à nonnullis, iisque maxime ingeniosis, & doctis, qui ea dignati sunt examinare curiosius, multas veritates, nondum ante vulgatas, continere comperta sunt, hæc fama transferit ad multos, qui statim ideo sibi persuade-

suase-

suaserant me aliquid in Philosophia certi, & nullis controversiis obnoxii posse explicare. Unde sequuntum est, ut maxima quidem pars, nempe non tantum ii qui extra scholas libere philosophantur, sed plærrique etiam ex iis qui docent, præsertim juniores, & qui magis ingenio, quam immerita doctrinæ fama, nituntur, ac verbo omnes qui amant veritatem, integram à me Philosophiam in lucem edi optarint; Sed alia pars, ii scilicet qui docti videri malunt quam esse, jamque aliquod nomen inter eruditos ex eo se habere putant, quod de scholæ controversiis acriter disputare didicerint, timentes ne detecta veritate controversiæ istæ abrogentur, ac simul eorum doctrina omnis abeat in contemptum, meæque Philosophiæ editione veritatem detectum iri existimantes, non ausi quidem sunt aperte

aperte ostendere se non cupere ut ederetur, sed summa in me invidia exarserunt. Et quidem perfacile mihi fuit hos ab aliis distinguere: qui enim Philosophiam meam optarunt, optime recordati sunt, me de illa, dum viverem, non vulganda consilium sumpsisse, ac nonnulli etiam sunt conquesti, quod eam malle nepotibus quam coævis meis concedere, quanquam omnes ingenui, causam cur id facerem advertentes, & mihi non deesse voluntatem publicis commodis serviendi, non ideo minus me amarint; Qui autem ipsam timuerunt, nullo modo id recordati sunt, aut saltem credere noluerunt, sed contra supposuerunt, ejus me editionem promississe. Hinc vocabar apud illos *celebris promissor*; Hinc comparabar nonnullis, qui librorum, quos à se scribi simulabant, editionem
per

per multos annos frustra minati sunt; Hincque etiam R. P. * ait hoc *tandiu à me expectari, ut deinceps sit desperandum*: ridicule profecto, si putat aliquid ab homine nondum sene potuisse diu expectari, quod ab aliis in multis sæculis nondum est præstitum; ac imprudenter, quod ubi me conatur vituperare, talem esse concedat, ut id à me intra paucos annos diu potuerit expectari, quod ego ab illo intra sexcentos, si tandiu vita utriusque prorogaretur, non expectarem. Hujusmodi autem homines cum plane sibi persuaderent me decrevisse Philosophiam illam, quam metuebant, emittere, statim atque esset parata, non modo eas opiniones quæ in scriptis jam à me editis explicantur, sed etiam præcipue istam ipsam Philosophiam, sibi nondum cognitam, multis maledictis, qua occultis, qua etiam apertis

apertis & publicis sunt prosequuti, ut scilicet vel me ab ea edenda absterrent, vel editam statim everterent, & tanquam in cunis suffocarent. Risi quidem initio illorum conatus, & quanto vehementiores in meis impugnandis esse animadverti, tanto plaris me ab ipsis fieri existimavi: Sed ubi eorum numerum indies augeri vidi, atque, ut fit, multo diligentiores eos esse ad occasiones mihi nocendi quærendas, quam ullos benevolentes ad me protegendum, veritus ne forte clandestinis moliminibus aliquid possint, ac ne otium meum magis interturbent si permaneam in instituto Philosophiam meam non edendi, quam si aperte ipsis me opponam; At, præstando id totum quod timent, ne amplius timendum habeant efficiam, Pauca illa omnia, quæ de Philosophia cogitavi, publici juris
facere

facere institui , ac contendere ut ,
 si vera sint , à quamplurimis reci-
 piantur. Quapropter illa non eo-
 dem ordine ac stylo proponam ,
 quo magnam eorum partem ante
 conscripsi , eo in tractatu cujus
 argumentum in Dissertatione de
 Methodo explicui , sed alio ad
 scholarum usum magis accommo-
 dato , brevibus scilicet articulis
 singulas quæstiones includendo ,
 talique ordine ipsas exequendo , ut
 sequentium probatio ex solis præ-
 cedentibus dependeat , omnesque
 in unum corpus redigantur. Qua
 ratione spero me veritatem , eo-
 rum omnium de quibus in Philo-
 sophia solet disputari , tam clare
 esse expositurum , ut quicumque
 illam quærent , perfacile ipsam ibi
 sint inventuri. Quærunt autem
 profecto veritatem juvenes omnes,
 cum primum ad discendam Philo-
 sophiam se accingunt ; Quærunt
 etiam

etiam illam cæteri omnes cujuscun-
 que ætatis , cum soli apud se de
 rebus Philosophicis meditantur ,
 easque in proprium usum exami-
 nant ; Sed & Principes omnes , &
 Magistratus , aliive qui Academias
 aut Gymnasia instituunt , sumptus-
 que suppeditant ut Philosophia in
 iis doceatur , non nisi veram , quan-
 tum fieri potest , volunt doceri ; nec
 patiuntur dubias , & controversas
 opiniones ibi ventilari , ut ex di-
 sputandi consuetudine subditi ma-
 gis contentiosi , & refractarii , &
 pertinaces , atque ideo superiori-
 bus suis minus obsequentes , & se-
 ditionibus commovendis aptiores
 evadant , sed tantum ob spem ve-
 ritatis , quam ex istis disputationi-
 bus aliquando emerfuram plæri-
 que sibi persuadent ; vel si jam
 longa experientia sint edocti quam
 raro illa hoc pacto reperiat , adeo
 tamen ipsam curant , ut etiam per-
 exiguam

exiguam ejus spem non putent esse negligendam; Nulla autem unquam gens fuit tam fera, aut tam barbara, tamque à recto usu rationis, quo solo homines sumus, abhorrens, ut apud se doceri voluerit opiniones, quæ pugnarent contra cognitam veritatem. Atq; ideo non dubium est, quin veritas opinionibus omnibus ab ea diversis, quantumlibet inveteratis & pervulgatis sit præferenda; & quin omnes ii qui alios docent ipsam pro viribus querere, atque inventam docere teneantur. Sed nempe non creditur eam fore in nova illa Philosophia quam promitto: Non verisimile est me unum plus vidisse, quam sexcenta millia ingeniosissimorum virorum, qui opiniones in scholis vulgo receptas sequuti sunt: Viæ tritæ ac cognitæ novis ac ignotis sunt semper tutiores; Præsertim propter Theologiam, cum qua veterem,

veterem , & vulgarem Philoſophiam optime conſentire , multorum annorum experientia jam docuit , de nova autem incertum eſt: Ideoque ne forte imperitam multitudinem novitatis avidam ad ſe alliciendo paulatim creſcat , & vires ſumat; Scholarumque ſive Academicarum pacem & quietem perturbet ; vel etiam in Eccleſia novas hæreſes adducat mature prohibendam , atque extinguentiam eſſe quidam contendunt. Ego vero contra reſpondeo me quidem mihi nihil arrogare , nec profiteri me plus videre quam cæteros ; ſed hoc forte mihi profuiſſe , quod cum proprio ingenio non multum fidam , planas tantum , & faciles vias ſim ſequutus : Nam ſi quis per ipſas magis promoveat , quam alii multo majori ingenio præditi per ſalebrosas , & impenetrabiles illas quas ſequentur , non eſt mirandum.

randum. Addo me nolle ut mihi credatur de veritate eorum quæ promitto, sed ut ex iis speciminibus quæ jam dedi judicetur: Non enim ibi unam aut alteram, sed plus sexcentis quæstionibus explicui, quæ sic à nullo ante me fuerant explicatæ; ac quamvis multi hæcenus mea scripta transuersis oculis inspexerint, modisque omnibus refutare conati sint, nemo tamen, quod sciam, quicquam non verum potuit in iis reperire: Fiat enumeratio quæstionum omnium, quæ in tot sæculis, quibus aliæ Philosophiæ viguerunt, ipsarum ope solutæ sunt, & forte nec tam multæ, nec tam illustres inveniuntur: Quinimo profiteor ne unius quidem quæstionis solutionem, ope principiorum Peripateticæ Philosophiæ peculiarium, datam unquam fuisse, quam non possim demonstrare esse illegitimam & falsam:

h   sam:

sam: Fiat periculum, proponan-
 tur, non quidem omnes, neque
 enim operæ pretium puto multum
 temporis ea in re impendere, sed
 paucae aliquæ selectiores, stabo
 promissis: Et moneo tantum, ne
 captioni locum relinquam, lo-
 quendo de principiis peripateticæ
 Philosophiæ peculiaribus, me ex-
 cipere illas quæstiones, quarum
 solutiones desumptæ sunt, vel à
 sola experientia, omnibus homi-
 nibus communi; vel à considera-
 tione figurarum, & motuum,
 quæ Mathematicorum propria est;
 vel denique in Metaphysicis à
 communibus illis notionibus, quas
 à me admitti, ut & præcedentia,
 ex Meditationibus meis apparet.
 Addo etiam, quod forte videbi-
 tur esse paradoxum, nihil in ea
 Philosophia esse, quatenus cense-
 tur peripatetica, & ab aliis diver-
 sa, quod non sit novum; nihilque
 in

in mea, quod non sit vetus: Nam quantum ad principia, ea tantum admitto, quæ omnibus omnino Philosophis hætenus communia fuere, suntque idcirco omnium antiquissima; & quæ deinde ex iis deduco, jam ante in ipsis contenta, & implicita fuisse tam clare ostendo, ut etiam antiquissima, utpote humanis mentibus à natura indita, esse appareat: Contra autem principia Philosophiæ vulgaris, eo saltem tempore, quo ab Aristotele aliisque inventa sunt, erant nova, nec jam meliora putari debent quam tunc fuere; nihilque ex iis deducitur quod non sit controversum, & ex more scholarum à singulis Philosophis mutari possit, ac proinde quod non sit maxime novum, cum quotidie adhuc renovetur. Quantum ad Theologiam, cum una veritas alteri adversari nunquam possit, es-

set impietas timere, ne veritates in Philosophia inventæ iis quæ sunt de fide adversentur: Atque omnino profiteor nihil ad religionem pertinere, quod non æque, ac etiam magis facile explicetur per mea principia, quam per ea quæ vulgo recepta sunt: Jamque hujus rei mihi videor specimen dedisse satis luculentum, in fine meæ responsionis ad quartas Objectiones, circa quæstionem in qua omnium difficillime Philosophia cum Theologia solet conciliari: Et idem in aliis quibuslibet, si opus sit, præstare paratus sum; Ac etiam ostendere multa è contra esse in vulgari Philosophia, quæ revera pugnant cum iis quæ in Theologia sunt certa, etsi id vulgo à Philosophis dissimuletur, vel ob longam iis credendi consuetudinem non advertatur. Non etiam metuendum est, ne meæ opiniones, impe-

imperitam, & novitatis avidam multitudinem alliciendo, nimis crescant; cum è contra doceat experientia ipsas præcipue à peritiis probari, quos non novitate, sed sola veritate allicientes, nimium crescere non possunt. Nec magis metuendum est ne scholarum pacem perturbent: Sed contra cum omnes Philosophi tot controversiis se mutuo vexent, ut nunquam majore in bello esse possint quam jam sunt, nulla melior ratio est ad pacem inter ipsos conciliandam, Hæresesq; etiam quæ quotidie ex istis controversiis repullulant minuendas, quam si veræ opiniones, quales meas esse jam probavi, recipiantur: Earum enim clara perceptio omnem dubitandi, ac disputandi materiam tollet. Atque ex his patet, nullam revera esse rationem, ob quam nonnulli tanto studio reliquos homines ab iis cognos-

dis velint avertere : nisi quod nimis evidentes , & certas eas esse existimantes , vereantur ne obsint famæ doctrinæ , quam ipsi ex aliarum minus probabilium cognitione quæsierunt. Adeo ut hæc ipsa illorum invidia non exiguum sit veritatis meæ Philosophiæ argumentum. Sed ne forte hic videar de invidia falso gloriari , ac solam Dissertationem R. P. * in testimonium vocare posse , dicam quid nuper in recentissima harum Provinciarum Academia contigerit.

Doctor quidam Medicinæ , vir acerrimi ac perspicacissimi ingenii , atque ex eorum numero qui quamvis Scholarum Philosophiam recte didicerint , quia tamen ei non credunt , & sunt ingenui , non ideo multum superbiunt , nec se admodum doctos esse fingunt , ut aliis quibusdam in more est qui ipsa sunt inebriati , Legit Dioptricam

ptnicam meam, & Meteora, cum primum edita sunt in lucem, ac statim aliqua in iis verioris Philosophiæ principia contineri judicavit: Quæ colligendo diligentius, & alia ex iis deducendo, ea fuit sagacitate, ut intra paucos menses integram inde Physiologiam concinrarit, quæ, cum privatim à nonnullis visa esset, eis sic placuit, ut Professionem Medicinæ, ibi tunc forte vacantem, pro illo, qui antea ipsam non ambiebat, à magistratu petierint, & impetrarint. Ita professor factus officii sui esse putavit ea potissimum docere, propter quæ ad illud munus vocatus fuisse videbatur: Præsertim cum ipsa vera esse, ac quæcunque cum iis pugnant falsa judicaret. Sed cum id agendo magnam, pro ratione loci, haberet auditorum frequentiam, quidam statim ex ejus collegis, ipsum sibi præferri ad-

vertentes, manifeste inviderunt, ac perſæpe apud Magistratum conqueſti ſunt, petentes ut ei nova iſta docendi ratio prohiberetur: Nec tamen aliud tribus annis potuerunt impetrare, quam ut hortaretur ad vulgaris, tum Philoſophiæ, tum Medicinæ principia ſimul cum ſuis docenda, ut ita auditores ad aliorum etiam ſcripta legenda pararet. Sentiebat enim prudens Magiſtratus, ſi nova iſta vera eſſent, prohiberi non debere; ſi autem falſa, non opus eſſe, quia ſponte intra paucos meſes eſſent collapsura. Cum autem è contra creſcerent indies; excolerenturque potiffimum ab honeſtiſſimis, & ingenioſiſſimis quibuſque, magis quam ab humilioribus aut junioribus, qui facilius invidorum authoritate, aut conſilio ab iis audiendis revocabantur: Novam etiam provinciam Magiſtratus Medico.

dico dedit, ut nempe Problemata
 Physica, tum Aristotelis, tum
 aliorum, certis diebus, lectione
 extraordinaria explicaret; atque
 ita majorem haberet occasionem,
 quam in sola sua Medicina, de om-
 nibus Physicæ partibus agendi.
 Et quievissent fortasse deinceps
 reliqui ejus Collegæ, ac veritati
 locum dedissent, nisi unus inter
 cæteros, qui tunc erat illius Aca-
 demiciæ Rector, omnes suas in eum
 machinas intendere decrevisset.
 Ut autem cujus generis adversarios
 habeam appareat, hunc paucis hic
 describam. Cluet Theologus,
 Concionator, Disputator: Ma-
 gnamque sibi apud plebejos homi-
 nes gratiam, potentiamque conci-
 liavit, ex eo quod, modo in Ro-
 manam Religionem, modo in
 alias quascunque à sua diversas,
 modo in potentiores invehendo,
 ferventem & indomitum pietatis
 h 5 zelum.

zelum præ se ferat , interdumque
 etiam diſtantiſſis ſcurrilibus plebe-
 culæ aures demulceat ; Quodque
 multos quotidie libellos , ſed à ne-
 mine legendos , emittendo ; varios
 Authores , ſed ſæpius contra ſe
 quam pro ſe facientes , ac forte ex
 indicibus tantum notos , citando ;
 & de quibuſlibet ſcientiis tanquam
 ſi earum gnarus eſſet audaciſſime,
 ſed & imperitiſſime , loquendo ,
 admodum doctus indoctis videat-
 tur. Peritiores autem qui ſciunt
 quam importunus in aliis provo-
 candis ſemper fuerit , ac quam ſæ-
 pe , ubi fuit diſputandum , convi-
 tia pro rationibus attulerit , turpi-
 terque victus diſceſſerit , ſi ſint di-
 verſæ ab ipſo religionis palam irri-
 dent , & contemnunt , eumque
 jam publice nonnulli ſic excepe-
 runt , ut nihil novi deinceps in ip-
 ſum ſcribi poſſe videatur ; ſi vero
 eum illo in religione conſentiunt ,
 etſi

etſi quantum poſſunt excuſent , & tolerant , in animo tamen non probant . Poſtquam hic homo aliquandiu Rector fuit , contigit ut , cum theſes Medico Præſide ab ejus auditoribus defendebantur , non daretur ipsis libertas ad argumenta quæ proponerentur reſpondendi , ſed ſcholasticis & importunis ſuppoſitionibus turbarentur : quas ſuppoſitiones non dico à Theologo per amicos fuiſſe excitatas , neque enim ſcio , ſed antea non fiebant ; atque audivi à fide dignis , qui adfuerant , nullo eas nec reſpondentium nec Præſidis merito potuiſſe contingere , cum ſemper prius inciperent quam ipſi mentem ſuam explicuiſſent ; & interim rumor ſpergebatur novam ibi Philoſophiam male defendi , ut ſcilicet inde inferrent homines , non dignam eſſe , quæ publice doceatur . Contigit etiam , cum frequentes diſpu-

tationes sub præsidio Medici haberentur, ac theses minus curiose, ad arbitrium respondentium, ex variis, & inconnexis quæstionibus conflarentur, ut in quadam thesi posuerint, *ex mente & corpore non fieri unum ens per se, sed per accidens*: vocando scilicet ens per accidens id omne quod ex duabus substantiis plane diversis constaret; nec ideo negando unionem substantialem, qua mens corpori conjungitur; nec utriusque partis aptitudinem naturalem ad istam unionem, ut patebat ex eo quod statim postea subjunxissent, *illas substantias dici incompletas ratione compositis, quod ex earum unione oritur*: adeo ut nihil in ipsis posset reprehendi, nisi forsan modus loquendi minus in scholis usitatus. At vero hæc satis magna occasio visa est Rectori Theologo ad Medicum circumveniendum, hæreseos-

seosque condemnandum, & ita, vel invito Magistratu, si res ut sperabat successisset, de Professione deturbandum. Nec obstitit quod, ubi Medicus advertit eam ab illo thesim non probari, statim ipsum, & reliquos ibi Theologiæ Professores adierit, iisque mentem suam explicando, affirmavit se nihil adversus Theologiam ipsorum, & suam, sensisse, aut scribere voluisse. Nam paucis post diebus theses edidit, quibus, ut mihi certo nuntiatum est, hunc titulum voluit præfigere. *Corollaria admonitoria, ex autoritate S.S. Facultatis Theologica ad studiosos proposita: & addito; Sententiam Taurelli quem Heidelbergenses Theologi appellarunt Athenum Medicum, & vertiginosi juvenis Gorlei, qua statuitur homo esse ens per accidens, multis impingere modis in Physicam, metaphysicam, pneumaticam & Theologiam*

giam &c. Ut nempe iis subsignatis à reliquis omnibus illius loci Professoribus Theologiæ ac concionatoribus (si tamen subsignassent, id enim ignoro) mitteret ex collegis, qui dicerent Magistratui Medicum, ecclesiastico concilio, cum Taurello, & Gorlæo, quos Authores forte nunquam legit, mihi certe sunt ignoti, hæreseos esse damnatum: ut ita non posset Magistratus, cum plebis gratia, eum diutius in Professore retinere. Sed cum jam Theses istæ essent sub prælo, forte ad manus quorundam è Magistratu pervenerunt, qui Theologum ad se vocatum officii admonuerunt, atque ut titulum saltem mutaret, Facultatisque Theologicæ publica auctoritate ad calumnias suas non abuteretur effecerunt. At nihilominus perrexit in thesibus edendis; ac de iis, ad imitationem R. P. *, per triduum

triduum disputavit ; Et quia parum materiæ in ipsis fuisset , si egisset tantum de illa logomachia an compositum ex duabus substantiis dicendum sit ens per accidens , nec ne , alias quasdam quæstiones huic adjunxit , quarum præcipua erat de formis substantialibus rerum materialium , quas omnes , excepta anima rationali , Medicus negarat ; ille autem quibuscunque potuit rationibus ipsas fulcire , ac tanquam Peripateticæ Scholæ Palladium defendere conatus est . Atque , ut hic non videar sine causa me alienis controversiis immiscere , præterquam quod in Thesibus suis nomen meum expresserat , ut & Medicus sæpe in suis , etiam inter disputandum me nominabat , quærebatque ab opponente mihi nunquam viso num ipsi argumenta suggessissem , & indignissima comparatione utens agebat , eos , quibus

bus vulgaris Philosophandi ratio displicet, aliam à me expectare, ut Judæi expectant suum Eliam qui eos deducat in omnem veritatem. Cum autem per triduum sic triumphasset, Medicus, qui prævidebat se, si taceret, à multis habitum iri pro victo, si autem publicis disputationibus se defenderet, strepitus, ut antea, fore paratos, ad impediendum ne audiretur; sumpsit consilium de responsione ad Theologi theses edenda, in qua quidem ea omnia, quæ in istis thesibus contra se, aut sua dogmata continebantur, solidis rationibus refutaret; sed interim earum Authorem tam blande, ac tam honorifice compellaret, ut ipsum sibi conciliare conaretur; aut saltem exulceratum ejus animum non irritaret. Ac revera responsionem illam suam ita concinnavit, ut multi qui legerunt existimarint nihil in ea.

ea esse, de quo Theologus queri
 posset, nisi quod ibi vir pius, & ab
 omni maledicendi studio alienus
 diceretur: Sed etsi verbis non læ-
 deretur, sibi tamen magnam inju-
 riam à Medico factam esse puta-
 bat, quia rationibus victus erat,
 & quidem rationibus ex quibus vi-
 debat aperte sequi se esse calum-
 niatorem, & rerum quas jactave-
 rat imperitum. Cui malo nullum
 aliud remedium potuit reperire,
 quam ut potentia uteretur, ac re-
 sponsonem illam sibi odiosam in
 urbe sua prohiberi curaret. Audi-
 verat forsan quod de Aristotele
 quidam dicunt, ipsum cum Philo-
 sophorum se antiquiorum opinio-
 nes solide refutare non posset, alias
 quasdam valde absurdas ipsis af-
 finxisse, nempe illas quæ in ejus
 scriptis leguntur, ac ne fraus à po-
 steris detegeretur, omnes eorum
 libros diligenter perquisitos com-
 buri.

buri curasse. Quod noster, ut fide-
 lis peripateticus, imitari conatus,
 congregavit Senatum suum Acade-
 micum; de libello in se à Collega
 edito conquestus est; eum probi-
 bendum, ac totam istam turbatri-
 cem Academiæ Philosophiam eli-
 minandam esse dixit. Assenserunt
 plærique. Tres ex eorum numero
 delegati ad Magistratum, idem
 ibi conquesti sunt. Magistratus,
 ut eis satis faceret, pauca quædam
 exemplaria à Bibliopola auferri
 jussit: quo factum est, ut reliqua
 cupidius emerentur, ac curiosius
 legerentur; Cumque nihil in iis
 appareret de quo Theologus juste
 queri posset, præter solam vim
 rationum, quas declinare non po-
 terat, omnes eum irriserunt. Ipse
 vero interim non cessabat; con-
 gregabat quotidie Senatum suum
 Academicum, ut ei aliquid de ista
 infamia impertiret: magna pro
 ipso

ipso res erat : quærendæ erant rationes , cur responſionem Medici , ac totam ejus Philoſophiam damnari vellet ; nec ullas poterat invenire . At nihilominus prodiit tandem in lucem judicium , nomine Senatus Academici , ſed quod ſoli Rectori tribuere æquius eſt : Cum enim in omnibus conventiculis , quæ congregabat , federet ut judex , eſſetque idem acerbiffimus accuſator , Medicus autem nec audiretur , nec unquam aſſeret , quis dubitat , quin facile maximam ſuorum Collegarum partem eo quo voluit pertraxerit , ac ſuffragiorum numero alios à ſe diſſidentibus ſuperarit ; cum præſertim aliqui eandem quam ille , vel etiam majorem haberent occaſionem Medicum odio proſequendi ; ac alii viri pacifici Rectori ſuo , quem noverant eſſe mordacem non libenter contradicerent . Hocque etiam inſigne,

gne, quod, nullus ex ipsis, ut istius
 iudicii approbator nominari volue-
 rit, sed unus, nec Medico ulla fa-
 miliaritate conjunctus, nec mihi
 unquam notus, ne particeps fieret
 infamiæ quam inde sequuturam
 esse prævidebat, expresse petie-
 rit, ut nomen suum, tanquam non
 approbantis, in eo poneretur. Isti-
 us autem iudicii exemplar hic ap-
 ponam; tum quia forte Reveren-
 tiæ tuæ non erit ingratum scire
 quid in his regionibus inter litera-
 tos agatur; tum etiam ut quantum
 in me est impediam, ne post ali-
 quot annos, cum leves chartulæ,
 in quibus impressum est, erunt
 forte omnes disperditæ, utantur
 ejus authoritate maledici, ac fin-
 gant justas aliquas in eo fuisse ratio-
 nes ad Philosophiam meam con-
 demnandam. Nomen tantum Aca-
 demici tacebo, ne quod heri aut
 nudiustertius turbulentus ejus Re-
 ctor

Et or imprudenter fecit, ac fortasse cras vel perendie alius mutabit, ei apud exteros dedecori vertatur.

*Judicium sub nomine Senatus
Academici * * editum.*

Professores Academiae *, cum non sine gravi dolore vidissent libellum in lucem editum, mense Febr. CIO. IO. C. XLII. hoc præscripto titulo: Responsio seu Notæ ad corollaria Theologico-Philosophica, &c: eumque ad singulare ejusdem Academiae detrimentum & ignominiam, excitandæque in aliorum animis sinistras suspiciones spectare animadvertierent; visum illis fuit, omnes & singulos certiores facere:

Primo, displicere sibi eum agendi modum, quo collega alius in alium libros aut libellos publice edat, præsertim expresso nomine; idque ob theses, aut corollaria, de rebus in Academia

mia

mia controversis, nullius nomine edito, disputata.

Deinde, se improbare eam propugnandi pro nova & præsumpta philosophia rationem, que in prædicto libello frequentatur; ut pote cum verborum insolentia conjunctam, in eorum opprobrium, qui hic & alibi contrariam & vulgarem, omnibusque in Academiis receptam philosophiam, ut veriore[m] profitentur. Veluti, cum auctor prædicti libelli dicit, pag. 6. Jamdiu enim pernovi magnos meorum auditorum progressus, quos brevissimo temporis spatio apud me faciunt, quosdam male habere. Pag. 7. Termini quibus alii ad nodos soluendos uti solent, nunquam ingeniis paulo perspicacioribus plene satisfaciunt, sed solis tenebris & nebulis animos eorum replent. Ibidem. Verus sensus multo melius & promptius ex me percipitur, quam vulgo ex aliis:

probat

probat ipsa experientia quam multi meorum discipulorum, in publicis disputationibus cum honore jam sæpius exhibuerunt, postquam tantum paucos aliquot menses mea institutione fuissent usi. Nullus autem dubito quin quilibet mortalium, cui tantum est sanum sinciput, hic nihil quicquam culpan- dum, sed omnia laudanda censeat. *Pag. 9.* Misera illa entia (scilicet formas substantiales, & qualitates reales) nullius plane usus esse perspeximus, nisi forte ad excœcanda studiosorum ingenia, & ipsis in locum doctæ illius ignorantia, quam tantoperè commendas, fastosam quandam aliam ignorantiam obtrudendam. *Pag. 15.* Contra vero ex opinione formas substantiales statuente, facillimus est prolapsus in sententiam eorum, qui animam dicunt corpoream & mortalem. *Pag. 20.* Quæri posset, an-
non

non illa philosophandi ratio potius Choræbo aliquo digna sit censenda, quæ ad unum principium activum, nempe formam substantialem omnia revocare solet. *Pag. 25.* Atque hinc patet, non illos qui formas substantiales negant, sed potius eos, qui illas astruunt eò tandem per solidas consequentias adigi posse, ut fiant aut athei aut bestię. *Pag. 39.* Propterea quod causæ ab aliis hætenus etiam in minimis propositæ, sint ut plurimum quam maxime jejunæ, & à vero alienæ, nec animo veritatis cupido satisfaciant.

Tertio, se rejicere novam istam Philosophiam; primo, quia veteri philosophiæ, quam Academia toto orbe terrarum hætenus optimo consilio docuere, adversatur, ejusque fundamenta subvertit: deinde quia juventutem à veteri & sana Philosophia avertit, impeditque quo minus
ad

ad culmen eruditionis provehatur ; eò quod istius præsumptæ philosophiæ adminiculo , technologemata in auctorum libris , professorumque lectionibus & disputationibus usitata , percipere nequit : postremo quod ex eadem varia falsæ & absurda opinionæ partim consequantur , partim ab improvida juventute deduci possint , pugnantés cum cæteris disciplinis & facultatibus , atque imprimis cum orthodoxa Theologia.

Censere igitur ac statuere , omnes philosophiam in hac Academia docentes , in posterum à tali instituto atque incepto abstinere debere , contentos modica libertate dissentiendi in singularibus nonnullis opinionibus , ad aliarum celeberrimæ Academicarum exemplum hic usitata : ita , ut veteris & receptæ philosophiæ fundamenta non labefactent , & in eo etiam atque etiam laborent , ut Academia tranquillitas in omnibus facta recta con-
 i *servet*

servetur. * die XVI. Martij,
1642.

Est autem notatu dignum, hoc
judicium editum fuisse, cum jam
aliquandiu risissent homines, quod
Rector librum Medici suppressi
maluisset, quam ad ipsum respon-
dere; nec proinde esse dubitan-
dum, quin omnes rationes, saltem
eæ quæ ab illo potuerunt excogi-
tari, ad istud factum excusandum,
hic expressæ sint. Eas ergo, si pla-
cet, percurramus. Primo dicitur
libellum Medici *spectare ad detri-
mentum, & ignominiam Academia;*
*ac etiam ad sinistras opiniones in alio-
rum animis excitandas:* quod nõ ali-
ter possum interpretari, quam quod
hac occasione homines sint suspica-
turi, vel potius cognituri, Acade-
miæ Rectorem fuisse impruden-
tem, quod manifestæ veritati se
opponeret; ac malignum, quod
rationibus victus autoritate tamen
vincere

vincere conaretur. Sed jam illa ignominia cessavit, quia non amplius est Rector; Nec Academiæ tantum dedecoris est, quod hunc habeat adhuc in Professore; quam honoris, quod habeat etiam Medicum; modo se illo indignam non præstet. Dicitur secundo ei *displacere unum collegam in alium libros edere, præsertim expresso nomine.* Sed ob hanc rationem ipse potius Rector qui in hoc iudicio erat accusator, & Præles, solus reus esse debuisset, solusque erat condemnandus: Ipse enim antea, non laceratus, libellos duos, thesium nomine, in collegam suum ediderat; eosque etiam S. S. facultatis Theologicæ autoritate munire conatus erat, ut innocentem circumveniret, ac per calumniam everteret: Ac ridiculum est si se excuset quod nomen ejus non posuerit, cum ipsamet ejus verba ante

edita citarit, eumque ita designarit
 ut nemo posset dubitare quin ille
 esset quem impugnabat; Medicus
 autem ei tam modeste respondit,
 ac nomen ejus tot elogiis ornavit,
 ut non contra ipsum, sed amice
 potius ad ipsum scripsisse, ac eum
 honoris tantum causa nominasse
 fuerit credendum: Ut & revera
 creditum fuisset, si Theologus
 rationes, utcunque saltem probabi-
 les, ad eas Medici refellendas ha-
 buisset: Quid autem iniquius esse
 potest, quam quod Rector Colle-
 gam suum injuriarum reum faciat,
 ob id unum, quod tam manifestas,
 & veras rationes attulerit, ad re-
 jicienda crimina hæreseos, & athe-
 ismi, quæ sibi ab illo fuerant im-
 posita, ut se ab ipso per calum-
 niam circumveniri non passus sit.
 At nempe improbat Theologus
eam propugnandi pro nova & pra-
sumpta Philosophia rationem quam
 in

in Medici libello ait frequentari ;
utpote cum verborum insolentia con-
jectam , in opprobrium eorum qui
vulgarem ut veriore[m] profitentur :
 Ipse scilicet vir modestissimus ver-
 borum insolentiam in alio repre-
 hendit , quam tamen revera nul-
 lam fuisse quisque potest agnosce-
 re , si tantum consideret ipsa loca
 hic citata , quæ hinc inde ex Medi-
 ci libro , ut omnium maxime inso-
 lentia , atque ad invidiam concit-
 tandam aptissima , excepta sunt.
 Præsertim si etiam notetur , nihil
 esse usitatius in scholis philosopho-
 rum , quam ut quisque sine ullis
 verborum delenimentis id quod
 sentit loquatur , atque ideo solas
 suas opiniones veras esse , aliasque
 omnes falsas affirmet : Affuefecit
 enim illos disputandi usus isti li-
 bertati , quæ forte in iis qui urba-
 nio[re]m vitam sequuntur durior
 esset ; Item plæraque ex verbis ,

quæ hic citantur , tanquam si contra omnes omnium locorum Philosophos invidiose dicta essent, non nisi de solo Theologo esse intelligenda , ut ex libro Medici clarum est ; nec in plurali numero , & tanquam de tertia persona fuisse prolata , nisi tantum ut illum minus offenderent ; Ac denique ea quæ hic notantur de Choræbo , item de Atheis aut bestiis &c , non sponte à Medico fuisse scripta , sed prius injuriose ac falso à Theologo in ipsum jacta , quæ ut posset refellere , coactus fuit veris & evidentibus rationibus ostendere illa nomina non sibi , sed potius adversario suo convenire. Quis ferat hominem tam importunum , ut sibi velit licere alios per calumniam Atheos , & bestias vocare , seque ab iis cum veris rationibus modeste refutari non patiatur ? Sed festino ad illa quæ me magis spectant.

Tres

Tres habet rationes ob quas novam Philosophiam condemnat. Prima est quod veteri adverfetur. Hic non repeto, quod fupra dixi, meam Philosophiam effe omnium antiquiffimam, nihilque ab ea diverfum effe in vulgari, quod non fit novum: Sed tantum interrogo an recte intelligat iftam Philofophiam, quam condemnat, homo ufque adeo ftolidus (aut, fi mavult, malignus) ut eam in Magiæ fufpicionem voluerit adducere, quia figuras confiderat: Interrogo etiam cur difputari folet in fcholis, haud dubie ad manifeftam veritatem quærendam, fi enim jam haberetur, ceffarent iftæ difputationes, ut patet in Geometria, de qua non moris eft difputare: fed fi vel ab Angelo manifefta illa veritas, tandiu quæfita, & expetita, proponeretur, nunquid per eandem rationem efferet rejicienda, quia nempe iis, qui

scholarum disputationibus assueti
 sunt, nova esse videretur? at forte
 inquiet non disputari de principiis
 quæ tamen à præsumpta nostra
 Philosophia evertuntur: sed cur
 ea tam facile everti finit, cur ratio-
 nibus non fulcit? & nunquid satis
 ostenditur ea esse incerta ex eo
 quod ipsis nihil certi hæctenus su-
 perstrui potuerit? Altera ratio est,
 quod juvenus, istius præsumptæ
 Philosophiæ adminiculo *technologemata*
 in Authorum libris usitata,
 percipere nequeat: Quasi vero
 necesse sit ut Philosophia, quæ ad
 veritatis cognitionem est instituta,
 doceat ulla vocabula quibus ipsa
 non egeat; cur non Grammaticam,
 & Rhetoricam potius eo nomine
 condemnat, cum earum magis of-
 ficiū sit agere de verbis, ac ta-
 men ab istis docendis adeo sint
 alienæ ut tanquam barbara rejici-
 ant? Dicat ergo eas idcirco *juven-*
tutem

tentem à sana Philosophia avertere, ac impedire quo minus ad culmen eruditionis provehatur ; nec magis erit irridendus, quam cum de nostra Philosophia idem dicit, neque enim ab ipsa, sed à libris eorum qui vocabulis istis utuntur ipsorum explicatio est requirenda. Tertia denique ratio duas habet partes: quarum altera est manifeste ridicula; & altera injuriosa & falsa: Nam quid tam verum & apertum est, ex quo non facile ab improvida juventute varia falsæ & absurda opiniones deduci possint ; Quod vero ullæ ex mea Philosophia revera consequantur qua pugnent cum orthodoxa Theologia, plane falsum est & injuriosum : Neque utar exceptione quod ejus Theologiam orthodoxam esse non putem: Neminem unquam ideo contempsi, quod alia quam ego sentiret, præfertim circa res fidei, novi enim

fidem esse donum Dei ; quin & multos , qui eandem quam ille religionem profitentur, etiam Theologos , etiam Concionatores colo, & diligo : Sed jam sæpe testatus sum nolle me unquam ullis Theologiæ controversiis immiscere ; cumque in Philosophia etiam non agam, nisi de iis quæ naturali ratione clarissime cognoscuntur, non possunt pugnare cum ullius Theologiâ, nisi si quæ lumini rationis manifeste adversetur, quod scio neminem de sua esse dicturum. Cæterum ne temere videar affirmare nullas ex rationibus à Medico allatis à Theologo solui posse, duplex jam vel triplex ejus rei experimentum habetur, Jam enim duo vel tres libelli ea de re editi sunt, non quidem à Theologo, sed proprio, & à talibus, ut si quid boni continerent ei soli tribueretur, nec, eorum nomine se tegendo, eos
 ineptis-

ineptissima proferre permisisset, si meliora habuisset. Primus libellus editus est titulo *Thesium* ab ejus filio in eadem Academia Professore; Cumque in eo futilia tantum patris argumenta ad formas substantialia astruendas sint repetita, vel alia etiam inania adjuncta; nec ulla plane facta sit mentio rationum Medici, quibus jam ista omnia fuerant refutata, nihil aliud ex ipso colligi potest, quam ejus Authorem eas non capere, vel certe docilem non esse. Alius libellus, & quidem geminus, prodiit sub nomine illius studiosi qui in seditiosa trium dierum disputatione, Rectore præside, responderat, titulusque ejus est, *Prodromus sive Examen tutelare orthodoxæ Philosophiæ principiorum &c.* Atque in eo quidem omnia collecta sunt, quæ ab ejus Authore, vel Authoribus, potuerunt hætenus excogi-

tari ad rationes Medici oppugnandas : nam etiam secunda pars , sive novus Prodromus primo adjunctus est , ne quid omitteretur ex iis , quæ Authori venerunt in mentem dum prior typis mandabatur : Sed tamen in iis omnibus , nulla , vel minima , ex rationibus Medici , non dicam solide , sed nequidem verifimiliter est refutata : Ideoque ille Author nihil aliud curasse videtur , quam ut crassum volumen ex meris ineptiis compingendo , ac etiam Prodromum inscribendo ut adhuc plura expectentur , caveret ne quis respondere dignaretur : Atque hoc pacto saltem coram imperita plebe , quæ libros eo meliores esse putat quo crassiores , ac semper eos qui audacissime ac diutissime loquuntur judicat esse victores , triumpharet .

Ego vero qui plebeculæ gratiam non capto ; nec aliud curo , quam
 ut,

ut, veritatem quantum in me est protegendo, probis & peritis gratificer, ac propriæ conscientiæ satisfaciam: Spero me fuitiles istas astutias, aliasque omnes, quibus adversarii uti solent, ita palam esse facturum, ut nemo iis in posterum sit usus, nisi qui pro calumniatore atque ofore veritatis aperte cognosci non erubescet. Et quidē hactenus non parum profuit ad verecundiores cohibendos, quod ab initio rogarim omnes, ut si quid haberent, quo ea, quæ in meis scriptis ut vera proposui, impugnarent, id ad me perscribere dignarentur; ac promiserim me iis responsurum: viderunt enim se nihil posse coram aliis de me loqui quod mihi met ipsi non significarent, quin hoc ipso merito in calumniæ suspitionem adducerentur. Sed multi hoc neglexerunt, ac quamvis revera nihil invenirent in meis scriptis,

quod possent falsitatis arguere, nec quidem forte legissent, occulte tamen de ipsis maledixerunt: Idque aliqui tanto cum studio, ut integros ea de re libros conscripserint, non quidem in lucem emittendos, sed, quod multo pejus existimo, privatim coram credulis lectitandos; Eosque partim falsis rationibus, sed multis verborum ambagibus tectis; partimque etiam veris, sed quibus tantum impugnabant opiniones falso mihi affectas, impleverunt. Nunc autem ego hos omnes rogo, & hortor, ut scripta ista sua in lucem edant: docuit enim me experientia melius hoc fore, quam si ea, ut prius rogaram, ad me mittant; ne si forte responsione digna non judicarem, ipsi interim, vel me sibi respondere non posse falso jactarent, vel se à me contemni quererentur; neve etiam nonnulli, quorum scripta
vulga-

vulgarem, injuriam sibi à me fieri putarent, quod meas responsiones iis adjungerem; quia, ut nuperri-me de se ipso quidam ajebat, pri-varentur hoc pacto fructu quo po-terunt gaudere si ea ipsimet edi-curent, ut nempe per aliquot men-ses legantur, ac multorum animos imbuant, & præoccupent, prius-quam ad illa possim respondere. Hunc itaque ipsis fructum non in-videbo: Quin etiam responsurum me esse non promitto, nisi ubi tales rationes invenero, ut eas passim à lectoribus solui posse non putem. Quantum enim ad cavillationes, aut convitia, vocesque alias qual-cunque à proposito alienas, ipsas pro me potius quam contra me fa-cere arbitrabor, hoc argumento, quod non existimem quemquam iis in tali causa esse usurum, nisi qui plura cupiet persuadere, quam ra-tionibus probare possit; quique

hoc

hoc ipso veritatem se non quærere, sed eam velle impugnare, ac proinde ingenuum & probum non esse ostendet. Verum non dubito, quin etiam permulti viri candidi ac pii meas opiniones possint habere suspectas ; tum quia vident eas ab aliis reprehendi ; tum etiam ob hoc solum quod novæ esse dicantur, & non à multis hæctenus fuerint intellectæ : Ac forte non facile ullus judicantium cœtus posset inveniri, in quo, si de iis deliberaretur, non multo plures futuri essent qui censerent esse rejiciendas, quam qui auderent ipsas approbare. Suadet enim ratio, & prudentia, ut de re nobis non omnino perspecta, non nisi juxta id quod in simili solet contingere, judicemus : Ac tam multi hæctenus novas in Philosophia opiniones protulerunt, quas vulgatis & receptis non meliores, sed sæpe periculosiores esse cognitum

tum est , ut non immerito illi omnes , qui nondum meas clare percipiunt , si sententiam suam rogentur , eas dicturi sint esse rejiciendas. Atque ideo , quantumvis veræ existant , mihi nihilominus metuendum esse putarem , ne forte à tota tua Societate , ac universim ab omnibus coetibus eorum qui docent , ut nuper à senatu illo Academico de quo jam scripsi , condemnarentur ; Nisi eas à te pro singulari tua benignitate ac prudentia protectum iri considerem. Sed cum eam Societatis partem regas , à qua facilius quam à reliquis mea specimina legi possunt , quia nempe præcipua eorum pars est Gallice conscripta , te unum hoc in re plurimum posse mihi persuadeo. Nec vero aliam gratiam à te hic peto , quam ut vel ipse illa examines , vel , si majora negotia impediunt , non uni R. P. * , sed aliis magis ingenuis

nuis eam curam demandes; Ac quẽ-
 admodum in forensibus judiciis,
 cum duo vel tres testes fide digni
 aliquid se vidisse affirmant, plus
 iis solis fidei habetur, quam uni-
 versæ aliorum hominum multitu-
 dini, quæ forte conjecturis addu-
 cta contrarium putat, Ita illis dum-
 taxat credas qui rem de qua judica-
 bunt perfecte se intelligere profi-
 tebuntur; Ac demum ut si quas
 habueris rationes quæ me ab insti-
 tuto meo debeant revocare, ipsas
 me docere non graveris. Etenim
 in paucis illis Meditationibus quas
 edidi principia omnia Philosophiæ
 quam paro continentur, in Diop-
 trica autem & Meteoris particula-
 ria multa ex iis deduxi, quæ decla-
 rant quo ratiocinandi genere utar;
 ideoque quamvis istam Philoso-
 phiam nondum totam ostendam,
 existimo tamen ex iis quæ jam dedi
 facile posse intelligi qualis sit fu-
 tura.

tura. Nec, ut opinor, sine justa ratione malui quædam ejus specimina præmittere, quam integram exhibere priusquam fuerit expetita: Quamvis enim, ut libere loquar, de ejus veritate non dubitem; quia tamen novi quam facile etiam veritas, à paucis invidis sub specie novitatis impugnata, possit à multis prudentibus condemnari, non certus sum illam ab omnibus optari, nec volo invitis obtrudere. Quamobrem longe ante cunctos præmoneo me illam parare: privati multi cupiunt & expectant: unus quidem docentium cœtus judicavit esse rejiciendam, at quia tantum à seditioso & inepto suo Rectore ad id permotum fuisse scio, nihil apud me habet auctoritatis. Sed si forte alii plures eam nollent, ac rationes nolendi justiores haberent, privatis ipsos anteponendos putarem. Et omnino profi-

profiteor me nihil scienter contra prudentiorum consilia, vel potentiorum voluntatem esse facturum: Cumque non dubitem quin ea pars in quam Societas tua se flectet alteri debeat præponderare, summo me beneficio afficies, si tuæ tuorumque sententiæ monere velis; ut quemadmodum in reliqua vita vos semper præcipue colui & observavi, sic etiam hac in re, quam alicujus momenti esse puto, nihil nisi vobis faventibus suscipiam. Vale.

F I N I S.

